

Werken van Multatuli Millioenen-studien

<https://hdl.handle.net/1874/235364>

TRANSFERRED FROM THE LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF TORONTO TO THE NATIONAL ARCHIVES OF CANADA

Z. oct.

2003

mm 12299

7 oct 2553

MILLIOENEN-STUDIEN

DOOR

MULTATULI.

Derde, met zorg herziene druk.

NIJMEGEN — ARNHEM,
GEBR^s. E. & M. COHEN,

1889.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0355 7281

GEDRUKT BIJ KAREL F. MISSET, ARNHEM.

Ik acht het noodig den lezer meedeelen dat deze MILLIOENEN-STUDIEN aanvankelijk bestemd waren te verschynen als feuilleton in het dagblad „het Noorden.” Al zeer spoedig echter zag ik my genoodzaakt myn arbeid aftebreken, omdat de lezers van die courant, volgens de verzekering van de redaktie „er niets van begrepen.”

Ik hoop ditmaal gelukkiger te zyn.

MULTATULL.

Wiesbaden, September 1873.

LANGS VELDEN EN WEGEN.

Ik schryf ditmaal niet voor burgerlief. Zelfs prinsen en genien wier inkomen iets minder mocht bedragen dan 'n zak guldens per uur, worden beleefd — of des-noods onbeleefd — verzocht zich niet met myn geschryf te bemoeien. Willen zy zich beteren . . . *à la bonne heure!*

A tout péché miséricorde, maar eerst . . . beterschap.

— Ikzelf ben soldaat geweest, zei de pas bevorderde vice-korporaal-titulair. . .

En ook ik herinner me den tyd dat ik geen millionair was. Jammer genoeg dat daartoe een minder sterk geheugen voldoende wezen zou, dan waaronder ik gebukt ga.

Maar hoe recent ook myn standverwisseling wezen moge, toch voel ik een onweerstaanbare minachting voor m'n arme ka-

meraden van gister, en ik beken ronduit niet instaat te zyn my optevoeren tot het verheven standpunt van dien anderen vice-korporaal, wiens bovenmenschelyk: »Vrouw, geef dien man 'n borrel'' geboekstaafd is op de schoonste bladzy der *Fastes* van elke kazerne.

In-weerwil echter van dien allerbeminnelyksten parvenu-trots, word ik in sommige oogeblikken van zwakheid aangegrepen door 'n overblyfsel van vorige goedhartigheid. »*Quo semel est imbuta recens*'' etc. Het schynt toch dat niets menschelyks me vreemd is, en dat de *testa* haren *odor* behoudt, al spoelden de golven der levenszee haar vry ruw heen-en-weder, jaren, jaren, jaren lang . . . 't Is vervelend!

Hoe dit zy, ik wil ook burgerluit of arme vorsten en verkeerdgeborenen in de gelegenheid stellen deelenemen aan myn feuilleton, door hun den weg te wyzen die tot beterschap leidt, *i. e.* door hen millionairs te maken als anderen. Zoodra de allerarmste zóó ryk is, dat hy met z'n geld geen raad weet, mag ieder my lezen.

Wie er tegen dien tyd zal broodbakken of schoenmaken, jazelfs hoe »*Het Noorden*'' 't zal aanleggen om m'n feuilleton gezet en gedrukt te krygen . . . dat weet ik niet. Maar m'n becommerring daarover is niet groot, omdat ik in m'n splinternieuwe funktien van *richard*, me niet behoef intelaten met staathuishoudkunde. Dat is 'n vak voor arme drommels.

Lieve standgenooten! Myn levendige belangstelling in alles wat u wedervaart, doet me hopen dat ook gy niet onverschillig zyt omtrent myn lief en leed. Weet dan dat ik gedurende de geheele maand Maart en de helft van April, my alleronaangenaamst heb moeten bezighouden met hoesten. Ook BISMARCK is onwel, en ik lees in de *Kölnische Zeitung* van 22 April, eerste blad, tweede bladzyde, tweede kolom, reg. 14, vv.:

»*Graf Bismarck, der die Osterfeiertage in Varzin zubrachte, ist dort erkrankt, so dass er die heute statt findende Eröffnung des Zollparlamentes Herrn Delbrück hat überlassen müssen. Genaueres über seine Krankheit weiss man noch nicht; nur ist es nachgerade klar, dass wir uns auf häufige Unterbrechungen der Thätigkeit Bismarck's gefasst machen müssen, und der Preussische Staat sich darauf einrichten muss, auch ohne seinen berühmten Minister fertig zu werden.*

Die ondankbare nationaal-liberalen! Dat hebt *gy* op uw geweten' o MONTESQUIEU, met uw onzinnig *les hommes ne manquent jamais aux circonstances!* Citroen BISMARCK is uitgeknepen.

Het nummer van de courant die ik aanhaalde — *nec non numerus omen* misschien — is 111. *)

Nu dan, ik hoestte. Lang voor de »*Osterfeiertage*'' moest ik Holland verlaten, omdat m'n longen daar niet langer verkozen te ademen,

*) Het nummer van de Courant »*Het Noorden*'' waarin deze millioenenstudien aanvingen, was van 5 Mei 1870. Zonder de minste beschidenheid meen ik te mogen gelooven, dat de gebeurtenissen die enig

en ik niet, als BISMARCK, 'n »*Elrengeschenk*» van de natie ontvangen had om 'n landgoed te koop, waar de lucht wat milder is dan in den Haag. Ik ging alzoo, adem zoekende en verademing, naar Duitschland, waar ik bovendien iets te verrichten had. Zwervend tusschen Ryn en Mein, Oder en Moezel. . .

De Moezel is prachtig, lieve mede-millionairs! Bezoekt haar eens, die lieve MOSELLA, en zegt of 't niet waar is, wat AUSONIUS — ik meen in de 3de eeuw, maar kan 't niet naslaan, want ik verheug me hartelyk in 'n kalmtegevende absentie van alle boeken — ja, onderzoekt eens of 't overdreven is wat die heidensche schryver van de bevallige jonkvrouw zegt, die na zooveel minzieke meanders sedert haar kindsheid by Trier, eindelyk zich kwasi *besiegt*, maar inderdaad zegevierend in de armen werpt van den flinken mannelijken Ryn by Coblenz. . .

By *Confluentes!* Hoort ge, taalkenners en standgenooten: *confluentes!* Daar vloeien ze in 'n, de *Schicksale* — ik weet niet of 't woord 'n meervoud toelaat, maar wat geeft 'n millionair om taal! — de verdere lotgevallen dan, van den bruigom uit Helvetie en de Luxemburgsche verloofde. Schuchter was ze. . . maar begeerig. Telkens schynt ze te vlieden. . . telkens blykt er dat haar vlucht *gemaakt* was, liefelyk-valsch, aanhalig-vrouwelyk, fatsoenlyk, eerbaar en darter, wellustig en kuisch. Welzeker zag ze den Ryn van verre aankomen! Wel wis en waarachtig wist ze dat hy voor haar, zy voor hem bestemd was. . .

En de oeverbewoners van *het*) water, het *grootte* water, van den Germaanschen MASCHASCHABE. . . als bezorgde ouders vraagden zy zich af, of hun forsche liéveling paren zou?

— Hy is te jong, zeiden de Zwitsers. Zie, ter-nauwernood draagt hy den *kahn* op z'n rug, dien 'n gems zou doen kentelen. Maar sterk voor z'n jaren is hy.

— Sterk? Nogal . . . zei 'n ander, maar wild en onrustig. *Il faut que jeunesse passe.* 't Zal wel beteren voor . . .

Voor wát? vraag ik. Vóór z'n dood? Vóór Emmerik en Lobith, waar nog altyd in 1878 — ik kan 't met getuigen staven! — kantoren zyn met uniformluf die koffers en valiezen doorsnuffelen?

maanden daarna dit jaar maakten tot een der belangryksten in de Wereldgeschiedenis, en tevens BISMARCK's voortdurende bruikbaarheid als Pruisisch minister en Bondskanselier nogal voldoende hebben gestaafd, 'n eigenaardig relief geven aan de woorden waarmede ik hier de ondankbare zotterny der »liberalen» brandmerkte. Ik erken echter dat m'n zelfverheffing op 't profetisch karakter van deze sarkasme plat neervalt, indien 't m'n lot blyven mocht steeds te-doen te hebben met lezers: »die er niets van begrypen.»

) *Ryn*, eigenlyk *Rhyn* of *Hryn* (ρ) beduidt, als *Rhoer*, *Rhön*, *Rhoon*, *Rhône*, *Arno*, *Aar* en veel riviernamen meer, *de* stroom. Het woord is 'n onomatopoe die men by alle volken vindt.

Voor hy philisterig-laag en plat wordt? Vóór den modder? Vóór Katwyk?

O HELMERS! Eigenlyk houd ik niet van u, maar toch vind ik 't lief dat ge 't bejammert — al zy 't dan maar in rympjes — *die* jeugd en zülke manbaarheid te zien ondergaan in zóó'n ouderdom.

Maar dat wisten ze niet, de Elzassers en Badensers die den forschen knaap zagen opgroeien tot jongeling, en waarlyk niet klagen konden over gebrek aan kracht, al werd er wat gecomméereerd over de wyze waarop hy nu-en-dan die kracht verspilde naar jongelui's manier . . .

— Alle mooie meisjes myn! zei de Ryn, en gaf er niet om of er leelyke waren onder die mooie.

Zoo als jongelui gewoon zyn alweer. Appetyt geldt voor smaak, in die jaren. Later wordt men keuriger. Nog later *blasé*. Eindelyk *degoûté*. En die toestand wordt aan fynheid van smaak toegeschreven. Maar ik geloof er niets van. *Nous ne quittons jamais nos vices, ce sont eux qui nous quittent*. Nu, als ik 'n *Vice* was, deed ik dat ook. 't Moet een ondankbaar werk zyn menschen te regeeren, en Koning *Vice* wordt voor al z'n moeite nog uitgescholden toe, door alle moralisten.

— Alle mooie meisjes myn! zei de Ryn, en speelde den DON JUAN. »*In jedes Städtchen find' ich mein Mädchen* . . .

Eén? Honderd, duizend . . . millioenen!

— Kom maar mee, lief *Anna-bronnetje*. *Hier, Mariechen-bach! Wo bleibt denn mein allertiebstes Waldquellchen!* Ach, was 't je zoo benauwd daar in die *Schlucht!* Arm kind — ik aanbid je, dat spreekt vanzelf — om uwentwille heb ik de reis uit de hooglanden gemaakt . . . kom mee naar Holland . . .

En *Waldquellchen* valt in den strik, en merkt al gauw dat ze niet gehuwd is, maar slechts No. 1001 geworden in den harem van haar ondeugenden minnaar.

Als 'n tamme wyfjes-olifant helpt ze andere olifanten vangen, al zyn 't dan geen mannetjes, als op Ceylon.

Elk straaltje, elke bron, elke beek — eerst jammerend als de bedrogen ELVIRA — zingt weldra mee in 't algemeene koor:

*Reich mir die Hand, mein Leben,
Komm in mein Schloss mit mir . . .*

O, die koppelaarsters!
En jonkvrouw MOSELLA wacht!
Zou hy komen?

— Ik zal me houden alsof ik hem niet ontmoeten wil.

En ze wendt rechts.

— Toch zou ik graag weten of hij nadert . . .

En ze kykt om.

— Hy moet niet denken dat ik om hem verlegen ben . . .

Rechtsom!

— Waar blijft hy toch? 't Is niet uittehouden . . .

Linksom!

— Wat verbeeldt hy zich wel! Meent hy dat ik den weg naar zee niet zou kunnen vinden zonder hem? . . .

Rechts weer, links weer, terug, vooruit, schuins, krom, scheef, oost, west . . . waarheen toch? Och, die arme verliefde jonkvrouw MOSELLA!

Dan hoopt ze alles, dan niets meer. Opgetogen is ze . . . hy zal komen . . . snel nu, niet gevreesd, hem in de armen!

Helaas!

— Daar heeft zich de ondeugd geëncanailleerd met die vuile Mein? Is 't geen schande?

Dat hadden booze tongen haar overgebracht, en ze was wel drie kilometers lang wanhopend.

Het baatte niet dat een der voorouders van m'n kinderen — een WINNEBERG-BEILSTEIN, naar ik meen — haar moed insprak.

— Hy is jong, lieve Moezel. Ik ben zeker dat de Mein je niet schaden zal, ze heeft Frankforter beursmanieren, en dat bevalt niet op-den-duur. Houd moed en blijf mooi, dan is er nog altyd kans . . .

De Moezel wou zich verdrinken. Maar 'n rivier komt daar zelden toe. En ook anderen doen 't niet spoedig.

Er zyn weinig ongelukkige liefden . . . tenzy men — en zoo behoort het misschien — de vervelende niet-ongelukkige meerekene.

MOSELLA — maar om 's hemels wil vertel 't niet verder — wreekte zich door wat koketteeren met háár buurtjes.

Ze moest toch zorgen niet uittedrogen voor de ware brui gom kwam . . .

Weer een bericht. *Die Frau Schneidermeisterinn had van Brunnen* — daar is de beurs, het *corso*, het *forum* der Duitsche bakkers — aan *Frau* . . . Wat anders-*inn* verteld, dat de langverwachte LOVELACE zich verlopen had met de Lahn . . .

Ja, ja, lieve MOSELLA:

Res est solliciti plena timoris amor!

Eindelyk was er feest te Coblenz, en by 't vallen van de gordyn zei de oude brave voogd die de jongelui zegende: »(zich tot het publiek keerende) Zoo ziet men dat trouwe liefde altyd bekroond wordt.»

STACCATA, DE AUTEUR EN ANDERE RUÏNES.

Maar niet om de liefde-menuet te schetsen van Moezel en Ryn — die ge trouwens op elk spoorkaartje van centraal Europa heel choregrafisch op uw gemak kunt beschouwen — heb ik u toegesproken, lieve mede-ryken. Ik wil u m'n pasverworven schatten toonen, en tegelykertyd anderen opwekken meetedelven in den myn die me voor 'n paar nachten ontsloten werd.

Vóór alles eisch ik stipt onvoorwaardelyk geloof. Dit zal u te gemakkelyker vallen, omdat m'n verhaal 'n byzonder theologische tint heeft. Want er komt van aardmannetjes en kobolden in, en zulke dingen zyn lichter te verteren dan onwaarheden die voor de hand liggen. Ik zou u niet durven opdringen dat $2 \times 2 = 5$ is, maar ietwat spokery zal uw gezond verstand niet in oproer brengen. Althans . . .

Ik was dan te Wiesbaden, en voor 't eerst sedert vele weken verruimde zich myn borst. Indien niet m'n geboorte-akte over de

vyftig jaren oud was, zou ik nog altyd in verzoeking komen te hopen op 'n jongen dood aan romantische toring. En wie weet wat er nog gebeurt. Maar ik vrees er voor als ik te Wiesbaden blyf, want de lucht is hier zoo zacht dat doodgravers en bidders hun patienten van elders moeten ontbieden, om niet genoodzaakt te zyn zichzelf te begraven uit armoed.

Al m'n lezers kennen zeker de ruïne Sonnenberg. Dat is 't overblyfsel van 'n slot, aan welks bouw een der vele Adolven van Nassau, die Duitsch Keizer geweest is — 't geen *en parenthèse* niet veel zeggen wil — veel onderdanen-moeite besteed had. De bouwval bestaat uit 'n groep verspreide stukken muur, hier en daar nog kampend met den plantengroei die sedert eeuwen 'n parlementerig: *ôte toi de là, que je m'y mette* schynt te willen toepassen. Op andere plekken, ja byna doorgaande, is die oppositie op 't kussen gekomen, en men heeft moeite met eenige juistheid te bepalen hoeveel heeredienst die Nassausche graaf ter zyner beschikking had, en hoe dik de muren moesten zyn om hem te beschermen tegen de al te onbescheiden liefde van z'n onderdanen. De brokstukken eachter die overbleven, zyn ruim voldoende om te oordeelen over het ontbrekende.

Eén deel van 't geheel, 'n toren, is minder geschonden dan de rest, en dit is by veel ruïnen het geval. Misschien wel omdat mosplantjes, struik en boom — die yverige vernielingswerktuigen van den Tyd — meer moeite hebben om naby, tegen, op, of in torens vasten voet te krygen.

En — o gruwel! — alweer als by veel andere ruïnen, zyn sommige brokken muur . . . gerestaureerd!

Dien onzin vindt men overal. Ik ken, ook in ons land, bouwvallen die door de vaderlyke zorg van stads- of dorpsbestuur heel netjes bepleisterd en gewit zyn. In godsnaam! Zulke lui moeten er ook wezen. Maar ik wenschte de natien genoeg smaak, gevoel en verstand toe, om hun geen eereplaats aantewyzen in 'n gemeentebestuur. Overal elders kunnen zy als metselaars of opperlui en stukadoors inderdaad nuttig zyn.

Ik verklaar uitdrukkelyk, dat deze uitval tegen ruïne-bedervers volstrekt niets te maken heeft, noch met Lahnstein, dat door een ryken Engelschman »op spekulatie» herbouwd is, noch met den Stolzenfels, het slot dat de vorige koning van Pruisen »restauriren» liet, noch met andere kastelen langs den Ryn, waarop zich koninklyke wansmaak oefende, noch met de afwerking van den Keulschen Dom — 't malste anachronisme dat men zich denken kan — neen, ik wil niemand beledigen.

Waarom ook, daar uitlachen voldoende is?

Nu, om te lachen is het, zoo netjes men dien Sonnenbergschen toren »restaurirt» heeft. Toen ik hem voor veertien jaren 't eerst zag, had hy iets eerwaardigs, en het »schauderte» den tourist by de vrees dat die steenen trap van-binnen, en zelfs de later ten-behoeve van bezoekers aangebrachte buitentrapp, bezwyken zou onder z'n tred. Thans . . . geen nood meer, noch voor halsbreken noch voor romantiek.

Mocht het den Pruisischen Staat eenmaal in den zin komen —

er is een deficit in de Bondskas, en dat zal er niet beter op worden, nu Schwartzburg gratie vraagt voor z'n *Matricular-Beitrage* — dien toren rentabel te maken door 't uitsteken van 'n bordje: *möblirte Zimmer zu vermiethen*, dan behoeft men niet bevreesd te zyn voor invallen. Er zyn moderne woningen in den Haag, die ik minder vertrouw.

Maar 't zal veel afhangen van het meubilair en den prys, of de zaak over 't geheel aannemelyk is.

En die concierge moet er uit.

Want de Pruisische Staat heeft er een concierge in geplaatst, sedert de annexatie van Nassau en de overname van den toren die vroeger aan de gemeente Sonnenberg behoorde.

Die man houdt zich op in de eerste verdieping. Daar vertelt hy u hoe oud, hoe hoog en hoe dik de muren zyn. Hy opent een valluik, en verzekert dat daarin vroeger de gevangenen werden bewaard. . . god-bewaar-ons voor zulke bewaringen! Hy tracht u 'n paar zeer slecht uitgevoerde fotografien van 't kasteel en het dorp Sonnenberg te verkoopen, en neemt foioen aan. Kortom: 'n komplette gids, d. w. z. 'n allerinkompleetst instrument.

Tusschen de brokstukken muur, die hier-en-daar uit den grond steken als de laatst-overgebleven kiezen van een nog niet geheel tandeloos besje, heeft de pachter van het omliggend terrein op geschikte plekjes tafels en stoelen geplaatst, waar men »verfrischingen» bekomen kan.

By mooi weer wordt Sonnenberg druk bezocht, en wonder is het niet. Want behalve het genot dat de waarlyk schoone omtrek den bezoeker aanbiedt, heerscht er in den kuil waar Keizer ADOLF op grond van onnaspoorlyke vestingbouwkundige regelen, zyn versterking liet aanleggen, een kalnte die aangenaam verpoost van de drukte der heele- halve- kwart- (of in 't geheel geen-) *monde* in 't Wiesbader Kurhaus.

Toen ik, voor 't eerst na veertien jaar, eenige weken geleden de Sonnenbergsche ruïne weer bezocht, was 't vinnig koud. Almanak en couranten-reklame hadden verkondigd dat de *Somersaison* begonnen was, maar de koppige *Wirth* die Keizer ADOLF na een vry lange reeks van tusschenregeeringen was opgevolgd, dacht er anders over. De groene tafeltjes en stoelen — waarachtig, ze waren eens geleverd geweest — die bestemd schenen des-zomers de plekjes te garneren, waar 't schoone uitzicht bezoekers lokken moet, lagen nog op-elkaar gestapeld onder een half ingestort afdak dat zich met moeite vastklemde aan 't overschot van de burgtkapel, of hier-en-daar als doode musschen met de poten omhoog. 't Zag er melankoliek uit. En de herberg zelf droeg overal blyken van verwaarloozing. 't Is mogelyk dat de eigenaar zich voor zyn hoofdkwartier weinig moeite behoeft te geven, daar de zomergasten gewoonlijk niet daár, maar op hoogere punten van den bouwvalgroep plaats nemen, maar dan bleek er toch dat *Herr Sonnenwirth* en de zynen weinig last hadden van schoonheidsgevoel, en geen hand meer uitstaken dan door 't *Geschäft* volstrekt gevorderd werd. Slechts twee halfverrotte, uit ongeschaafd hout saamgestelde tafeltjes,

met een paar ruwe vuile herbergbanken, noodigden — en niet zeer dringend waarlyk — den bezoeker uit, plaats te nemen.

Nu, wie als ik, wat vermoeid was van de wandeling, nam 't zoo nauw niet. Ik ging zitten, en bestelde: 'nen *Holländer*.

Ik wed drie tegen één dat er tusschen Schelde en Dollart een paar millioen individuen wonen, die zich verbeelden te weten wat 'n *Holländer* is.

Ieder heeft daarover zyn eigen denkbeelden. Ik ook. *Je suis payé pour cela!*

In den omtrek van Mainz beduidt dit woord een stuk *Schwarzbröt mit Senf und Käse*. Men betaalt daarvoor een kleinigheid, ik meen zes of acht kreutzers, naarmate van de deftigheid der plaats waar 't *servirt* wordt. Op zeer deftige plaatsen wordt zoo'n ding in 't geheel niet *servirt*!

Wanneer men nu nagaat dat 'n andere Hollander — ik bedoel nu een der door HELMERS bezongenen — by z'n geboorte een negatieve bezitting meebrengt, gelyk staande met een driemillioenste aandeel in de grandiose Nederlandsche staatsschuld . . . als men voorts die zes of acht kreutzers vergelykt met den staat van onze pensioenen — niet zonder acht te slaan op de kumulatien, die door de betrokken gealimenteerden »allerbillykst» worden gevonden — dan moet men erkennen dat zoo'n Hollander van brood, mostert en kaas onbegrypelyk goedkoop is.

En in die overtuiging at ik hem op.

Keizer ADOLF'S opvolger, een oud man, liep heen-en-weer alsof hy wat uitvoerde. Twee minderjarige jongeluf met iets als mutsjes op 't hoofd, die door kleur en grootte aan roode ouwels deden denken, wilden drie kreutzers minder betalen, dan een der dienende meisjes voor het door hen genotene gevorderd had. Zy vloekten en raasden. De arme meid werd bedolven onder *Donnerwetters*.

— *Dass is nun wirklich zu kolossal.*

De lezer wordt verzocht dit *zu* scherp te accentueeren, want daarin ligt het zwaartepunt van de fraze. CUVIER rekonstrueerde een heelen mastodont uit 'n klein vezeltje van de *lichen* waarmee 't beest z'n laatste maal had gedaan. Een ziele-CUVIER moet, om z'n vak te verstaan, 'n volkomen student van Goslar of Heidelberg weten saamstellen uit 'n slechts eenmaal gehoord *zu*.

Voyons:

»Ik, Friedrich Plump, *der Wissenschaften Zögling* . . .

Vertaal niet: zuigeling, asjebliet!

. . . ik voedsterzoon van de *alma mater* in Bierstadt, ridder van *Pfeife*, *Kneipe* en straatschendery, ik die in m'n eerste jaar *mich zweimal geschlagen habe*, ik die gevreesd word door *Füchse* en niet ongeacht ben *bei hemoosten Häuptern*, ik die 't heele *Commerz-Liederbuch auswendig* ken, ik die . . .

Volgt: al de kwalifikatien van 't roodgeouwelde *ik*.

... *ik* heb veel kolossaals gezien. *Sudavi et alsi...*

O god, ik word verdrietig. Kerel, als je 't eerste woord van dien versregel had uitgesproken, ik had je aangevlogen.

Nu, 't komt hierop neer dat z'n beouwelde ikheid nooit iets zóó kolossaals had gezien als die drie kreutzers te veel. Ik wensch hem tyd van leven om meer te zien. Er is kans op.

Het uitgescholden meisje wees verlegen op den principaal die by 't fragment burchtkapel — met veel moeite, want hy was zeer oud — eenige steenen verlegde. De goeie stumpert strompelde den vyand te-gemoet, en scheen de donnerweters te willen trotseeren. Maar ter-halver-wege bedacht hy zich, en ging 't huis in om hulp te halen naar 't scheen, want oogenblikkelyk daarna vertoonde zich een vrouwspersoon die heel kordaat op de schreeuwens aanstapte.

Ze was mager en zag er onaanzienlyk uit. Alleen de oogen spraken van iets beters dan 't katoenen japonnetje waarin ze heel *anspruchslos* gekleed was. Maar dit zag ik eerst later, toen ik haar herkende. Want, lezer — ik houd niet van verrassingen — ik zal u maar terstond vertellen dat ik veertien jaar geleden, toen ik nog iets minder *moê* was dan nu, een gansch uur met haar op het plat van den Sonnenberger toren had doorgebracht. En — alweer omdat ik niet van schryvers-taktiek houd — denk niet dat die ontmoeting zeer interessant was. Ik had haar niet eens verleid, iets dat ik anders by zulke gelegenheden terstond doe. Misschien had ik kiespyn of zoo-iets, in den zomer van '56.

Wat me in haar aantrok — ik spreek nu van myn laatst bezoek — was haar gang. Ook daaruit kon CUVIER iets samenstellen. Die tred zei:

»Ik heb alles gehoord wat er gesproken werd. Die twee jongens...

Buben zal ze gedacht hebben. Zoo'n herbergkind heeft geen verstand van akademische waardigheden.

... die twee *Buben* hebben de meid uitgescholden. *Der Vater...*

Dat lidwoord is aardig in 't Duitsch. Er is iets gemoedelyks in. De Italianen doen 't ook.

... *der Vater ist alt und fürchtet sich. Ich nicht, ich!*

Dat was 'n mooier *ik* dan van den rooien ouwel!

Zóó stapte ze.

Daar ik aan de groene tafel drie gulden had verloren, en dus graag iets wou terugwinnen, al was 't dan maar voor 'n kreutzer of wat Cuvierisme, luisterde ik scherp toe.

Langzaam maar zeer regelmatig, alsof ze haar schreden telde om den weg te meten, naderde zy de donderende Ajaxen:

- *Meine Herren . . . Sie haben genossen? . . .*
- *Gottsalements Donnerwetter . . .*
- *Sie haben genossen?*
- *Kolossal! Auf Ehre, zu kolossal, Donnerwett. . .*
- *Für 's Wetter schulden Sie gar nichts, junger Herr. Sie haben genossen?*
- *Omelet, Schwarzbrot, Schinken, Bier, Gottsdonner. . .*
- *Omelet, Schwarzbrot, Schinken, alles zweimal. Bier... drei Flaschen. Sie bezahlen . . .*

Zóóveel! Ik weet de som niet, en niemand zal er nieuwsgierig naar zyn. Maar wel herinner ik my de handbeweging waarmee ze na 't uitspreken van haren eisch, als 't ware een punt zette op de tafel, 'n punt dat opwoog tegen oceanen van donnerweters: *stacato!*

De jongelui . . . betaalden, en durfden niet *gehörig* uitvloeken voor de vrouw — of 't meisje, dit weet ik niet — vertrokken was. »*Zu kolossal!*» verzekerden de twee vrienden om-stryd, by 't verlaten van de plek. En ze schenen elkaar op 't woord te gelooven met zekere berusting die ik in wysgeeren niet pryzenswaardig vind.

Zeide ik reeds dat ze mager was, en leelyk? Nu, dat is ze. Wat me in haar aantrok, was de eenvoudige menniste vastheid waarmee ze die zaak behandelde, en eerst eenige oogenblikken later klonk me haar »*Sie haben genossen?*» . . . uitgesproken als: »*dáírop* komt de zaak neer, met je gevloek heb ik niet te maken» in de ooren, als vage naklank van 'n vroeger gehoord lied. 't Schynt dat ze in '56, toen we samen op den toren zaten, iets gezegd had wat daarop leek, schoon ik me niet herinner met haar te hebben gedonnerwettert of over kreutzers gekibbel.

Dat ze toch *my* niet herkend had, was duidelyk. Misschien zou dit wel 't geval geweest zyn wanneer ik in zekere stemming *gesproken* had. Maar m'n zwygen en 't opkruimelen van 'n taaien *Holländer* kon onmogelyk gelyken op 'n half-vergeten melodie. En wie weet ook hoévél liederen ze op dien toren heeft moeten aanhoo- ren, in de dagen toen ze minder leelyk was en nog smaak vond in reizende troubadours!

Nu was ze *gesetzt*, dat kan ik verzekeren. Zóó *gesetzt*, dat ze meer dan ooit geschikt leek voor 't ambt van concierge. Maar de moralisten die 't ergerlyk vonden dat een nogal mooi jong meisjen oude torens laat kyken aan 'n vreemdeling, en haar eerst dan daar- toe bekwaam rekenen, als ze door *Gesetztheid* vaster staat op dien uitgesleten steenen wenteltrap . . . rekenden buiten den waard misschien, buiten BISMARCK zeker.

Buiten den waard. Dit wil ik niet onderzoeken. Ik laat onbeslist of er verband was tusschen 't *Geschäft* van den vader, de waarlyk schoone oogen en het torenklimmen van *Fräulein* . . . ik wil grif-fermeerd worden als ik haar naam weet.

Buiten BISMARCK. Ziehier hoe die booze landweer-kurasier-generaal — hy is diplomaat ook, en zelfs staatsman — den moralisten 'n poets gespeeld heeft.

Juffrouw STACCATA moet, als ik wèl reken, in 1865 zoowat dertig jaren oud geweest zyn. Sedert tien, twaalf jaren — misschien langer — had ze zich als cicerone van allerlei vreemdelingen bewogen op den smallen wenteltrap van den Sonnenberger toren. Met angst zagen de moralisten haar gevaarlyk dalen en nog gevaarlyker stygen. Want wie den weg wylt gaat vóór . . . denk eens! Ze bespieden elken rimpel die wel de goedheid had zich te vertoonen op STACCATA'S gelaat. Ze hielden boek van de moeder-vlekjes en sproetjes die de zedelykheid gaande-weg zouden te-hulp komen. »Nog één halfjaar» riepen ze, en 't levenssaizoen der starre vroomheid is angebroken! Weldra zullen we zonder rilling den jeugdigen tourist op 't plat van den toren zien, op de derde verdieping, op de tweede, ja, in den kelder als 't wezen moet! Nog één bevalligheid afgedankt, en STACCATA is de onze. Dan zal ze . . .

En de moralisten berekenden dat er vroom hout zou te snyden zyn uit het gewas van STACCATA'S welig opschietende leelykheid. Ik geloof dat ze 'r al aan dachten 'n behoorlyk seminarium optezetten in 't gewelf waar Keizer ADOLF z'n onderdanen beschermd tegen guur weer.

Maar zie, juist toen de grap beginnen zou, komt die BISMARCK met z'n annexation. Koning GEORGE . . . weg! Keurvorst van Hessen . . . weg! Frankfort . . . weg! — Och, dat arme Frankfort! Juist had het met veel ophef z'n jubelfeest van *fünfzigjährige Wiederherstellung als freie Deutsche Reichstadt* gevierd! — En eindelyk, Hertog ADOLF van Nassau . . . weg!

De Pruisen namen 't land. Ze namen de hertogelyke luthoven, kastelen, tuinen, oranjerien. Ze namen alles.

Ook sloegen ze hier en daar wat stuk. Zie den nu ledigen en verwaarloosden botanischen-tuin, en de beelden op de tinnen van 't slot, te Biberich.

Die Pruisen namen ook Sonnenberg, dorp en bouwval beide.

De grond nu, waarop die ruïne staat, schynt te hebben behoord aan de gemeente die dan ook waarschylyk de pachtgelden ontving van den *Sonnenwirth*.

Maar wie wat bezit moet het onderhouden, en die toren, de *pièce de résistance* van 't menu, gedroeg zich slecht. Hy permitteerde zich er slordig uittezien. Ik voor my beweerd dat de Sonnenberger gemeenteraad ongelyk had hem dit kwalyk te nemen, en durf den eezamen burgemeester vragen, welk figuur *hy* maken zou, als men hem zeshonderd jaar in wind en regen had laten staan?

Hoe dit zy, de Pruisische Staat kocht den toren. En ik — oud-adjunktkommies by 'n *cour des comptes* — ik ben nog altyd zeer nieuwsgierig te weten op welk hoofd der begrooting die enorme zysprong op 't gebied der financien geaffekteerd is.

»Aankoop, herstel, bewaring, van vaderlandsche monumenten?»

Eilieve, vaderlandsch? De gekroonde voorgangers van STACCATA'S papa waren Nassauers, en 't woord: Pruisen (BORUSSIA) was, meen ik, nog niet anders bekend dan als byklank van Rus, Brus, (BOREAS)

iets heel onkristelyks in 't Noorden, waaraan men eigenlyk geen behoorlyken naam wist te geven.

»Aankoop?» Goed. »Bewaring?» Goed. Dit weten wy, wat eenmaal door Pruisen genomen is of gekocht, dat wordt inderdaad bewaard. Maar... »herstel?»

Precies! Nu komen we op de stukadoors-epizode. En dat zou de moralisten niet gehinderd hebben. Maar de in 1866 volrype STAC-CATA werd, juist op 't oogenblik dat zy een boekerigen indruk begon te voelen en meetedeelen, vervangen door 'n gewezen Pruisischen onderofficier die »zu civiler Besorgung berechtigt war.»

Zie nu eens, lieve lezer — ik hoop dat ge lezen kunt... er zyn lezers die 't niet kunnen — zie nu, hoe ik op echthoratiiaansche manier het nuttige met het aangename verbind. Ik geef u daar, zonder prysverhooging van dit feuilleton, zoo maar pratende *entre la poire et le fromage* de oplossing van de annexatie-politiek. De heele bereddering van '66 had geen ander doel dan Pruisische onderofficieren aan 'n baantje te helpen. Men jaagt 'n Koning of Hertog weg, men neemt z'n land, men koopt de oude torens, laat ze pleisteren en witten, zet er 'n verloopen serjant in, *et le tour est fait*. Ik ga terstond 'n brief aan BISMARCK schryven om hem te vertellen dat de abdy te Wyk by Duurstede netjes gewit is — »door 'n ringetje te halen» zeggen de bakkers — en gereed om 'n afgedankten *Feldwebel* met gele knevels, witte wenkbrauwen en halftoegeknepen varkensoogen — zie zekere Germaansche vorstenportretten — ordentelyk te logeeren. Te Brederode zal wel plaats wezen voor 'n korporaal. Doch daar zit nog hier en daar mos tus-schen de voegen... weg met die vuiligheid!

BERGPOEZIE.

MARRYAT vertelt ergens dat 'n jong zeemannetje misselyk werd toen hy voor 't eerst aan wal stapte. De knaap was aan-boord ter-wereld gekomen, en zóó gewoon geraakt aan wiegelen, hobbelen, horten, stooten en geschommel, dat de onbewegelyke bodem van het land hem z'n evenwicht deed verliezen. Toen ik die historie las — 't is lang geleden, want ik lees niet meer sedert men my, wreed genoeg, heeft gedwongen iets als schryver te zyn — hield ik haar voor 'n auteursverzinsel. Later zag ik in, ongelyk te hebben, of liever ik begreep de mogelykheid daarvan, nadat ik albatrossen en kaapsche duiven, die bevallige reuzevlinders van de zee, onpasselyk had zien worden, zoodra ze waren aangeland op 't dek van 'n schip, iets als vasten grond voor wezens die gewoon zyn in den orkaan te zwieren en uitterusten op de kruin der golven.

Iets dergelyks nu valt optemerken by hen die, in 'n vlak land geboren, voor 't eerst in bergstreken komen. Of ook, omgekeerd,

een Zwitser zeeziek wordt, als men hem onverwachts overplaatst in 'n Hollandsche wei, weet ik niet.

En misschien is 't niet altyd zeeziekte die den *Lowlander* bevangt, by 't stygen en dalen in 't hoogland. Geheel juist beschryven kan ik den indruk niet, vooral daar die veelal afhangt van voorbeschikking tot mooivinden of tot het tegendeel, maar zeker is er iets eigenaardigs in. Schryvers en verzenmakers, jazelfs dichters en wetgevers hebben vaak gespeculeerd op »boven de zee''-hoogte, en dat neem ik kwalijk.

Wel schreef ikzelf eens in 'n bui van vers-knoeien...

Ik stel namelyk die liefhebbery niet hooger dan 't wroeten in de *rebus* van 'n illustratie, en dergelyke kinderachtigheden.

...ikzelf rymde eens op *ny, zy, ry* of 'n andere *y*:

Men is zyn God op bergen meer naby...

Maar men bedenke dat ik jong was, en niet *spekuleerde* met zulke frazen. 't Kwam maar zoo in 't rym te-pas, zooals miester Jochem tot Kamacho zei.

Velen echter slaan gemoedsmunt uit zulk voos metaal, en dat ergert me. Zelfs de groote MOZES maakte zich schuldich aan valsche bergpoëzie, en 't is hèm vooral euvel te duiden omdat hy overigens zooveel blyken geeft van gezonden praktischen zin. Hy zou dan ook die banale fout vermeden hebben wanneer niet dat rondslenteren in de vlakke der woestyn, z'n volkje had voorbeschikt tot mooivinden van hoogten. Als er Pyreneën hadden gelegen tusschen Egypte en 't beloofde land, zou »de Heer'' van MOZES zich waarschyndlyk in de *Landes* vertoond hebben. Er zyn er die zulke kunstjes wèl praktisch vinden. Ik niet.

Ik heb dien HOREB gezien, en 't ding maakte me verdrietig. Die kale, ruwe, naakte, domme bergtop — hy had nooit iets gevoeld! — vertoonde niets dat aan Almacht deed denken. Bombarie van donder en bliksem... nu ja, kinderen zyn bang voor rumoer.

Ik zweer by de groote *FANCY-ἀνάγκη* dat er in myn gemoed heel andere bergtoppen uitsteken, waar 'n Almacht zich gevoegelyk zou kunnen openbaren...

Maar dit is nu eigenlyk geen lektuur voor millionairs of wie 't worden willen.

Dus nu iets anders, en wel over straatmakers. Vraag eens aan een van die heeren of ze niet, zoodra zy 'n hoop zand hebben uitgestort dat dienen moet om 't opgebroken plaveisel te verhoogen, terstond last hebben van de straatjeugd? Zeker! Alle kinderen uit de buurt — tenzy nà *ALCIBIADES* te fatsoenlyk om pret te hebben op den publieken weg — zullen oogenblikkelyk die kleine verhevenheid tot speelplaats kiezen. Er op, er af, er in, er door, er onder als 't wezen moet, maar er by altoos! Rollen, buitelen... zand in 't haar, zand in de schoenen, zand in 't oog... vechten, trekken, duwen, stoeien, juichen, huilen, schreeuwen, gillen: alles is pret, tot het zéérdoen toe.

En — voor 't geval dat uw al te star liberalismus de getuigenis wraakt van 't retrogressistisch-kruipend gild der straatmakers — vraag 't eens aan de Haarlemmer duinen, aan Kraantjelek of den Brouwerskolk. Bespied daar, liefst op 'n Zondag, de Amsterdammers die 't geluk hebben zich maar eenmaal 's jaars te vermaken — wie altyd plezier kan hebben, heeft het nooit — en zeg my of er niet in die zucht om te klauteren iets ligt dat naar 'n verheven *excelsior* heenwyst?

Misschien zegt ge ja, maar ik geloof er niets van.

Primo is 't de vraag of 't stygen niet slechts de vry noodzakelyke voorbereiding is tot het nog aanlokkelyker afrollen? Men kan toch van 'n Amsterdammer niet vergen dat hy op 'n Haarlemmer duin geboren zy, en dat z'n éérste beweging die van de kwik by slecht weer wezen zou. Wie in de laagte ter-wereld komt, moet ryzen voor hy zich de weelde van dalen kan veroorloven. Daarom zeker gaan velen in hun jeugd het land uit als ik, en komen 'n dertig jaar later terug om feuilletons te schryven voor »*Het Noorden.*»

Ten tweede: welke diepliggende beteekenis kan er verscholen liggen achter 'n hebbelykheid welke we deelen met klipgeiten en met sommige insekten die tegen den wand kruipende, of geplaatst op 'n vertikaal gehouden voorwerp, liever klimmen dan dalen?

— KRUMMACHER'S *Parabelen* of LAMARTINE, van^o daag? vroeg my, in 1833, ABRAHAM DES AMORIE VAN DER HOEVEN de jonge, toen ik eenige zomervakantie-dagen doorbracht ten huize zyner ouders op Duinlust.

Na 't ontbyt namelyk beklommen wy gewoonlyk den Blinkert, het grootste reusje der Overveensche zandheuvels. En daar lazen we. Daar . . .

Ze moet er uit, de waarheid, al klinkt ze bar:

Daar logen we.

En al loog Abraham niet, hy die oprecht was, zelfs jegens zichzelf, ik loog.

En ook *zyn* indruk was valsch, al wist hy 't niet. *Ik* loog en ik wist het. *Meâ culpâ, meâ maximâ culpâ*, o FANCY!

Er was opdringery in dat voorgewend mooi vinden van KRUMMACHER'S mystiek gedroom, en de ziekelyke klinkklank van LAMARTINE.

Wat begrypt 'n jongen van 12, 13 jaar — zoo oud waren we — van:

Ainsi toujours poussés vers de nouveaux rivages,

Dans la nuit éternelle emportés sans retour,

Ne pourrons nous jamais sur l' Océan des âges . . .

Verbeeldje, onze oceaan van *âges*! En dan dat ankerwerpen:

Jeter l'ancre un seul jour?

Bovendien, ik wist niet juist wat 'n *lac* was. Wel had ik op school geleerd te antwoorden: »een meer? *un lac*,» maar later

was ik — misschien verleid door den sloopsterm *meeren* = vastleggen — in den war geraakt met *laquaeus*, en daardoor in de vaste verbeelding dat onze verzenmaker zoo verdrietig was omdat men hem 'n strik gespannen had. Misschien is er by dat fameuze *lac* dan ook wel zoo-iets gebeurd.

Ik loog, ja! Maar die LAMARTINE ook. Lees zyn levensgeschiedenis, en oordeel of hy zulk 'n *lac* in z'n gemoed had, toen hy z'n publiek dat ding voorweende? *Melancolie de métier*, anders niet. Er was vraag naar die waar, en de laffe kunstenaar leverde wat gevraagd werd. Bah.

Ik loog, ja! Want hoe gepast verrukt ook over de schoone verzen, gluurde ik met begeerigen blik schuins-uit naar de helling van den Blinkert die met z'n 45° zoo verleidelyk noodigde tot afrollen.

En we rolden er nu-en-dan af, dat is waar. Maar . . . met mate, en niet te-kort vóór of na Vader KRUMMACHER, om onze ouwemannetjes-stichting niet te bederven.

Nogeens, hy, ABRAHAM, was oprecht. Hy meende ter-goedertrouw dat er voedsel zat in 't schuim waaraan we lekten. Maar ik wist beter, en durfde 't niet zeggen, noch aan hem, noch aan mezelf. Ik vreesde te zeer dat het aan m'n maag haperde, en schaamde my over de gezondheid die ik, al te zedig, voor ziekte hield.

Hy wist reeds in die dagen, met meer dan verdedigbare zekerheid, alles wat sedert eeuwen ondoorgrondelyk bleef, en steeds blyven zal, voor eerlyke nuchtere wysheidzoekers van zesmaal zyn ouderdom. En *wetende* is hy gestorven vóór de tyd aanbrak waarin hy misschien zou geraakt zyn tot de overtuiging dat z'n eerste weten ydel was. Den stryd, eerst tegen twyfel, later ten-gevolge van twyfel, heeft hy nooit gestreden.

Hy geloofde, en stierf slechts.

Ik bleef leven om te kampen.

Als de meesten vond hy by z'n overgang van wieg tot kinderkamer, alle waarheden pasklaar op 'n stapeltje byeengelegd, en hy heeft het daarmee uitgehouden tot z'n einde toe. Ook hy maakte verzen, en schoone, als hy wilde. Een staal? Ziehier, en proef er uit hoe de Krummachersche zekerwetery daarin voorheerscht.

Maar zie er ook z'n hartelykheid in, schoon ik erken dat verzen weinig waarde hebben op dit stuk. Ik zou dan ook op z'n vriendschap weinig staat hebben gemaakt, als ze zich nooit anders dan in rym geopenbaard had, Ze was innig.

Neem van myn vriendenhand deez' onbesmette bladen . . .

Die regels stonden namelyk in 'n album dat hy my ten-geschenke gaf.

*En neem op nieuw myn vriendenhart er by;
Houd van der zonden smet het pad uws levens vry,
En wandel op bebloemde paden.*

*Neen, neen, 't zyn hier op aard niet enkel schoone dagen!
Soms waaien buien, woest en wild . . .*

Daar wist de beste lieve edele jongen niets van. Maar wáár is het!

*Doch ligter is de last dien men te zamen tilt.
En 't wigt dat trouwe vrienden met ons dragen.*

*Deel met my vreugde en leed, naar God ons die zal geven,
Maar wat zyn Vaderhand ons ook op aard bereid,
O, deelen we eens by hem der Hemlen zaligheid.
Die dag licht zonder eind, kort is de nacht van 't leven.*

Het herdenken maakt my te weemoedig voor kommentaar. Wat de »smet der zonde» aangaat . . . met al m'n genie ben ik een goed mensch geworden. Vraag er m'n vrouw en kinderen naar, en onze meid. Heel veel ergers dan dat vrome liegen over dien vervelenden KRUMMACHER heb ik nooit uitgericht.

En vaak deed ik betere dingen dan 't afbutelen van de Overveensche duinen. Maar 't is me altyd kwalijk genomen.

»Buien? Woeste buien?» Beste ABRAHAM, ge waart profeet toen ge die woorden neerschreef op 't eerste »onbesmette blad» van dat album.

»Buien?» Stormen waren het. Stormen zyn het nòg. Sedert jaren giert my de orkaan om de ooren. Sedert jaren zoek ik vruchteloos naar haven en rec, en toch, toch ben ik niet yverzuchtig op den spoed en 't gemak van *uwe* reis. *Luctor et emergo*. Emergo! Dat is ook iets, niet waar, al zie dan ook 't al te ruw heen-en-weer geslingerd hulkjen er wat haveloos uit, en minder net dan wèlvarende ruïnes . . . dan die te Wyk by Duurstede byvoorbeeld. Zoodra BISMARCK my annexeert, zal hy me zeker laten opknappen *) en dan, lieve welmeenende ziekelyke-verzenmaker, voteer ik u 'n bedevaart naar den Blinkert. Maar stoeien in 't zand doe ik niet meer, en ook verkies ik geen Pruisische onderofficieren te logeeren. Daarby blyf ik sedert het slot van m'n »Een en ander over Pruisen en Nederland» q. v.

Wat overigens die stormen aangaat, ik vrees te vomeeren als 'n Kaapsche duif, zoodra ik eindelyk eens zal neergestreken zyn op vasten grond.

*) *Opknappen*. Namelyk my, ruïne. De zetter van »Het Noorden» wilde me hier door BISMARCK doen *opknoopen*. Dit is wel niet zeer zachtmoedig, maar wreeder nog noem ik de redaktie van dat blad, die, na de korrektie op zich te hebben genomen, met zulke verminking van den zin myner woorden genoegen nam. Ook op andere plaatsen zyn de drukfouten ergerlyk. *Tinnen* van, 'n kasteel zag ik veranderd in »*tuinen*." Ik »*koesterde*» waar ik *gehoest* had. Elders werd 'n geheele regel uitgelaten, enz

Aan zulke mishandeling is de Nederland-che publicist overgeleverd. Ik verwys daaromtrent naar de noot op blz. 109 van m'n DUIZEND-EN-ENEIGE HOOFDSTUKKEN OVER SPECIALITEITEN.

Dat stygen en dalen van den bodem in bergstreken heeft 'n zeer eigenaardigen invloed op de methode volgens welke de bewoners u den weg wyzen, en dit is zelfs het geval op plekken waar niet de minste helling te bespeuren is.

»Gehen Sie nur die Strasse hinauf . . .
»Erst links, und dann grad hinunter . . .

Aan zoo'n *auf* en *unter* heeft men niet veel. In steden die — al zy 't dan op vlak terrein — langs 'n rivier gebouwd zyn, beduiden die woorden: stroom-op, stroom-af (*zu Berg, zu Thal, amont, aval*, 't maleische *ka-oedik* en *ka-ilier*) maar wie nu niet weet of hy de rivier rechts of links van zich heeft, kan ook niet bepalen waar ze heenloopt, en blyft dus na zulke terechtwyding zoo dom als hy was. Het stadsbestuur te Keulen heeft dit bezwaar uit den weg geruimd. De kleur der naambordjes in de hoofdstraten van die stad, duidt de loodrechte of evenwydige verhouding tot de rivier aan, en zekere pyltjes die den loop van den stroom aanwyzen, stellen den Hollander in de gelegenheid te weten welke richting hy te kiezen hebbe, indien hem de min loffelyke maar soms verklaarbare lust mocht bekruipen, z'n vaderland den rug toetekeeren. Dit is inderdaad 'n groot gemak, vooral omdat de onoverdekte Keulsche straatgoten 'n koppig waterpas in acht nemen, dat — als in de politiek — 'n zeer onwelriekenden stilstand ten-gevolge heeft.

Dit moet men erkennen, de oude *Sonnenwirth* had pyltjes noch vlietend riool noodig, om my begrypelyk te maken waar ik wezen moest toen ik hem vroeg of nog altyd de toren te bezien was?

— *Gewiss! Gehen Sie nur hinauf, und . . . hé, da oben . . . es kommt jemand . . . bleiben Sie da!* schreeuwde hy. En tegen my: *Sonst geht er fort, wissen Sie.*

— Met wien spreek je, *Alter?* vroeg ik nogal verwonderd, want hy scheen 't woord te richten tot 'n paar musschen die tjlpend op 'n brok muur zaten uittekyken naar 'n geschikt woninkje tegen 1° Mei.

— *Mit dem Pörtjeh, sonst geht er fort. Dort oben steht er . . . da!*

Langs de musschen, door de nog kale takken van 't geboomte heenziende, ontwaarde ik inderdaad m'n welbekenden toren, of althans iets er van. Myn volslagen gebrek aan lokaal-geheugen was oorzaak dat ik hem niet daar gezocht had. Ook kwam hy ine minder hoog voor dan vroeger. Dit is trouwens, als men wat ouder wordt, met veel dingen 't geval.

En tevens zag ik iets als tegen den toren aangeplakt, dat zeer goed kon doorgaan voor een *zu civiler Versorgung berechtigte* persoonlykheid. De Bismarcksche beschermeling stond op het bordes van den yzeren trap, die door de vaderlyke zorg der regeering in den buitenmuur was geklonken om den bezoeker toegang te ver-

leenen tot de eerste verdieping. Daar aangekomen, kon de welkome vreemdeling 'n handje helpen aan 't *civil versorgen*, door het zesmaal te duur betalen van de gevlekte lichtprentjes waarop iets van Sonnenberg te zien is. Ook kan men daar 't portret koopen van Keizer ADOLF. Het is sprekend gelykend. Dit ben ik naderhand tot m'n groote voldoening *de visu* te weten gekomen. Toen ik het origineel voor 't eerst zag... maar we zyn nog zoover niet.

Ik heb het woord portier wat vreemd gespeld, om 't by benadering m'n *Alter* natedoen, die zooals z'n meeste landsluif scheen te protesteeren tegen 't gewicht der laatste sylbe van 'n Fransch bastertwoord. Nu, 't is hun niet kwalyk te nemen. Vooral niet als we letten op de moeite die *wy* hebben om veel Duitsche woorden behoorlyk te accentueeren, byv. die met *un* privans beginnen. Laat 'n Hollander overluid het opschrift lezen van de bordjes die in een afgelegten hoekje straf bedreigen tegen morsigheid, ik verwed drie tegen één dat hy zeggen zal: *verun-rei-nigt*, enz.

Zonderling is 't, dat we van 'n vreemde taal — als we 't zoover brengen — zelden meer leeren dan de beteekenis der woorden. Sommigen verheffen zich tot de kennis der frazen. Weinigen dringen door tot de idiotismen. Byna niemand wordt meester van den toon, den deun, de melodie. Geen Hollandsch meisje zal op *echt* duitsche wyze: *aber Philippiiühme!* leeren zeggen tot het vriendinnetje dat haar 'n klosje garen afsnoepte, of 'n minnaar, en ook 't: *o, du abscheulicher Mensch!* in den mond van 'n Duitsche dame is onnazeggelyk... naar men beweert. Zelf gehoord heb ik dien uitroep niet.

Pórtjee dus, of Pórtjeh.

— *Ein Pórtjeh, Alter? Wie steht es denn damit? Das war doch früher nicht der Fall. Damals...*

Ik beken dat ik aan STACCATA dacht, en aan uitgesleten wenteltrappen.

— *Früher? Ja, damals...*

Hier volgde 't relaas van de Pruisische overwinningen, en de *civile Versorgung*.

In-godsnaam, dacht ik, m'n toren moet ik weerzien, al stuitte my dan ook 't *meeversorgen* tegen de borst.

Of STACCATA ook *versorgt* was? En *civil*?

Daarnaar vroeg ik niet, schoon 't me wel interesseerde, maar ik was bevreesd te hooren dat ze nog altyd niet geannexerd was, of... al te dikwyls.

Ik betaalde m'n *Holländer*, en kroop uit den kuil waarin de *Wirtschaft* ligt, om den anderen kuil te bereiken waarin de toren staat, die den omtrek niet beheerscht van den grooten kuil waarin Keizer ADOLF z'n versterking heeft aangelegd. 't Is 'n kuilige historie. De horizontaal gerichte blikken van den beschouwer die op het plat van den toren staat, stuiten op 'n kring van heuvels

die, boven zyn standpunt uitstekende, hem byna zouden doen gelooven dat hy in 'n put zit. Eerst na 't heenzien over de — alweer netjes gerepareerde — tinnen, wordt hy teruggebracht tot de vroegere meening dat hy inderdaad 'n toren heeft beklommen.

— *Gruss-gott, Herr Ritter, Castle'an von und zu Sonnenberg!*

Met deze woorden stapte ik van 't bordes in de lenden van den toren. Ik wou den pörtjeh doen voelen dat ik wist hoe 't hoort, en meer met ridders en burchten had omgegaan. Misschien ook lag er in m'n ouwerwetschen groet wat spot met de nieuwe kalk.

Gedeerd heeft het den pörtjeh niet. Even gezond als voor m'n groet, vertelde hy my in welk jaar z'n verheven put gebouwd was, hoeveel verdiepingen er in waren, en dat hy fotografien te-koop had . . .

— *Und hier, zeide hy 'n valluik openende, hier war das Gefängnis . . .*

Ik staarde er in, maar zag niets. 't Was barbaars donker in dat gat. Met belangstelling vroeg ik of daar beneden wel alles gewit was?

— *Ganz neu reparirt . . . ganz neu! Reparirt und restaurirt, alles!*

— *Und gehörig angestrichen?*

— *Freilich!*

Hy zal me voor 'n metselaars-leerjongen hebben aangezien, die op z'n beroep reisde.

— *Ah so, zei ik als voldaan. Und diese Bildchen?*

— *Der Preis ist nach Belieben*, hernam de man, waaruit ik opmaakte dat hy myn middelen — en, vooral na m'n vreugd over 't witten, myn mildheid — hooger taxeerde dan z'n eigen onbeschaamdheid. *Nach Belieben! Und dieses Pórtreh . . .*

Ik betaalde schappelyk voor de voddige prentjes, en bedankte voor 't portret. Maar ik keek dien ADOLF goed aan, om hem te herkennen als ik hem eens weer mocht ontmoeten . . . gelyk te verwachten was. Want ik voorzag dat ik weldra behoefte hebben zou aan wat geneezing van myn Pörtjeh en z'n Pruisisch witsel.

ONDER DEN GROND.

Was 't Sir JOSHUA REYNOLDS of 'n ander, die by 't bezoeken van den Tower, geen enkel voorwerp of lokaal zoo belangwekkend vond als die ééne geslotene deur, waarachter iets geheimzinnigs verborgen scheen, of . . . niets?

Niets! O, onbegrensd veld voor de fantazie van den kunstenaar!

Elke denkbare ruimte heeft voor ons arme kleine domme menschen, een grens, omdat we niet geleerd hebben ruimte anders dan door grenzen te bepalen.

Het NIETS is, zelfs voor òns begrip, oneindig. In de leegte van 't *niet-zyn* vindt de luim van den artist plaats om rond te galoppeeren naar hartelust.

Hèm de taak, hèm de roeping, hèm de wellust die ylheid te bevolken met de kinderen van *zyn* Verbeelding, van *zyn* Genie!

De eindelooze woesteny van 't onbekende is het domein, het

wettig veroverd koninkryk van den dichter, die 't onzienbare aanschouwt, het ontastbare waarneemt, het zwygen verstaat.

En REYNOLDS vulde, scheppend op z'n doek, de ruimte die achter de ongeopende deur was of wezen kon, met de schimmen der afgestorven koningen van Engeland.

Het doet er niet toe dat hy zich bedroog. Het doet er niet toe of wellicht die deur 't hok afsloot, waar 'n vorige conciërge afgedankte prullen bewaarde. De ernstige, fluisterende, bleeke, zwevende gestalten die REYNOLDS te voorschyn riep op z'n paneel, waren geschapen door hèm, bestonden door hèm, behoorden hèm . . . hèm, den schepper uit niets, den bevolker van de ongeziene ruimte.

Ik bekén dat ik aan dit alles niet dacht toen ik, na eenige minuten op het plat getoefd te hebben, my gereed maakte den toren te verlaten. Maar juist toen ik, weergekeerd op de eerste verdieping, m'n voet wilde zetten op 't aangeplakt bordes, riep FANCY my terug. Ze ligtte het valluik op — handiger dan de pörtjeh, voorzeker! — wees met de eene hand naar de donkere diepte, greep met de andere my fors aan, en smheet me er in.

In die diepte, o belangstellende lezer, maakte ik 'n aanvang met de MILLIOENEN-STUDIEN, waarvan ik u de resultaten wil mededeelen.

Gelyk 'n sneltrein, die de tusschenstations met voorname minachting voorbystoomt, hield ik me niet op aan den bodem van de put. Indien daar misschien deze of gene heeft zitten wachten op reisgelegenheid, zal hy zich hebben moeten vergenoegen met 'n later trein. Ik viel dóór tot diep onder den grond, en kwam niet tot rust voor ik me in een vry ruim lokaal bevond, waar 'n menigte kleine mannetjes byeen was, die ik allen terstond herkende. Ik had hen namelyk in '34 of '35 in de Amstelstraat te Amsterdam gezien, toen ik in de toenmalige »duitsche komedie" voor 't eerst 'n opera-voorstelling bywoonde: HANS HEILING!

Ja, zy waren het, die lieve goedaardige hulpvaardige kabouter-mannetjes, kobolden en gnomen. Ze waren allen in 't grys gekleed, en droegen brandende smeerkaarsen op 't hoofd, zeker om in 't donker elkaar niet omver te loopen.

— Een gast, een gast! riepen zy. Spoedig, zegt het den Meester.

De Meester werd ylíngs geroepen, en waarachtig hy was het . . . ADOLF!

In z'n kleeding zou hy niet van de anderen te onderscheiden zyn geweest, maar by 't schynsel van de smeerkaarsen zyner hofhouding, herkende ik duidelyk 't versmaad portret van zoo-even.

— Wel, dàt doet me plezier, riep de goede man. Hoe kom je hier?

— FANCY smheet me . . .

— Nu, daaraan heeft ze wel gedaan. Hoe meer gasten hoe liever. Sedert langen tyd zond ze ons niemand. Hoe heette ook de laatste dien zy ons toewierp, kindertjes?

— HEINE, Meester. HEINRICH HEINE!

— Juist. Dat is 'n jaar of twintig geleden. 't Was 'n zonderling wezen. Hy schreide lachend, en z'n vroolykheid stemde ons treurig. Jammer dat hy verzen maakte. Overigens was de man zoo dom niet. Maar nu iets anders. Waarmee kan ik je dienen? Een schoeltje kwartz? Een slaatje van yzer? Gestoofde salpeter? Spreek-op en doe of je thuis waart. Glimmerschiefer?

— Majesteit...

— Och, zoo heet ik hier niet. M'n naam is ADOLF, of... Meester, als je dat liever zegt, maar ik ben dit niet altyd, want die dingen gaan in de onderwereld by periodieke elektie. Vroeger heerschte hier 'n soort van erfopvolging, maar ze is afgeschaft sedert men ontdekte dat sommige voorzitters van onze republiek zich schuldig maakten aan 't voortbrengen van onbekwame zoons en liederlyke kleinkinderen. Is dat daarboven ook zoo?

— Neen, Meester, juist andersom. Daar hebben de knapste kinderen onbekwame ouders en liederlyke grootpapaas. Door voortdurende erfopvolging worden de geslachten der voorzittende meesters hoe langer hoe bruikbaar, vooral daar ze zich nooit vermengen met families wier leden *niet* voorzaten in de republiek. De rasverbetering gaat alzoongestoord haar gang.

— *Potztausend!* Daarvan heeft die HEINE me niets gezegd. Maar neem plaats, en zeg me wat je gebruiken wilt? Houdje van geoorsterde stalaktiten met 'n sausje van druipwater? Wilje kalk? Ze is versch...

— Bewaar me! riep ik. Ik had m'n bekomst van versche kalk! Meester 't is me niet om eten of drinken te doen. Bovendien, ik heb zoo-even 'n *Holländer* gebruikt...

— Ieder z'n smaak! Maar wat is dan eigenlyk de reden van je komst?

— Meester, ik wilde gaarne iets leeren, en daar uw gnomen...

— Ah zoo... je wilt GNOOSIS! Nu, daarmee kunnen we je dienen. 't Is juist van avond zitting onzer akademie. En van welke soort is de kennis die je hier woudt komen opdelen in de diepte?

— Meester, er zyn daarboven veel zaken niet zooals ze moesten wezen. Wat ik u zoo-even zeide over de voortreffelykheid der voorzittende meesters...

— Dat weet ik al. HEINE leerde ons spot verstaan.

— Des te beter. Maar nu zal ik niet spotten. Daarboven is niet alles zoo goed als het, met eerlyke gebruikmaking van de onveranderlyke wetten der lieve Natuur, wezen kon. De goedige aarde levert voedsel genoeg, en toch wordt er gebrek geleden door de mensheid...

— Ik zal ze wat yzer zenden.

— Om 's hemels wil, doe dat niet, Meester! Ze eten het niet, en maken er ballen van om elkaar dood te gooien.

— Wat salpeter?

— Nog erger! Ook dat eten ze niet, en gebruiken het om die ballen voortteblazen. Neen, hoor me geduldig aan...

Dit beloofde my de Meester.

Hy wenkte me plaats te nemen op 'n steenen bankjen in een uit den wand gehouwen nis.

— Er zou voedsel in overvloed zyn, ging ik voort, en toch hebben velen niet het noodige. Er is daarboven kennis genoeg te samelen, en toch kwynt 'n zeer groot deel der mensheid weg in walgelyke onwetendheid. Er is daar stof genoeg voor algemeene vreugd, voor genot, voor geluk... en toch, Meester, toch blyven jammer en leed hoofdtoon in de geschiedenis van dat arme mensdom!

Meester, ik heb vyftig jaren op die aarde rondgedoold, en zelf veel geleden, maar sedert ik de gaaf ontving m'n voelen tot denken te maken, en verstand te scheppen uit de bron van het hart, sedert dien tyd was me niets zoo bitter als 't aanschouwen van de algemeene ellende die voortdurend de plaats inneemt van mogelyk algemeen geluk.

En steeds kwam daarby de gedachte in my op: o, als ik te bevelen had... *si j'étais roi!*

Ik zocht macht om goed te doen.

Maar, Meester, die macht bleef uit, vooral nadat ik, herhaaldelyk getracht hebbende goed te doen zonder haar, hoe langer hoe machtelooser werd gemaakt door de velen die, die...

— Belang hebben by 't kwade?

— Meester, gy hebt het gezegd! Ik streefde dus naar macht, en doe dit nog... op den nanoen van m'n levensdag. Is het te laat? Om te slagen... misschien. Om te pogen... neen!

— En langs welken weg heb je getracht dat doel te bereiken! Ik wed om al wat je wilt, mannetje, dat je begonnen bent met kasteelen te bouwen op 'n hoogte... in de lucht misschien?

— Neen, Meester, ik bouwde geen kasteelen... zelfs niet in 'n kuil, zooals uw Sonnenberg.

— Hm, ik verzeker je dat dit in myn tyd de nieuwste manier was, *haute nouveauté* uit... Ambarawa. *) Die generaal VAN DER WYCK was 'n groot man.

— Meester, ge hebt het alweer gezegd. Maar ik ben treurig, en wenschte u ernstig te zien. Ge vraagt naar de middelen die ik aanwendde om te geraken tot de macht die geluk geven zou? Lyfeigenen die torens voor me bouwden, had ik niet. Ik erfde geen koninkryk, geen prinsdom, geen titel. Meester, ik moest de tering naar de nering zetten, en... ik bezat slechts myself.

— Als je je daar juist hebt uitgedrukt, was je ryk.

— Dan moet m'n uitdrukking onjuist geweest zyn, en ik neem haar terug. Neen, ik bezat niet eens mezelf, want het goede dat

*) ADOLF vergiste zich hier. Niet hij aapte 't indisch genie-departement na, maar de generaal v. d. w. schynt z'n fortificeerende ideeën aan den SONNENBERG ontleend te hebben. Toch week hy in hoofdzaken van z'n model af. De vesting WILLEM I was zeer ongezond, en kostte millioenen. De Nassausche SONNENBERG daarentegen ligt in 'n gezonde streek, en werd om-godswil gebouwd. *A tout prendre* houd ik 't met de Adolfsche manier.

in my was, werd voor 'n deel, voor 'n groot deel, machteloos gemaakt door 'n tal van aandoeningen, driften, onvolkomenheden . . .

— Dat heb ik altyd en overall opgemerkt. In elke vesting zyn verdeders, en ieder leger heeft z'n *Spitsbuben**) en treinvolk. Maar de kern, de kern, daarop komt het aan!

— Nu, Meester, de kern was goed. Ik moest dus woekeren met het weinige dat ik, onbezwaard, in myzelf ter myner beschikking vond . . .

— En die woeker slaagde niet. Misschien woekerden anderen met u. Zoo gaat het meer. Maar waaruit bestond dan je kapitaal?

— Ik had goeden wil . . .

— *Le chemin de l'enfer en est pavé.*

— Opmerkingsgeest . . .

— Dat zal je te-pas komen als je straks les neemt by m'n *gnomen*.

— Ik was dichter . . .

— Weet men dat?

— Ik vrees ja, Meester.

— Welnu, dat had je moeten voorkomen. Den dichter zal alles gelukken, mits hy zorge z'n rang te verbergen. Maar hy wordt verklapt door 'n ellendigen treinsoldaat: hoovaardy. Een prins die inkognito reizen wil, moet geen goud te-grabbel gooien. *Was gilt's* dat je zoo-even je *Holländer* met 'n guinje betaald hebt?

— Neen, Meester, ik had veel redenen om niet meer dan acht kreutzers te geven.

— Lieg niet. 't Waren er negen. Want je versmaadde den éénen dien *STACCATA* je wilde teruggeven. Ook wierp je haar 'n koninklyken blik toe. Die blik en die kreutzer yken je — door tegenstelling met den vloekenden roodouwel vooral — in haar oog tot 'n hooger, dat is: vyandig wezen. *STACCATA* ziet je . . .

— Voor 'n prins aan?

— Neen, voor 'n gek. Als ze trouwen moest, en kiezen tusschen u en den student, koos ze hem. Ze begrypt hem beter. Ook zy zou kibbelen over de vertering, en ze neemt liever haar deel aan

*) Spitsjongens = »gemeen» volk, dat door de ridders werd voorop gezonden om aan de eerste woede van den vyand geofferd te worden. De trein, de nasleep van 'n leger in de middeleeuwen, was samengesteld uit bedelaars, monniken, publieke vrouwen, roovers en lykschenders, maar de spitsboeven waren niet veel beter. De oorspronkelyke betekenis van »boef» was niet oonteerd, en dit is 't woord *Bub* (jongen) thans nog niet. De geboorte van den vermoedelyken troonopvolger der Oostenryksche monarchie werd door diens grootmoeder, MARIA THERESIA, in den schouwburg den volke medegedeeld met de woorden: »*Der Sepperl* (JOZEF) *hat ä Bub!*» Misschien lag er meer staatkundige fynheid in dien uitroep van M. T. dan in de diplomatische kunstenaarjen van haar faktotum KAUNITZ. Ook in België had ze zich bemind weten te maken, en haar naam wordt in dat land no? steeds met erbieid genoemd. De toon dien de Keizerin wist aantetlaan, maakt het: »*moriatur pro rege nostro Maria Theresia*» begrypelyk, want ook in Pesth wist ze harten te winnen, 'n koninklyke kunst die zelden door koninjen beoefend wordt.

de opbrengst der schrapperigheid van 'n gewoon mensch, dan dat ze zou meedragen in de kosten uwer ongewoonheid. De wereld nu is vol STACCATA'S. Wie 'n *Holländer* wil gebruiken, moet geen cent meer betalen dan zoo'n ding waard is, op straffe van beetgenomen te worden. Maar waarom zag je dat meisje, of liever die vrouw — want *gesetz* is ze! — zoo aan?

— Meester, ik meende my te herinneren...

— Gekheid! Die STACCATA heeft heel andere histories bygewoond op de wenteltrappen van m'n Sonnenberg. Ze was reeds voor veertien jaar sedert lang geen kind meer, en eigenlyk was ze dat nooit. Juist andersom dan jy, die toen 'n kind was, en 't misschien altyd blyven zult... hm, Koninkryk der Hemelen! Maar laat nu verder hooren wat je uitrusting was in den stryd tegen onmacht?

— Ik geloof standvastigheid te bezitten. Nooit gaf ik 'n plan op.

— Daarin kan je recht hebben.

— Niet waar, Meester? Hoe zou ik anders hier zyn? Ik zocht de middelen die tot macht leiden... eerst in den Hemel...

— Dat spreekt vanzelf. Het is de gewone fout van alle beginners. Wie geen raad weet, kykt naar 't plafond.

— Daarna zag ik om my, en trachtte te leeren wat ik niet wist, te begrypen wat ik niet verstond, te kunnen wat ik niet kon.

— Je was op den goeden weg.

— Dat bleek me geenszins, Meester. Ik erken weinig geleerd en weinig begrepen te hebben, maar... mag ik rond zyn?

— Wel zeker. Daartoe ben je hier.

— Het komt me voor, dat ik niet nóg minder wist, niet nóg minder doorgrondde, dan veel anderen die toch beter slaagden.

— Dat ligt aan de *soort*, niet aan hoeveelheid of diepte van de kennis. Tot slagen is niet noodig dat men veel begrype, de eisch is dat men juist dat wete wat tot slagen noodig is, al ware het weinig. De rest noem ik liefhebbery-bagage, die ons zonder praktisch nut op groote onkosten jaagt. Men moet z'n krachten concentreren...

— Ik zie de juistheid hiervan des te beter in, daar ik opmerkte hoe anderen door die taktiek tot veel beter uitkomsten geraakten dan my met de grootste inspanning mogelyk was. En vooral was dit het geval by hen die dit concentratie-systeem toepasten op één zaak, op... geld.

— Heel natuurlyk! Het aantal hefboomen die vroeger de maatschappy in beweging brachten, of dwongen tot betreffelyk stilstand, is verminderd. BRAMA, VISCHNOE, SIWAH zyn ontroond. De OLYMP staat leeg. De Katholieke halfgoden zyn aan 't verhuizen. De zoogenaamde hervorming, die alle edelmoedige aspiratien tot verbetering drie eeuwen lang in slaap wiegde, heeft weldra uithervormd, en zal eenmaal in de geschiedenis der mensheid staan afgeteekend als 'n dwarssteegjen op de heirbaan van vooruitgang... neen, als 'n *cul-de-sac* waarin de zoekende geest, met groot verlies van tyd en kracht, vruchteloos 'n uitgang meende te vinden. De riddertyden... beloof je my m'n oordeel over de hefboomen die *toen* alvermogend werkten, geheim te houden? Zal je er niet over spreken, zelfs niet in je feuilleton van 't Noorden?

— Ik beloof het, schoon me die voorzichtigheid bevreemdt, na den vryen toon waarop ge u over het protestantismus hebt uitgelaten.

— Het protestantismus is aan z'n naam verplicht, genoeg en nemen met elk protest. De ridders uit myn tyd . . . maar ik reken op je diskretie, want ik wil me niet brouilleeren met hun nazaten in leeuwen, adelaars, olifanten, kousebanden en eikenloof. Je belooft my dus . . .

Ik beloofde, en mag dus den lezer niet oververtellen dat de hooggeboren ridderschap der middeleeuwen, volgens de opinie van den goeden ADOLF, 'n lafhartige, gemeene, wreede, en alzoo ònridderlyke, bandientroep was. *)

— En wat kwam er na dien *Schwindel*, ging de Meester voort, laat zien . . . hofkabaaltjes, nieuwere krygstaktiek, godbeter't! . . . diplomatie: *in-tweën-Vouvery* . . . 't woord is zoo mal niet gekozen, maar toch zeg ik: godbeter't! En — godbeter't voor de derde maal! — *mattressen-Wirtschaft!* Eindelyk, na de apokriefe historie

*) De behoefte van verzenmakers en zeker soort van schryvers aan valsche romantiek — 't verontschuldigt hen geenszins, dat »Publiek» daarmee gediend was! — heeft den leugen in omloop gebracht, dat er zooveel schoons lag in 't ridderlyke der middeleeuwen. Die ridders waren in den regel — van zielenadel spreek ik niet eens — *zelfs geen vechthelden*, 't minste en laagste dat er van 'n *man*, hoe onbeschaafd en dierlyk dan ook overigens, verlangd kan worden. Ze stonden beneden 'n bulhond, die dan toch ruwen *moed* heeft. Dit is te bewyzen uit de loftuitingen zelf van tafelikkende minnezangers en chroniqueurs. (Men leze met aandacht: JOINVILLE, FROISSART, BOUCICAULT, PH. DE COMMINES, e. d.)

En wat, na de uitvinding van 't buskruid, die ridders verving . . . ik zal op dit onderwerp terugkomen, al is 't niet in deze millioenenstudien M'n thesis is, dat zoowel vechtbenden op z'n Wallensteins saamgeraapt, als huurkorpser en zoogenaamd-nationale staande legers, ten allen tyde oefenscholen waren van onmannelyke oud-wyfsche vieze poltronnerie. En de soldaten zelf weten dit, blykens hun spreekwoord: *'n oude generaal, 'n oude hoer!*

Ik verwys overigens naar m'n stelling in de IDEEN:

Krygskunde is lafhartigheid met rang van wetenschap.

Reeds sedert twee of drie jaren ligt ook *die* handschoen onopgeraapt in het strydperk. Zyn er geen welgeboren mannen van myn rang die zich daarover schamen? Krygen we nooit 'n minister van oorlog — met of zonder *zotte linien van defensie!* — dien 't de moeite waard is de verslagen der vechtgeschiedenis eens *aandachtig te lezen?* Is er geen lid der volksvertegenwoordiging, die zoo'n minister daartoe uitnodigt? En moet het Volk maar altyd door, belasting blyven betalen voor militaire hansworstery?

met dien thee-ketel der tante van JAMES WATT, na FULTON, na den armen SALOMON VAN CAUZ . . .

— De industrie!

— Ja, de industrie . . . verschoon me een oogenblik, ik heb huishoudelyke bezigheden . . .

De Meester riep 'n kobold, die zooveel of zoo weinig als loopjongen scheen te wezen, en gaf bevel tot het maken van yzer, millioenen, millioenen, millioenen centenaars. Er scheen spoed by . . .

— Ze gebruiken tegenwoordig daarboven *verdammt viel*, zeide hy, weder naast my plaats nemende. De navraag is zoo groot dat ik in de stellige overtuiging verkeerde dat ze 't aten. Waar waren we ook?

— We waren genaderd tot den sterken hefboom die thans de wereld regeert, tot de industrie, Meester.

— Juist! Welnu, waarom heb je geen lucifer-fabriek opgezet? Waarom niet 'n handel »in kurk en kurken?» Dat is zielverheffend. Wat zeg je van 'n »kantoor op Portugal en de Middellandsche zee» anders uitgedrukt: dat je onrype messina's-appels opkoopt in 't groot, en die in 't klein doet rondventen langs de straten. Heb je geen lust in 'n »assurantiezaak»? Of, als je dit te eenvoudig mocht zyn, in 'n hêrverzekeringsstandje? Dat kleedt 'n mensch! O, 't veld der industrie is zoo ruim! Daarop is plaats voor iedereen. Neem aandeelen in Indische spoorwegen, liefst als je neef of zwager minister van kolonien is. Dat rendeert, al zyn die wegen slecht gelegd . . . 'n verantwoordelyk minister is altyd verantwoord. *) Of wil jyzelf minister zyn? Dat 's ook industrie. En als je meent daartoe niet . . . gediplomeerd te wezen, niet genoeg saamgevouwen, wat belet je de myngeldenjacht, op publieke verkooping? Dat is 'n zeer dichterlyk beroep. Een handel in *wynvervalschings-middelen* is ook niet kwaad, tenzy je de voorkeur geeft aan 't *fabriceeren van koffiboonen uit gebruind roggemeel.* **)

— Meester, ik wil geld, geld, geld! Is 't niet anders te verkrygen dan op de velerlei manieren die gy opnoemdet?

— O, ik was niet ten einde. By-lange-na niet! Daar is nog . . .

*) Naar myn oordeel had men op Java weinig of geen acht moeten slaan op de thans bestaande centrum van bevolking en produktie. Indien men zich in de keus der richting *byna geheel* had laten leiden door den wensch om *met de minste onkosten de meest mogelyke verbinding* daartestellen, als men namelyk overal waar het terrein daar toe uitnoodigde, sporen gelegd had, zouden die centrum zich — mits onder 'n ander bestuur dan tegenwoordig — zeer snel verplaatst hebben en van grooter belang zyn geworden dan de tegenwoordige die ver beneden de gemiddelde mogelykheid staan. De Amstel en het Y zyn niet te Amsterdam gekomen om die koopstad te believen, maar Amsterdam is dóór z'n ligging, in verband met *bestaande* kommunikatie, koopstad geworden. Binnen twintig jaar zullen er groote steden zyn langs den nieuwen *Pacific-railroad*, en iets dergelyks zou weldra op Java hebben plaats gehad, als de zaak niet zoo baars-europeesch ware behandeld.

**) Zie het 2e hoofdstuk van SPECIALITEITEN.

— Verschoon me, Meester. De keus is ruim genoeg, en wie niet tevreden is met de vele middelen die ge hebt opgenoemd, vind ik al te keurig. Ik zou dan ook kiezen, indien me niet nog 'n ander middel bekend ware, dat me beter aanstaat dan uw half verrotte messina's-appels en geheel verrotte . . . andere dingen. Industrie dus! Leefden we in Indie, ik zou kosmogonien scheppen. In Egypte? Droomen uitleggen, kuisheid verkoopen en koren samelen. In Arabie? Paardenfokken en vertellingen dichten. In Skandinavië? Ik zou de voorste zyn der VIKINGS, koning der zoekoningen, de woedendste der BERSERKERS. In uw riddertyden? In m'n nachthemd zou ik reuzen verslaan, en zonder hemd zelfs den stryd opnemen tegen de yzeren mannen die 't ontkennen durfden dat m'n FANCY hooger staat dan hun heilige maagd . . .

— Die uitdaging is zoo dapper niet, sedert je weet dat ze zich wel wachten zouden te verschynen. Maar ga voort. Ik ben benieuwd wat je nu wilt doen, nu, in dézen tyd. Wat hoor ik daar? Kobold No. 17009, ga eens kyken wat daarginds boven te doen is? Een zonderling gebrom! Ik hoor 't rammelen van metaal — yzer is 't niet — het schynt goud en zilver te zyn. En er wordt Fransch gesproken . . . één deun! Ik versta er niets van. Welnu, ga voort, wat wil je doen in dézen tyd?

— Ik wil geld, Meester, en veel, veel, veel! Ik wil meer goud dan gy yzer kunt maken in honderd weken, al werkten al uw gnomen en kobolden mee. Ik moet me een plaats koopen in de volksvertegenwoordiging . . .

— Worden die plaatsen gekocht?

— Indirekt ja. Of liever ze worden door en met geld verkregen zonder betaling. 't Is nog goedkooper dan m'n *Holländer*. Ik moet dan, dóór of met geld, me een plaats veroveren vanwaar ik waarheid kan doen hooren aan ministers . . . 'n ministersplaats ook, om de waarheid te kunnen zeggen aan koningen. Geld heb ik noodig om zelf koning te zyn, opdat ik 't recht en de macht bezitte goed te doen aan het volk . . . liefst zonder ministers. Geld heb ik noodig voor legers, om menschenslachtende vorstjes te ontroonen in Afrika . . . en andere werelddeelen. Geld om bevoegdheid te koopen tot het nazien der boeken van weeshuizen en armeninrichtingen. *) Geld voor volksbibliotheken . . .

— Je wilt dat het volk lezen zal?

— Zóóver gaat m'n eerezucht niet. Ik wenschte dat het in staat werde gesteld lezen te *leeren*, 'n kunst die nog in haar kindsheid is. De meesten brengen 't daarin niet veel verder dan noodig is voor 'n benoeming tot briefbesteller. Ik heb geld noodig, Meester, tot het bezoldigen van onderwyzers in de natuurkunde, geld voor

*) De kursief-druk dezer woorden is te wyten aan de boosaardigheid van 'n zettlersleerling, wiens moeder in 't »gasthuis» stierf. Z'n grootvader wordt in 'n oudemannengesticht, en z'n broertjen in 'n weeshuis »verpleegd.» De kwajongen beweert stokstyf dat er *viel faules* bestaat in die inrichtingen van »liefdadigheid» en durft verhangen naar 'n NAPOLEON (eerste editie) om »dien vuilen boel eens opteruiemen.»

algemeene hygiëne, geld tot het wegruimen van rivierdyken, die vervloekte oorzaken van watersnood en verzande havens. *) Geld tot het uitwisschen van grenzen, geld voor vruchtboomen langs de wegen, geld voor den beul . . .

— Hè?

— Ja, pensioen. **) Geld tot ondersteuning *zonder smaad* van invalide burgers, geld tot betaling van — des-noods onvrywilligen — arbeid derzulken die arm werden door traagheid. Geld voor ware, d. i. *veredelende* kunst. Geld voor beschaving. Geld voor genot. Geld voor geluk. Geld voor *deugd!* En, Meester, zóóveel geld wenschte ik, dat er, nà dat alles . . . maar ik vrees onbescheiden te worden?

— Volstrekt niet. Je moogt hier zeggen wat je wilt . . . maar weer hoor ik dat eentonig gerammel en dien Franschen deun. Kabouter 317½ *bis*, ga eens zien waar 17009 blyft? Nu schynen ze met papiertjes te frommelen. . . ga voort, wat wenschte je, na dat alles, nog meer?

— Meester, na dàt en veel meer nog gedaan en bewerkt te hebben door de macht die het geld geeft . . . maar ik durf waarlyk niet . . .

— Komaan, wees niet kinderachtig. *Nur Lumpen sind bescheiden*, heeft m'n vriend GÖTHE gezegd — en dat is byna waar — spreek op!

— Ik zou wenschen, Meester, dat er, nà dat alles, nog iets overschoot om m'n lief gezin te behoeden tegen gebrek.

— Ik moet erkennen dat je 't recht hebt, niet voor 'n *Lump* te worden aangezien. . . wat beduidt toch dat ritselend gekreukel van papiertjes? Nummer *Half-dertien*, onderzoek jy nu eens wat de oorzaak is van dat leven schuins boven ons, in 't zuidwest-ten-zuiden? ***) Men kan z'n eigen yzermaken niet verstaan. En jy, ga voort, vriendje, en zeg me nu eens eindelyk wat je hier beneden komt uitvoeren?

— Meester, FANCY zond me tot u die heer zyt in 't ryk der kobolden en aardgeesten . . . ik wil door uw gnomen onderwezen worden in de kunst van rykworden.

— *Dem kann geholfen werden*, riep ADOLF.

*) IDEEN, V, 1050d, 1050e. (*Uitgaaf* 1877)

**) Toen dit geschreven werd was de doodstraf nog niet afgeschaft.

***) De ruïne Sonnenberg ligt N. O. t. N. of N. N. O. van Wiesbaden.

DE AUTEUR WORDT GEKAPITTELD, EN VERZOEKT DEN
LEZER DAARVAN HET ZYNE TE NEMEN.

Dem kann geholfen werden, had ADOLF gezegd, zonder achtte-
slaan op wat hy zeide, want by-voortduring hielden hem de ge-
heimzinnige geluiden bezig, die zich 'n weg baanden door de sple-
ten van 't gewelf:

- *Messieurs, faites le jeu!*
- *Le jeu est fait!*
- *Rien ne va plus!*
- *L'or va au rouleau!*
- *Moitié à la masse!*

- *Dix louis au billet!*
 — *Trois . . . quarante!*
 — *Un! Un après! La carte est noire . . .*
 — *Rouge gagne et couleur!*
 — *Rouge perd, la couleur gagne!*
 — *Onze, noir, impair et manque!*
 — *Trente-six, rouge, pair et passe!*
 — *Aux quatre premiers, s. v. p.!*
 — *A cheval, neuf à douze!*
 — *Transversale, treize à dixhuit!*
 — *Zéro!*

En tusschen dat alles in, hoorde men het rollen van muntstukken, 't glitterend geschuifel van bankbiljetten. Soms ook, maar zelden, het gekibbel van spelers.

Ik kon niet langer zwygen, en zonder op de terugkomst van de uitgezonden boden te wachten:

— Meester, riep ik, ge hoort de echo van de bank te *Wiesbaden*. Daar wordt gespeeld — men noemt dat *spel*, o goden . . . is er sarriger *Iusus a non ludendo* denkbaar? — dáár wordt gewonnen en verloren, dáár wordt getournooïd à *outrance* tusschen ligtzinnigheid en moed, tusschen hartstocht en koelbloedigheid, tusschen verwyfeling en hoop! Dáár is een der scherpst-geslepen brandpunten van den fellen *Kampf um's Dasein* dien wy, arme menschen, genoodzaakt worden wormpjes, atomen en zonnestelsels natestryden. Dáár, Meester . . . ik vocht liever mee op dat terrein, dan nu op m'n ouden dag te gaan schacheren in kurk, roggekoffi of assurance. Meester, ik verzoek u my door uw gnomen te doen onderrichten in de kansrekening.

— *Dem kann geholfen werden*, zei ADOLF nogeens, en ditmaal zonder verstrooidheid. Kabouter ☉, laat wat ertsblokken brengen, en zet ze in orde. Er is groote vergadering van-avond. Zorg voor veiligheidslampen, en denk aan suikerwater voor de redenaars.

Daarop wendde hy zich weder tot my, en vroeg:

— Wat bewoog je tot de meening dat m'n kaboutermannetjes iets van de kansrekening verstaan?

— FANCY heeft me hierin gegooid. Zyzelf moge verantwoorden waarom!

— Ze is verantwoord! Er bestaat tusschen fantazie en verstand 'n soort van overeenstemming waarvan gy menschjes u zelden rekenschap geeft, schoon u toch iets van de zaak schynt te *ahnen*, daar ge vaak — en dat is 'n tweede fout! — verbeelding en oordeel verwacht. Men is daar boven ons gedurig bezig met de al te goed gelukte oplossing van 't probleem: hoe men dwalen kan tegelykertyd op tweeërlei wys, en dit heeft ulieden geleid tot de zotte meening — uw derde fout! — dat er kans is op 't terugvinden van den rechten weg door van die dwalingen 't gemiddelde te nemen. Daarover misschien later, als je na de zitting van heden avond nog wat hier blijft. Is dat je plan?

— Ik moet volstrekt naar boven. De portier zal ongerust zyn, en bovendien de lezers van »*Het Noorden*» wachten op m'n millioenen-studie . . .

— Ik mag lyden dat dit laatste waar is. Je hebt wel wat recht op belangstelling, al ware het ter cere van den titel alleen, die goed gekozen is . . . om de studie niet, maar om de millioenen. Wat den pörtjeh aangaat, hy zit in de *Schenke* beneden in 't dorp, en *schwätzt* van Königsgrätz en Sadowa . . .

— Maar STACCATA?

— Die is aan 't kibbelen met de meid over 'n gebroken *schnaps*-glaasjen, en vindt nu op haar beurt zoo'n onhandigheid »*zu kolossal!*» Je hoort het, ze praat den student na. Dat dacht je niet! Over 't geheel heb je die zeer ordinaire stumpert voor belangwekkender aangezien dan ze inderdaad is . . . je gewone fout! De oorzaak is dat je haar persoon verward hebt met de indrukken die je bezighielden toen je 'r voor 't eerst zag in '56 . . .

— Ik zal 't niet weer doen.

— Dat kan je niet beloven. Wat jyzelf eenmaal over politiek evenwicht zei *) is van volle toepassing op 't baskuleeren der verschillende werkingen van den geest. Volkomen balans is ondenkbaar . . . en zou dan ook evenmin te wenschen zyn als elke andere stilstand. Stilstaan, niet-bewegen, is 'n feitelyke ontkenning van *het zyn* dat in beweging bestaat. Wat niet beweegt is dood . . . neen: *is* niet. Dat 's nog minder dan dood. Begryp je dit?

— Nagenoeg. Maar ik weet niet of m'n lezers . . .

— Dat gaat my niet aan, en ik geef ook u den raad daarnaar nooit te vragen. Zeg en schryf wat je voorkomt waar te zyn, tracht zoo duidelyk mogelyk overtebrengen wat FANCY je in de gelegenheid stelde te hooren, en laat de rest over aan de toekomst. Er is veel kans dat men daarboven eindelyk eens zal leeren lezen. Nog 'n paar generatien . . .

— Meester, ik kan zoolang niet wachten!

— Waarom niet? Is 't je dan om de *claque* te doen? Dat zou me spyten. Ik herinner me dat ik in myn tyd ook zoo menschchtig ongeduldig was, maar na m'n dood vond ik het dom. Ook ik wou terstond vrucht samelen, en zaaide slordiger dan 't geval zou geweest zyn als ik wat verder vooruit had gezien. Je hebt er geen begrip van hoe snel de geslachten elkaar opvolgen wanneer men

*) Minnebrieven, blz. 82, 83. (*Uitgaaf* 1875.)

eerst goed en wel onder den grond zit. Een moeder meent hemelsbreed ver te staan van haar zuigeling, en 'n paar eeuwen later is de geschiedschryver in de war tusschen grootvader en kleinzoon. Op zekeren afstand smelten alle Rhamssessen in elkander, en ik heb opgemerkt dat er in je geschiedenisboekjes heele dynastien 't achterste-voren gezet zyn. Maar denk niet dat wy onder-den-grondwezens u zulke *blunders* kwalyk nemen. Waarlyk niet! Och, 't doet er zoo weinig toe. Iets van meer belang is, dat gylieden zoo onachtzaam omgaat met die andere geschiedenis, met de geschiedenis van uw eigen wording. Al uw Genesisen zyn geen oortje waard. — Misschien had ik moeten zeggen: geen *kreutzer*, *heller*, *batze* of *pfenning*, omdat ik 'n Duitscher geweest ben . . . je ziet het, nationaliteit gaat hier onder den grond totaal naar de maan. — Uw Scheppingen deugen niet, voornamelyk omdat er wel bezien nooit iets geschapen werd, of — als dit u aangenamer is — omdat het scheppen *altijd* voortduurt. 't Gaat hiermee als met het liefdedevies: *ni jamais, ni toujours*, door 'n omgekeerden kyker gelezen. Geschapen wordt er nooit of . . . immer. Holah, hei, *hé da!*

De aardmannetjes verschenen op den roep des Meesters.

— Is er nafta genoeg? Wordt er behoorlyk gewerkt aan salpeter? Wie zorgt voor kool? Meesterknecht, laat je de werkstalen voorleggen, en zie eens na of er wel by voortdoring alles wordt voortgebracht wat *als noodzakelyk gevolg van vorigen arbeid gefabriceerd worden moet?*

De meesterknecht haalde z'n schouders op, als wilde hy zeggen: *my* te herinneren aan m'n plicht. Hoe menselyk! Men kan wel zien dat de Meester nog niet lang dood is.

— Hy heeft gelyk, zei ADOLF. Het was dom van me, zulke bevelen te geven aan baas LOGOS die meer van de zaken weet dan ik. Ik schreeuwde dan ook maar zoo om je te doen vatten dat er 'n dubbelpunt moet staan tusschen dat averechts liefdepraatje en m'n bevelen. LOGOS begaat zulke overbodigheden niet. Wie geen verstand heeft van interpunctie moet volgens hem maar ongepunct blyven. Die onverschilligheid is misschien 'n gevolg van z'n langen diensttyd. Z'n opzienschap dateert *van den beginne* *) dat is: hy stond *altijd* aan 't hoofd van de zaken . . .

Toch zou 'n medaille voor twaalfjarige trouwe dienst den eerlyken LOGOS slecht gekleed hebben, want hy was jong en krachtig, en zelfs droeg z'n nooit verwisseld gewaad niet de minste sporen van slyting. Geen leerjongetje zag er zoo frisch uit als hy.

— Onder ons gezegd, fluisterde ADOLF me in 't oor, *hy* is hier eigenlyk de man waarop alles aankomt, en ik zou terdeeg met de

*) Evangelie van *Johannes I, vers 1*, naar myn overzetting luidende: *in den beginne was DE REDE, en DE REDE was by God, en DE REDE was God*. Vgl. 906, in IDEEN III. (*Uitgaaf 1876*.)

handen verkeerd staan, als-i eens z'n ontslag nam. Maar dat zal hy niet, dat kan hy niet, want hy heeft aandeel in de zaken . . .

— Geërfd?

— Neen, *ipso jure*. Zonder hem zou de heele fabriek . . .

— Niet opgezet zyn?

— Mis!

— Niet geworden zyn wat ze is?

— Half waar, dus ook mis! Neen, zonder hem wàs de fabriek niet, want hy *is* de zaak. Dit werd reeds op Pathmos erkend door iemand die overigens — ik moet dit tot m'n leedwezen erkennen — z'n verstand al te wild liet op-en-neerwippen door z'n fantasie. Het eerste woord dat de arme JOANNES tot de wereld sprak, was wáár, en van dieper zin dan begrepen wordt door de meesten dergenen die hem tot 'n heilige maakten. Het ware te wenschen dat velen wier oordeel iets minder dan 't zyne te lyden heeft van overwegende verbeeldingszwakte — gy menschen noemt het *kracht*, geloof ik — den braven LOGOS zoo ruiteryk de eer gaven die hem toekomt. Dat zou veel nutteloos gekibbel hebben uitgewonnen . . .

Maar, aldus ging ADOLF voort, ik ben je nog de uitlegging schuldig van de onbewuste gegrondheid uwer hoop dat je hier beneden iets van de kansrekening zou te weten komen. FANCY had volkomen gelyk in de meening dat je verbeelding daarin verder zou doordringen dan je verstand. Gy menschen zyt minder dom dan gezelf weet . . .

Ik stond op, en boog.

— Meester, geeft ge my vryheid dat kompliment overtebrengen aan m'n lezers?

— Och ja, als je meent dat het hun aangenaam wezen kan, en zeg er dan by dat dit hen te verachtelyker maakt.

Ik ging weer zitten.

. . . te verachtelyker! Want *niet* weten, *dom* zyn, *weinig* begrypen, ware eer te verschoonen dan dat voortdurend wèl begrypen, wèl weten, en anders doen. Gyzelf zult heden avond weinig of niets vernemen dat je óf niet bekend was, óf waarvan je de kennis niet zou hebben kunnen opdoen boven den grond. De meesten uwer weten genoeg voor hun behoeften. De fout is dat ge meestal het bekende verkeerd toepast, en u daarby gewoonlyk laat leiden door indrukken die met *weten* niets te maken hebben. Belang, hartstocht, eigenzinnigheid, sleur, mensenvrees . . . Nu dit laatste is 't zotste van alles, en wel 'n blyk dat gy daarboven elkaar meer eer bewyst dan u *vice versa* toekomt. Hoe kan 'n mens, die dan toch by ondervinding weet wat buikpyn is en verkeerd oordeelen . . . hoe kan-i bang zyn voor andere schepsels die even als hyzelf laboreeren aan verkeerd oordeel en buikpyn? Noch uw deugden, noch uw fouten zyn vrees waard. Geen uwer driften is bestand tegen 'n onverwacht speldeprijken in de kuit. Probeer 't eens als je iemand ziet die verliefd is of 'n moord wil doen. Met 'n paar theelepeltjes

glauberzout op 't juiste tydstip ingegeven, verandert men je heele toekomstige wereldgeschiedenis, en zonder de *Veuve Cliquot* waaraan ALEXANDER zich te-buiten ging te Persepolis, hadden de Romeinen waarlyk zoo'n rol niet gespeeld . . .

ADOLF weidde nog verder uit over al de zaken die anders zouden geweest zyn indien deze of gene kleinigheid anders geweest ware. Ik was zoo vry hem in de rede te vallen met de opmerking dat nietigheden die groote gevolgen hebben, juist daardoor géén nietigheden zyn, en dat 'n wereldgeschiedenis-veranderende speldeprik van meer belang is dan de onregelmatigheid in de deklinatie van 'n wereldzon wezen zou, indien de gevolgen van zoodanig wangedrag ons onbekend bleven.

Waarschynlyk om zich te wreken over de gegrondheid van m'n opmerking — de Meester was nog niet lang genoeg dood, om alle ydelheid vaarwel gezegd te hebben . . . *ik* leef heelemaal nog, he-laas! — begon hy uittebaren tegen de door my veronderstelde mogelykheid van 'n afwyking.

— *Pas um Gottes Willen* op, dat LOGOS je niet hoort! Van zóó'n suppositie zou *hy* buikpyn krygen! Al wat is, *moet* wezen, en al wat er wezen moet, *is*. Daarop kan je staatmaken! De meest ordinaire centraalzon doet z'n plicht — háár plicht, zeggen je schoolmeesters — en wat gy afwyking noemen zoudt, is de oude onveranderlyke onvermydbare *norm. Rechthaberei*. . . juist! Ik noemde dit zoo-even op onder al die andere *Spitsbuben* die, als wangunstige schoolmakertjes, de slotsommen van de lei wisschen, die ulieder verstand heel aardig had uitgerekend. Nogeens, gy menschen zijt minder dom dan gezelf weet, en FANCY hoopte dat er voor u iets zou te leeren vallen van m'n kereltjes omdat ze by hun begrafenis dien ganschen armeerbedervenden stoet van treinsoldaten daarginder achterlieten. Er is iets nuchters in 'n doode, waaraan gylieden u maar niet kunt gewennen. Duizend byzaken trekken uw aandacht van de hoofzaak af. Ge zyt als kinderen die men appels te tellen geeft. In plaats van tellen, snoepen ze 't ooft op. Heb ik ook jacht op geestigheid genoemd onder de zaken die 't verstand belemmeren?

— Neen, Meester, maar er is nog tyd toe.

— Welnu, ik gun me dien tyd. Jyzelf hebt menigen appel opgegeten, die je te tellen was gegeven. Waarom zei je dat de Pruisen de steenen poppen op 't slot te Biberich hadden stukgeslagen?

— Meester, ik zag dat die beelden er dezolaat uitzagen . . .

— Juist. En toen hadden dat volgens u *mir nichts dir nichts* de Pruisen gedaan, omdat het zoo in je fraze te pas kwam. Welnu, 't is onwaar. Zulke schryverskunstjes brengen veel dwaling in de wereld. De ridders in myn tyd voerden ook veel verkeerd uit, al schreven ze niet. En dat ze vaak . . . onwaarheid spraken, stem ik toe, maar ze lieten zulke dingen niet drukken. Trek je leugen in . . .

Lezer, dat doe ik by dezen.

Misschien, vervolgde ADOLF, dat ik dan ook de straf verzacht, die de zetter van »*Het Noorden*» over je heeft uitgesproken . . . 'n ware VARGAS!

— Welke straf? Ik weet van niets . . .

— Ei, heb je niet bemerkt dat hy je onlangs door BISMARCK deed opknoopen? Het doet me leed want ik ben je niet ongenegen . . .

Ik wist waarlyk niet waaraan ik deze vriendelyke stemming van den gewezen Keizer te danken had. En ik erkende die onwetendheid,

— Herinnert ge u den nacht van . . .

En hy noemde een datum die ik vergeten heb, maar 't jaartal was '66.

— Neen, Meester!

— Nu, ik wel. In weerwil van je fouten heb ik 'n vriendschappelyk gevoel voor je . . . en had dit reeds lang voor 't FANCY in 't hoofd kwam je in dezen kuil te gooien. 't Was zeer lief van je. Ik meen de historie met dien paal . . . blauw en goud . . . denk eens na. Overigens moet ik erkennen dat ik niet houd van sentimentaliteit.

— Maar, Meester, aan welke sentimentaliteit heb ik me dan dien nacht schuldig gemaakt? En 'n paal? Blauw met goud. Ik begryp er niets van.

— Dan zal FANCY 't je wel herinneren, zoodra 't haar gelegen komt. Maar denk niet dat ik je dáárom, of om andere gevoeligheden — gekheid! — je schryversfouten vergeef! Wat hoef je te schryven als je geen waarheid schryft. Metsel dan liever, of . . . maak yzer als wy. Daarin is nooit 'n leugen. LOGOS zou 't niet dulden. Wat is, is . . . en wat gy mensjes zoo-al praat of schryft, is soms *niet*. Meen je misschien dat het 'r niet op aankomt, met juistheid te weten of 't de Pruisen zyn die de beelden te Biberich hebben stukgeslagen? Dat heb je mis. Zy hebben geen deel in de eer — betrekkelijke eer, ja! — die er liggen zou in zoo'n vandalisme.

— Eer?

— Ik weet wat ik zeg. Zie je my voor 'n schryver aan? Jyzelf vertaalde het stuk van ANDRIEUX, dat met de woorden eindigt:

*Zie, een landschap wordt gestolen,
En een molen blyft gespaard . . .*

Meen je dat dit sparen van molens mooi is? 't Lykt er niets naar. *Sei was du bist*, koning, dief, annexateur . . . wees schryver in 's hemelsnaam als 't wezen moet, maar *noch 'n mal: sei was du bist!* Het wegnemen van heele landen, toegesuikerd met het ontzien van 'n paar steenen poppen, is erger dan roof. 't Is huichelary. Ik bedoel hiermee niet dat ieder die wel poppen of steenen stukslaat, daarom geen huichelaar wezen zou. Weet je waarom de Pruisische soldaten die beelden niet deerden?

— Dat is moeielyk te zeggen, Meester.

— Volstrekt niet. Ze konden er niet by omdat die poppen op 't dak staan van 'n kasteel dat ze niet mochten binnengaan.

— Niet mochten! Zy die 't heele land namen?

— Ze mochten niet. En daarin steekt juist de huichelary die ik zoo kwalyk neem. M'n dappere achterneef en naamgenoot vocht zeer uit de verte. Hy verdedigde z'n landje . . . per telegraaf, geloof ik. Z'n vrouw, de hertogin, bleef te Biberich, met iets als . . . moed. Onder ons, ze wist dat men haar niet deren zou, en kon zich dus zonder gevaar aanstellen als 'n soort van DEBORAH die de heerscharen des vyands tart. Die vyand nu was . . . van de familie des mans die zoo goedig met molens omging. Hy kende dat kunstje: 'n hutspotje van *fortiter* en *suaviter*.

Nu, héél *suavis* was hy niet, maar 't had er toch den schyn van, en om dien schyn is 't by zulke gelegenheden te doen. M'n achternicht werd niet geradbraakt. Integendeel, ze kreeg 'n Pruisische eerewacht, welker soldy niet eens ten-laste van de Nassausche begrooting gebracht werd. Ja, later toch, maar dat betaalden de Nassauers niet, omdat ze toen geen Nassauers meer waren. In-stede van die heldhaftige vrouw 't kasteel uittejagen — zulke domheden deed men in de dagen der heilige ELISABETH van Hongarye, en van GENOVEVA — verbood men haar zelfs 't vertrekken, tenzy ze beloven wou héél ver te gaan. Den omgang met de bewoners van Biberich scheen men nadeelig voor haar zedelykheid te vinden — je weet het, al die Rynplaatsjes zyn vol *Bierkncipen* en *Weinwirthschaften* — althans men belette haar uittegaan. Zy, koppig van háár kant, wandelde niet eens in den *Schlossgarten*, waartoe ze permissie had mits ze zich gedroeg naar de geafficheerde policieverordening: geen bloemen te plukken, geen honden meebrengen, niet te rooken, en over 't algemeen *keinerlei Unfug zu treiben*. Wat nu den een voorkomt als *Unfug*, kan den ander deugd schynen . . . er is ten-allen-tyde over zulk verschil van opvatting veel stryd geweest. Ook maakt het 'n groot onderscheid, of men zelf iets doet, of datzelfde ziet verrichten door 'n ander. Misschien zouden de Pruisische moralisten er kwaad in hebben gezien, als m'n nicht door de hektralies heen haar hand had te kussen gegeven aan al die teerbeminde aanstaand-gewezen onderdanen. En zyzelf had dat mooi gevonden, schoon ik niet zeggen kan dat ze 't dikwyls deed toen ze nog in de gelegenheid was 't honderdmaal daags te doen. Ze liet het nu uit *dépit*, en vroeger . . . ge kent dien slottuin?

— O, zeer goed.

— Ei, *voyons!* Zeg me eens waarom m'n nicht er nooit in wandelde toen ze nog regeerend hertogin was?

— Om de muggen?

— Neen.

— Omdat ze 't publiek niet zien wilde?

— Ook niet. Er zyn genoeg laantjes met »*verbotener Zugang*» bordjes, waar men 't publiek ontwyken kan. Je goed-kennen van dien tuin is weer 'n schryvers-fraze. Waarom niet nog liever gelogen met de spreek-fraze: ik ken hem *perfekt* . . . 'n woord dat de mensjes nooit moesten gebruiken. Jy dan, die den Biberichschen slottuin zoo goed kent, wat zeg je van den gehangen man?

— Een gehangen man? In dien tuin?

— Ja, zeker! Zie je wel — schryver — dat je zeer onopmerkzaam zyt? Daar hangt een man aan 'n boom, of liever een geraamte, want de persoon is nu hier, by ons . . . hy werkt aan steenzout. Nu, dat geraamte heb je niet gezien. Zeg dus niet dat je dien tuin kent. Verzoek FANCY eens je by-gelegenheid te vertellen wat dit skelet aan dien boom beduidt . . . neen, in den boom, of 'r tegen liever . . . zóó is het. Nu! Hertogin ADELHEID was er bang voor, en daarom vermeed zy den tuin, lang voor ze 'r uitbleef uit tegenzin in de Pruisische permissie.

Die Pruisen dan martelden haar juist genoeg om plezier van 't martelen te hebben, zonder háár 't genoeg te gunnen voor gemarteld door te gaan. 't Mens at er geen boteram minder om, dat ze geen hertogin meer was. Dit is trouwens by veel onttroonde vorsten het geval. Ze gelyken daarin op grandioze bankroetiers, die gewoonlyk redelyk wel leven na 'n akkoord van 15 pCt. ADELHEID kreeg schoon linnen zooveel ze begeerde. Dat ze zich niet verschoonen wou, was haar eigen verkiezing. Misschien vond ze 't pikant de zaak isabellig optenemen.

Maar denk je nu dat de Pruisen haar kost en inwoning gaven uit menselijkheid? Of dat men die beelden spaarde uit kunstgevoel? *Der Teufel auch, nenni!* Geen soldaat mocht 'n voet in huis zetten, veel min de trappen beklimmen, die naar de tinnen voeren waar die beelden zich staan te vervelen. Verbeeldje dat 'n *Feldwebel* eens — by vergissing natuurlyk — de slaapkamer van m'n nicht ontwyd had met z'n spykerschoenen en andere dingen . . . *shocking!*

Neen, neen, niets daarvan! De soldatery bepaalde zich tot de, nogal sterke, *corps-de-garde* in de voorwarande, en wat patrouilles. Overigens, geen schyn van dwang, of beter: wél dwang maar géén schyn. *Respectons la décence*, zal men gezegd hebben. Daar woont 'n strooweduw — dat geloof ik graag, zyzelf hadden haar man weggejaagd — we zullen ons aanstellen als beschaafde lui. Dat kleedt."

En . . . hoor eens, er is nóg iets: »heden myn, morgen dyn." Misschien dachten de Pruisische *Feldwebels* er aan, dat ook zy misschien eenmaal hún luthoven zullen moeten beschermen . . . uit de verte. 't Was *my* ook niet voorgezongen in de wieg dat een van m'n nazaten of z'n vrouw, permissie zou noodig hebben van 'n . . . hoe heeten ze ook? 1918

— Van 'n Hohenzollern.

— Ja. Ik kan die namen zoo slecht onthouden — de vorstenhuizen uit *myn* tyd ken ik op m'n duimpje — nu, dat 'n Nassauer of *Nassauerinn*, verlof zou noodig hebben van zoo'n Hohenzollern, om in z'n eigen *tuin* te wandelen. En dat kan 'n Pruisischen *Feldwebel* ook gebeuren, zieje, als-i maar lengte van leven heeft. Om tegen dien tyd hun eigen beelden en vrouwen heelt houden, hebben ze m'n nicht niet geradbraakt, en de steenen poppen gespaard.

Ik erken dat ik schik begon te krygen in de historisch-filozofische expektorationen van m'n interessanten gastheer. Maar tevens verlangde ik naar de avondzitting, waarin ik iets zou te weten komen van de millioenen die ik absoluut noodig had. Ook kittelde my

de nieuwsgierigheid naar dien paal, dat nachtsentiment — oorzaken van z'n genegenheid mywaarts, had hy gezegd — en naar dat skelet, aan, in, tegen 'n boom, dat ik moest gezien hebben.

Ik knikte dus op 'n manier die iets als »ja, juist!» beduiden moest, maar waarin te-gelyker-tyd zekere uitdrukking van ongeduld schynt gelegen te hebben. Althans hy antwoordde:

— Nu ben je precies 'n lezer . . . dat's nog erger dan 'n schryver. Meen je nu inderdaad dat ik, *Inhaber* van de twaalfjarige-keizersdienst-medaille, ik die daarginds op de korst van ons bolletje Graaf was en hier beneden Meester ben, meen je dat ik hier zes-honderd jaar onder den grond heb gezeten om m'n vertellingen interichten naar den luim van den eersten den besten die . . . me opslaait?

Hy sprak als 'n boek dat door my gelezen werd . . . 'n feuilleton misschien.

— Ach neen, Meester, ik vraag vergeving . . .

— Zeer wel. Bedenk dat je géén keizer zyt, géén prins, en wees beleefd jegens 'n Meester die geesten kommandeert. Zoodra je 't zoover gebracht hebt op de wereld — of er in — als ik, zal ik misschien te-rade gaan met *uw* keus van gesprekken. *D'ici-là* . . . à propos, heb je 'r lust in, goed te leeren spreken?

— Ach, zoo gaarne, zoo gaarne!

— Nu, leg je dan op luisteren toe, en wees aandachtig als *ik* spreek.

Een zonderling wezen, zoo'n onder-den-grondkeizer!

Met 'n zedig buiginkje beloofde ik zwygend het gevorderde. En hy ging voort:

— Dat half-martelen, dat byna-doodknypen, dat fatsoenlyk kleuren van brutaliteit, stuit me. In myn tyd sloeg de een den ander dood, dat 's waar, en al waren de middeltes soms niet zeer eerlyk, die men aanwendde om altyd de »een" te wezen, en zoo zelden mogelyk de »ander", het doodslaan rymde iets beter op wat voorafging en volgde. En, leer dit van my, rym is — behalve in verzen — de schoonste zaak ter-wereld. Wat goed rymt, *is* goed. Vriendelyk praten en ruw handelen, is zedelyk-ongerymd, is slecht. Kemels slikken — ik weet niet of 'r tegenwoordig zulke dieren in 't Nassausche zyn . . . in myn tyd niet — kemels doorlaten en muggen uitziften — *die* zyn er veel in den Bibericher tuin . . . nu, dat's weer 'tzelfde — geloof me, dat rymt *niet!* En daarom beweer ik dat de Pruisen beter zouden gedaan hebben die beelden flink naar beneden te gooien.

— Ik begryp er nu iets van, Meester.

— Ik geloof intendeel dat je 'r nog altyd niemendal van begrypt. Ik verwed 'n centenaar yzer tegen 'n pruisische *Silbergrosch* . . . zeg eens, is 't waar dat er onlangs te Berlyn 'n chemikus is opgehangen?

— Ik heb er niets van gehoord . . . ik denk het wel, want de Noordduitsche Bond houdt veel van de doodstraf. *)

— Dat is waar. Er is kans op 'n goede carrière voor je zetter, als-i naar Berlyn wil gaan. Maar ze zullen daar toch niet iederéén ophangen? En die chemist . . .

— Wat had-i gedaan?

— Men vertelt hier dat hy wegens laster is ter-dood gebracht omdat-i beweerde, na jaren tobbens — ik erken dan ook, 't is 'n lage insinuatie! — zilver te hebben gevonden in 'n Pruisisch dubbeltje Doch . . . laat dien man hangen als hy hangt. Misschien zien we hem later hier.

Nu, ik verwed 'n schep yzer tegen zoo'n zilverlooze *Silbergrosch*, dat je nu nog niet weet wat het allerminst rymt in dat ontzag voor die standbeelden?

Ik beet verlegen op m'n wysvinger.

— Houd je *Silbergrosch* maar — gelukkig, ik had er geen — je zoudt haar verloren hebben. Wil je, als je straks weer naar boven gaat, wat yzer meenemen, goed! We zien hier niet op 'n kleinigheid. Wat je transporteren kan, mag je hebben . . . als je 't maar eens zyt met LOGOS. Nu dan, je hebt niet eens acht gegeven op 'n veel grooter kemel die zeer ongerymdelyk verslikt wordt. Je hebt weer niet bemerkt . . .

Ach, lieve hemel, dacht ik, zou ik weer 'n skelet over 't hoofd hebben gezien?

Waarachtig, 't was zoo. En ditmaal 'n heele verzameling van skeletten.

— Je hebt niet eens gelet op al de geraamten die daar je aarde bevuilden by Königgrätz! Foei, foei, ben je 'n schryver? Een brekebeen ben je, 'n beginnertje, 'n rekrut, 'n *mazette*, 'n kruk, 'n *tiro*! Houd je eerst eens 'n paar jaar bezig met onderzoeken, opmerken, denken! Oefen je, en wacht nog 'n eeuw of wat, voor je je opwerpt als voorganger. Die zetter is *après-tout* zoo mal niet. De man moet waarachtig naar Berlyn . . .

Lezer, om u de waarheid te zeggen, ik houd niet van u. Maar toch wensch ik u 't lot niet toe van m'n armen wysvinger!

ADOLF zag misschien dat ik erg verlegen was, en met iets als medelyden — misschien dacht hy aan de zoo vreemd rekommandeerende paalhistorie — haalde hy me weer te voorschyn uit den wand waarin ik me had weggedrukt.

— Blyf maar zitten, zei hy, en bederf m'n behangsel niet. Ik

*) Men weet dat de voorgestelde afschaffing niet is doorgegaan. De tegenstemmers kunnen gelyk hebben.

zal je niet terstond geheel-en-al *verdammen*. *) Er kan nog altyd iets redelyks van je komen. Byt maar veel op je vinger . . . dat is nuttig. Leer *denken*.

— Ik zal m'n best doen.

— *Ganz wohl!* En tracht je duidelyk uittedrukken.

— Ik zal m'n best doen.

— *Ganz wohl!* 't Is je eigen schuld als men je niet begrypt . . .

Ik zie den lezer groeien!

— Je vergeet te vaak dat »Publiek» aartsdom is . . .

De lezer krimpt weer.

— De mensen willen 't goede wel . . .

Groei!

— Maar die vervloekte *trainbuben* maken hen verachtelyker . . .

Krimping!

— Verachtelyker dan ze wezen zouden indien 't goede dat in hen is . . .

Groei!

— Niet bedorven werd door dat gespuis. De slotsom is dat ze . . .

.

Hier laat ik 'n paar regels van m'n gesprek met ADOLF oningevuld, omdat ik me niet juist de konklusie van z'n mensentaxatie herinner, en dus niet weet of ik me tenslotte m'n lezers als dwergen of als reuzen moet voorstellen. Wie 't liefst precies blyft zooals hy is, kan 't ook doen, *meinentwegen!*

— Hoe dit zy, ging ADOLF voort, het is je plicht begrepen te worden . . .

— Als ik onder den grond zit?

— Ja! Ben je daarmee niet tevreden? Wat verlang je meer? Zie m'n kobolden eens. Zien ze 'r niet flink uit? En wou je beter zyn dan 'n onschuldige graankorreltje? Heb je ooit 'n eikel hooren klagen omdat men hem begroef? Wil je zaad, kiem, bloesem, vrucht . . . alles tegelyk? Pas-op dat LOGOS 't niet hoort . . . *hy* zou je kaptelen! Hy is veel strengter dan ik, moet je weten. Ook is hy

*) Dit woord heeft 'n minder uitsluitend harde beteekenis dan ons *verdoemen*. Het komt in den zin van *veroordeelen*, in deffige dramaas voor, en misstaat niet volstrekt, in den mond zelfs van 'n dame. Etymologisch is deze opvatting korrekter dan de onze.

minder gunstig gestemd jegens u . . . over dien paal, want hy is geen Nassauer. Maar toch m'n vriendschap gaat niet zóóver dat ik 't je vergeven zou als je minder waart dan 'n eikel. Weet te sterven, dan zal je leven! Laat je begraven, je zult opstaan! Leer verrotten . . . dat is de weg naar bloei!

M'n zonderlinge meester zweeg 'n oogenblik, en ik spande my in tot het begrypen van wat hy gezegd had.

MONARCHOLOGIE.

Na eenig zwygen ging ADOLF heel goedmoedig aldus voort:

— *Potztausend*, jongen, ik was ook zoo kinderachtig toen ik nog keizer was. Voor den dood was ik . . . doodsbang — onder ons, dat waren de meeste ridders, anders hadden de papen zoo'n invloed niet gekregen! — en toen ik hier aankwam begreep ik dat de heele zaak eigenlyk niets om 't lyf heeft. Maar wel spyt het me dat ik daarboven niet wat méér ben geweest dan 'n keizer die ridders vechten liet, en torens bouwde. Als ik ooit terugkwam op de korst, zou ik trachten 'n goed mens te zyn. LOGOS heeft me verzekerd dat dit 'n hooge rang is . . . ja, de hoogste. En wat LOGOS zegt, is waar.

Wees jy nu maar tevreden, en zorg dat je 't 'n klein beetje verder brengt dan tot zoo'n miserabel keizerschap, en wees niet te haastig, en leer wat er te leeren valt, en deel 't behoorlyk mee

aan anderen . . . die op hun beurt je onderwyzers zyn, meer dan je weet of erkennen wilt. Wat zou er terecht komen van je mens-teekenen, als er geen mensen waren die pozeerden? En scheld je modellen niet uit. Dat jaagt de bevalligheid van hun trekken, uit je atelier, en van je paneeltjes. Denk dat het niet pleizierig is voor 'n lezer, daar zoo naakt te zitten als PAULINE BORGHESE by CANOVA. Hy stookte zwaar, en dat maakte de zaak dragelyk, zei ze. Jy echter zet deuren en vensters open, zoodat alles bevriest tot je leden-mannekens *) toe. Waar was ik?

— Meester, ge zoudt iets zeggen over den grootsten kemel . . .

— 't Doet me genoeg dat je goed geluisterd hebt. De tyd zal komen: dat je in staat bent 'n feuilleton te lezen. Ga zoo voort. Juist, de grootste kemel! Duizenden sloegen ze dood, dood, dood . . . en er mocht geen kreukje komen in 't behang van m'n nicht's ledekantje! Weet je waarom niet?

— Omdat ze uw nicht was?

— Neen, omdat ze *zyn* en hùn nicht was, de nicht van die . . . hoe heeten ze ook?

— Hohenzollern.

— Van die Hohenzollerns. Van de BOURBONS. Van de WITTELSBACHERS. Van CARLOVINGIERS en MEROVINGIERS. Van YORKEN en LANCASTERS. Van WELFEN en GIBELLYNEN. Van de ROMANOFFS. Van CYRUS en PRIAMUS. Van DAVID en HERODUS. Van ARTAXERXES, PALAIOLOGO, KODRUS, KOMNENEN, MARTEL en PEPEYN. Van VICTOR-EMANUEL. Van ANTIOCHUS-EPIFANES, PHARAMOND, OG, NIMROD, BARBAROSSA en ALEXANDER den groote. Van ACHAB en JEZABEL. Van de *faineanten* . . . 'n talryke familie! Van CECROPS, DANAUS, KADMUS en PELOPS. Van ARPAD. Van INACHIDEN en HERAKLIDEN. Van HENRI IV. Van de koningin van SCHEBA. Van MACBETH. Van JAGELLONEN, HABSURGEN, PTOLEMEËN en ARSACIDEN. Van ORELIUS den prokureur. **) Van IWAN den slachter en KAREL den gek . . . den zesden. Van FARAONEN en GRIMALDI'S. Van de *centauren* HENGIST EN HORSTAN. Van *Heirmannen, Hetmannen, Khans, Beg's,*

*) *Mannequins*, 'n woord, dat de Franschen uit het Hollandsch of Vlaamsch annexeerden.

**) Een Franschman, ANTOINE TONNENS, had zich eenige jaren geleden in Araukanie koning gemaakt. Hy voerde oorlog met Chili, en richtte meer koninklyke zaken uit. Toen 't hem tegenliep vertrok hy naar z'n vaderland, waar hy — ik weet niet in welk provinciestadje — prokureur geweest was. Natuurlijk werd hy in Frankryk vaderlandig behandeld: bespot, geplaagd, wegens schulden vervolgd. Hy stond zelfs terecht wegens *escroquerie*. Om aanhangers te werven tot het heroveren van z'n Ryk had hy gelden opgenomen, en toen hy niet spoedig genoeg slaagde in z'n grandioze plannen, werden al z'n schuldeischers op eenmaal antiroyalist en democratisch. Een koning moet ryk zyn. Toch is hy, naar ik onlangs vernam, thans (1870) weder in Zuid-Amerika, en staat hy op 't punt weer »neef» te worden van al de neven in m'n tekst. *Prosid!* (Het is niet gelukt. Op-nieuw uit z'n Ryk gejaagd, is hy in Frankryk doodarm gestorven.)

Bey's, Orang-toewa, Ricos-hombres, en *Franken-Vorsten*. Van OMAR. Van de godsgeschenken aan Habesch en Korsika. *) Van ATALIBA, MONTEZUMA, en GUATEMOZIN. Van de schoolmeesters LOUIS-PHILIPPE en DIONYS. **) Van BRAGANZA'S en *Paus-Koningen*. Van den vreedlen ALFONS en de heilige ELISABETH. Van MESSALINA, CLEOPATRA en KATHARINA van Rusland, geboren Zerst. Van *despoten, dynasten, turannoi*. Van den vaderdragenden AENEAS en de koninkjes zonder duim, uit Richteren zoóveel. Van RADBOUD den Fries die naar de hel ging. Van LOUIS XVI die ten-hemel voer. ***) Van roodharige *Vikings* en wat er woedendst woedde onder de *Berserkers*. Van Noordsche ROLLO'S, Skandinavische *Stoere's* en Muskovitische *Dobbre's*. Van *Basileën*, in purper geboren. Van al wat zich wist te doen houden voor *Dioskuur, Krisjna, betoeu of taboe*. Van ieder die legioenen beguichelde met kleine laarsjes of groote woorden, met teekens in de lucht of champagnewyn en *gloire*, met *circences*, regie-sigaren of uitzicht op ongestraft plunderen. Van den zwerm »waardigsten» na ALEXANDERS dood. Van ieder die 't eerst onder z'n stamgenooten het bloedgierig geduld had 'n steen te slypen tot wapen. Van al wat moordde met koperen staaf, toen burgerluf dat werk nog verrichtten met 'n stuk knoestig hout. Van ieder die in de messingperiode z'n boschpubliek deed verbaasd staan over de nieuwigheid van 'n *framee* met yzeren punt. Van ontrouwe *Majordomen, Stewards, Ruwaarden, Wakhils, Praefecten*, Graven en Hertogen, die hun meesters land, leger en gezag ontftutselden. Van al wat zich handig de uitvindingen ten-nutte maakte van SCHWARTZ, CONGREVE, PAIXHANS, DREYSE of CHASSEPOT. Van *Sultans, Soedans, Pakoe-Alam's, Baginda's, Caciquen, Soesoehoenan's, Bel's, Baäl's, El's, Elohim, Adonai*, en wat er al zoo meer den naam droeg van »Heer.» Van *Khalifen, Inka's, Njang-di-Pertoean's, Kami's, Radjah's, Schach's, Sjech's, Cheik's, Padischah's, Caesar's, Kaisers, Czaren, Khans, Kongs* ****) . . . hoe staat het met je borst? Je hoest 'n beetje.

— Meester, m'n longen . . .

— *Schon gut!* Oefen ze wat, en ga jy nu eens voort. Ik ben niet verkouden en heb dus geen oefening noodig. Noem wat koningen op. Stoor je niet aan chronologie . . . dat deed ik ook niet. 't Zal me benieuwen of je den rechten noemt.

— Noemdet gy dan den rechten niet, Meester?

— Wel zeker! Maar er is één die allen vertegenwoordigt, en dat

*) THEODORUS van Abyssinie en de Baron THEODOR VON NEUHOF die 'n tyd lang — grootendeels *in partibus* — koning van Korsika geweest is. De laatste overleed in 'n arnengesticht.

**) DIONYSIUS van Syrakuse en LODEWYK PHILIPS gaven in oogenblikken van gedwongen loisir, onderwys aan de jeugd.

***) »*Fils de ST. LOUIS, monte au ciel!*»

****) Waarschynlyk zal de vry nauwkeurige ADOLF ook *Maleks of Melchen* genoemd hebben. Maar ik sla die over. om de *pointe* niet te bederven. Op de meesten der in den tekst voorkomende titels zal ik terugkomen in m'n IDEEN. Daarover zyn belangryke opmerkingen te maken.

is de ware rechte. Wie 't geluk heeft neef of nicht van hèm te zyn, is 't *ipso jure* van de heele *Sippschaft*. Ik luister.

— Van Zyne Majesteit WILLEM DEN DERDEN, Koning der Nederlanden, Groothertog van Luxemburg, Keizer van Insulinde . . .

— Deugt niet! Men kan wel zien dat je pas 'nen *Holländer* gebruikt hebt. Je maag praat mee. Noem anderen.

— Van Keizer *Plebiscit*?

— Ga voort, ga voort!

— Van OCTAVIANUS AUGUSTUS die 't leven van CAESAR . . . voortzette. Van ETEOCLES en POLYNICES, scheikundigen na hun dood. Van DAGOBERT *qui mettait sa culotte à l'envers*, van NAUSICAA's vader die 'r geen waschvrouw op nahield . . .

— Laat de kommentaar weg. Die maken we hier-beneden zelf. Ga voort!

— Van SEMIRAMIS, AGNES SOREL, MAINTENON, DUBARRY en LOLA MONTEZ . . .

— Hè? *Was gefällig?*

— Vergeving, Meester! Van de LOUIS' en de LUDWIGS, van de *Hyksos*, van de *heptarchen*, *tetrarchen*, *duodecimarchen* . . . allerlei *archen*. Van BAJAZET, TIMOER-LENG, DJENGIS en ATILA. Van den liefvalligen heerscher in DAHOMEY wiens naam ik niet weet . . .

— Dan had je 'm kunnen overslaan. Ga voort!

— Van ROMULUS, REMUS, EGERIA . . .

— Hè?

— Van NUMA POMPILIUS, Meester. Van TULLUS HOSTILIUS, ANCUS . . .

— Ik schenk je wat daarby hoort, tot AUGUSTULUS toe. Ga voort!

— Van CHARLEMAGNE en den koning van Rome-Reichstadt. Meester, ik begin moe te worden.

— *Ganz wohl* . . . ga dan maar voort. Het zal je goed doen.

— Van . . . van . . .

— Ga voort!

Ik moet bekennen dat m'n voorraad koningen aanving geweldig te dunnen. Ik trachtte byeen te sprokkelen wat ik kon.

— Al de keizers van China, riep ik.

— *Richtig*. Ga voort!

— Al de dynastien van Egypte . . .

— Zeer wel. *Vivant sequentes!* Ga voort!

— De honderden koningen uit Ilias, Odyssea, Exodus en andere Arabische vertellingen . . .

— Dat helpt 'n beetje. Ga voort!

— Meester, riep ik hoestend — en ik moet dit erkennen, eenigzins ongeduldig — alle koningen die ooit over eenig volk hebben geheerscht!

Was het te veel verwacht dat ik meende nu 'n oogenblikje tyd te hebben tot uithoesten? Ik voelde me ontlast als de Keulenaar die, bluffend op 't aantal relieken in z'n Dom, zich verbeeldde al heel wat gezegd te hebben, toen hy zich op de een-en-twintig-duizend-

negen-honderd-acht-en-negentig knieschyven van URSULA'S kame-raadjes beriep . . .

Helaas, ik had buiten m'n gastheer gerekend! Men moet erkennen dat hy 'n lastig heerschap was. Alsof ik nog niets genoemd had, bromde hy me z'n ontevreden: »ga voort, ga voort!» toe.

M'n toestand was inderdaad vreeselyk. Ver van m'n dierbaar Vaderland . . .

Ik zat in angst! Die ADOLF zag er niet naar uit, alsof hy me 't minste prinsje schenken zou. Hy gaf me den indruk van SHYLOCK, en sidderend betastte ik myn niet zeer vleeschig lichaam, om te onderzoeken uit welk deel daarvan hy zich voorstelde 'n pond of wat dynastien te snyden . . . helaas!

Als de toekomst van 't koninkschap daarvan afhing . . .

Heel bedaard, en als vorderde hy de gewoonste zaak van de wereld, gelaste hy me nogeens voorttegaan, en voegde er sarrend by: *wenn ich bitten darf!*

De minst magere deelen van m'n stoffelyke ikheid verscholen zich diep, diep, in 't granietbankje waarop ik zat. 't Scheen dat ze, als ESPARTERO onlangs, geen lust hadden in 't souverain gezag.

— *Wenn ich* nochmals *bitten darf!*

— Meester, ge behoeft niet te verzoeken, ge kunt bevelen, maar . . .

— *Ganz wohl!* Welnu: ik beveel.

Een koning die niet over 'n volk geheerscht heeft? Ik ben er, dacht ik:

— MELCHI . . .

— *Getroffen!* riep ADOLF. Maar dat riep hy te snel. Want terstond trok hy z'n goedkeuring in, toen ik met misplaatste blydschap voortging:

— MELCHIOR, KASPAR, BALTHAZAR, de monarchen van 3 Januari.

— Gekheid! Ook zy zyn wel bloedneven van m'n nicht ADELHEID, maar staan haar niet nader dan de rest. Ik eisch 'n *cousin* *κατεξοχήν*

— Dien ken ik niet, zei ik beschaamd.

— Je bent nog dommer dan de biechtvader die me bediende toen ik Keizer was. De kerel absoluteerde voor 't vaderland weg. Ik wil je hooren zeggen, wie de neef is: *by uitnemendheid*, van m'n nicht ADELHEID? De neef in de honderdste macht, de neef die veroorzaakt dat àl haar neven haar *neven* zyn? Ga nu voort, en haast je wat!

In den angst van m'n hart riep ik FANCY tehulp, zooals ik gewoonlyk doe als 't me te benaauwd wordt gemaakt, en zy . . . ze werd ondeugend. Dat is háár gewoonte . . . als ik 't benaauwd heb.

Ze fluisterde my in, en ik rammelde in een adem na:

— Meester, uw nicht, de nicht van de HOHENZOLLERN'S die haar zoo vriendelyk behandelden, is tevens de nicht:

van BERANGERS *roi d'yvetot*,

van Lady STANHOPE, *the queen of the desert*.

van KAULBACH'S Leeuw in Reintje de Vos.

van *Fredrische, Esopische, Lafontanische* leeuwen,

van de leeuwen in *Artis*,
 van SIMSON'S honigleeuw,
 van de leeuwen die DANIEL niet opäten,
 van den Nederlandschen leeuw,
 van *king-charles*-leeuwjes . . .

— Leeuwen genoeg. Ga voort!

— Van Adelaars en Walvisschen, lucht- en waterkoningen.

— Geen dieren meer. Ga voort!

— Van CAMBRINUS den bierkoning. Van . . . Asschepoester's
 gemaal. Van . . . Batavia, de koningin van het Oosten . . .

— Ga voort!

— Van alle winterkoninkjes. Van 't Haagsche Dagblad. *) Van
 harten-, schoppen-, klaver- en ruitenheer . . . oef!

Meester, ik ben òp.

— Ja, zoo zyt gy, mensjes, antwoordde ADOLF, goediger dan
 ik gevreesd had. Het scheen nu dat hy zich maar wat met m'n
 angst had willen vermaken. Redelyk welwillend vischte hy me op
 uit de granietmassa waarin ik nogal diep verzonken was. Ik meende
 reeds duidelyk de voetzolen van 'n paar antipoden te onderschei-
 den. En hy begon weer te schoolmeesteren:

— Wil ik je nu eens zeggen waarom je den rechten niet wist
 te noemen? Je hadt meer lust aardig en geestig te zyn, dan wáár.
 Dat is 'n groote fout, m'n jongen . . . wen je dat af.

— Maar, Meester . . . dan lezen ze me niet!

— Dat 's hùn zaak! En nu . . . wanhoop je aan 't vinden van
 den echten oorspronkelyken hoofdneef?

— Meester, ik wanhoop.

— *Sehr wohl!* Je weet dus niet wien ik bedoel?

— Meester, ik weet het niet.

— *Vorzüglich!* Je kunt niet?

— Meester, ik kan niet!

— *Zum Entzücken . . . bezauberend!* Nu, dan moet je!

En FANCY, die altyd by-de-hand is als er iets onmogelyks moet
 gedaan worden, riep, uit myn mond lachend, met luidere stem:

— Van MELCHIZEDEK den gezalfden koning van Salem!

— *Getroffen . . . endlich!* Juist! De ware grond der beleefdheid
 jegens m'n nichtje ligt in de heilige zalf van dien algemeenen
 stamdoom. Het doet me genoegen dat je eindelyk geraden hebt. Hm. . .
 verdrietig omgaan met menschen dien men alles moet voorzeggen!

*) Met het oog op de wyze waarop zeker soort van lezers scherts
 opvatten — 'n gevaarlyke zaak in ons landje! — verklaar ik uitdruk-
 kelyk dat deze niets kwaads bedoelende toespeling op den naam van
 den heer LION, niets, volstrekt niets te maken heeft met de taktiek
 die z'n tegenstanders tegen hem bezigen. *Non tali auxilio* tegen 't
 behoud! Ik schat den yver en het talent van dien publicist zeer hoog,
 en wenschte dat we in 't liberale kamp wat meer stryders hadden
 van zyn gehalte. Dat schelden op *personen* moest nu eindelyk eens
 ophouden, vind ik: we schryven 1871.

Noot van 1878. 't Is er waarlyk niet op verbeterd!

Wie wat leeren wil moet ook iets geleerd hebben. Denk daaraan, ook van avond in de vergadering, en zeg 't je lezers.

Die MALEK ZADOK is de Aartskoning van wien elk rechtschapen heerscher z'n heerlykheid afleidt. Bygeloof en baasspelen gaan altyd hand-aan-hand. Dat men beleefd is jegens 'n man die aan 't hoofd van de zaken staat, keur ik goed. Waarom zou men door lomphed of wrevel de taak verzwaren van iemand die belast is met drukkende verantwoordelykheid? Maar dat aanbidden van 't gezag als 'n heiligheid, is 'n fout die uwlieder Geschiedenis ontsiert . . .

— De eerbied voor 't Goddelyk-Recht is zeer aan 't dalen, Meester!

— *Mit nichten!* Als ik je nu liet doorspreken, zou je my iets voorliegen van uw — Beschaving, van uw Verlichting, van 't Onderwys, niet waar? In myn tyd, dien gylieden de periode der donkere middeleeuwen noemt — heel komiek, waarlyk! — pronkte men ook met zulke dingen. Ook wy verbeelden ons al byzonder ver gevorderd te zyn. Elk geslacht vergelykt zich met het vorige, en blaast zich zonder reden op. 't Menschdom lyk wel 'n jongen die zich voor 'n eerst worstelaar houdt, omdat-i minder stram is dan z'n jichtige grootvader. De kinderachtige eerbied dien gy allen nog koestert voor zekere heilighedens . . . ziedaar, ge meent zeker dat gylieden daarin iets minder dom zyt dan myn tydgenooten? *Fehlgeschossen!* Althans er zyn uitzonderingen. In uw geschiedschryvery verwacht ge altyd den indruk dien oude zaken op u maken, met de beteekenis die daaraan gehecht werd toen ze nieuw waren. Wy *bouwden* geen ruïnes, gij *vondt* bouwvallen. Over 't geheel is niets zotter dan de wys waarop gy menschen uw Geschiedenis opvat . . . nu ja, 't schryven zelf. Die *Sonnenberg* boven ons hoofd was eens spikspeldernieuw. Om je eenigszins te verontschuldigen, moet ik erkennen dat wy van onzen kant ons niet konden voorstellen dat het ding eenmaal voor 'n paar groschen zou bekeken worden als herinnering uit den voortyd. En dat 'n Pruisische pörtjeh . . . *gottsdonnerwetter!*

Alle kleur is naar 't licht dat er op valt, en wie zich niet weet te verplaatsen in den tyd der gebeurtenissen, ziet ze anders gekleurd dan ze waren. Of zou misschien . . .

ADOLF haperde. Hy keek me vragend aan, en ging na eenig zwygen aldus voort:

— Ik zie wat je denkt. 't Is redelyk intelligent van je. Nu ja, 't is mogelyk dat *alle* kleur valsch is, en dat zoowel ik verkeerd deed myn eeuw en myn torens te beschouwen van al te naby, als gy die ze van al te ver ziet. Niets is geheel waar, m'n jongen. Onthoud die spreuk, en zend haar als waarschuwing vooruit als je weer IDEEN schryft. Of deed je 't al? *Schon gut!*

Niets is geheel waar. Dus ook alweer dit niet, mannetje . . .

Ik nam dat verachtelyk »mannetje» op als 'n uitval van spytghed. ADOLF scheen 't kwalyk te nemen dat ik eens byna gelyk had. Dooden zyn zoo.

— Geloof me, niets is geheel waar. Dus ook niet dat glyeden met uw Verlichting en Beschaving den zotten eerbied voor 't *droit divin* zoudt geknakt hebben. 't Heerscht nog in al z'n kracht, sterker zelfs dan in myn tyd.

Ik maakte een beweging die ongelooft aanduidde.

— Wel zeker! Ge vergeet altyd — juist als met de oude torens — dat de oudste geslachten eenmaal nieuw moeten geweest zyn. In de middeleeuwen waren alle Vorsten parvenus, en wie op oudheid van afkomst geroemd had, zou gevaar geloopt hebben iemand te ontmoeten die z'n grootvader als vechtman van de laagste soort, als boer of zelfs als lyfeigene gekend had. De adel was dan ook aanvankelijk veel minder hovaardig dan ze later geworden is, toen de getuigen van lage afkomst begonnen uittesterven. Hoe verder men zich verwyderde van den oorsprong der »huizen» — 'n gekke uitdrukking in 't oor van iemand die ze als hutjes of holen gekend heeft! — hoe makkelyker 't viel dien oorsprong op te sieren met legende. Dat verheffen der afkomst van graven en prinsjes, was 'n handig middelje tot kostverbeteren voor ieder die 't lezen en schryven verstond. Voor 'n slok gerstebier kon men z'n grootvader tot 'n deftig man laten verklaren, die 'n byl in eigendom bezat. Nog 'n slok . . . hy was aandeelhouder — *lui dixième* — in 'n ploegyer. Een paar nappen honigmees maakten de voorouders tot eigenaars van 'n ommuurde hoeve, tot landheeren, tot scheidslieden in gedingen, tot gezaghebbers. En voor 't minst dat zoo'n voorvader twistziek van aard en tevens lui was, kon men hem doen ophemelen tot held. Dit wist je zeker niet, dat er oorspronkelyk zooveel traagheid schuilde onder die heldhaftigheden? Nu, 't is zoo. Er werd ten-allen-tyde 't meest gevochten door wie 'n afkeer van werken had. Kort vechten is minder vermoeiend dan langspitten. Het bewerken van 'n klein akkertje vordert grooter inspanning dan noodig is tot het doodslaan van honderd menschen . . . vooral wanneer ze niet in yzer gekleed zyn. En met dezulken vochten onze ridders 't liefst, al zeggen uw balladen daar niets van.

Grafelyke afkomst kostte eenige dagen herbergens van 'n tafelliker die dichten kon, en wie zoo'n kerel 'n ring gaf of 'n rok van vriesch laken, was zeker hertog. Hongerige verzenlymers hebben alzoo den Adel gemaakt . . . wat jammer genoeg is. Waarom noem ik dit jammer?

— Adel is 'n misbruik, Meester. 't Is 'n zotterny, 'n schande, 'n vooroordeel, 'n pest, 'n vloek . . .

— *Prachtvoll!* Zorg jyzelf maar geen pest te worden door 't vertellen van zulke zotte dingen. Adel is een der schoonste zaken die LOGOS aan u, domme menschen, gegeven heeft. Gy misbruikt, *gy*, maar zeg niet dat Adel zelf 'n misbruik is. Ik wil je dit wel uitleggen, maar wees dan minder burgerlyk-plomp van opvatting.

Jammer noemde ik het, dat uwlieder Adel door verzenknoeiers gemaakt is — en de papen deden ook mee, dat spreekt vanzelf — omdat hy juist daardoor z'n ware beteekenis verloor. Dat schelden op *waren* adel is afgezaagd en bekrompen. 't Moet zeker *demokratie*

heeten? En zelfs het schimpen op de valsche is oneerlyk. Toen je overgrootvader wegens diefstal werd geradbraakt...

Ik vloog in woede op, en wilde...

— Ga maar weer zitten, zei ADOLF. Ik weet niets kwaads van den man, en stelde maar even zoo-iets, om je te dwingen tot blykgeven dat je wel terdege waarde hecht aan geslachtseer. Gy demokraten die de wettigheid der aanspraken van erfglorie ontkent, wordt razend als men u geërfde schande verwytt. Indien je democratie oprecht was, zou 't je volkomen onverschillig zyn hoe die overgrootouweheer aan z'n eind gekomen was. Wees toch konsekwent, jongenlief, en wordt niet zoo boos als ik je doe gevoelen dat je 't niet zyt.

Dat flikvlooiën dan van ieder die 'n plaatsjen aan 'n gedekte tafel te begeven had — dekken zeg ik by wyze van spreken, want tafellakens gebruikten we niet — heeft 'n valschen Adel in de wereld gebracht, die veel kwaads stichtte. My zeiden ze dat ik afstamde van... wien denk je wel?

— Ik durf niet raden, Meester.

— *Bescheiden!* Ze vertelden dat ik van de familie van AUGUSTUS was, en wel door ondeugende bemiddeling van OVIDIUS NASO. Verbeelje, die verzenmaker zou verbannen zyn omdat hij zich met behulp van JULIA boosaardig had meester-gemaakt van 'n onwettig stamvaderschap der Nassau's! Er is geen woord van waar. Zoover ik heb kunnen nagaan waren m'n voorouders onbesproken lieden in 't Dillenburgsche, en namen ze later den naam aan van 't landje waarin ze tot welvaart en aanzien geraakten. De neus van OVIDIUS heeft hiermee niets te maken.*) Doch ik zeg dit alles maar als gissing, want eigenlyk hadden we geen andere familiepapieren dan vlashaar en blauwe oogen, waaruit ik opmaak dat we Germanen zyn. Nu, dit zegt niet veel. Heel Duitschland is er vol van.

Toen 't kunstje der familielegenden begon te slyten, was men op nieuwe middelen bedacht om die »huizen» aanzienlyk te maken, en als gewoonlyk nam men z'n toevlucht tot iets heel ouds. Gylieden doet hierin als de modemaaksters die in oude prentjes modellen zoeken voor 't nieuwe. Overal had men ten-allen-tyde grootheid ontleend aan goddelyke afkomst, en dit ging zoover dat men heel lichtzinnig omsprong met de eer van 'n stammoeder, wanneer men slechts haar afwyking van 't spoor der deugd gebruiken kon als

*) Of 't waar is dat men ADOLF trachtte wystemaken dat het woord NASSAU (= vochtige laagvlakte) van NASO zou afstammen, weet ik niet. Maar wel weet ik dat 'n Waalsche *abbé*, kort na den val van NAPOLEON, den Souvereinen Vorst der Nederlanden 'n rechtstreeksche familiebetrekking met JULIUS CAESAR opdrong. 't Stond in 'n boekje dat my werd gegeven als prys: »voor vorderingen in de Geschiedenis, en als aanmoediging om op den ingeslagen weg voorttegaan.» Men treft zulke aardigheden het meest aan in tyden van restauratie, als 'n teruggekeerd Vorstenhuis in de oogen van oude en nieuwe onderdanen moet verheven worden tot iets buitengewoons.

geleidelijk verbindingspadje tusschen hemel en aarde. Daarom zyn alle mythologien zoo liederlyk. De DON JUAN'S van den Olymp — zie me zoo'n JUPITER eens! — werden uitgevonden om menschen die 't betalen konden, aan goddelyken oorsprong te helpen. Dit geschiedde in Griekenland, in Egypte, in Indie, in geheel Azie, overal. *) En de papen wezen ons Noordwesterlingen den weg om dat natevolgen. Ploegyzers, hoeven, en heldenfeiten van grootvaders hielpen niet meer. Er moest meer bezeten zyn of iets fraaiers uitgegicht — al was 't dan maar 'n sonderlinge geboorte — om zich hooger voortdeden dan anderen. Men zocht in de Schrift, en vond dien ZADOK »een priester van den Waren God." Daar nu de verbeelding onzer verzenmakers minder bloemig was dan die van hun zuidelyke of oostersche voorgangers, en ook omdat ze byvoordeur den makkelyksten weg kozen — juist als de ridders . . . je ziet hoe ook hier luiheid 'n rol speelde! — maakten zy elke byzondere vertelling overbodig door eens vooral dien MELCHIZEDEK aantestellen tot algemeenen stamvader . . .

— Van alle Koningen?

— Meer nog. Van *het* Koninkschap. En de eerbied daarvoor is in-geenen-deele versleten. Als byhangsel ziet men overal de gedweehed waarmee eder zich buigt ook voor ander gezag dat wel niet koninklyk is, maar met de koninklyke voorrechten staat of valt. Een vooroordeel drupt waar 't niet regenen kan, en zelfs in je zoonenaamde Republieken waar men *den* koning verjaagde, schiept men zich allerlei koninkjes uit halve- kwart- en negatieve grootheden, die zich ter verontschuldiging van hun existentie waarachtig niet kunnen beroepen op JUPITER'S nachtopery. En ook de goeie MELCHIZEDEK is de stamvader van de zoodanigen niet. Maar wel wordt het ontzag voor de barons van den winkel in-stand gehouden door iets als melchizedeksche verkrachting van eigenwaarde. *Cessante causâ . . .*

— *Cessat effectus . . .*

— Glad verkeerd! Na 't ophouden van 'n oorzaak blyven zeer dikwyls de gevolgen bestaan, en ze worden zelfs oorzaak op hùn beurt. De lamlendigheid waarmee men eeuwen lang dat geestelyk stamvaderschap van den Salemschen koning eerbiedigde, heeft bewerkt dat men aan dezen eerbied de gewoonte ontleende zich te buigen voor allerlei waardigheid die toch met dien »priester des Heeren" niets te maken heeft. Wie lang gebogen ligt voor 'n altaar, wordt krom en blyft krom. Hy zal zich later niet oprichten, al staat-i voor toonbank of geldlâ. Zoo gaat het dan ook. En 't staat burgerlul die zich ter-aarde werpen voor den mammon, heel gek dat ze laag neerzien op de aanbidders van 't *droit divin*. Meen je dat er maat is in zotterny?

— Ja . . . neen . . . neen . . . ja . . . Meester, ik geloof . . .

— Je gelooft dat je 't niet weet. Heerlyke meening! Ik zeg je dat elke zotterny precies even zot is *als zoodanig*. Maar er is zedelyk verschil tusschen wanbegrippen die op voordeel azen, en kin-

*) Behalve misschien in China. Doch dit weet ik niet zeker. In Japan zyn, meen ik, de KAMI'S van goddelyken oorsprong.

derlyke dwaling die bewys geeft van oprechtheid. Ten-allen-tyde offerde men zich op voor zoo'n koninkryk. Daar is iets liefs in. Je vindt me behoudend?

Ik meesmuilde. Waarlyk, ik raadde zoo zelden juist dat ik den moed verloor 'n meening te uiten. Ik mompelde iets over de »liberalen» en wat zy misschien zeggen zouden als ADOLF'S opinie hun ter-oore kwam . . .

Maar ik had den tyd niet m'n indruk behoorlyk onder woorden te brengen. Een vreeselyke woede scheen zich van m'n gastheer meester te maken. Hy viel my in de rede met 'n vloek dien ik gelukkig vergeten heb. 't Was erg! Daarop:

— Li . . . li . . . liberalen? Wat zyn dat voor dingen? Met zulke voddery houden wy ons in 't Ryk der Geesten niet op, hoorje? Voor myn deel kunnen ze in 't een of ander dagblad vertellen dat ik me heb laten omkoop, of redakteur van 'n krant worden wil. En jy die me aan boord komt met zulke ploertery . . . als 't nog eens gebeurt, jaag ik je naar boven. Daar mag je dan 'n Rotterdammer lezen, of 'n Nieuw Bataviaasch Handelsblad, of 'n Arnhemmer, godbeter 't, in gezelschap van je *civil versorgten* pörtjeh die ook zit te liberalizeeren . . . in de *Bierschenke*.

LIBERALISMUS . . . *parle moi de ça!* Dat is wat anders, hoorje, dan praatjes van liberalen over liberalismus. Die pörtjeh — de kerel is op 't oogeblik zat — en die kranten . . . ze kennen van waar liberalismus de eerste letter niet . . . en jyzelf blykt er ook niet sterk in, als je me hier komt beprofaneeren met zulke praatjes! Ik zeg *wat ik voor wáár houd*. Dát is liberalismus, verstaje? Als je straks weer op de korst komt, en je ontmoet zoo'n liberaal, zeg hem . . .

Ik werd bang. Want ik vreesde dat ADOLF me belasten zou met 'n boodschap, zóó onvriendelyk dat men daaruit duidelyk de tonnen schats zou byentellen die 't »Behoud» me voor die dienst had geschonken. 't Liep deze keer nogal goed af. ADOLF was klemmender dan ik verwacht had, en misschien verdiend.

— Als je zoo'n liberaal ziet, zeg hem dat-i wèl zou doen naar school te gaan, en te beproeven . . . *liberaal* te worden, als hem dat nog mogelyk is. Die lieden hebben aan geen ding meer behoefte dan aan 'n beetje vryzinnigheid. Ook zyn ze — precies als myn ridders alweer! — dikwyls lui. Velen laten zich aanwerven onder de liberalen om gemakshalve alles te ontkennen. Dat wint de moeite van 't onderzoek uit. Ik zie wat je denkt . . .

— Ja Meester, 't komt me voor dat sommige *Behouders* . . .

— Deze keer heb je gelyk . . .

Goddank, eindelyk eens!

— Ja, de meeste behouders nemen om dezelfde reden alles voetstoots aan. Zóó is het! Als de menschen wat minder traag waren, zou je daarboven minder last hebben van 't domme partygeknoei

dat het vinden van WAARHEID vierkant in den weg staat. Wie te lui is voor 't scheppen van 'n eigen opinie, neemt aandeel in de een of andere helft van 'n allemans-meening. Maar dit is nog 't allerergste niet. Het vuilste gevolg van dien armoed aan geestelyk eigendom, is 't verdacht-maken van den enkele die onverdeeld bezitter is van 'n geestelyk ploegyzer. Dat maakt ziel- of lyfeigenen afgunstig, zieje, en afgunst is de moeder van veel . . . boekbeoordeelingen.

Wat overigens je liberalen aangaat . . .

Hier begon ADOLF te hoesten. Maar z'n kuchjes waren gemaakt. Ik bemerkte duidelyk dat hy slechts 'n voorwendsel zocht om van gesprek te veranderen. Met iets als angst zag hy schuins-uit. Ik volgde de richting van z'n blikken, en ontwaarde dat LOGOS in de buurt was.

— Nu ja, erkende ADOLF na eenig wachten, hy hoort niet gaarne dat ik me bezighoud met die dingen. By zulke gelegenheden verwyf hy me dat m'n gnoomschap van zoo jongen datum is, en dat ik me telkens aanstel als 'n ongestorvene. Ik erken dan ook dat ik nog altyd m'n menselykheid niet behoorlyk heb afgeschud. Waarom heb je me boos gemaakt met die kranten! 't Is waar, ik had geen notitie moeten nemen van 't geleuter over zaken die voor m'n domsten kobold te laag by den grond zyn. *)

*) Ja, wat laag by den grond. In 's hemelsnaam, men bukt zich soms. De redakteur van 't N. Batav. Handelsblad zou zich vergissen als-meende dat ik z'n kritiek van m'n laatste werkjen over VRYEN-ARBEID gelezen had. De som die 't »Behoud" my voor m'n opinien betaalt, is wat schraal. Ik kan me daarvan noch indische bladen aanschaffen, noch de weelde veroorloven van 'n overbodigheid als waaronder ik 't kennis nemen van zyn oordeel over myn werk en jvasche toestanden meen te moeten sorteeren.

Men schryft me dat de Bataviasche voorlichter het nauw verband ontdekt heeft tusschen myn oordeel over Vryen-Arbeid, en zekere mogelyke vakature by 't Haagsche Dagblad.

Ook vernam ik by die gelegenheid dat ik den *Max Havelaar* heb ingetrokken. Dát zal VAN TWIST plezier doen!

Ik vind het overigens niet fraai van onzen liberalen Laurens Coster, dat hy z'n uitvindingen zoo lang verborgen hield. Zoowel uit de *Inleiding der Minnebrieven* immers, als uit m'n eerste brochure over VRYEN-ARBEID bleken reeds lang m'n venaliteit, m'n eerzucht en 't herroepen van den *Havelaar*. Waarom eerst nu 't Publiek bevoorrecht met de mededeeling van die ontdekkingen? Van genien is edelmoedigheid te vorderen.

Door dit misdadig verzuim heeft nu de brave VAN TWIST tien jaren lang ten-onrechte zich verbeeld 'n ellendeling te zyn. Wat al wroeging voor niemendal! En ook de aandeelhouders van 't Dagblad hebben oorzaak tot klachte. Door de zoo late ontmaskering van m'n duizelingwekkende ambitie, liepen ze gevaar hun aktien te zien dalen in de

Ik behoudend? *Ik?* Dat zal je terstond zien als ik die koningen by-gods-genade onder-handen neem. Want al zyn ze m'n neven . . . recht gaat voor. Wat doen ze voor de volkeren die hen als half-goden aanbidden? 't Is drommels gemakkelyk, eeuwen lang voordeel te trekken van olympische medeplichtigheid aan voormoederlyke misstappen, men behoorde ook nu-en-dan te toonen dat ras en hooge afkomst *iets waard zyn*. Een arabisch paard loopt en gedraagt zich als 'n arabisch paard. Zoo behoort het! Maar veel godenzonen in Europa maken 'n figuur alsof hun grootmama zich met SILENUS of diens ezel had ingelaten. By zooveel *vôture* in handeling is 't waarachtig de onzedelykheid niet waard zich voor 'n bastert-naneef van JUPITER uittegeven.

Dat voelden uw koninkjes wel, en 't drukte hen wel, en ze schaamden zich wel, maar . . . als gewoonlyk werkten dat gevoel en die schaamte verkeerd. Om *ras* te toonen, of iets wat er naargelyken zou, legden ze zich op vechten toe, de makkelykste manier om veel bombarie te maken met weinig inspanning. Je ziet het, in m'n oordeel ben ik — oud-keizer! — geheel demokraat. *Es wird noch besser kommen* in 'n volgend hoofdstuk. Zeg eens, jy, schryver . . .

De minachting waarmee ADOLF dit woord uitsprak, is niet weergegeven. Wat zou ik doen!

Jy schryver, ideehandelaar, gedachtenkleeder, denkbeeldvormer . . . zou je kans zien twee engelsche aristokraten te gebruiken als toonbeelden van 'n mishandeld Volk? Ik zal je op den weg help'n.

Lord FITZ-WILLIAM had 'n koetsier die z'n meester haatte. Of onze FITZ daartoe reden had gegeven, weet ik niet. Maar 't is zeker dat TOM op middelen zon om by de eerste gelegenheid z'n gemoed te koelen. Hy deelde dit voornemen mee aan z'n vriend BILLY, die in dezelfde stemming verkeerde omtrent z'n eigen heer, lord FITZ-JAMES, doch ook niet wist hoe hy de zaak behoorlyk, d. i. gevaarloos, zou aanleggen. Op eenmaal werd BILLY'S verstand verlicht door 'n vonk van genie. Wat deden zy, denkje?

— Meester, ik weet het waarlyk niet. Fosfer in de soep? Vet in 't hooi?

— Afgezaagde middeltjes! Den eersten keer dat de beide heeren elkander in open rytuig ontmoetten, gaf TOM aan BILLY'S lord 'n

handen van iemand die geen enkel Waar-Geloof heeft, en zelfs nu-en-dan 'n gladverkeerde spelling.

Nog meer gebrek aan edelmoedigheid! Mag 't in den scherpzinnigen stenograaf *jair* heeten, my aantevallen nadat er uit blz. 137 van m'n IVn Bundel IDEEN (3e uitg.) gebleken was hoe bang ik voor hem ben? Is dat het loon voor den hem in m'n *Brief aan de Javaannutmaatschappy* zoo gul gegeven raad om te leeren lezen?

Ik herhaal by dezen dien raad met de meeste welmeenendheid, en om de maat der gloeiende kolen voltemeten, beloof ik hem, by den eersten herdruk van m'n SPECIALITEITEN, 'n plaatsjen in de noot op blz. 1, vlak naast den Nieuwen Rotterdammer.

Meer kan ik niet voor den man doen . . . ik heb 't spit in den rug.

finken zweepslag. BILLY aan 't razen: »hoe, zouje myn meester slaan, dat zal ik je afleeren . . . ziedaar!» En de arme FITZ-WILLIAM ontving twee slagen voor één. TOM, in woede ontstoken, betaalde daarvoor vier aan FITZ-JAMES, waarop weer BILLY z'n mishandelden heer wreekte met 'n half dozyn striemen om de ooren van den anderen lord. Daarop TOM weer. Toen BILLY nogeens. Vervolgens beiden te-gelyk, en om 't hardst. De brave koetsiers trokken zoo vurig party voor de eer en de ruggen hunner meesters, dat de twee lords eindelyk als geleebraakt werden naar huis gebracht. En toen ze genezen waren voelden zy zich fatsoenshalve nog verplicht hun koetsiers te bedanken voor de genomen moeite en tentoongespreide heldhaftigheid.

Die *lords* zyn de Volkeren, m'n jongen. En de Koningen handelen daarmee als TOM en BILLY, die zich bij zulke gelegenheden redders noemden van de respectieve Vaderlanden op wier rug de striemen neerkwamen. Vertel dit gerust aan je lezers, en zeg dat ze daarmee hun voordeel doen, onverschillig of zy lord of koetsier zyn, Volk of Koning. Maar ga nu niet denken dat je Vredebonden iets waard zyn . . . gekheid! TOM geeft er niets om, en BILLY ook niet.

— Als men hen de zweepen afnam, waagde ik beschroomd in 't midden te brengen.

— *Dummheit!* Dat noem ik 't kind wegwerpen by 't leeggiën van de badkuip. Neen, zweepen hebben ze noodig voor de paarden. Een koetsier zonder zweep is géén koetsier. Hoofdzaak is dat men hen niet toejuicht als ze daarmee hare lordschap Algemeene Welvaart hebben afgeranseld. Men moet ze niet dronken maken met wierook en verzen. Menig vechtkoning die de rymelende praatjes van zoo'n dichter — zoo noemen zich die kerels, waarachtig! — *à la lettre* opnam, meende inderdaad iets heel fraais te hebben uitgericht als hy duizenden en duizenden had laten om-hals brengen. Dat heette dan . . . hoe drommel noemen ze 't ook?

— Meent ge misschien: *gloire*, Meester?

— Ja, zoo-iets. Je begrypt dat men zulke dingen vergeet als men dood en 'n geest is. *Sire, cessez de vaincre, ou je cesse d'écrire*, roept 'n verzensmid — de man deugde niet eens voor stenograaf, dat zieje! — is 't geen schande? En gy, mensjes, die op de uitvinding bluft van de drukkunst — 'n makkelyk uitvindinkje *bei meiner Seele!* — gy slikt zulke dingen. *Quicquid delirant reges* . . . welnu, als de *Achivi* dit dan zoo goed weten, waarom *maken* ze dan de Koningen gek? Weet je waarom LOGOS u zooveel slechte Vorsten gaf? Ik zal 't je zeggen. Gy verdiende de goeden niet. Als de menschen zelf wat meer deugden, hadden ze in 't geheel geen Koningen noodig, maar zoover zyt ge nog in lang niet. Dus . . . betert u!

DEMOLOGIE.

Ik keek op m'n horloge.

— *Wats gill's* dat je haast hebt, riep ADOLF wrevelig. Je ver langt naar de millioenen . . .

— Vergeef my, meester, ik meende . . .

— Dat het tyd was voor de avendzitting. De zaal is gereed. De lampen branden. De stoelen zyn gezet, en ook 't suikerwater is klaar. Wil je weten waarop nog gewacht wordt? Weet je wat *niet* gereed is? Ga eens kyken.

ADOLF wees my den weg naar 'n opening die zeker de ingang beduiden moest van de verhandeling-zaal. Ik ging daarheen, maar werd ruw afgewezen door 'n paar deurwachters die iets als 'n toegangkaartje schenen te vorderen.

Teleurgesteld keerde ik naar m'n armezondaarsbankje terug, en klaagde m'n nood aan ADOLF. Maar hy troostte me niet.

— Zie je dan niet in, zei hy, dat alles gereed is *op uzelf na?* Dacht je dat we hier de millioenen weggaven om-niet, en aan iedereen? Als je niet op je horloge had gezien, zou je nu byna gereed zyn. Je was redelyk oplettend en hebt wel onthouden wat ik je zei, dit moet ik erkennen. Maar je ongeduld bederft alles. Wie 't goede wil, moet er den tyd toe nemen. Jy die 't verkeerde wilt uitroeien, moest het geduld hebben je behoorlyk toeterusten. Waar was ik?

— Meester, ge zeide dat ook de Volkeren . . .

— *Immerhin!* Ja, zy deugen ook niet. En als de vorsten eens geschiedenissen schreven van hun onderdanen . . . 't zou wat fraais worden! Dat zal ik je bewyzen. Maar tracht wat minder dom te zyn dan in je sentimenteelen paaltyd. En wees niet zoo *verdammmt* oppervlakkig, als toen je je zoo boos maakte over 't verwoesten van den hortus te Biberich. Dat hebben de Pruisen gedaan, zeg je, alsof 't iets heel leelyks was. 't Ware te wenschen dat Pruisische en andere soldaten nooit iets ergers hadden uitgevoerd. 't Was vergelykenderwyze 'n ridderlyk stuk, en als ik van verzen hield, zou ik 'n verlost Jeruzalem bestellen, in *ottave rime*, wop die gebroken glazen . . . zonder tencatische vertaling altyd, omdat men dezelfde zaak niet tweemaal moet verlossen en omhalsbrengen. Dat ruïneeren van de oranjerie is de mooiste zweeps slag dien ooit 'n Hohenzoller *Kutscher* heeft uitgedeeld. *Primo*, de slag trof den lord niet, maar TOM of BILLY zelf, wat ik behoorlyk vind. Die trek-kasten waren gebouwd voor 't zeer privatief vermaak van m'n naamgenoot. Het Volk had er niets aan. Ten-tweede, vind je 't zoo onedel, luid te waarschuwen als men iemand aanvalt? 't Gerinkkink van de broeikastruiten was 'n heusche vermaning aan m'n neef den Hertog om op z'n zaken te passen. De Pruisische soldaten wilden . . . vechten. *Tous les goûts sont dans la nature*, dat was hùn zaak. En schoon ik, yzer- en koolindustrieel — maar ik doe in steenzout ook — schoon ik niet gaarne vecht, noem ik het toch, als men eenmaal met zoo'n smaak behebt of door TOM daartoe aangehit is, fatsoenlyker z'n vyand by den naam te roepen, dan hem in z'n slaap . . . te sparen om z'n zalf. Die Oranjerie diende voor deurkloppertje of huisbel. Konden de Pruisen 't helpen dat m'nheer niet thuis was, en dat mevrouw geen boodschappen aannam? De weddenschap van m'n neef met VON DREYSE — *Gott hab' ihn selig* — dat er nooit 'n geweer kan worden uitgevonden dat ver genoeg schiet om hem te raken — *donnerwetterkreuzsappermentnoch'nmal* . . . ik geloof 't graag, als je buiten schot blyft! — nu, die *pari* ging den soldaten niet aan. Ze belden aan de voordeur: *schöne Empfangung vom Cousin in Berlin* . . . hy laat verzoeken om je land! Eénmaal, tweemaal . . . niemand antwoordt? Ten-derdenmaal: bel stuk, en de hamer viel. Nassau was toegewezen door . . .

— Den vendu-afslager?

— Volstrekt niet. Door LOGOS, die 't niet verdragen kon dat ze daar hertogje-speelden en niet *Herzog* wáren toen 't er op aan-

kwam iets wezenlyks te heirtogen. Hoe, sedert eeuwen dynasteerden ze, en lieten zich handkussen, en *hoheiten*, en *durchlauchten*, en bedomeinen! En ze lieten vechten . . . en 't Volk vocht! En als ze weer lieten vechten . . . vocht het Volk, en bloedde. En weder werd er gevochten, en 't Volk, vechtend en bloedend, betaalde. En als ze huwden — met 'n nicht altyd! — betaalde het Volk voor hippokras en *Morgengabe*. En als er 'n nicht *im Wochenbette* lag, *genesen von einem Prinslein* — 'n nieuw neefje van MELCHIZEDEK altoos — dan leverde dat Volk kandeel en looien soldaatjes en *apanage*. En als de *Landesherr* lust kreeg in wat afwisseling van huwlyksgeluk, dan betaalde dat Volk *Schmerzengeld*, *Douaire*, aflat en proceskosten, niet zonder wat *Aussteuer* aan de nieuwe passie . . . die gewoonlyk drie, vier kasteelen of *Auen* noodig had voor 'n onderrokje — reken jy nu eens uit, wat 'n japon met 'n sleep kostte . . . en nog lasterde men dat de hofdames indecentelyk naakt liepen! — En zoo'n Hertog sierde zich met 'n parel-snoer van ministers, *Hofrätthe*, *Geheimrätthe*, *Oberkammerrätthe*, *Hofmarschalle*, *Ceremonienmeister*, *Kammerjunker* . . . ja *hol' mich der Teufel*, ik geloof waarachtig dat ze soms ook *höchstgnädig geruhten*, *Obergeheimhofbettjunker* aan hun snoer te rygen, en . . . 't Volk betaalde al den *Schmuck* die z'n hals te-etter schaafde als 'n hondeketen. En als zoo'n Hertog stierf, huilde dat Volk allergehoorzaamst, en bad God in de kerken om 'n beetje zaligheid voor zoo'n dooien geheimhertog. En als er een nieuwe »op den troon'' kwam, dan dankte het z'n god voor zó'n gunst, met 'n innigheid alsof er vrees bestond voor uitputting der hemelsche goedertierenheid, die nu-en-dan in 'n gullen bui twee Hertogen tegelyk gaf met . . . wat burgeroorlog, de saus op 't gerecht. En intusschen, biddende, bloedende, huilende, dankende, kerkende, burger-oorlogende . . . 't Volk betaalde! Welke uitgaaf was de grootste, denkje?

— Meester, ik heb nu berekend dat zoo'n japon van 'n ongekleede hofdame . . . vyf baan . . . negen-achtste breed . . . drie meters sleep . . .

— *Zum Teufel auch . . . Unsinn!* De grootste uitgaaf was: verlies van mannelykheid, mens-zyn, karakter, waardigheid, gezond verstand! Wat staat beneden zoo'n Hertog, spreek!

— Niemendal.

— *Fehlgeschossen!* Raad beter!

— Een Hertogin?

— *Bei Leibe nicht.* *) De vrouw van 'n regeerend Vorst is in den regel beter dan haar gemaal. Zonder 't plankje te kunnen bereiken waarop de *Schnapps* staat, heeft ze gewoonlyk 'n afschrikkend *bel vedere* op 'n beschonken heloot voor oogen. *Schnapps* is hier macht, weetje. Raad lager.

— Beneden zoo'n Hertog? Bedoelt ge die sleepdames?

— O neen. Niet als zoodanig ten-minste. Raad lager.

— Meent ge misschien — ik werd verlegen — die *geheime oberhof unterhof* . . . beddejonkers?

*) De vloek is oorspronkelyk: *beim heiligen Leib unseres Herrn Jesu Christi*, iets als 't *corpo di Bacco* of *di Christo* der Italianen.

— Ook! Maar alweer niet *qua tales*. Lager, lager, algemeener, gemeener!

Ik begon angstig te worden. Zou hy weer 'n *Melch* verlangen, dacht ik?

— Meester, ik weet niet wat lager staan zou . . .

— Dat is zeer bekrompen van je. Zulke jongens . . . *basta* daarvan! Houd je van *Vater* ARNDT?

— Neen, Meester.

— *Das lasse ich gelten!* Ik ook niet . . . 't Is 'n soort van TYR-TAEUS op pantoffels, en 't getuigt niet voor m'n Duitschertjes dat ze 't vaderlandpronkerig gerymel van dien man zoo hoog stellen. Er schynt wèl gebrek aan patriotismus te zyn, dat men ARNDT'S knoeiwerk meent noodig te hebben als *Leier- und Schwertlieder*. Het schoonste rym van KÖRNER . . .

— Rymt niet: *Vater, ich rufe dich, himmlischer Führer der Schlachten.*

— *Faule Fische!* 't Is 'n prul. God: *Oberfeldmarschall!* Ja, 't rymt niet, en dat is nog 't minst ongerymde van 't heele ding. Neen, KÖRNER'S schoonste gedicht was . . . z'n dood. Dàt rymde! Nu, die ARNDT liet zich niet doodschieten. Integendeel. Hy vers-rymde tachtig jaar lang. Ik hoor dat hy eindelyk doodgegaan is, en hoop dat we 'm niet hier krygen. LOGOS is zeer keurig op z'n personeel. Die ARNDT dan . . . zou je me nu kunnen zeggen wat ik je vertellen wil?

— Meester, ik denk dat ge een versje van dien patriotismus-kramer gaat opzeggen.

— Dan veroordeel ik u daartoe. Maak 't kort, zooals BARNEVELT tot den beul zei.

— Ik zal wel moeten, Meester, want ik ken maar weinig *Arndtsche* verzen *auswendig*.

— Daar ben je niet minder om. Geef 'n klein, heel klein staaltje van z'n gerymel dat zoo *entzückend schön* gevonden wordt . . . *gottsdonnerwetterelement!*

— In de *Neue Anlagen*, die Koningin AUGUSTA ten-geschenke geeft aan de wandelaars te Coblenz . . .

— Zeer goed. Je ziet wel, zy *rogeert* niet en doet wat goeds, wat liefs, voor 't Volk . . . ga voort!

— Meester, daar staat 'n *Therm* . . . 'n buste van MAX VON SCHENKENBERG . . .

— Ook 'n leverancier van ongerymd patriotismus op rym.

— Precies, Meester. En 't lofdicht op den *socle* is van ARNDT . . .

— *Asinus asinum fricat*. Laat hooren!

— Daar staat:

*Er hat vom Rhein,
Er hat vom deutschen Land
Mächtig gesungen,
Dass Ehre auferstand
Wo es . . .*

— Rym dóór, voor den drommel. ARNDT moest ook wel, of 't mooi was of niet.

— *Wo es. . . erklungen.* Meester ik moet erkennen, 't is prachtig.

— Ja, en wel hard voor SCHENKENBERG. Maar loontje komt om z'n boontje. Hyzelf maakte ook zulke grafschriften. Ik weet wat uw BEELOO er van zeggen zou? Gy?

-- Waarachtig niet!

— Och, hy zou er van zyn kant een tweede rympjes op maken, als in '31, toen JAN VAN SPEYK — *die* rymde goed! — in de lucht vloog. Na de explosie . . . wat denk je dat er volgde?

— Ik denk dat de stukken en brokken in de Schelde vielen, Meester.

— Ook. Maar de hoofdzak was: verzen, verzen, verzen . . . *ach, du gnädiger Gott*, wat al verzen! BEELOO maakte er ook een, en dat beviel me:

VAN SPEYK *verdween,*
Een *prulpoëet verscheen* . . .
Een *ongeluk komt nooit alleen!*

Lees voor: *prulpoëet*, 'n heele bende van dat gespuis. Zóó is 't gemeend. Als BEELOO hier komt, zal hy 't goed hebben. Ik geef tien Henriades . . . en wat yzer, voor die drie regels. Yzer, juist! Die ARNDT durft ook van yzer spreken. Hy zegt ergens:

Der Gott der Eisen wachsen liess . . .

't Eerste woord het beste is al 'n fout. God doet er niets aan . . . LOGOS is de man. Nu:

Der Gott der Eisen wachsen liess
Der. . .

Hoe is 't verder? En weet je nu nóg niet wie lager staat dan zoo'n Hertog en zoo'n *Bettjuncker?*

— Ik begin te begrypen, Meester.

ADOLF vloekte . . . onkristelyk. M'n arme pen weigert my haar dienst in 't weergeven. Ook verstond ik er maar 'n klein gedeelte van. Er kwam iets in van: *Gott soll mir selig drei und achtzigtausendmillionenmal siebendoppelschockmerinoschafgebenmitsauglämmchen . . . jedes'nblaugoldseidenesbündchenamhalse . . . und ein Schwert!*

— Ja . . . *ein Schwert*, ging hy, na wat adem te hebben gehaald, voort. *Ein Schwert* . . . dan mag onze-lieve-heer z'n schapen houden. *Ein Schwert*, om die honden . . . vertel me nu of je wel eens in 'n luchtschuitje hebt gezeten?

— Ach neen, Meester. Dat ontbreekt aan m'n ondervinding.

— Alsof die overigens compleet was! Kan je je voorstellen hoe 't den luchtschipper te-moede is, als hy alle bestuur over 't dalen of ryzen van z'n ballon verloren heeft? Als de klep die de gas moet binnenhouden, niet sluit? Als er geen anderen ballast meer valt wegtewerpen dan de schipper zelf? Dit nu geschiedde eens.

te Kassel, in den tyd toen ook daar nog een van m'n Neven woonde, 'n Keurvorst . . . nu is hy weggeannexeerd. Vertel me eens wat kwaads van dien Neef of van z'n familie.

— Meester, toen Amerika z'n onafhankelykheid bevocht, had Engeland soldaten noodig, veel soldaten, en by voorkeur van de soort die blind is voor gevaar. . .

— Blinde Hessen, juist! Ik zie, je kent de historie. Infaam, niet waar, dat verkoopen van z'n onderdanen? Men zou er vloekzangen op maken. Of 't ooit gedaan is weet ik niet. Ik gis neen, en waarom niet?

— Misschien omdat vloekzangen lager gehonoreerd worden dan triumfliederen, Meester. M'n vriend ROORDA. . .

— Zoo dom niet. Nu weer onze luchtschipper. In de residentie van m'n Neef was alleman op de been om dien ballon te zien. Het ding was bijna uit-zicht, maar nog niet geheel. Op-eens bemerkte men dat er iets haperde, en dat de luchtman z'n vaartuig nog minder meester was dan gewoonlyk. Hy versmeet al z'n zand, en 't ding zakte, zakte . . . slingerde vreeselyk. De man trachtte langs een der koorden die z'n schuitje verbonden aan den ballon, naar boven te klimmen, klaarblykelyk met het doel om de gas-klep te sluiten, die onklaar of gebroken was. Hy verwarde z'n voet in de einden touw die heen-en-weer zweepten door de lucht . . . liet — verlamd misschien door schrik en angst, want de ballon daalde met toenemende snelheid — los wat hy in handen had . . . viel . . . en bleef hangen aan één been onder z'n schuitje. Ga jy nu eens voort . . . schryver! Vertel eens iets van wat men gewaarwordt als men daar zoo aan één been in de lucht hangt.

— Ontzettend! Daar slingert hy in de eindeloze ruimte . . .

— Dat heb ik al gezegd. Overigens, geen *pathos, wenn ich bitten darf*.

— Ik zal m'n best doen, Meester. Daar hangt hy aan één been, en voelt zich dalen wyl de horizon van alle zyden dreigend op hem aanrukt, zich sluitend als de muil van 'n kauwend monster. Zoo-even nog overzag hy tal van vorstendommen, nu slechts Hessenland. Elke volgende sekonde vernauwt den kring der punten die hy overziet, en zet tot kringen uit wat hy als punten waarnam. Het geheel krimpt in, maar al grooter en grooter worden de deelen. De toenemende scherpte waarmee de omtrekken zich voor hem afteekenen, spelt met wreede nauwkeurigheid z'n vonnis, en martelt hem met sarrend herinneren aan de naderende voltrekking. Elk punt wordt 'n vlek. Elke vlek wordt cirkel. De cirkels nemen 'n onregelmatigen vorm aan, langzaam en grillig eerst alsof ze weifelden in keuze, weldra met snelheid veranderend als onherroepelyk besloten in hun ware gedaante. Wat 'n boog scheen, is hoek geworden. Het rechte kromt zich en 't gladde zaagt. Het glooiende wordt kantig. Golving en ronding gaan over in gebroken lyn. Het geleidelyk-toevallige wordt bepaald, het onbestemde nauwkeurig. Het gescheurde vereenigt zich, en wat gesloten scheen, brokkelt in gapingen af. Millioenen stippen, voortgestuwd door stralen die zich ontwikkelen in het midden, springen in razende vaart naar en over den rand der figuur waarin zy ontstonden, daarna over de kim die zich al nauwer en nauwer sluit. En iedere stip tracht figuur te worden voor ze vergaat, en elk dier pogingen baart nieuwe stippen, wegvliëgend uit

het midden om aan den rand te versterven . . . of, recht onder den ongelukkige, inderdaad 'n vorm aannemend, die zich met bloedgierigen yver uitbreidt om ruimte te maken voor den verpletterenden schok.

En al dalend herkent hy Kassel, Wilhelmshöhe, de *Casseler Aue* . . . die lieve poëtische Au! Zou daar 't schrikkelijk vonnis voltrokken worden? Dáár?

Nog altyd weet hy zich rekenschap te geven van z'n toestand. Geen weldadige bewusteloosheid belet hem de donkere plek te zien, daar juist beneden hem, de markt . . .

Helaas, weinige oogenblikken geleden nog, zou hy geen onderscheid hebben waargenomen tusschen een graafschap en 'n plein met joelend volk. Wat moet men de Aarde naby zyn, als zoo'n verschil in 't oog valt!

En hy daalt altyd! En reeds begint hy paleizen te onderscheiden van andere woningen. Waarlyk, de beslissing nadert.

Eerst vreesde hy dat de strik die z'n voet gevangen nam met wreedden gril, dien zou loslaten met even grillige wreedheid. Nu vrees hy dit niet meer, maar 't baat hem weinig verlost te zyn van dien eersten angst. Met of zonder z'n schuitjen immers is hy veroordeeld. Hy valt met den ballon die, na 't verlies van z'n laatste gas, fladderend en klepperend werd overgeleverd aan de onverbiddelyke wet der zwaartekracht, zonder ander tegenwicht dan wat onvoldoende wryving met de atmosfeer. Want ze laat zich gewillig klieven, de ontrouwe vleister die zoo-even 't stygend gevaarte verhief tot de wolken, toen 't niet gekwetst was!

En het daalt al sneller en sneller. Daar begint de noodlottige vierkantsrekening te tellen, byna in al haar duizelingbarende kracht. Geen genade, sneller, sneller, tot de uiterste grens van bereikbaren spoed. Nog weinige oogenblikken, en hy valt te-pletter. Dat zyn kerken . . . dat is 'n kerk . . . de kerk! Daken . . . schoorsteenen . . . gevels . . . 'n hoop menschen. Nog 'n oogenblik, hy zal personen kunnen onderscheiden, vrouwen van mannen, man van man, kind van kind!

En hy daalt!

En nog altyd heeft hy besef van z'n toestand. Nog begaf hem 't bewustzyn niet van wat hem te wachten staat, al zy 't dan niet helder genoeg om hem te doen hopen — wat te voorzien is! — dat hy 't verliezen zal voor 't eind van z'n vreeselyken tocht. Hy is nog wakker genoeg om angst te voelen, àl den angst van z'n toestand.

Nog kan hy zien en hooren. De strik om z'n been knelt niet meer. De koord die hem aan 't schuitje verbond, hangt slap. Het vaartuig, niet langer gedragen door 't byna geledigd hulsel van de gas, nadert even snel als hyzelf den bodem, slingert naast en onder hem rond, of om hem heen. Alles suist en warrelt. Hy hoort het snerpnd fluiten van de lucht die hy verplaatst door z'n val. Ongebruikt schuurt zy de machteloze lippen voorby, en bespot den gekrompen long, vergeefs pogend haar te vatten tot wat adem. Het geruisch dat opgaat uit de volksmenigte, treft z'n oor. Het wordt al duidelyker en duidelyker. Weldra zal hy enkele stemmen kun-

nen onderscheiden onder 't eentonig gegons dat hem de nabyheid van 'n groot aantal mensen verkondigt. Hy voelt en riekt de warme uitwazeming van 't volk...

En altyd daalt hy!

Nog een oogenblik, en hy zal...

Gedaald tot de laagte der hoogstè gebouwen, slingert hem de wind tegen het dak van den schouwburg.

Verstuikt, gekneust, gewond, heeft hy nog besef om den kreet te verstaan dien de zucht naar zelfbehoud hem toeroept: houden, houden! Kracht ook — maar 't was de laatste! — om te doen wat hem geboden werd door 't instinkt. Hy slaat door de leien, grypt en omvat de bindten, klemt zich vast, en weerstaat den schok van 't voorbyvallend vaartuig dat hem tracht wegterukken van z'n schuilplaats . . . hy is gered!

— Voor iemand die nooit uit de lucht viel, is de beschryving zoo kwaad niet, zei ADOLF droog. 't Doet me genoeg dat je daarin meer optika gebracht hebt dan gevoelighedens. Ik merkte niet zonder eenig genoeg op dat je 's mans zwangere vrouwen en kinderen hebt overgeslagen . . . inderdaad vry wel. Ga zoo voort. Tracht te begrypen en begrypelyk te maken, dan komt het gevoel vanzelf . . . 't ware! En 't onware . . . nu, dat dient tot niets . . . hm, *trainbub!* Wie aandoeningen dikteert, ondergaat ze niet, en wie zulke diktaten noodig heeft . . . gekheid!

Van optika gesproken, je hebt vergeten optemerken hoe elke stip, juist loodrecht onder den armen drommel, tot hem scheen op-testygen, en zich vertoonde als de punt van 'n dolk en *raccourci*, zooals GUSTAVE DORÉ de dingen teekent, omdat-i meer handigheid heeft dan smaak. — Die kunstemaker bevalt zeker de lui daarboven? — Een tuimelend luchtreiziger meent gespiest te worden. Och, 't is u mensen zoo moeilik u met juistheid voortstellen hoe men valt, zoolang ge vasten bodem onder de voeten hebt. Studeer daar wat in. Het zal je goed doen.

En vertel me nu eens wat er later gebeurde met dien Kassel-schen luchtschipper?

— Ik denk dat het volk zal gejuicht hebben, Meester.

— Volk, Volk, jy met je Volk! 't Volk schreeuwde, zooals 't doet by elke gelegenheid. 't Volk had zich vermaakt. Spreek me niet van dat gejuich. Het beduidt *gar nichts*. 't Volk juichte ook toen NERO komedie-speelde en Romen in brand stak.

Ik zal je zeggen wat er verder gebeurde.

Het eerste groetje dat de arme schipbreukeling ontving, toen hy zich door de dakbindten had heengewerkt, en bewusteloos neerzank op de vliering van 't *Hoftheater*, was 'n scheldwoord en 'n bedreiging. De intendant van den schouwburg noemde hem: '*nen frechen Hund der sich an einem Kurfürstlichen Gebäude vergrepen had!* Hy zou 'm voor 't gerecht brengen wegens *Beleidigung der königlichen Majestät* . . . ja, *königlich!* Hoe dit rymt met de keurvorstery, mag

je vragen aan de METTERNICHS en konsorten. *) Er blykt uit de bejegening die onzen armen Phaëton tebeurt viel, dat de oude Keurvorst, wiens onderdanen aan Engeland werden verschacherd, zeer ten-onrechte de twee grootvaders in 't land had gelaten, die met behulp van 'n stel egaas dien intendant voortbrachten. Waarachtig, als men let op de soort der mensen die onverkocht bleven, voelt men meelyden met de koopers van de anderen. Die Hessen hebben in Amerika goed gevochten, dit weet ik wel. Maar wordt de zaak hierdoor beter gemaakt? Wat is schandelyker, 't verkoopen zelf, of de lamdeligheid waarmee men zich verkoopen liet? Met 'n klein deel van de mannelykheid die nu tegen de Amerikaansche vryheidshelden gebruikt werd, had men tien keurvorsten kunnen weggagen. Dàt durfden ze niet . . . de oude zalfhistorie! Familiezwak heb ik niet, en ik trek waarlyk geen party voor 'n Keurvorst omdat-i m'n neef is, maar ik heb nog liever hem in de familie dan dat ik oudoom van dien intendant wezen wou, en van de velen die *allerunterthänigst* op zoo'n wezen gelyken. Zy zyn het die de slechte vorsten maken. 'n Prins is geen zoutpilaar die in z'n eentjen onbedorven blyven kan, als alles om hem heen verrot is.

Gy demokraten spreekt altyd kwaad van de vorsten, en ik bekken dat daaronder velen zyn die het verdienen. Maar ligt de schuld niet aan de Volkeren zelf? Kunt ge u voorstellen dat DOMITIANEN of CARACALLA'S slechts één maand lang hun bloedige zotternyen hadden kunnen voortzetten, als er geen handlangers geweest waren, die hun bevelen uitvoerden, geen onderdanen die deze handlangers duldden? Uw historieschryvers melden — gemakshalven alweer, en precies als andere sprookjesvertellers — alleen de zaken die Koningen betreffen. En al doen ze ook dit nog zeer gebrekkig, die sprookjes nemen plaats genoeg in om ook ulieden alleen te doen letten op de misslagen van die Koningen. Waar 'n stier grazen kon, moet gras geweest zyn. Naast en onder die *Vorsten* bestonden *Volkeren* die het terrein leverden waarop 't koninklyk wangedrag zich botvieren kon.

Wanneer ge den opgeblazen LOUIS XIV veroordeelt — en minacht, hoop ik: de kerel was 'n uil! — vergeet gy gewoonlyk dat hy zoo wonderig gemaakt werd door z'n omgeving. Bewaar dus de helft van uw verachting voor z'n tydgenooten, en meet wat ruim. En zoo'n andere LOUIS, de vyftiende! Men verwyrt dien ellendeling z'n *Parc-aux-Cerfs*, en ik heb er niets tegen — tegen 't verwyten, meen ik — maar eilieve, duizende vaders in Frankryk boden omstryd hun nog onvolwassen dochters aan, *pour servir aux augustes plaisirs de la Majesté Royale*. Er zyn daarover brieven gevonden, die tot gissing nopen dat van alle souvereinen, Z. M. het Souvereine Volk de allerlaaghartigste is. Hebt ge ooit in uw heele Geschiedenis den dolsten tiran zoo waanzinnig zien woeden als 'n losgelaten menigte? Moogt ge 't alzoó 'n Volk tot eer rekenen dat het niet uitspat, moordt, brandt en verwoest, zoolang 't *niet* losgelaten is? Zoo verdienstelyk was NERO ook . . . toen-i in de wieg lag.

*) De Hessische Keurvorst had van 't Weener Congres de aalmoes der koninklykheid aangenomen.

Om te beoordeelen of iemand den rechten weg inslaat, moet men hem zien loopen, en 'n Volk dat te ingekankerd melchizedeks vroom en schriftuurlyk is om 'n boozen heerscher wegtejagen, mag zich waarlyk niet beroepen op de deugd die 't beoefenen *zou*, als 't wat beoefende. Over 't geheel houdt gy demokraten u onevenredig veel bezig met politiek. Of liever, ge meent ten-onrechte dat politiek hoofdzakelyk bestaat in studie van wetten en regeeringstelsels. Verbetert uzelf, dan zal geen verkeerde Wet, geen gebrekkig systeem standhouden. »Die koning of keizer doet z'n plicht niet» klaagt de schrynerwerker. Misschien heeft-i gelyk, maar . . . hyzelf maakt scheeve kasten en kreupele tafels. »Weg met de konstitutie» roept 'n publiekspreker . . . en z'n eigen konstitutie is zoo in de war, dat geen omwenteling noodiger is dan de zyne. Boekenmakers vertellen veel van de onzedelykheid der hoven — ze hebben in hun sprookjes satyn en fluweel noodig, en schittering van titels, om gebrek aan talent te verbergen — maar, eilieve, zie de lagere standen eens! Zyn die zoo heilig? De Adel en de voornamen zyn niet op de hoogte van hun roeping, op verre na niet! Maar is uw burgerstand adelyk in z'n begrippen? Voornaam in z'n streven? Indien al 't kwaad dat men gewoonlyk van vorsten verhaalt, waar is, zou men in verzoeking komen uw heel publiek van burgerlout voor 'n vergadering van koningen aantezien, die hun zelf hebben afgewischt om inkognito schandaal te maken. En uw gemeen . . . 't is keizerlyk!

Wordt niet overal, en onder de lagere klasse niet het minst waarachtig, 'n hoofdrol gespeeld door die ellendige jacht op geld?

Rouge gagne et couleur, klonk het door de spleten van 't gewelf, als uitroepingsteeken op ADOLF'S verwyf.

— Kunt gy beweren dat de middelstand onbaatzuchtiger is dan de ryke? Voelt de arme meewarigheid voor de rampen van z'n lotgenooten? Minacht niet de werkman z'n medewerklieden? Heerscht er iets als broederschap tusschen de minder bedeeden, zy die zoo klagen — en overigens met recht, waarlyk! — dat de ryken onbroederlyk zyn? Is niet eigenbelang en die vervloekte geldzucht . . .

Trente louis au billet!

— 't Is waar ook, viel ADOLF zichzelf in de rede. Ook jy houdt je bezig met schatryk-woorden . . . by gebrek aan beter. Nu, *jy* behoef je m'n verwyten niet aantetrekken. Ik weet dat je niets zoekt voor jezelf, en dat je geofferd hebt wat er zoal op uw kleine wereld geofferd worden kan. Meenje dat er met en door geld iets te bereiken valt . . . *immerhin!* Maar wees niet zoo bekrompen demokratisch eenzydig. Uw Koninkjes daarboven deugen niet veel, maar wat glyeden 't VOLK noemt . . .

Weet je hoe THESEUS aan 'n eind gekomen is? Ik zal 't je zeggen. Die AEGEUS had volkomen gelyk toen-i in zee sprong. Z'n zoon was inderdaad niet aan-boord, al vertellen uw mythologieboekjes dit anders . . . uit schaamte zeker. THESEUS werd na 't ver-

slaan van den Minotaurus voor den rechter geroepen om zich te verantwoorden over 't stelen van 'n klosje garen uit ARIADNE'S naaidoosje. Men martelde hem zoolang met verhooren en kontra-verhooren dat hy zwak werd en gaf hem toen te verscheuren aan de burgers van Kreta, die 't niet verdragen konden dat hy hen van 't monster verlost had. Zóó is je volk!

— Meester, ik weet er iets van! En toch... toch...

— *Desto besser!* Ook jy zult verscheurd worden. Indien dit je niet afschrikt?

— Het schrikt me niet af. Als ik maar hopen mag dat later...

— *Schon gut!* Later is later. Tracht slechts thans je plicht te doen. Zoek de waarheid, en zeg wat je vindt, en stoor u niet aan die Kretensers...

— Maar, Meester, als ze nu 'n liberale krant opzetten, en daarin vertellen dat ik verkocht ben aan 't behoud?

— Liberale krant? Behoud? Wat zyn dat voor dingen? Spreek verstaanbare taal als je wilt dat we hier beneden ons met je inlaten.

— Meester, ze tasten m'n karakter aan...

— Zoodra je je daaraan stoort, zou 't 'n blyk wezen dat ze groot gelyk hebben. Analyzeer den gedachtenloop van de velen die je moet aantasten om wáár te zyn, dan zal je inzien dat hun weinig anders overblyft dan processen over 'n klosje garen. THESEUS had ongelyk zich intelaten met zulke praatjes. Ze deren slechts voorzoover men zich door zoo-iets kwetsen láát. Wat de scherpte der wapens aangaat, waarmee men je bestrydt... 't is de oude historie van den dolk *en raccourci*... optisch bedrog, mannetje! 't Lykt maar zoo zoolang je belieft te dalen. Houd je op boven dat gespuis, of liever nog, blyf stygen, dan zal je holte ontdekken in al wat beneden je is. Wat puntig scheen, wordt 'n kuil... zooals het terrein van m'n Sonnenberg waarmee je zoo gespot hebt.

— Maar... als zy intusschen door kwaadspreken, woord verdraaien en laster my 't leven verbitteren...

— Wie? Koningen? Keizers?

— Neen, Meester, van beroep zyn ze boekenmakers, krantenschryvers, stenografen, taalkundige doktoren in de heilige theologie, gouverneurs-generaal in-ruste...

— Ei, burgerluif alzo! Ik wed om al wat je wilt dat er niet eens 'n markies onder is! Zie je wel dat gy demokraten verkeerd doet, het lage altyd onder de hoogen te zoeken? Leven verbitteren? *Unsinn!* Had je dan de zoetheid in je leven van anderen verwacht? Verbitteren? Wel, dat is 't *métier*. Wou je goeddoen, en nog geprezen worden bovendien? Dat is te veel verlangd, m'n jongen. Wie slagen wil moet matig in z'n wenschen zyn.

— Maar ze leggen het er op toe, my 't leven onmogelyk te maken. Daarboven wordt alles geregeerd door geld, en...

Tout va!

— Hm... *tout?* Dat is 'n leugen, dat is *eine verdammte Lüge!* Niet alles staat op 't spel...

— Zeer veel toch, Meester! En zoolang ik rondzwerf, soms zonder

brood, en zelden verzekerd van m'n onderhoud voor den dag van morgen *) valt het me moeielyk behooryk te arbeiden . . .

— Klim dan naar boven, en sluit de gasklep, en zorg dat je je been niet verwart in de strikken van 't schuitjen, en houd je vast als je ergens te-land komt, en vind de zonde zoo groot niet, hier of daar de leien intetrappen van 'n poppenkast . . . al heet dan ook zoo'n ding soms *königlich*. *Potz-tauzend*, jongen, de ware ballonman moet zelf keurvorst, koning, luchtkeizer wezen . . . en die *Herr Hofintendant* was 'n gek.

Een gnoom kwam vragen of de leerling eindelyk gereed was, lk zag ADOLF aan, om te weten of dit my gold.

— Hm . . . ja . . . zoo, zoo! Heel ontwikkeld is hy niet, antwoorde de Meester. Zooals velen van dat ongestorven tuig, is hy wat dom . . . *widerlich* bekrompen. Ik spreek over u, geldzoeker! *Meinentwegen* kan hy binnengaan. Of 't hem veel baten zal? *Immerhin* . . . geef hem 't wachtwoord.

En jy, mense, *hör 'n mal*, als je straks, weergekeerd op de korst, iets wilt verbeteren, zie dan om u, in u. Niet altijd naar boven . . . en altyd naar beneden ook niet. Wat je je »Volk» noemt . . .

De zonderlinge ADOLF besloot de zitting met z'n hartigen vloek over al die zuiglammetjes . . . *und ein Schwert!*

— De Meester is nog wat menselyk, zei de gnoom die my den weg wees naar 't gewelf waar ik iets leeren zou. Ik was ook zoo toen ik pas hier kwam.

— Hoe oud zyt *gy* dan wel, vroeg ik het gryze mannetje.

— Toen ik hier aanlandde waren alle apen nog in de bosschen.

— Lang geleden?

— Dit is 'n kwestie van opinie. Bovendien, hoedanigheden moeten naar punten van vergelyking beoordeeld worden. De steen waarop *gy* gezeten hebt, is ouder dan ik, en m'n kameraad *Semi-ur* die daar ginds aan 't kristallizeeren is, heeft hem zien worden. Misschien zegt hy er straks wel iets van in z'n verhandeling. Hy is een der sprekers, weet ge, en gaat nooit buiten z'n vak.

— Kristallizatie?

— Ja.

*) Dit was geschreven in 1870, en toen volkomen waar. Heden by de korrekte, Maart '72, verklaar ik uitdrukkelyk dat de toestand waarop in den tekst bedoeld wordt — misschien wel ten-gevolge van ADOLFS raad — geheel-en-al veranderd is. By 't vurig rechtsgevoel dat in onze natie blaakt, zou 't allicht te vreezen zyn dat deze of gene zich 't zonderling genoeg verschaften wou, my andermaal in de hinderlaag van 'n MULTATULI-kommissie te lokken. De liefhebbers van onedele mystifikatien zullen zich voortaan met 'n ander soort van sujetten moeten vergenoegen. Ik ben zoo vry te gelooven daartoe te goed te wezen, en zéker is 't, dat ik er me niet toe leen.

— En de Meester had me beloofd dat ik iets vernemen zou over speelbanken en kansrekening?

— Nu ja, kansrekening, kristallen . . . 't komt overeen uit. *Alles is in alles!* ziet ge. Dit is juist heden avond het wachtwoord. Ga binnen!

— *Alles is in alles!* riep ik, en de wachthebbende koboldjes lieten me door.

ALLES IN ALLES.

De prezident verzocht den sekretaris de notulen van de laatste vergadering voortelesen. Het oude gnoompje dat de funktien van geheimschryver vervulde, voldeed hieraan, en ik kwam dus te weten met welke byzonderheden de onderaardsche mannetjes zich hadden beziggehouden, lang voor ik er aan dacht hen te bezoeken. De behandelde zaken waren meest van huishoudelyken aard. 't Spreekt vanzelf dat de ekonomie van 't yzer daarin 'n hoofdrol speelde. Een gnoom die als inspekteur naar de korst was gezonden, leverde 'n uitvoerig rapport over het toenemend verbruik van stalen penen, waarvan hy 'n exemplaar ter bezichtiging had meegebracht. Het ding deed de rondte, en ieder zei er wat van. Toen 't aan my kwam, deed ik m'n best het met gehuichelde belangstelling te beschouwen, en voorzichtig, alsof ik bang was iets aan 't kostbaar voorwerp te bederven, reikte ik het m'n buurman over. Ik wilde namelyk de goede kereltjes die met de veroverde kurioziteit

zoo in hun schik waren, niet doen bemerken dat ik, wel beschouwd, niet veel waarde hechtte aan zoo'n instrument. De vreugd van m'n gastheeren kwam me onnoozel voor, en ik begon voor 'n slechten uitslag van m'n studien te vreezen. Maar deze stemming veranderde eenigszins toen ik de benaming hoorde waaronder de ingevoerde zeldzaamheid 'n plaatsje zou bekomen in 't onderaardsch museum. Het mannetje dat de pen had meegebracht, zei dat het 'n werktuig was waarmee men voor oppervlakkige toeschouwers z'n gedachten verbergen kon, en met behulp waarvan oppervlakkige denkers zich in de oogen van sommigen konden aanstellen alsof ze gedachten hadden. De voorzitter bracht hulde aan den yver van den gnoom die zoo 'n kostbaar gedenkstuk van menselyke industrie had neergedolven, en er werd met algemeene stemmen besloten ruim te voorzien in de behoefte aan 't metaal waaruit zulke nuttige zaken kunnen vervaardigd worden.

Ook het lood kwam aan de beurt. De vergadering voteerde een afkeurend oordeel over de verkwisting der mensen. Er werd by die gelegenheid 'n statistiek ter-tafel gebracht, waaruit men zien kon hoe welbegrepen heldhaftigheid zich openbaart in misschieten en niet geraakt worden, welke beide verdiensten zich laten samen-vatten in de kunst van distantie bewaren en op den loop gaan.

— Ze schynen daarboven te meenen dat wy hier beneden 't metaal voor niemandal hebben, zei de voorzitter grommend. De Meester was met z'n bastert-neef Moritz van Saksen overeengekomen dat hy ons de dooden zou leveren tegen hun gewicht in lood, en tegenwoordig nemen ze *tweehonderd-twee-en-zeventig* pond per man. Ik geloof 't graag dat ze klagen over overbevolking. Is dat 'n huis-houden! *)

*) De Prezident had gelyk. Het aantal dooden in den oorlog is schandelyk gering. De gemakkelykheid waarmee generaals, naar de vry zonderlinge begrippen van militaire eer, zich overgeven, grenst aan . . . krygskunde. (IDEE 475)

Volgens officieele opgaven zyn te Solferino door de Oostenrykers *acht-millioen-vier-honderd-duizend* geweerschoten gelost, waarmee 't hun gelukte niet meer dan *tienduizend* Franschen en Piemontezen te treffen, en daarvan werden slechts *tweeduizend* behoorlyk gedood. Men had dus middel weten te vinden meer dan *achthonderd* schoten te verspillen om één man te raken, en *vierduizend-tweehonderd* om er een te dooden. De zeer beleefde afstand dien de wederzydsche helden in acht namen om dit menslievend resultaat te bereiken, kan uit zulke cyfers gemakkelyk berekend worden. Wie deze opgave kontroleeren wil, wordt verwezen naar 't stuk van PAUL DE GARCHES: »*Ce qui se passe,*» in den *Gaulois* van 19 Juni 1871, of liever naar 't relaas van *alle* vechthistories. 't Is altyd hetzelfde: *la garde se rend et ne meurt pas.*

Ik geef den raad, eens-vooral by 't beoordeelen der cyfers van gewonden en dooden, de getallen te vergelyken met de uitgebreidheid van 't gezelschap waarin de getroffenenen zich bevonden, en het traditioneele *hè!* te bewaren voor 't groot aantal ongedeeden die weglieden of zich overgaven.

Men ziet uit de opgave van DES GARCHES, dat of Maurits van Saksen

Na eenige discussie over dit onderwerp werd er besloten 'n verhoogde dozis mephitische dampen en handleidingen tot vervalsching van levensmiddelen naar-boven te zenden, om door konkurrentie den oorlog te dwingen tot wat yver.

Hierop kwamen de verhandelingen aan de beurt. Het aantal ingeschreven sprekers was zeer groot, en ik moet erkennen dat het my in weerwil van m'n begeerte om iets te leeren over de speelbanken, benauwd te moede was. Redevoeringen namelyk . . .

Pourquoi parlez-vous donc? riep men EMILE DE GIRARDIN toe, toen hy eens zeer veel woorden gebruikte om te bewyzen dat woorden niets waard zyn.

Ik heb den lezer 'n zonderlinge konfidentie te doen. Van kinds-been af is 't my onmogelyk 'n verhandeling of preek ten einde toe met oplettendheid aantehooren, en ik vind dus dat EMILE DE GIRARDIN terdege begon ongelyk te krygen toen hy betoogde dat-igelyk had . . . wat ik overigens volkomen toestem.

Wie langer of anders spreekt dan met de strikte eischen der *interlokutie* overeenkomt, wordt slaperig en verwekt slaap . . . of

zich verrekende — wat niet te verwonderen wezen zou in 'n krygskundige als hy, die ter-nauwer-nood lezen en schryven kon — of dat het métier na den tyd van dien held nog is achternitgegaan, wat veel gezegd is. In zyn tyd betrok men nog »winterkwartieren» — 'n weelde waaraan weinig andere werklieden zich mogen overgeven — en niemand schaamde zich.

Ziehier 'n andere berekening, waaruit ook het voorzittertje der gnoomvergadering schynt geput te hebben, en die ontleend is aan de Nieuwe Rotterd. Courant van 28 December 1871. »Er is 'n opgave openbaar gemaakt van de werking der vuurwapens in den oorlog met Frankrijk, bij vergelyking met den oorlog van 1866. Volgens dat stuk zijn er in laatstgenoemden oorlog voor het geweervuur 2 en in dien met Frankrijk 25 millioen patronen gebruikt. Blijkens het aantal Oostenrijkers, die in 1866 door geweerkogels waren gewond of gedood, bedroeg het aantal schoten die van den kant der Pruisen hadden getroffen 1,5 pCt., doch in den oorlog met Frankrijk slechts $\frac{3}{4}$ pCt. Van de 3453 Duitsehe gewonden bij Metz waren er 95,5 pCt. door chassépot-kogels, 2,7 pCt. door geschutkogels en slechts 0,8 pCt. door bajonet of sabel getroffen. Door het Duitsehe geschut zijn 25 tegen 70 man door kogels uit infanteriegeweer gewond. In het geheel zijn door het Duitsch kanonvuur ongeveer 25,000 Franschen gedood of gewond. Naar verhouding van het aantal gedane schoten heeft ieder Duitsch kanon in de drie schoten een Franschman doen vallen. Door de Fransche artillerie zijn per 100 schoten slechts 4 à 5 en door de mitrailleurs 5 man gedood en gewond. Zeer groot is het verschil tusschen de trefschoten bij de oefeningen in vredetijd en die te veld in den oorlog. De verhouding daarvan is bij de infanterie 1 : 33 en bij de artillerie 1 : 28.»

Ik zal me niet vermoeien met de oplossing van een-en-ander in deze opgave dat ik niet begryp. Voor myn doel is de daaruit blykende slotsom voldoende, en ik zal niet noodig hebben lang aantedingen op 'n eerepalm voor de beinnenswaardige bescheidenheid van de rol die

erger. Ja, erger! De gruwelen die op dit gebied dagelyks worden gepleegd zyn hemeltergend, ook zonder de minste vergelyking nu met den gezondheidbevorderenden oorlog die zooveel menschen in 't leven houdt. Van die gruwelen 'n voorbeeld, lezer.

Zeker tiran had 'n vyand dien hy uit den weg wilde ruimen. Hy zond z'n knechten uit, een voor een of allen te-gelyk, maar ze kwamen onverrichter-zake terug. Dolk en gif schenen geen werking te hebben op het taai gestel van dien boozen tegenstander. Het radbraken deerde hem in 't minst niet, en na tusschen twee planken in allerlei richting te zyn doorgezaagd, voegden zich de brokken weer aan elkaar, alsof er niets gebeurd was. Onze tiran klaagde dat hy slecht bediend werd, en liet, om den yver van z'n hovelingen aantevuren, door z'n hofpoëet 'n ode maken op den vernuftigen PHALARIS. Oogenblikkelyk wemelde het land van koperen stieren waarin de nachtmerrie van den goeden koning gebraden werd. Zonder baat, helaas! Want de eenige klacht die de patiente hooren deed, was dat ze vreesde kou te vatten — ik heb verzuimd u te zeggen dat de te vermoorden vyand 'n vyandin was — en eenmaal zelfs kwam ze, na gebakken te zyn, half bevroren voor den dag. Een wyze stelde voor, haar uittehongeren, en ook van dit middel nam men de proef, maar de uitslag was als-voren. Ze

sabel en bajonet by deze gelegenheid gespeeld hebben. Men zou er zieke zuigelingen mee bakeren. Als men 't visschers aan 't verstand kon brengen hun vak zoo diskreet uitte oefenen als de doodslagers het doodslaan, zou weldra de nieuwe haring onder antikwiteiten moeten gezocht worden. Maar . . . dan kwamen die visscherlui van honger om, en de niemendal-doodslaande helden worden heel goedig in 't leven gehouden. Daarin ligt het verschil.

Zien de voorstanders van VREDE — *j'en suis!* — niet in, dat de tegenwoordige krygshelden slechts behagen scheppen in oorlog *zoolang men hun toestaat daarvan 'n laffe spelery te maken?*

Laat de Natien die voor »heldenmoed» betalen, *goed werk* vorderen voor haar geld, dan zal de liefhebbery eensklaps te-niet gaan. En waarschyglyk zullen de oorlogen die na deze verandering van systeem gevoerd worden, nuttig zyn. Dit is thans 't geval *niet*. Elke lamlendige verhtparty is oorzaak van nieuwen stryd, of, erger nog, van zotte gewapende vredes.

Men heeft onlangs 'n prysvraag uitgeschreven: of Nederland verdedigd worden kan? Onder de vragers zyn natuurlyk militairen, generaals . . .

Het antwoord is eenvoudig. Of Nederland te verdedigen is? Wel neen, omdat ge 't *vraagt*, en omdat *gy* 't *vraagt*. Nogeens: is Nederland te verdedigen? Met *krygskunde* zeker niet. Door *militairen* niet, want die heeren maken de zaak tot 'n *kwestie*.

Het vraagstuk is dus in ontkenningen zin uitgewezen, en Pruisen kan zich gereed maken ons op de kosten te jagen van veel lood . . . uit de verte, heel uit de verte, uit krygskundig-militaire verte.

Tienduizend *mannen* die 't sterven verstaan — de *herbergier* HOFER had er zooveel niet! — en géén vyand komt over de grens! Die Pruisische generaals zouden geen lust hebben zich intelaten met zulk onkrygskundig volk. »*Gar zu unanständig!*» zouden ze zeggen.

scheen aan 't hongerlyden van oudsher gewend, en wel verre van te bezwyken, begon ze zich, na gedurende zeer langen tyd niets genoten te hebben dan onthouding, te-buiten te gaan aan zwaarlyvigheid. Onze Sire Geweldenaar was radeloos, en loofde drie koninkryken uit voor 'n behoorlyken martelmoord.

Of de prys kontant betaald werd, is my onbekend gebleven, maar betaald is ze. Een geniale beul heeft de patiente doodverhandeld. Ze heette democratie.

De zeer intelligente lezer zal begrypen hoe onaangenaam my, die 't relaas van deze boosaardige strafoefening eerst onlangs in 'n volksblaadjen ondergaan had, het vooruitzicht was 'n dergelyke methode te zien toepassen op m'n beminde kansrekening. Het scheen dat die vrees op m'n gelaat te lezen stond, althans een der leden van de vergadering stelde my ongevraagd gerust. Hy verzekerde my dat de verhandelaars in de onderwereld nooit waarschuwd in hoeveel deelen de hoorders hun aandacht te splitsen hadden, en ook dat de sprekers zich zelden hielden aan den tekst. Hieruit, zeide hy, vloeit voort dat het auditorium gedurig door de een of andere verrassende wending wordt wakker geschud. Daar bovendien de toepassing soms voorop, soms in 't midden werd gesteld, en men niet dan by uitzondering de stukken daarmee besloot, kon niemand vooruit weten op welk oogenblik hy overtuigd moest wezen, aangedaan, geestdriftig of zoo-iets, en men was dus wel genoodzaakt zich daartoe voortdurend gereed te houden. Ook gebeurde het vaak — en dit zou heden avend waarschylyk het geval zyn — dat de lezing werd opgeluisterd door proeven. Nu, ik bespeurde al terstond dat dit de zuivere waarheid was.

De eerste redenaar namelyk die optrad, had 'n bosje jongelut in de hand die hy neerlegde naast z'n suikerwater. Het opgegeven onderwerp van z'n verhandeling was: nauwkeurig onderzoek of Duitsche badplaats-kellners mensen zyn?

— Ziet ge, zei m'n buurman, nu moet ge wel wakker blyven. Waarschylyk snydt hy ze open, en wie zou dat niet willen zien?

Ik moet erkennen dat het onderwerp me byzonder interesseerde, vooral omdat ik, juist door 't groote verschil daarvan met myn streven, genoopt werd te zoeken naar den samenhang, die dan ook moeilyk genoeg te vatten was om me wakker te houden door wat inspanning. De geachte spreker behandelde, in den aanvang geleidelyker dan ik gevreesd had, den kellner naar uit- en inwendige eigenschappen. Zonder van myn kant aanspraak te maken op nauwkeurigheid — er zyn voorbeelden dat het reporterschap allerna-deeligst werkt op geest en oordeel, en daar ik nog geen hoofdredakteur van 'n krant ben, kan ik die dingen niet missen — wil ik 'n gedeelte van z'n voordracht aan den lezer ten-beste geven. Wie welwillend is, denke zich 'n prentje daarby.

De verhandelaar trok het lint los, waarmee z'n studie-exemplaren als 'n bosje sprot waren byeengebonden, nam één daarvan tusschen duim en vinger, en demonstreerde:

— Rokje . . . zwart, als by den mensch. De slijpjes opligtbaar . . .

Hy voegde de daad by het woord, en vertoonde het achter-onder-middendeel van z'n modelletjen aan de blikken der verbaasde toeschouwers, die eenstemmig uitriepen: 'n mens, 'n mens, precies 'n mens!

— Zacht wat, geëerde hoorders. Ware wetenschap overhaast zich niet. Slaat er eens op.

De leergierige menigte maakte van de vriendelyke uitnoodiging 'n gulhartig gebruik. En: »hy schreeuwt . . . hy schreeuwt!» klonk het door 't gewelf.

— Ja, hy schreeuwt . . . als 'n wezenlyk mens. Ziet nu hier met aandacht die witte das, dat vest, dien doekspeld, die horlogeketting . . .

»Een mens, 'n mens!»

— Hm . . . dat zullen we zien! Beschouwt deze blonde haren, verzadigd van smeer, en met zorg gescheiden aan den linkerkant . . .

»Een mens, 'n mens!»

— Mogelykheid, zeer geachte hoorders, is nog geen waarschyndykheid, of althans niet altyd het waarschyndyke. In allen geval is het geen zekerheid. Wachten wy ons alzoo voor onwetenscapelyke overyding. Het voorwerp dat ik de eer heb u te vertoonen, bezit nog meer eigenschappen die den oppervlakkigen beschouwer zouden doen gelooven dat wy hier inderdaad te doen hebben met 'n exemplaar van 't vereerd ras dat heden avond door een zyner uitstekendste leden in deze vergadering vertegenwoordigd is.

Die gnoom was zoo dom niet.

— Neus, mond, ooren, dat baardje, die knevel . . . alles precies als by den mens, ging de spreker voort . . .

Om ook de verder-afzittenden in de gelegenheid te stellen zich hiervan te overtuigen, draaide hy z'n armen kellner den kop af, en wierp dien in de zaal. Het leergierig publiek bekeek dat hoofd met aandacht, en hield het naast het myne. De gelykenis scheen byzonder treffend, want allen riepen weer om-stryd: 'n mens, 'n mens!

— Ziet, geachte hoorders, by 't ontblooten van den arm blykt ons dat hy gevaccineerd is, en in z'n linkerbroekzak vinden wy 'n doopceel . . .

»Een mens, 'n mens!»

De redenaar hierop 'n tweede exemplaar uit het bosje nemende, kneep er drie, vier talen uit . . .

»Een mens, 'n mens!» schreeuwden weer allen.

— Ge ziet, geachte hoorders, na 't uitknypen van die talen is 't mannetje slap en dood. Al z'n levensgeesten bestonden in de hebbelykheid om zekere zaken op drie manieren aantespreken. Hy kon *chou, kohl, kraut, cabbage* en *hazepeper* zeggen.

We willen nu eens de dingen van-binnen beschouwen.

Bloed . . . rood.

»Een mens, 'n mens!»

— Spieren, zenuwen, pezen . . .

»Een mens, 'n mens!»

— Tot-nog-toe, ja. Maar wat zien we verder? In-plaats van hart, nieren en ingewand . . .

Al de mannetjes werden nu opengesneden, en de voorwerpen die voor den dag kwamen, leverden 'n kurieuze verzameling. Men vond kreutzers, franken, shillings, dubbeltjes, klontjes suiker . . .

Dit alles vond ik zoo vreemd niet, maar onder het verder ontleden werden wy onthaald op allerlei zaken van eenigszins anderen aard. Ik begryp evenwel dat de overgang niet allen hoorders zoo spoedig als my in het oog viel. Daar waren rekenfouten, traagheid, eigenbaat, verwaandheid, gal, afgunst, oproepingen tot spekulatiën in . . . 't een of ander, chicanes, pleidooien, reglementen van vredebonden, krankzinnigheid, kadaster- en agrarische wetten, filantropie, liefdadighedens, babbelschryf-eer-heb- en andere zuchten, jazelfs by sommigen vond men niemandal. Dat waren de diksten.

De Vergadering begon al minder vast te staan in de meening dat zulke kellners onder de mensen behooren gerangschikt te worden, en ik hoorde hier-en-daar iets mompelen over spotvormen.

De redenaar gaf hierop 'n uitvoerige beschrijving van de hoedanigheden die den waren mens kenmerken, en juist op 't oogenblik toen men de konklusie verwachtte dat alzoo de daaraan niet beantwoordende Duitsche badplaats-kellners géén mensen zyn, vertelde hy op-eenmaal dat hy dit niet verzekeren kon, omdat-i, by gebreke van 'n voldoende aantal kellnertjes, z'n proeven met andere exemplaren had genomen, die naar hy meende voor het doel genoegzaam op kellners geleken: kooplui, bankiers, staatslieden, advokaten, schryvers, enz.

Dat had ik moeten weten! Het begon me nu te spyten dat ik niet op een der voorste reien had gezeten. toen hy in 't begin van z'n rede de gevoeligheid zyner modelletjes aan 'n publieke proef onderwierp.

De spreker trad af, na te hebben medegedeeld dat-i by 'n volgende gelegenheid z'n krachten beproeven zou aan 't vraagstuk: of 'n mens *Kellner* wezen kan? Wat-i by die gelegenheid zal opensnyden, weet ik niet.

Hierop gaf een der kwestoren last de gebruikte studie-exemplaren wegtevegen, en die na eenige reparatie weer op de korst en aan hun werk te zetten, 't geen zoo goed mogelyk geschied is.

Er trad nu 'n andere spreker op, die ons onthaalde op 'n beschouwing van 't Heelal. Schynbaar eenigszins in-stryd met de verzekering dat hy niets zou overslaan, was dit stuk zeer kort, daar hy zich bepaalde tot de verklaring dat twee maal twee hem voorkwam vier te zyn. Van deze grondwaarheid, zeide hy, hingen alle andere dingen af. De geestdrift der vergadering by deze bondige behandeling van zaken, was onbeschryfelyk.

De gnoom $\frac{2}{3}$ die belast was met het arithmetisch gedeelte der zitting, zag van het woord af »omdat de geachte spreker die zoeven de tribune verlaten had» en dien hy by deze gelegenheid den eerenaam toekende van Heelalmannetje, hem het gras voor de voeten had weggemaaid. Iets dergelyks verklaarden de kobolden *half-dertien*, $317\frac{1}{2}$ bis, en een tal van anderen, zoodat my 'n schrik door de leden voer by de vrees dat ook m'n beminde kansrekening zoo peremptoir zou behandeld worden. Die gnomen zyn zonderlinge wezens, van wie alles kan verwacht worden omdat ze nu

eenmaal de gewoonte hebben iemand gedurig te plagen met het onverwachte. Ik hoopte dus dat m'n gegronde vrees ongegrond blyken zou, waarin ik me alweer vergiste. Als hadden die kereltjes m'n angst bemerkt, schenen zy zich er op toe te leggen ditmaal juist te doen wat ik op grond van het voorafgegane te verwachten had, en waarop ik dus niet verdacht was. Ik werd namelyk nu tot luiserende getuige gemaakt der welsprekendheid van a^2 die onder luide toejuiching der Vergadering verzekerde dat alle waarheden zich oplossen in de stelling dat twee maal twee gelyk is aan vier.

Een der aanwezige leden had niet meegejuicht. Men deelde my mee dat hy 'n vinnige tegenstander van den vorigen spreker was. Ik hoorde met innig genoegen dat hy 't woord vroeg, en wel voor 'n personeel feit.

— Hoe heet dat lidje, vroeg ik,

— Nu zult ge wat hooren! Hy is woedend op den ander. Noord en Zuid, Welf en Gibellyn, Geloof en Goed, Liefdadigheid en Recht, Volksgeluk en Staatkundery, moed en krygskunde, staan niet verder van elkaar dan hy van a^2 . . .

— Ik wil dat alles wel gelooven, maar wie is hy dan?

— Wel, de beroemde — a^2 . Sjt . . . daar begint-i!

Ik haalde adem. Gewoon aan den *choc des opinions* die op ons wereldje sedert eeuwen zoo byzonder veel licht verspreidt, kwam my de eenstemmigheid van die gnomen wat lauw en onwaarheidlievend voor. Ik voelde behoefte aan wryving en tegenspraak, en vriend *minus a^2* zou die leveren. My dacht dat-i dit aan z'n naam verplicht was.

— Zeer geeerde hoorders. De brekebeen die zoo-even de tribune is afgestrompeld . . .

— Maar, eilieve, fluisterde ik, dat sprekertjen is onbeleefd.

— Negatief, mens, negatief! Straks zal-i lomp zyn . . . ook negatief. Multipliceer dat eens. 't Produkt is positief humaan . . . zooals gylieden op de korst dat noemt.

Het negatief *a-tweede-machtje* ging voort.

— De positieve stumpert die u trachtte op den mouw te spelden dat twee maal twee gelyk vier is, zou beter gedaan hebben z'n onwetendheid te verbergen, dan die zoo onbeschaamd bloottestellen aan 't licht van onze smeerkarsen. De ware vier bestaat uit *minus* twee maal *minus* twee. En daarop berust al wat bestaat. Ik heb gezegd.

Aan de verschillende wyzen waarop deze verhandeling werd opgenomen, bemerkte ik dat de Vergadering gesplitst was in twee partyen, de negativisten en de positivisten. Toen ik dit ontwaarde, was m'n eerste gedachte of AUGUSTE COMTE zich in de zaal bevond? Maar m'n buurman zei dat de gnomen, al schein het soms anders, volkomen by hun verstand waren. Ik zocht dus niet langer.

Het kwam me vreemd voor, dat — a^2 van 'n persoonlyk feit had gesproken, en ik vernam op m'n verzoek om inlichting daaromtrent, dat dit de wyze was waarop iemand te kennen gaf dat-i z'n beurt niet kon afwachten. Die goede — a^2 was ingeschreven onder de laatste sprekers, maar om 't persoonlyk feit had men hem eenige honderd nummers hooger-op geschoven.

Toen dit incident afgelopen was — de tegenstanders schenen na 't verlaten van de tribune volstrekt niet boos meer — kwam de gnoom 7:22 aan de beurt.

Deze beklaagde zich over z'n inkompleetheid, doch zei dat-i 't niet helpen kon. *Twee* maal *twee* was nu eenmaal *vier*, en dus moest men het met z'n gebrekkige existentie »die, als al 't andere, op die grondwaarheid gebazeerd was'' voor lief nemen.

Met 'n hartelyk applausissement gaf de Vergadering te kennen dat ze hierin geen bezwaar zag.

De nu volgende ^{113/355}, ofschoon hy er eenigszins meer gesoigneerd uitzag dan z'n voorganger, had evenwel met dezen een in 't ooglopenden familietrek. Ook z'n redevoering geleek op de verhandeling van den vorigen, als 'n zuster of minstens als 'n nicht. Hy zou veel beter in orde wezen, verzekerde hy, als *twee* maal *twee* niet gelyk *vier* was. »Deze grondwaarheid, geachte hoorders, waaruit alle verschynselen voortkomen, behooren wy te eerbiedigen.»

Een derde cirkelkwadratuur, met 'n naam waarvan het aantal cyfers voldoende wezen zou om 'n oorlogsvergoeding in centen uitgedrukken, verhaalde nagenoeg hetzelfde. »Ik ken en betreur m'n gebrek, aldus weeklaagde hy, maar ge weet dat *twee* maal *twee*...

Nu ja, dat wisten wy.

Logarithmos, 'n aardig handig mannetje, betrad hierop de tribune. Hy beweerde door zeer persoonlyke dankbaarheid zich gedrongen te voelen tot de verklaring dat *twee* maal *twee* gelyk was aan *vier*. »Zou ik die grondwaarheid waaraan ik m'n bestaan te danken heb, niet loven? Geachte hoorders, ik doe 't by dezen, en heb gezegd.»

Hierop volgden gelyke betuigingen van *binomium*, π , *magneet*, *deklinatie*, *straalbreking*, *electron*, *donder*, *hagel*, *affiniteit*, *zenuwleven*, *instinkt*.

Alles en ieder zei 'tzelfde. Daar waren:

Solon, Chilo, Pittakus,
Thales en Cleobulus,
Bias en Periander . . .
.
Mercurius, Venus, Luna, Sol,
Mars, Jupiter, Saturn . . .
.
Hou-op, m'n kop wordt dol . . .
Ik ken dat volk toch niet.

Dat 's je eigen schuld KAMACHO!

Al die homunkeltjes, en veel meer nog, kwamen verzekeren dat *twee* maal *twee* gelyk *vier* is, en dat op deze grondwaarheid alles berust. Hieruit konden, volgens hun meening, zoowel de zonderlingste als de ons eenvoudiger voorkomende verschynselen op 't gebied van moraal, geschiedenis van wereld en mensdom, staaten natuurkunde, wetenschap, kunst, industrie, handel . . . alles in één woord, met de meeste gemakkelykheid opgehelderd worden.

't Was wel mogelyk. Maar ik wilde gaarne iets weten van de

kansrekening. Niet zonder spanning zag ik alzo 'n spreker optreden, die my was aangewezen als specialiteit in dat vak. Hy heette *Huyghens*. *Stevin*. *de Gelder*, *Lobatto* of zoo-iets. Misschien ook was z'n naam *Leibnitz* of *Descartes*. Men zei my dat hy directeur was van 'n onderaardsche assurantie-zaak tegen 't onregelmatig afwyken van de kompasnaald. Eindelyk zal ik iets vernemen wat my aangaat, dacht ik, want ik begreep dat ik in m'n lievelingsstudie met afwykingen zou te doen hebben. Ik spitste m'n ooren:

— De kansrekening, geachte hoorders, is de eenvoudigste zaak van de wereld. Zy berust op de grondwaarheid . . .

Lezer, neemt ge 't my kwalyk dat ik begon ontevreden te worden? En dat die ontevredenheid in drift overging toen die *Strabbe*, *Adam van Tinz*, *Bartjens*, *Aristoteles* of hoe dan 't ventje mag geheten hebben, begon en eindigde met de stelling die ge nu wel eenigszins kennen zult?

Toch verbeet ik m'n ontevredenheid omdat nu *Semi-ur* aan de beurt was, het kristalmannetje. Een van m'n buurtjes fluisterde my in dat deze spreker gewichtige onderwerpen te behandelen had, en dat ik wel zou doen aandachtig toeteluisteren. Nu, dit deed ik.

— Onze geëerde voorzitter, aldus begon *Semi-ur*, heeft my wel willen opdragen, by-wyze van rezumtie, nogmaals 'n duidelyke verklaring te geven van alle zaken die door de vorige sprekers behandeld zyn. Geenszins omdat m'n geachte ambtgenooten die deze onderwerpen in 't byzonder behandelden, eenigermate zouden tekort geschoten zyn in het volbrengen van hun taak, maar om nog beter dan tot-nog-toe geschied is, te beantwoorden aan de begeerte van den zeer geëerden mens die deze Vergadering bezoekt met het voornemen om iets te leeren. Hoogstwaarschynlyk ziet hy, naar den aard van z'n ras, met verlangen uit naar zekere samenvatting van het verhandelde. Dit verlangen is verklaarbaar uit de grondwaarheid . . .

— Dat twee maal twee gelyk is aan vier, riep ik.

— De mens heeft het gezegd, hernam *Semi-ur*. Om aan zyn wenschen te voldoen, breng ik in herinnering hoe ons gebleken is dat het yzerworden, de Schepping, steen-planten- en dieregroei, het leven, kanker, pest, stedenbouw, annexatie van vorstendommen, prostitutie, geschiedenis, staatkunde, liefde, hoop, vrees, darwinisme, millioenen-studien, kansrekening . . .

— Allereenvoudigste zaken zyn, riep ik.

— De mens heeft het gezegd. Al die zaken zyn één, gelyksoortig, homogeen, elkander verklarende, helpende, voortbrengende, veroorzakende, volgende, herstellende, vernietigende, verdringende, vervangende, volmakende. Ze zyn: *het zyn*. Myn taak is nu dit verband opteholden, en ik beroep me te-dien-einde op de eeuwige wet der kristallizatie. De kristallizatie, zeer geachte hoorders, is . . .

— De eenvoudigste zaak van de wereld, riep ik.

— De mens heeft het gezegd. Die eenvoudige zaak nu berust op de even eenvoudige grondwaarheid . . .

— Dat *twee* maal *twee* gelyk *vier* is, schreeuwde ik.

— De mens heeft het gezegd, hervatte de redenaar met onverstoorbare deftigheid. We mogen nu de vergadering sluiten in de gegronde hoop dat onze zeer vereerde gast, na de oordeelkundige interruptien waarmee hy zoo welwillend het meest gewichtige deel van m'n taak heeft op zich genomen, nu ook zal inzien hoe *alles in alles* is.

De hamer viel, en ik zat in nachtbroek en kabaai te ontbyten in de kamer No. 32 van het hôtel *Zum gelben Adler* te Wiesbaden . . .

Oef!

VERTALEN.

GÖTTE zegt ergens: een vertaling is 'n tapyt van den verkeerden kant gezien. Ik wil beproeven de verkeerde zyde van myn tapyt overzetten in den rechten kant. Misschien worden de figuren van 't borduursel iets duidelyker . . .

Zóó nagenoeg zat ik te peinzen toen ik dien ochtend het hoogbruin lauw water gebruikte, dat op de rekening van den braven *Gelen Adelaar* als thee zou geboekt worden. »Daar heb je 't al, mompelde ik verdrietig, alles is in alles . . . verf in thee! Wie iets te schilderen heeft, zal zeker thee in z'n kleursel vinden. Die vervloekte *Semi-ur*, $\frac{2}{3}$, *half-dertien* . . . en de rest!"

Ik schelde. Niet om over de thee te klagen — ik heb genoeg rondgezworven om te weten dat dit 'n reiziger niet past — maar ik wilde m'n tapyt omkeeren, en hiertoe moest ik 'n middel tebaat nemen, dat my in dergelyke gevallen weleens gelukt is.

Zoodra ik iets niet begryp, zoek ik inlichting by personen die

gerekend kunnen worden in ontwikkeling of kennis beneden me te staan, en die, als ik maar ernstig zoek, inderdaad soms te vinden zyn. In 't buitenland, natuurlijk. Deze methode om wyzer te worden zou voor hoogmoedig kunnen doorgaan, en misschien is ze dit. Men kan haar vertalen — ziehier reeds 'n begin van de tapyt-werkery — in iets als: daar ik de zaak niet begryp, moet ze beneden me zyn, want ik ben gewoon 't hooge te vatten. We zullen dus inlichting zoeken beneden ons.

Wie zich dezen wenk ten nutte maakt, heeft kans op wys worden. De lezer die van m'n methode wil gebruik maken, wachte zich evenwel voor 't doen van abstrakte vragen. Hy moet — o goden, hoe vermyd ik 't vreeselyk woord, den hedendaagschen ploerten-vloek? — hy moet vooral objektief zyn. 't Staat er! Ik ontleende de kracht tot die gemeenheid aan de woede die my aangreep over 't wegblyven van den kellner. Juist op 't oogeblik toen ik op 't punt stond me niet te kunnen neerbuigen tot zoo'n allemans-uitdrukking, kwam hy nog niet, en my bleef alzoö enige tyd over om 'n objekt te zoeken voor de objektiviteit waaraan ik me ging bezondigen. Want 'n objekt moest er zyn! Als vereerende uitzondering geef ik myzelf de waarachtige getuigenis dat ik dit nog altyd inzag. Zoodra ik naar de mode van den dag zulke woorden gebruik waar ze heelemaal niet te-pas komen, zal ik den lezer waarschuwen.

Ik telde m'n geld na, en berekende dat ik even genoeg had om de wetenschap te betalen, die me zou geleverd worden. Maar hoe m'n vragen intekleeden? Welk objekt . . .

Daar kwam hy, de kellner:

— *Was gefällig?*

— *Herr Oberkellner*, ziehier 'n thaler. Ik ben gewoon goede foioen te geven . . .

't Objekt, 't objekt!

De kellner *kratzfüßte*, en wou vertrekken. Nog altyd had ik geen objekt gevonden, en daar ik alzoö niet wist wat ik zeggen zou, begon ik te spreken:

— *Herr Kellner*, ik wilde u meedeelen dat ik 'n yverig beoefenaar ben van . . . ik wilde . . . ik zoek . . . hoe zal ik my uitdrukken? HORATIUS zegt er iets van: *rerum cognoscere causas* . . .

— *Es wird im Adresbuch stehn* . . .

— Neen, daar staat het niet in. Zoo'n boek krioelt van drukfouten, en men maakt ze hoe langer hoe inkompleter. Ik wilde u vragen . . . zeg eens, waarom heet deze kamer, nummer 32?

M'n objekt was gevonden!

— *Ganz einfach, zu dienen!* Nummer 31 is hier naast, en 33 aan de andere zy, und also . . .

Het *ganz einfach* van den kellner deed me genoeg. Hy, 'n »mens" sprak precies als de gnoompjes van gistr'avend. Er begon kans te dagen dat ik de onder den grond opgedane wysheid zou kunnen gebruiken op de korst. En daarom was het me te doen.

M'n leermeester wilde vertrekken. Ik hield hem terug, en vroeg:

— Waarom hebt ge my, toen ik hier aankwam, deze kamer aangewezen?

— *Ganz einfach, zu dienen*, ze was onbezet.

Kon het duidelyker? De jongen begon waarachtig op *Semi-ur* te gelyken, en 't kwam me reeds eenigszins vreemd voor dat-i geen smeerkaarsjen op 't hoofd droeg. Ook had hy, in-plaats van 'n gryzen kiel, maar 'n zwart rokje met slipjes aan. Overigens was alles wat-i zeide *ganz einfach*, en ik begon byna intezien dat de waarheid op of onder den grond nagenoeg dezelfde is.

Dat ik op No. 32 logeerde, was . . . de eenvoudigste zaak van de wereld, en beruste op de grondwaarheid . . .

Wel zeker! 't Sprak vanzelf dat men my niet had ingekwartierd in 23, waar 'n Rus woonde, nog op nummer 12, dat door twee Polinnen bezet was. Ook niet in 37, 38, 39, en nog 'n paar nummers meer, die ingenomen waren door Amerikanen, Franschen, Hollanders. Nummer 51 had men my niet gegeven — *ganz einfach!* — omdat er maar vyftig kamers waren in 't hôtel. En 't was even duidelyk waarom men my niet by die Polinnen gebracht had, of by die Hollanders . . . *shocking!* Is dit alles *einfach* of niet? Ik was byna tevreden.

Toch drong my de verbazende scherpzinnigheid myner ingewortelde wysbegeerte tot het voorwenden van onvoldaanheid. Ik vroeg, of dan alle andere kamers bezet waren?

— O neen, we hadden nog open . . .

En hy telde al z'n leege kamers op de vingers. Dit gaf me weer 'n objekt:

— Eilieve, als er over zooveel kamers te beschikken was, waarom hebt ge my dan juist in 32 gebracht?

— *Ganz einfach, zu dienen!* De onbezette kamers zyn van drie soorten, familiekamers, middelmatige en kleine kamers. En daar m'nheer er uitzag alsof-i maar 'n kleine kamer behoefde . . .

Alweer precies de nuchtere waarheid, en eenvoudig als *bonjour*. Maar toch:

— Was dan onder de kleine kamers deze de eenige?

— O neen!

— Waarom my dan juist deze gegeven?

— *Ganz einfach, zu dienen!* M'nheer kwam, verlangde 'n kamer, ik lichtte m'nheer voor, en bracht m'nheer hier omdat hier de eerste leege kamer was in dezen gang op deze verdieping.

— Zyn er meer gangen op deze verdieping?

— Ja. Nog een, rechts van den trap.

— Waarom hebt ge my links van den trap geleid?

— Omdat er in den anderen gang iets in den weg stond.

— Zoudt ge my anders de rechterzy geweest hebben?

— Dit weet ik niet. Maar omdat nu eenmaal die andere kant versperd was . . .

— Wat stond er in den weg?

— Stoelen, tafel, beddegoed waarop 'n reiziger gestorven was . . . *zu dienen! Das Zimmer wurde ausgeholt* . . . alles moest gereinigd worden, en gelucht . . .

Ja, er was 'n reiziger gestorven op dat nummer zooveel in dien anderen gang. Hy had zich doodgeschoten. »*Ein Spieler*» zei de

kellner, maar hy vergiste zich . . . als 'n mens. Hoogstens was de overledene iemand die gespeeld en verloren had. Een *speler* speelt ook, en verliest ook — meer altyd dan de bank van hem wint! — maar schiet zich niet dood. Een der hoofdbestanddeelen van z'n hartstocht . . . neen, hartstocht is het niet, van 't speler-schap liever, is: hoop. De ware echte onvervalschte ouwerwetsche speler vertwyfelt nooit. Hoe wreeder 't grillige toeval hem plaagde, hoe meer de verwachting toeneemt dat weldra 'n gelyke gril in omgekeerden zin hem 't verlorene met hooge rente zal doen terugwinnen. Wanhoop is de lievelingsfout van nieuwelingen. Wanneer ge dus in de couranten leest dat deze of gene ongelukkige speler zich verdronken heeft, houd het er dan maar voor dat 'n stumpert zich langs den natten weg van 't leven beroofde omdat hy 't ongeluk had geen speler te zyn.

Ge zult reeds lang hebben opgemerkt, lezer die zoo gewoon zyt alles in alles te vinden, dat wanhopen 'n blyk is van slordig gebruikte ondervinding. Wie de Geschiedenis bestudeert — van wereld, volkeren, familien, eigen gemoed of speelkaartjes, om 't even! — heeft 'n tabel voor zich, waarin de eindelooze wisseling zich zóó vreemd voordoet dat men weldra dat vreemde heel gewoon begint te vinden, en zelfs vreemd zou opzien van gewoonheid. »Ik heb zes zéroos achter-elkaar gezien!» roept 'n habitué van de groene tafel. Waarom zou dan de Engelsche Marine onverstoorbaar wezen? voeg ik er by. Of 't Duitsche Ryk? Of de Inkomende-Rechten? Of de thans heerschende begrippen over goed en kwaad?

Juffrouw LANNOY had groot gelyk. Babilon, TITUS' zegeboog, 't Mauzoleum, Nineve, haar »baleinen rok» . . . van al die dingen zyn de haken losgegaan.

En veel meer nog, beste juffrouw LANNOY. Ge meendet al heel wat vergankelykheid bekeken te hebben, toen ge u door Wysbegeerte en Geschiedenis troosten liet over 't losgaan van die haak. Zou uw filosofie bestand zyn geweest tegen 't verlies van àl uw kleren, met of zonder balein dan? Tegen 't verlies ook van wat daarin zat, van uzelf? Die kans is reeds lang werkelykheid geworden, al scheen ze u moeielyker denkbaar toe dan die zes hardnekkige nullen op de roulet: $\frac{1}{37}$, dat is, op 'n paar eeuwigheden dooréén gerekend, slechts éénmaal op meer dan twee-en-een-half duizend millioen zetten! *) O, die *causae rerum!*

De kellner vroeg my of me nog *etwas gefällig war?* Ik bedacht me een oogenblik of ik hem vragen zou waarom Amerika bewesten Europa ligt, maar de vrees weerhield me dat hy ook dit objekt met z'n *ganz einfach* zoo radikaal zou oplossen, dat ik my zou beginnen te vervelen by gebrek aan vraagpunten ter onderzoek. Bovendien, ik wilde beproeven van nu af mezelf te helpen. Om hem in geval van nood te kunnen weervinden, vroeg ik z'n naam — *Hans Schlungel, zu dienen!* was 't antwoord — onthield me niet zonder eenige moeite van nader onderzoek waarom hy juist *Hans Schlungel* heette, en liet hem gaan.

*) De noemer der breuk waardoor de kans wordt uitgedrukt, dat zes vooruitbepaalde nummers op de roulet zullen uitkomen is: 2,565,726,409.

Ziehier nagenoeg hoe ik daarop redeneerde:

Ik loeer op dit nummer 32, om . . . 'n reden. Deze reden bestaat uit 'n oneindig aantal oorzaken die er zich niet aan storen of ik ze ken of niet ken. Maar zoodra m'n belang meebrengt ze wèl te kennen, is 't m'n plicht my op die kennis toe te leggen. Indien ik had zorggedragen *alles* te weten waardoor het nummer van deze kamer bepaald wordt, had ik dat nummer kunnen opgeven voor ik 't op de deur las. Onder die oorzaken is niets willekeurigs. Alles is even eenvoudig. Wat is, *moet* zyn. Deze grondwaarheid . . .

Ja, ja . . . *twee* maal *twee* is *vier*, en dus moest *Hans Schlungel* 'n jongetje wezen toen hy ter-wereld kwam. En als hy 'n jongen blyft, dan ook is de oorzaak van dat verschynsel *ganz einfach*. De eisch dat hy in z'n ontwikkeling de wetten van de Natuur zou verkrachten, is onbillyk.

En ook de arme drommel die zich dood schoot op nummer zoozeel, kòn niet anders. Hy is 'n slachtoffer van de grondwaarheid . . .

Ik begon nu tevens inte zien dat ik een der medewerkende oorzaken van z'n dood was. Zonder my, was er iets anders in de wereld. Zoodra er *iets* anders ware, werd alles anders. Zeker, als *twee* maal *twee* geen *vier* was, zouden ook *drie* maal *drie* zich te vergeefs inspannen om *negen* te zyn, enz. Dan zou àl 't ware onwaar wezen, en onwaarheid *is* niet. Wanneer alzo alles onwaar, en dus *niet* was, zou er *niets* zyn. En als er niets bestond zou ook die man op nummer zooveel er niet geweest zyn, en hy had zich in dat geval niet kunnen doodschieten.

Aan den anderen kant had hy dus aan my misschien zoewel z'n leven te danken als z'n dood te wyten. 't Eerste hangt van den ouderdom af. Maar dat ik meegewerkt heb in 't vermoorden, is zeker.

Hyzelf ook. Waarom was-i geen speler? Dan had hy hoop en leven behouden. De arme man moet een verdrietig *twee* maal *drie* gehad hebben in hersens, bloed, hart, lever . . . ja, waar? Misschien lag de fout aan z'n grootouder-. Ik had grooten lust hem en z'n voorgelacht opentesnyden. Maar 't mag niet. Ze noemen dat lykschenden. O, VESALE, u richt men standbeelden op, alsof 't byzonder kunstig ware spiertjes, celletjes, vezeltjes, wefseltjes te bekyken door 'n vergrootglas! My zouden ze korrektioneel vervolgen als ik in dien man van nummer zooveel op de jacht ging van de oorzaken die hem belet hebben 'n behoerlyk speler te zyn.

De aardmannetjes hebben 't gemakkelyk. Niemand stoort hen in hun onderzoekingen. Ik geloof 't graag dat ze, alle tusschen- en byoorzaken overslaande, zich bepalen tot . . . allereenvoudigste grondwaarheden! Ze mogen uit de bron scheppen. Ik »mens» moet me heenworstelen door struik en doorn, tot ik afgemat neerzyg. Wel beschouwd was 't zoo-even 'n verwaandheid van me, te zeggen dat ik weet waarom ik op 32 loeer. Wat drong my naar den *Gelen Adelaar*? Wie, wat, belette my af te stappen in den paarsen, den groenen? In leeuwen, zwanen, vossen, of andere beesten? Predestinatie? Gekheid! Ook predestinatie is . . . de eenvoudigste zaak van de wereld, en dus even moeielyk te begrypen als de rest.

Oorzaken kennen, 't verband opspreken, daaruit afleiden wat vol-

gen moet, zich naar die kennis regelen . . . dat zullen m'n aardmannetjes bedoeld hebben. Als ik me dáárop toeleg, is de toepassing op de praktyk . . . de eenvoudigste zaak ter wereld alweer, en de millioenen zyn gevonden.

Ter oefening zullen we nu maar beginnen met het opensnyden van de voorouders dier zes nullen, en methodisch te-werk gaan. 't Zal m'n koboldjes plezier doen, en ADOLF ook, als ze vernemen dat ik korrek redeneer, en my in acht neem tegen *trambuben*.

Ik moet beginnen met me te ontdoen van die gekke begeerte naar millioenen. Dit is de hoofdvoorwaarde van 't slagen. Waarom kristallizeerde *Semi-ur* zoo handig? Wel, omdat hyzelf geen kristalletjes gebruikte. Hy droeg niet eens 'n doekspeld, en scheen er niet naar te verlangen. Juist z'n onverschilligheid maakte hem bekwaam. Geeft de zywormen satynen kleertjes, ze zullen terstond ophouden met spinnen. Zoolang ik begeer, ben ik maar 'n mens, en mensen vergissen zich. Ik wil 'n zyworm worden, of 'n kobold. Dat is de weg.

Na kort beraad koos ik het laatste. Zoo goed mogelyk bevestigde ik my 'n eindje *bongie* op het hoofd, kromp wat in, en sloeg me 't byvoegsel van de jongste *Kölnische* om de lenden. Ik had zoo spoedig geen ander kielkje by de hand, en er was haast by de zaak want zoo-even had ik gelezen dat er weer 'n paar »Vereenigingen» waren opgericht, dingen die — gelyk ieder weet — de nood tot het uiterste dryven. Overbevolking, hongerlyden, en verhandelen ook nog . . . 't is te veel!

Nu, m'n *Kölnische* deed me goeden dienst. Ik voelde my redelyk *clairvoyant*, en begon een-en-ander te begrypen, waaronder zelfs eenvoudige dingen.

Zes nullen achter-elkaar!

Waarom kwam er één nul? Waarom volgde daarop 'n tweede, 'n derde, 'n vierde, vyfde, zesde? Waarom geen zevende ook . . . halt spitsboef, dat is vandaag nog de vraag niet! De oorzaken van 't niet-zyn kunnen gezocht worden als er wat tyd overblyft na de behoorlyke verklaring van alles wat is. Dat eerst!

Zes nullen alzo, die ieder voor zich slechts $\frac{1}{37}$ kans hadden. Wie de oorzaak van deze kombinatie kent, kan by analogie weten wanneer zy — of 'n dergelyke — zich weder zal voordoen, en dit maakt hem *jure et facto* tot kollega van . . . de grondwaarheden die de wereld regeeren. Wanneer dit me gelukt, kan ik een-en-ander tot stand brengen dat me na aan 't hart ligt.

Wat al verffabrieken zou ik oprichten om aan 'n beetje drinkbare thee te komen!

Ook de arbeiderskwestie zou ik trachten optelossen, 'n zaak waartoe ik nu nog altyd geen kans zie. Ik ben zeker dat m'n vriend *Hans Schlungel* haar *ganz einfach* zal vinden. Helaas, er was 'n tyd dat ook ik meende daarvan iets te begrypen. Ik ben achteruit gegaan . . . neen, gevorderd in kennis misschien, omdat ik van die achteruitgang besef heb. 't Is zoo makkelyk niet, iets op goede gronden niet te weten! De taak van den wysgeer is begrypen, oplossen. Waar hy niet begrypt, kan men van hem eischen dat

hy de redenen opgeve, waarom dat begrypen onmogelyk is. En in zekeren zin kan dit 'n oplossing genoemd worden. *Voyons!*

Zoodra men de loonen verhoogt, daalt de waarde van 't geld, en zeer kort daarna zal de werkman zich voor 't meer ontvangene juist even weinig levensgenot kunnen aanschaffen als vroeger voor 't mindere *) en alzoo . . .

Ik schyn by deze gelegenheid my te hebben overgegeven aan 'n gestikulatione die m'n kielte niet verdragen kon. De *Kölnische* scheurde. Er liep van Hollowaypillen en dood-advertentien, langs wat omwegen 'n breuk naar de politiekery die aan flarden hing. Onder weg was 'n paar verloofden gescheiden, die juist gister elkaar eeuwige trouw hadden beloofd, en ook de katholieke eenheid zag er jammerlyk gespleten uit. Het Duitsche Ryk . . .

Zoo'n krant is toch 'n onbruikbaar kleedingstuk voor iemand die wat weten wil. Ik wierp haar weg, en trok 'n beddelaken aan.

Ik wil weten!

Aanvankelyk schreef ik 't aan de kleur van m'n nieuwen kiel toe, dat ik mezelf wat minder helderziend voorkwam dan zoo-even. By eenig nadenken echter, begreep ik dat de fout niet zoozeer aan dat laken lag als aan mezelf. Ik had me door spitsboeven van den weg laten brengen. Die arbeiderskwestie is hoogstbelangryk voorzeker, maar door denken en redencieren alleen niet optelossen. — *Pourquoi parlez-vous donc?* — By de vereischte intelligentie, is macht noodig om de gevonden denkbeelden te imponereen. Macht is te verkrygen door geld. Om geld te bekomen — ik zie wel, 't loopt in 'n kring — is intelligentie 'n eerst vereischte . . .

Had niet zoo-even m'n keller aan z'n verklaring der oorzaken van 't nummer myner kamer, 'n heelen thaler te danken? Ik ben zeker dat z'n kameraden hem met andere oogen aanzien, na dien klinkenden triumf van z'n scherpzinnigheid. Ze zullen voortaan z'n oordeel eerbiedigen, al beweerde hy . . . ik weet niet wat! Dit zal zoo blyven tot 'n ander tweethalers bezit. Deze wordt ontroond door 'n kapitalist van hooger rang, enz. Wie alzoo de rykste is . . .

Ik wil de rykste zyn. Dan zal men my gelooven al zeg ik de waarheid.

Om daartoe te geraken is orde noodig, stipte orde. De arbeiderskwestie en die verffabrieken zullen hun beurt krygen. 't Zyn . . . de allereenvoudigste zaken van de wereld, zeker! Maar . . . eerst die zes nullen.

De eerste vertoonde zich . . .

Ja, 't is moeielyk genoeg te zeggen waarom? Hadden de overige nummers zich doodgeschoten? Dat zou 'n reden zyn. Stond er beddegoed in den gang waarlangs 17, of 23, of 4, of de anderen komen moesten? Wie dat nu maar precies wist!

*) Niet juist even weinig. De ontwikkeling dezer stelling — die NB. in de schryfery van den dag gewoonlyk over 't hoofd wordt gezien — is niet *hujus loci*. Ik stip maar aan. Zoo is er meer in deze studien. Ik beroep my te dien aanzien eens-vooral op den regel waarmee ze aanvagen.

De *croupier* die de eerste nul voortbracht, bezat, of werd bezeten door, zekere eigenschappen van vochtmenging, karakter, hoofd en hart. Hy dacht aan iets of aan niets toen hy 't balletje wierp, en de roulet in draaiende beweging zette. Hy wierp en draaide harder of zachter naarmate van den indruk dien al 't bestaande op hem uitoefende. Door gelyke invloeden werd almede het oogenblik bepaald, waarop hy den worp deed. De vraag kan zyn, of 't stikheet was in de zaal? Dit maakt zenuwachtig, en heeft invloed op de spieren. Misschien ook was 't koud en tochtig, en wie by zoo'n gelegenheid z'n neus snuit, moet z'n andere werkzaamheden 'n oogenblik uitstellen. En de omstanders! Was er iemand die hem aan den elboog stootte? De invloed van zoo'n handeling op 't nummer dat volgen zal, is zeer groot. Wy weten reeds van ADOLF hoe de feestgelagen te Persepolis de Romeinen zyn te-stade gekomen. Die ALEXANDER . . . nu, dat was er ook een die zich met *trainbuben* inliet!

Er zyn geen twee zaken aan elkander gelyk, en dus ook geen twee gelyke manieren waarop men den arm uitstrekt of de vingers beweegt. Om met juistheid te berekenen hoe onze *croupier* den worp deed, moeten we nagaan of z'n vader veel met koorts geplaagd was, of de man 'n dronkaard was, of konservatief, of 'n vondeling, of landweerman, of jichtig, of 'n boekenschryver? Dit alles zullen we nauwkeurig onderzoeken, daar 't van hoog belang is te weten welke hoedanigheden misschien door den zoon kunnen geërfd zyn.

Het zou, behalve dit alles, roekeloos wezen den invloed voorby te zien, die nog altyd op den toestand van de spelers die om de tafel staan — en dus middelyk op onze zes nullen — wordt uitgeoefend door 't innemen van Konstantinopel in 1453. In-weerwil myner oplettendheid had ik dit byna uit het oog verloren, maar ik word hieraan herinnerd door den Rus die 'n bankbriefje van honderd roebels te wisselen geeft. Een der geëmployeerden vraagt z'n kollega die 't balletje werpen zal, hoe hoog de koers is? Deze wendt onder 't antwoorden eenigszins het hoofd, en de beweging van de nekspieren deelt zich aan den arm mee. Ook wordt hierdoor de worp 'n onberekenbaar klein deel van 'n sekonde vertraagd . . .

Die Rus is achterkleinzoon van 'n boer die onder Katharina II door dapperheden tegen de ongeloovigen — en wel eenigszins ook door andere verdiensten — bewerkt heeft dat z'n nageslacht zich met behoorlyke roebelbiljetten vertoonen kan aan de speelbank te Wiesbaden.

Ge ziet wel, lezer, dat de eerste *zéro* 'n gevolg was van 't innemen van Konstantinopel. Of althans dat die verovering . . .

Neen, neen, weg, *trainbuben!* Ydelheid en traagheid wilden me daar verlokken tot het voorgeven dat ik wist wat me nog altyd gedeeltelyk onbekend is. Dit bemerkte ik onder 't zoeken naar de oorzaken van den tweeden *zéro*. Ik liet my 'n lystje voorleggen van alle veroverde steden, van Jericho af tot Parys toe, en zocht daaronder de kauzale stamvaders van de tweede nul. Vergeefs! 't Was me onmogelyk de familierelatie optesporen, en daar ik toch van m'n gnoompjes had meenen te begrypen dat die bestaan moest, begon ik nu ook m'n resultaten omtrent den eersten zero te wan-

trouwen. Dat MAHMOUD-IBN-MOURAD 'n rol in de zaak gespeeld heeft, kan waar zyn, maar 't was de hoofdrol niet, en zeker niet de eenige. 't Was heel slordig van me dat ik de schandelyke vredebreuk van de Europesche vorsten oversloeg, waardoor de nieuwe oorlog veroorzaakt werd. En de goochelmoraal van de Roomsche Curie die uitgerekend had dat men aan ongeloofige Turken z'n woord niet behoefde te houden. 't Is waar dat die Curie gemakshalve ook haar vriend PALAIOLOGO behandelde als 'n ongeloofigen Turk.

Zeker, zeker, ik had veel overgeslagen! De eigenlyke hoofdoorzaak der Byzantynsche katastroof — en van m'n *zéro* dus — zal wel geweest zyn dat de Grieken zoo ontydig redekavelden over 't al of niet zuren van 't avondmaalsbrood, en over de vraag: of de H. G. uitstraalt van den Vader of van den Zoon? En nog veel meer dan dit had ik over 't hoofd gezien. Wat zou ADOLF me gekapitteld hebben!

Hoe is 't mogelyk dat ik de geschiedenis voorbyging van den olifant, wiens slag tand het ivooren balletje geleverd had! En de liefde van den zwarten Akwasi voor Kwammina, de negerin! Nu, dat is intehalen.

Formosam servus Akwasi ardebat Kwamminam. Ik noem hem *servus*, omdat-i slaaf was en geen herder, maar de zaak is er niet minder idyllisch om, dat zult ge zien. Hy wou zich loskooopen, en begreep dat-i daartoe geld noodig had. Om dit doel te bereiken ging hy, met versmading der meer ordinaire middelen, op de olifantenjacht, en schoot zooveel van die dieren dood als noodig was. Het eerste gebruik dat hy van z'n, voor 'k weet niet hoeveel ivoor gekochte, vryheid maakte, was dat hy zich levenslang wegschonk aan 't »voorwerp van z'n vlam" zooals de smaakvolle Franschen zoo'n objekt noemen. De jongelui waren gelukkig, en 't scherm viel. Maar hiermee was de zaak niet uit. Onder de olifanten die onze brui gom geraakt, maar tot hun groot genoegen niet geveld had, was er een die by deze gelegenheid mede-oorzaakvoorvader of kauzual-zwager werd van den man die z'n leven belaagde. Akwasi's kogel namelyk, was in z'n slag tand gedrongen, en hield zich daar honderd jaren op tot-i er werd uitgehaald door andere jagers. Het ivoor om den kogel had zich niet zonder beleid in de zaak geschikt, en trachtte zoo geregeld voorttegroeien als in zulke penible omstandigheden mogelyk was. Naar bevind van zaken hadden de vezeltjes zich hersteld, en zouden weldra den heelen kogel vergeten hebben al; ze niet door de persing genoodzaakt waren geweest wat nader naar elkaar te schuiven, en hierdoor dichter stof te leveren dan ze in normale omstandigheden gewoon zyn.

Toen nu eindelyk uit dien slag tand 'n ivoorballetje gedraaid was, bevond zich 't zwaartepunt niet midden in den bol. Wanneer men Kwammina's bekoorlykheden wegdenkt — galant is 't niet, maar wysbegeerte en millioenen-studie brengen zoo'n rusticiteit mee — zou 't balletje naar de rezultante van al de overige gegevens in 't vakje naast den zero gevallen zyn. Maar de onregelmatigheid in 't specifiek gewigt der massa . . . ik behoef u niet te herinneren, intelligente lezer, dat dynamika en statika de eenvoudig-

ste zaken van de wereld zyn, en geheel-en-al berusten op de grondwaarheid dat *twee maal twee gelyk is aan vier*.

We weten dus nu precies . . . halt! Het overlyden van de dochter des ivoordraaiers was 'n treurig geval. De man was bitter bedroefd. Ze was z'n laatste kind. Ze stierf als haar moeder, broers en zusters, aan de tering, en nu stond hy alleen in de wereld. Zoolang hy nog schreien kon, bleef z'n hand vast, maar toen men meende dat-i z'n kommer overwonnen had, voelde hy zich gebroken. Minder gelukkig dan die olifant, droeg hy den door 't lot geschoten kogel in 't hart. In 't hart, dat zich niet schikken wou naar den vreemden gast. Daarom beefde hy zoo onder den arbeid, en ook de draaibank sidderde mee onder z'n onvasten tred. Was 't wonder dat het balletje slecht gedraaid was, slordig gepolyst, ruw, hoekig, geen bol?

Ik weet wel dat ook onze aarde, wat juistheid van bewerking aangaat, iets te wenschen overlaat. Misschien is ook die bol in smart gedraaid, en zoodra het op m'n weg ligt zal ik dit onderzoeken. Voorloopig bepaal ik me tot de verklaring dat er veel droefheid van den werkmán was onder de feiten die 't hunne toebachten tot het veroorzaken van den eersten *zéro*. De grootouders hadden fouten begaan. Z'n moeders-moeder ging zich te buiten aan LAFONTAINE, den romanschryver, en de echtgenoot van die dame pakte z'n keel in 'n byzonder dikken *cachenez*. Dáárom stierven de kinderen van den ivoordraaier aan de tering.

De oorzaak van m'n nul begon te schitteren van duidelykheid. Slechts op enkele plekken stuitte m'n begrip nog eenigszins op iets onbekends. Ik moest namelyk in 't voorbygaan nog onderzoeken waarom toch eigenlyk de overgrootvader van dien Rus zoo in den smaak viel van KATHARINA II, dat ze hem in één sprong bevorderde van tamboer-majoor tot krygskunstig generaal? De man was zes voet negen duim lang: daar hield ze van. Goed. Maar waarom wás-i zoo lang? Als zoon van 'n lyfeigene had men hem in z'n jeugd veel geslagen. Bevordert dit den groei? En nog iets: om hoeveel en om welke redenen had men hem niet doodgeslagen? Dit had ook kunnen gebeuren, en in dat geval ware m'n *zéro* weggebleven. Door welken samenloop van omstandigheden was z'n vader ter-wereld gekomen? Als nu die oude heer eens tien maanden voor de geboorte van z'n zoon overleden was, wat zou er dan van m'n *zéro* geworden zyn? Of . . . als de schoone Kwamina 'n liefdewerend puistjen op haar neus had gehad? Of . . . als KATHARINA de krygskunstige waardigheden by-voorkeur had opgedragen aan dwergen? Of . . . kortom, de ofjes zyn ontelbaar.

Ik zag in dat ik nog altyd iets te leeren had, en trok m'n witten kiel sluitend om my heen. Hoe meer ik in 't onmenselyke op 'n spook geleek, hoe grooter de kans werd iets te begrypen. Sommigen zullen beweren dat ik me by al dat nasporen aan den duivel verkocht. En in zekeren zin kan ik dit niet tegenspreken. Ik voelde dat ik van rechtswege z'n slaaf werd, maar troostte my met de gedachte dat ik zeer geduldig ben, en dat 'n beetje slaverny meer of min . . .

Bovendien, als 't me verveelde kon ik altyd op de olifantenjacht gaan

Die eerste nul! Dáár ging me een nieuw licht op. De ware stamvader was BOILEAU, en de filiatie . . . de eenvoudigste zaak van de wereld. Die nul zou er niet geweest zyn als er geen speelbanken bestonden. De speelbanken zyn uit Frankryk gekomen. Wiesbaden, Ems, Nauheim bloeiden, en Homburg ontstond, na de afschaffing van 't spel in 't *Palais Royal*. Deze afschaffing was 'n gevolg der moralistery van LOUIS-PHILIPPE, die z'n eigen neven de kroon ontstal maar 't onbillyk vond dat arme drommels fortuin zochten op de roulet. De pruderie van dat koninkje was . . . 'n olifantenjacht op 'n beetje burgerlyke distinktie na al de liederlykheden van z'n voorgeslacht. De eigenschappen van dat voorgeslacht stamden lynrecht af van allerlei puistjes op 't karakter van Louis XIV. Die aap . . .

Wie maakten hem tot 'n aap? Wel, de dichters, de leugenaars op rym, de verzensmeden. Wie was daaronder de yverigste, de zotste, de verderfelykste? Dat was BOILEAU DESPRÉAUX, de ware type van 't ras. Leve BOILEAU DESPRÉAUX, oorzaak-neef van KWAMMINA, van LAFONTAINE, van den olifant, van den Rus, van MAHMOUD, van 't ongezuurde brood, van den H. G. der Grieken, van Konstantinopel en van den bedroefden ivoordraaier.

De stamboom der dynastie van 't koningshuis OORZAAK ontrolt zich voor m'n oog. Dat 's heel wat anders dan LOLA MONTEZ, MELCHIZEDEK en ORELIUS van Araukanie! Wat zou ADOLF tevreden zyn over zooveel scherpzinnigheid. Ik zie nu duidelyk in dat ik alles weet. De eerste nul ligt met z'n heele voorgeslacht naakt voor m'n oog, tot het indecente toe. Die Kwammina . . . maar dat 's nu de vraag niet. Eén nul heb ik, bezit ik, begryp ik, doorgrond ik. Nog vyfmaal zooveel inspanning, en ik ben gereed.

Hier begon ik te bemerken dat m'n kaarsjen in de pyp gebrand was. Ik schelde om 'n ander te vragen, na eerst my ontdaan te hebben van m'n beddelaken, omdat ik geen aanstoot geven wou. Misschien was de kellner *evangelisch-luthérisch* of zoo-iets, en dan zou 't z'n vromigheid beleedigd hebben, te zien dat ik met gnomen en duivels te doen had. Het was weer 't oude, niemand kwam. Ik nam me by deze gelegenheid voor, na 't oplossen van alle andere vraagstukken, 'n nieuw soort van kellners te fabricceeren, wier specialiteit wezen zou 'n heele sekonde vroeger te komen dan men ze riep. Nog niet geheel-en-al gereed my met die verbetering bezig te houden, schelde ik nog-eens, maar alweer te-vergeefs.

Wachten is altyd verdrietig, vooral wanneer men verlegen is om wat licht. Ditmaal echter troostte ik my gemakkeliker dan gewoonlyk, omdat ik me kon verdiepen in een alleraangenaamst onderwerp. Ik was namelyk byzonder tevreden met m'n intelligentie, en sprak daarover liefkozend met mezelf. Ik had me wel willen kussen. Veel begeeren is geen kunst, maar zoo flink den waren weg opsporen waarlangs men al dat begeerde bereiken kan, is waarlyk geen kleinigheid. 't Is waar, ik moest nog oplossen hoe de Franschen — en anderen — er toe kwamen 't laf gerymel van zoo'n BOILEAU met z'n *tolus**)

[*) *Tolus* beduidt: het Tolhuis, waar LOUIS *se plaint de sa grandeur qui l'attache au rivage*, d. i. hy bleef buiten schot. De heele *Épître*

en de rest, voor poëzie aantezien. Ook lag er nog 'n waas van twyfel over 't verband tusschen de krankzinnigheid van die Grieken en andere krankzinnigheden van jonger datum . . .

Met m'n pas verworven intelligentie zou ik dat wel oplossen. En ik schelde nog-eens, zoo hard ik kon.

Wie, als ik, alles begrypt, kan alles naar z'n zin dwingen. Dit was me redelyk helder . . . als ik m'n kaarsje maar had! Ik schelde weer.

Dat ik op 't oogeblik niet alles even duidelyk inzie als zoo-even, dacht ik, wordt veroorzaakt door m'n gebrekkig toilet als gnoom. Straks zal ik . . .

En ik schelde nog-eens. Een doode zou gekomen zyn op zoo'n gerinkel.

Ik zou zeker by deze gelegenheid gebruik hebben gemaakt van ADOLF'S vloek over die lammeren, als niet m'n intelligentie me had doen inzien dat ik onmogelyk zoo'n kudde stallen kon. En ook 't *Schwert* . . . lieve god, wat heeft men aan 'n *Schwert* zonder krygskunde!

Heel, heel eindelyk kwam er iemand opdagen. Het was *Herr Prelmayer* zelf, de eigenaar van 't hôtél. Hy verontschuldigde zich over 't wegblyven van den kellner. Ik vernam by deze gelegenheid dat m'n vriend en vraagbaak Hans 'n allergemeenst sujet was. »*Der Bub ies ä Vieh*» zei de heer Prelmayer op 'n toon van goedelyke overtuiging. Hy is lui, dom . . .

— Hm! Dom?

— *Wie ä Vieh!* En . . . 'n zuiper. In de *Wirtschaft* kan men geen aangebroken flesch laten staan, en zoodra hy zes kreutzers in z'n zak heeft drost-i naar de kroeg. Hoe hy vandaag aan geld kwam, mag de drommel weten. Hy is weggeloopt, en kwam beschonken terug. Ik heb 'm *an die Luft gesetzt*. Daarom heeft m'nheer zoo lang gewacht. *Entschuldigen Sie*, het zal niet weer gebeuren.

waarin deze vaak aangehaalde zinsnede voorkomt, is 'n gedenkstuk van zottèry. Onze verzenmaker beklagt zich daarin bitter over de onwel-luidendheid der namen van Hollandsche steden, en — zeker om 'n staal-tje te geven van z'n bedrevenheid in 't overwinnen van zulke bezwaren — vraagt hy:

*Quel vers ne tomberait au seul nom de Heusden,
Et qui peut sans frémir aborder Woerden?
Quelle muse à rimer en tout lieu disposée
Oserait approcher des bords du Zuyderzée (zé . . . e)
Comment en vers heureux assiéger Doësbouurg,
Zutphen, Wageninghen . . .*

Nu ja . . . ouagénigàn en oëöairdain zyn gekke woorden, vooral voor iemand die nooit 'n andere taal hoorde dan z'n min sprak. Elders klaagt-i over *le fameux sort de Skink*, en laat den naam van *Paulus Würtz* rymen op *murs*. In-weerwil van dit alles moet ik erkennen dat de arnzalige versifikatie prachtig is als men ze vergelykt met de *Ideen* die de kunstenaar verkondigt. Dàt noemden ze, en zoo-iets noemen velen nog heden: poëzie!

Hoe hy aan z'n geld gekomen was? Wel, dit wist ik.

M'n thaler was stamvader geworden, of liever medestamvader, van dat schandaal. Luiheid, domheid, dronkenschap . . . alles had met die dertig groschen meegewerkt om den kwant op-straat te zetten. Dit was de eenvoudigste zaak ter wereld, en berustte op de grondwaarheid . . .

Daar vlogen op eens meiden, knechts, kellners, kinderen, vrouw, de heele familie van den huize Prellmayer de kamer in.

— *Ach herrejees! Nun, wie dër Schwein hat, der Hans, der Schlungelhans! Nun, Papa, nun lieber Mann, nun Herr Prellmayer . . . kolossal . . . grossartig . . . nein, aber so'n Schwein! Wer sich das hatte denken können!*

De lezer wete dat *Schwein* in Kladderadatsch-taal »geluk» be- duidt. Het woord staat in beteekenis tegenover *Pech*, en in rang daarmee gelyk.

Wat was er gebeurd?

De kwajongen was met den gulden dien hy na z'n bezoek in 't *Wirtshaus* over had, naar 't *Kurhaus* geloopt, en had dat geld- stuk op rood gezet. Hy won, won, won . . . was te beneveld om z'n inzet terug te nemen, liet tevens de winst staan, die al hooger en hooger klom, bereikte na twaalf zetten 't maximum, won daarna nog 'n keer of tien, en bevond zich, zonder 't zelf te weten, in 't bezit van meer dan veertigduizend gulden!

Daar zat ik met m'n intelligentie!

Gottsolmirselig . . . enz. geven, riep ik nu ADOLF na, zonder my in 't minst te bekommeren over de eventueele stalling. Ik ver- vloekte m'n kauzaal-dynastien, m'n wyzighedens, m'n gnomen met kaarsjes en beddelakens inkluis . . .

Want ik gaf me over aan drift, aan 'n *trainbub*, zou ADOLF zeggen.

En ik vloog naar de Kursaal.

Onder weg kwam ik Hans tegen. Hy had zich reeds drie dames en 'n rytuig aangeschaft, of was met het rytuig door die dames geannexeerd. Op badplaatsen is men op zulke geluksvoorvallen ten-allen-tyde voorbereid. Hoe het zy, de dames en Hans . . . »alles» was ditmaal in het eene, want ze zaten met hun vieren in den wagen, en koetsierden . . .

Gottsolmirselig . . . enz. Was 't niet om alle schapen van de wereld by-elkaar te vloeken?

Nu, dat deed ik.

Het stuit my dit hoofdstuk zoo onzedelyk te eindigen. Niet om- dat ik dien vloek zoo erg vind, maar om den triumf van 't booze. 't Zou den schyn krygen alsof m'n intelligentie en werkzaamheid veroordeeld waren tot machteloze woede, terwyl de luie, liederlyke Hans voor z'n genoeg uit is. Zoo behoort men geen hoofdstuk te sluiten. Want wie 't boek na die epizode dichtslaat, zou allicht in verzoeking komen z'n geluk te zoeken in verkeerdheid, en ik haast me dus daartegen te waarschuwen. De »dames» waardoor Hans zich had laten aanschaffen, ontlastten hem in zeer weinig dagen van 'n groot gedeelte zyner weelde. Hy zag dit zonder veel ergernis aan, omdat-i wist . . .

Ja, ja, *weten, weten!* Ook onze Schlungelhans begon in intelligentie te doen.

. . . omdat-i nu precies wist hoe hy te handelen had om veertigduizend andere guldens te krygen. Men behoefde slechts in halfbeschonken toestand op rood — of zwart — te zetten, en z'n geld te laten staan tot de benooidigde som by elkaar was. Dit immers was de eenvoudigste zaak ter wereld, en berustte op de grondwaarheid . . .

Les extrêmes se touchent. M'n wyze gnoompjes hadden iets dergelyks gezegd. Maar die overeenstemming mag ons niet verlokken tot verkeerde toepassing. Het wordt tyd van gnomen en kellners afscheid te nemen, en uit eigen oogen te zien. Dit zal ik dan ook beproeven, na alvorens in 't voorbygaan de moraal te hebben gered door de mededeeling dat onze Hans, weinig weken na z'n *kolossales, grossartiges Schwein*, in handen van de policie viel wegens poging tot diefstal van 'n paar oude laarzen. Hy had nameilyk om opnieuw veertigduizend gulden te winnen, een éersten gulden noodig om intezetten, en dien eenvoudigen eersten zocht hy in dat schoeisel. Ten-onrechte. Hy werd gestraft, en zal later wel weer gestolen hebben, zoodat hoogstwaarschynlyk z'n *Schwein* stamvader is geworden van veel *Pech*. Welk geluk er daarentegen later zal voortvloeien uit z'n verblyf in het tuchthuis, is me tot heden toe onbekend gebleven.

GELYKVLOERS.

Lezers die meenen dat toon en inkleeding der vorige hoofdstukken gevolgen zyn van keuze of smaak, vergissen zich. De grilligheid van 't geschrevene is de getrouwe, maar nog altyd zeer onvolledige, afspiegeling van den indruk dien een nauwkeurige beschouwing van het spel op den onderzoeker maakt, althans wanneer hy begaafd — of geplaagd — is met de eigenschap der assimilatie, d. i. als hy zich met z'n onderwerp zóó vereenzelvigt dat hy zich 't woord uit den mond laat nemen door de feiten. Die feiten zyn nog veel zonderlinger dan de wyze waarop ik daarvan iets beschreef. De speelwereld wordt beheerscht of gevuld door spokery, luim, gezond verstand, gemeenheid, door al wat er liggen kan tusschen Hans Schlungel en den goeden ADOLF. Boven dit alles troont de onverstoorbare LOGOS.

Wie in burgerlyke verhoudingen het dagelyksch brood met dagelykschen arbeid betaalt, kan zich het *accidenteele* niet voorstellen

dat het bestaan van den speler kenmerkt, noch den vreemden invloed dien het spel uitoefent op maatschappelyke verhoudingen zoowel, als op verbeelding, verstand, karakter en geloof.

Want dat ook de geloovery zich niet onbetuigd laat, ligt in den aard der zaak. Bleef zy ooit buiten spel waar zich ziekylyke verschynselen voordoen? Stond ze niet altyd daarmee in de dubbele verhouding van oorzaak en gevolg tevens? De geloover die niet speelt, is dwaas en 'n huichelaar. Dwaas, omdat hy 't eenvoudigst middel versmaadt, zich en de zynen tot welstand te brengen, hy die met behulp van zyn God . . . welzekeer, als hy op die hulp niet vertrouwd is z'n geloof het ware niet. Waartoe dienen de goden, o goden, als ze niet beschikken mogen over den loop van 't balletje der roulet? Als zy de macht niet hebben, serien te scheppen op de *trente-et-quarante*? Als ze geen *intermittences* beheerschen?

En wie aan 't spelen raakt, wordt n' geloover, zoo goed of kwaad als molenaars, jagers en zeelui. De oorzaak is identisch. De loop van hazen en winden is moeielyk te berekenen. Waarom sloeg dat dier of die orkaan zoo onverwachts den hoek om? Men weet het niet . . . dus: dat heeft de duivel of 'n god gedaan, al naar de wyze waarop zoo'n wind in wicken of zeilen valt en 't haasje ons meer of min gefopt heeft. Men kan er zeker van zyn dat Schlungelkans zich op dien fameuzen geluksdag heel intiem voelde met z'n lieven-heer. Toen de kans omsloeg vulde hy z'n katechismus met 'n paar dozyn duivels aan, en de geloofs-bagage was weer compleet.

By het schetsen van de atmosfeer der speelplaatsen, is 't alzoo onmogelyk zich te onthouden van 'n beetje duivelary. Dat ik m'n toevlucht tot heidensche gnomen nam, was uit aangeboren kiesheid die me waarschuwde tegen 't party-nemen tusschen katholieken en protestanten. Vooral met het oog op den zielverheffenden twist over de ware beteekenis der Brielsche feestviering — gezuurd of ongezuurd zal wel de *cardo quaestionis* wezen. Konstantinopel werd ingenomen . . . nu ja, dit weten wy al — ik wil maar zeggen dat ik niemand jaloers maken wilde. Ook zou m'n gewone onkunde aan 't licht gekomen zyn door de verkeerde manier waarop ik by zoo'n gelegenheid geschermd had met christelyk-nationaal-historische beginsels of standpunten, en meer dingen die de Schlungelkans duidelyk voorkomen, maar myn begrip te-boven gaan. Ook stond ik niet vast genoeg in de kennis der Heiligen. Ik wist byv. niet wie 't *rouge et noir* tot z'n departement heeft, en vreesde my te vergissen. Ziedaar de reden waarom ik my met gnomen vergenoegde. Of ik iets van die kereltjes geleerd heb? Wie weet! Misschien zien wy ze terug, en wel boven de grond, gekleed, sprekend en handelend als gy en ik. Die *Semi-ur* met z'n kristallizatie was zoo dom niet.

Maar niet daarom heb ik dit hoofdstuk »gelykvloers» genoemd. De lezer zal verlangen naar de millioenen, en daar ik die nu eenmaal beloofd heb, is 't noodig 'n kleinen voorbereidenden kursus te houden over het spel in allergeewoonsten zin. Het zou wreed zyn iemand bloottstellen aan de misrekening die eens 'n godvruchtigen jongeling op 't verlies van geloof in de Heilige Morfondaria te staan kwam.

Die geschiedenis wil ik even verhalen om gelykvoers te komen. Het tooneel is voorloopig op 'n stoomboot tusschen Coblenz en Mainz.

De passagiers verveelden zich. Zelfs Engelschen en Hollanders begonnen hun medereizigers minder stuursch aantezien dan anders de gewoonte meebrengt. Waarom dit by de eersten zoo moeielyk gaat, weet ik niet, maar de teruggetrokkenheid van den waren Nederlander wordt door my volkomen begrepen en gebillykt. Men kompromitteert zich zoo ligt. Er zyn reizigers die zich verraderlyk uitdosschen op z'n zondags, en als men de heeren later weerziet in 't dierbaar vaderland, blykt er soms dat ze in 'n verkeerde straat wonen. Ik heb 'n dame gekend die zich door 'n jong-mens liet verleiden tot de onvoorzichtigheid om »ja" te antwoorden op z'n betuiging dat de eerstvolgende station Breukelen heette. Haar gemeenzaamheid berustte op de veronderstelling dat ze met 'n student te doen had, die hoofdredakteur van 'n krant, minister, ambassadeur of dominee worden kon. En zie, die indringer was koopmansbediende. En dan dat droevig geval met m'nheer Hebbelman die eigen zaken doet . . . op Groenland, geloof ik. Hy liet in 'n oogenblik van onbezonnenheid, z'n dochtertjen in den waggon helpen door 'n makelaar. De arme bedrogene gelastte zelfs by die gelegenheid z'n kleine Ifigenia: »dankie" te zeggen. De heele Hebbelfamilie heeft er om gerouwd. Tot overmaat van ramp werd z'n vrouw kort daarna aangesproken door 'n winkelier. Zulke dingen zyn ook my overkomen, en wel met denzelfden groenlander, die nu overal rondvertelt dat-i zeer intiem met *my* is. Onverdragelyk!

Niemand is altyd wys, en dus begonnen ook 'n paar Hollanders — wat de verveling al doen kan! — ditmaal iets menselyks te vertoonen. Ze spraken.

— En waar is de reis naar toe?

— Hm, ja, zoo . . . zaken! En m'nheer?

— Zaken.

— Naar Frankfort?

— Ja, zoo . . . hm! Misschien óók. Of eigenlyk niet. Gaat m'nheer ook naar Frankfort?

— Wel mogelyk.

Ik zag de beide sprekers eens aan, en wist meer van hun reis dan zy zich voorstelden dat aan iemand bekend wezen kon. By gebreke van andere ambten heb ik 't begrypen tot handwerk gekozen, en hoewel nog altyd leerling in m'n vak, bracht ik het daarin toch reeds ver genoeg om uit de niet-gegeven inlichtingen te besluiten tot het doel der reis van de beide heeren. Ik sla nu over, welke bykomende omstandigheden my hierin te-hulp kwamen. Zy waren op-weg naar Homburg, en wilden spelen.

— Een bittertje? stelde een hunner voor.

— Nu ja, komaan, 'n bittertje!

En zy gebruikten Hollandsche bittertjes . . . tot openhartigheid toe. Het doel van de reis werd weldra volmondig erkend en besproken. Er bleek nu ook dat ze geen nieuwelingen waren. Ze spraken als mannen van 't vak over *coups de deux*, *coups de trois*, over *paroli*, over *martingales*.

— Ja, zieje, ik zeg maar, er moet toch *iemand* winnen! En waarom zou ik het niet zyn? Ik heb berekend . . .

Hier volgde een der vele berekeningen waarop ik later zal terugkomen.

De ander stemde wel alles volkomen toe, maar beweerde, precies als wylen *minus a* ² dat de ware manier juist lag in 't omgekeerde, een frontverandering die op de meeste speelsystemen van toepassing is.

Ik hoorde nu eenige verhandelingen aan, waarby LOGOS zeker de schouders zou hebben opgetrokken. En ook de godvruchtige jongeling, dien ik nu de eer heb voortstellen als de held dezer epizode, scheen de redeneeringen van de beide spelers allerbespottelykst te vinden.

— Dwaasheid!

Hy sprak wel dit woord niet uit, maar de meening lag zoo duidelyk op z'n gelaat, dat de beide Hollanders er door getroffen waren.

Nu is de ontmoeting van wyzen die alle spelberekening voor iets onzinnigs aanzien, niet vreemd, en onder dezulken worden er velen gevonden wier ongeloof op even slechten grondslag rust als ² vertrouwen van de anderen. Minachtend verwerpen is de goedkoopste manier om met 'n schyn van intelligentie te pronken. Dit laat zich ook — en niet zonder toepassing van de waarschyneheidsrekening — elders waarnemen. Met het oog op de algemeene neiging tot het aankleven van onjuiste meeningen (IDEE 145) biedt het ontkennen van 'n verkondigde stelling eens-vooral zekere kans op waarheid aan, 'n soort van hazardspel op het gebied van den geest, dat meer kwaad heeft gesticht dan alle *rouge-et-noir* -tafels van de wereld.

De twee reizigers vroegen 't pedant jongetjen of hy misschien meende dat alle zekerheid van winst tot het gebied der onmogelykheden behoorde?

— Geenszins, heeren. Maar gy bewandelt den waren weg niet.

Den waren weg kende *hy* .

Nu begonnen de beide spelers hun respektieve systemen te verdedigen. Deze taak is min of meer moeielyk naar de mate van 't wiskundig begrip der hoorders. Onder tien personen, voor de hand weggegrepen, zyn er negen wien men op honderd manieren kan wys-maken dat niets eenvoudiger is dan het winnen van eenige kapitalen daags. Met evenveel gemak echter zou men kunnen aannemen dezelfde negen personen te doen inzien dat ieder speler verliezen *moet* , en dat alzoo alle systemen dwaasheid zyn. Op alle speelplaatsen bevinden zich *professeurs de jeu* , mannen die, na eenige dozynen karrièrès den nek te hebben gebroken, den nieuweling te hulp komen met hun kennis der nukken van het lot. Toen ik, vele jaren geleden, voor 't eerst door zoo'n wichelaar werd aangesproken — ik moet er onnoozel hebben uitgezien! — beantwoordde ik 's mans voorstel om drieduizend franken toetevertrowen aan z'n *»infaillible»* wetenschap, met de vraag: waar hy z'n equipage stalde? Er bleek toen dat hy niets van dien aard bezat, maar zelfs ter-nauwernood 'n hemd aan had. Ik zei dat dit me vreemd voorkwam in iemand die door z'n specialiteit geroepen was tot millionairship.

Het jonge-mens op de boot was nog altyd geen millionaire, maar hy wist zeker dat-i 't worden zou, en dit komt op 'tzelfde neer. Hy bleef den neus optrekken voor de armzalige berekeningen der anderen, doch hield zeer verstandig z'n eigen systeem voor zich.

Hierdoor begon ik eenig respect voor hem te krygen. Z'n geslotenheid stak gunstig af by 't obesuisd openbaren van kostbare geheimenissen, waaraan de anderen zich schuldig maakten. Ieder toch ziet in dat 'n *publiek* speelsysteem geen systeem wezen kan.

Ieder? O, neen! Geen dwaasheid zoo plomp waaraan Publiek zich niet bezondigt. De honderden *Manuels pour gagner à la banque*, boekjes die voor weinige stuivers te koop zyn, leveren daarvan 't bewys. Iemand die de ware echte onfeilbare manier heeft gevonden om schatten te winnen, vliegt niet — gelyk te verwachten ware van 'n gewoon sterveling — naar de speelzaal, om daar z'n ontdekking vruchtbaar te maken in eigen belang, o neen, hy sluit zich in z'n kamer op, en schryft 'n brochure waarin hy z'n vondst mededeelt aan den eersten den besten die vyf armzalige *groschen* te missen heeft. Dàt noem ik menslievendheid!

We kwamen te Mainz. Den volgenden dag dreef my de lust om iets meer van die spelers en hun systemen te weten, naar Homburg. Ik vond hen in de speelzaal, zittende op een van de sofaas die belast zyn met het ontvangen der teleurgestelden. Er is iets eigenaardigs in de wyze waarop die rustplaatsen door de *gedecaveerden* — dit is de term — bezet zyn. »Gesprongen, weg, op, verloren, bankroet . . . 't zy zoo! Dan wil ik *zitten* voor m'n geld.» Zoo-iets leest men op de gezichten. Lieve hemel, wat is dat zitten duur, al mag men dan voor denzelfden prys 't prachtig *stuc* der wanden bewonderen, de schoone luchters aangapen, en 't publiek bekyken, dat straks op zyn beurt, in deelen afwisselend, 'n plaatsjen op diezelfde sofaas zoeken zal. Ik weet wel dat sommigen na 't verlies van hun laatste geldstuk de sierlyke zitplaatsen en de schitterende zalen verlaten, en de een of andere laan in 't park kiezen tot tooneel hunner alleenspraken over de domheid van 't lot . . . ook dat eenigen zich doodschieten of verdrinken by die gelegenheid — dit vernamen we reeds — maar de ware liefhebber blijft in de buurt. Al speelt hyzelf op dit oogenblik niet meer mee, toch boezemt hem de roep van den croupier belang in, en hy kan misschien z'n opmerkingen daarover gebruiken voor 'n volgenden keer. Gewoonlyk komt het den gedecaveerde voor, dat de kans gekeerd is, en dat-i juist nu zou gewonnen hebben . . . als hy maar had kunnen doorspelen. Helaas, 't laatste stuk is weg, en *parole*-zetten worden niet aangenomen. Een voorzichtigheid waarin ik de bank geen ongelyk geven kan, en die bovendien in 't belang der spelers-zelf is.

Zoo zaten dan nu ook m'n twee landgenooten op de sofa. Ik sprak hen aan. Als ik 'n speler was zou dit 'n fout geweest zyn, waartegen ik den lezer waarschuw. De verklaring hiervan ligt ditmaal niet alleen in de mogelykheid dat men zich zou kunnen compromitteren. Al ware men verzekerd met 'n reeder op Groenland of 'n orthodoxen dominee te doen te hebben, toch blijft het altyd

verkeerd zich intelaten met iemand die verloren heeft. De aanraking met ongeluk veroorzaakt *Pech*. Het vooroordeel der spelers op dit punt — als véél bygeloof, slechts mystieke inkleeding en opvatting van praktische waarheid — is geenszins ongegrond. Tegenwoordig werkt aanstekend, omdat het staren daarop geestkracht en zelfvertrouwen verlamt. Napoleon I rekende in z'n generaals het *geluk* onder de goede eigenschappen, en handelde hierin naar z'n gewoonte zeer menskundig. Daar we nu eenmaal niet in staat zyn alles te berekenen — liever: daar wy slechts zeer weinig berekenen kunnen — moeten wy den uitslag van onze ondernemingen voor 'n zeer groot deel overlaten aan 't zoogenaamde toeval. Hiertoe is zekere moed noodig, die verloren gaat, niet alleen by herhaalde mislukking van eigen pogingen, maar ook door 't achtslaan op de slechte gevolgen van vermetelheid in anderen. Het is mogelijk dat eenmaal de behoefte aan voorzichtigheid de overhand nemen zal, en in dat geval zal 't nuttig wezen zich te spiegelen aan de nadeelen van te groot vertrouwen. Voor-als-nog echter blyft het tegendeel waar. In spel en wereld beide is het getal der goede kansen die ongebruikt voorbygaan ten-gevolge van beschroomdheid, veel grooter dan dat der kwade die wy door onvoorzichtigheid te dragen hebben.

Toen ik die twee heeren vroeg hoe 't hun gegaan was, vernam ik wat ik reeds wist, want die vertellingen komen altyd op 'zelfde neer.

— Verbeeld u, zei de een, en hy vertoonde my eenige geprikte kaartjes — in vyfhonderd-dertig zetten geen enkele serie boven de vyf! *) En ik die altyd *paroli* op de *gagnante* speel! Niets dan *intermittences* . . . ongehoord!

Hierin had de man gelyk. De vyfhonderd-dertig zetten die hy nu gespeeld had, verschilden van alle andere zetten die hy ooit bestudeerde. Ongehoord wàs het dus, maar dit is altyd zoo. Meende hy dat ooit twee groepen van vyfhonderd zetten aan elkander gelyk waren? De fout lag dus hierin dat hy op 't ongehoorde niet verdacht was geweest.

— En ik, zei de ander, heb op nummers gespeeld. Ik zette meer dan 't halve *tableau* vol, en als had zich 'n duivel met de zaak bemoeid, gewoonlyk mis! Onmogelyk iets te winnen. M'n geld is op.

Ei, waarom bezette hy niet liever de nummers die hy oversloeg? Dan ware z'n duivel 'n god geweest. Op m'n vraag daaromtrent, legde hy me nogeens 't systeem uit, waarvan ik reeds op de stoomboot iets vernomen had. Op staartnummers volgden altyd getallen die, nadat men drie-achtste van de som der vyf voorgaande nummers daarby had opgeteld, deelbaar waren door . . . 'k weet niet wat. Deze berekening rustte op 'n grondwaarheid . . .

Daar trad onze godvruchtige jongeling de zaal binnen.

— *Zehn Groschen auf vierzig!* riep hy den *chef de partie* toe, die met de heele *galerie* in lachen uitberstte.

Zehn Groschen namelyk wordt niet als inzet aangenomen, daar

*) Geen enkele? Dit is moeielyk te gelooven. De norm is dat series *boven de vyf*, in *vyfhonderd-dertig* zetten, 7^{21}_{32} maal voorkomen.

de laagste *mise* een gulden is. En nummer veertig bestaat niet op de roulet.

Dit prachtig speelsysteem was den geloovigen jongeling in 'n droom geopenbaard door de heilige Morfondaria, die na dit staaltje van *savoir-faire* haar afscheid kreeg.

Daar het me leed zou doen, den lezer aan 'n dergelyke misrekening blootgesteld te zien, wil ik hier 'n beschrijving geven van de beide spelen die op de badplaatsen in zwang zyn.

De *roulette* is 'n soort van draaibord, in welks buitensten rand zeven-en-dertig vakjes met de nummers van één tot zes-en-dertig en een nul, gemerkt zyn. Deze laatste is kleurloos, maar de andere nummers zyn in achttien roode, en achttien zwarte verdeeld. *) Ze staan zonder de minste regelmaat door elkaar, 'n voorzorg die men had kunnen sparen, dewyl er toch op de plaatsing geen berekening te gronden is. Indien dit anders ware, gelyk door sommigen die daarop 'n systeem gronden, beweerd wordt, zou het niet veel moeielijker wezen zich de thans bestaande onregelmatigheid in het hoofd te prenten, dan wanneer de nummers reeksgevoys in gewone volgorde waren geplaatst. De geheele schyf van omstreeks twee voet in doorsnee, is met 'n geel koperen plaat bedekt, die naar 't midden in zwakke helling kegelvormig oploopt. Het centrum wordt ingenomen door 'n koperen stander die 'n horizontaal kruis draagt.

Deze cylinder is omgeven door 'n onbewegelyken opstaanden rand van gepolyst hout, in welks binnenzijde, eenigszins hooger dan de zich daarin bevindende schyf, 'n gleuf is. In deze holligheid wordt het fameuze ivoorballetje door 'n handigen vingerdruk van den *croupier* in beweging gebracht. Terstond hierop stuwt men door 'n greep aan een der armen van het kruis ook den cylinder rond, altyd echter in tegenovergestelde richting van het kogeltje. Terwyl dit nu herhaalde malen den omtrek van den houten bak snorrend doorloopt, vliegt het de nummervakjes, die den rand van den draaienden schyf uitmaken, met groote snelheid voorby. Zoodra de middelpuntschuwende kracht die het kogeltje in de gleuf vasthield, uitgeput en door de zwaartekracht overwonnen is, valt het over de vakjes heen op de koperen plaat, met 'n schok die het gedurende eenige oogenblikken doet heen-en-weer springen, en wel tot de beweging van den cylinder zich aan het kleine voorwerp heeft meegedeeld. Dan valt dit langs de helling naar den rand en in een der vakjes, niet altyd zonder nog in dit laatste gedeelte van z'n reis belemmerd te worden door voorbedachtelyk aangebrachte hindernissen. Op de plaat namelyk zyn hier-en-daar kleine verhevenheden aangebracht, waardoor het balletje, als het die ontmoet, gedwongen wordt van richting te veranderen. Meer-

*) Ter vereenvoudiging maak ik nu geen melding van de banken waar de roulet met twee *Zéro's* gespeeld wordt, waarvan alsdan de eene voor zwart, de andere voor rood wordt gerekend. In de beschouwingen die nu volgen, bepaal ik my gemakshalve tot de spelregeling te Homburg.

malen huppelt het zoo wild heen-en-weer, dat het eindelyk 'n vakje bereikt vry naby de plaats waar 't op den cylinder aanlandde, na eerst diametraal daar-tegenover her- en derwaarts gesprongen te zyn. Soms ook ontstaat er tusschen schyf en kogeltje, na oplossing van 't verschil in traagheid, een zoo homogeen beweging, dat de kleine bol, neerkomende op een der zeer dunne opstaande koperen plaatjes die de nummervakken van elkaar scheiden, daarop gedurende vele sekonden als besluiteloos liggen blyft. Dit is dan een der gevallen waarin waarschyglyk iets als onze olifanten-geschiedenis den uitslag bepaalt, m. a. w. *de oorzaken die dezen uitslag beheerschen, ontsnappen aan ons waarnemingsvermogen*. Niemand kan berekenen op welk punt van den kring de centrifugaal-kracht zal uitgeput zyn. De kracht van den worp is onbekend, en tevens de snelheid van de beweging des cylinders waarop zich de vakjes bevinden. Men voege hierby de grilligheid der sprongen van het kogeltje voor het z'n party kiest van afrollen naar den rand, alsof 't ding in twyfel stond op welk nummer 't zich ter-ruste zal leggen na zooveel gedraai. Om al deze onzekerheden nog met een nieuwe te bezwaren, wordt het kogeltje herhaaldelyk vervangen door 'n ander, dat natuurlyk altyd ligter of zwaarder is omdat er geen twee dingen gelyk zyn, en het geringste verschil is hier van invloed. Ook wisselt de arm van 't kruis waaraan de cylinder wordt rondgestuwd, op onregelmatige wyze af. En eindelyk verandert men telkens de richting die aan dezen toestel, en dus tevens die welke aan het balletje wordt medegedeeld. Het aantal invloeden waardoor de zet ten-laatste beslist wordt, is oneindig, en we hebben hier alzoo te doen met wat wy, uit onwetendheid en gemakshalve, gewoon zyn *toeval* te noemen.

Voor zoover we kunnen nagaan, biedt elk der zeven-en dertig nummers, zoowel by elken worp als gedurende het geheele spel, volmaakt dezelfde kans aan, en de uitslag logenstraft dit vermoeden niet. Al moeten we namelyk voor zeker houden dat iedere worp door byzondere en *altyd verschillende* invloeden geregeld wordt, toch wischt zich het verschil dier invloeden door hun oneindigheid uit, waardoor alweder de algeheele gelykheid in kans wordt gewaarborgd. Ten-zyner-tyd zullen wy opmerken dat de minste afwyking hiervan, het bestaan der Speelbanken tot 'n onmogelykheid maken zou. Hiervan wilde ik den lezer overtuigen. By twyfel aan deze waarheid, vervalt hy in nasporingen van de soort als waaraan ik my in 't vorige hoofdstuk bezondigde, en waarschyglyk zal hy me dankbaar zyn dat ik hem door 't schetsen myner te-leurstelling, de moeite van 't vruchteloos zoeken naar zülke oorzaken uitwon. Dit is evenwel geheel iets anders dan die oorzaken te ontkennen. Ze bestaan inderdaad. Het is onze taak natesporen of we daarvan iets kunnen te weten komen, zonder onzen weg over Konstantinopel of neger-idyllen te nemen.

HET TABLEAU.

Men moet z'n »bekommernissen op den Heere werpen." En »een vaste burcht is onze God." Van de waarheid dezer beide stellingen ben ik innig doordrongen, en het is de vraag of ooit 'n asceet die voorschriften zoo getrouw naleefde — of althans, na afwyking, met zoo penitente volharding daartoe terugkeerde — als ik.

Als boete voor dat onbehoorlyk ronddolen in Afrika — och, m'n bedoeling was zoo kwaad niet, ik wilde maar op myn wys aantoonen dat de millioenen die we zoeken, daar niet te vinden zyn — leg ik mezelf de taak op, den lezer 'n goeden raad te geven.

Wy allen zyn meer of min krankzinnig. Even als men in de rykste schoonste hoofdstad achterbuurten vindt waar armoed zich op afzigtelyke wyze vertoont, zouden wy, goed zoekend, in onze hersenen 'n ongezonde plek vinden, en misschien meer dan één. Men kan er zeker van zyn dat zoo'n fout in ons organisme heerschzuchtig is en naar uitbreiding streeft. Het is onze plicht haar te

leeren kennen, en ons tegen overweldiging te verzetten. De hulp van God is hiertoe noodig. Zonder Hem zyn we niets, weten we niets, kunnen we niets. Wie de wonde plek in z'n denkvermogen laat doorkankeren — en dit wordt onmisbaar 't geval wanneer we Gods hulp versmiden — maakt zich schuldig aan zelfmoord. Stipt gezegd is iedere krankzinnige goddeloos. Hy diende z'n God niet.

Die god heet LOGOS, de REDE. Hy is wys, goed, eeuwig, almachtig, trouw. Zyn bestaan berust op de *waarheid der feiten*. Hyzelf is die waarheid.

Hoe dienen wy Hem? Door Hem — d. i. *de waarheid* — te zoeken. Hoe beleedigen wy Hem? Door waarheid te versmiden. Door 't bederven der middelen die ons gegeven zyn om de waarheid te benaderen. Welke *ritus* is de geschiktste om den godsdienstigen zin levendig te houden? *Denken, overdenken, redeneeren*. Wie redeneert dient de REDE, en de REDE »zal u vry maken.»

Als onderwerp van *denken* kieze men by-voorkeur . . . eenvoudige grondwaarheden. In majesteit van symmetrische logiek staan ze op gelyken trap met de meest ingewikkelde vraagstukken, die allen en altyd uit zulke eenvoudige gegevens zyn saamgesteld. *) De

*) Ik behandelde dit onderwerp reeds in de IDEEN 167 en 168. Noch daar noch hier beweert ik iets nieuws gezegd te hebben, doch wel is 't dan te verwonderen dat zoovelen nog altyd blyk geven van zulke oude waarheden niet beter doordrongen te zyn. Dit zou de vervloekte gewoonte van niet-begrypen genezen. (IDEE 462). We kunnen *alles* begrypen, en hebben 't recht niet, lafhartig uit den weg te gaan voor welk Mysterie ook. Bovendien, er is er maar een: *het zyn*. (IDEE 175).

Ieder vindt het natuurlyk dat de ongekwetste Horatius de drie gewonde Curiatiers *een-voor-een* afmaakte. Elke syllogisme bestaat uit 'n meer of min groot aantal Curiatiers, die *ieder op-zichzelf* zwakker zyn dan wy. Het staat aan ons, die vyanden — 't onbekende is onze natuurlyke vyand! — zóó te verdeelen dat wy ze geleidelyk, en zelfs zonder buitengewone inspanning, kunnen verslaan.

De meening dat sommige vraagstukken moeielyker zyn optelossen dan andere, is 'n wanbegrip. Geen wiskundige heeft, voor welke bewerking ook, iets anders noodig dan de vier hoofdregels der lagere Rekenkunde, die zich nog laten terugbrengen tot deze twee: *vermeerderen* en *verminderen*. Al wat hy overigens te doen heeft, is 't oordeelkundig verdeelen en 't geleidelyk aantasten van den vyand.

Dat men zich hiertoe zoo dikwyls onbekwaam acht, vloeit uit traagheid voort. (IDEE 460). Men ziet die Curiatiers op 'n hoop by-een staan, en schuwt de moeite van 't verdeelen. »Hoe, zou ik *alleen* al die vyanden kunnen verwinnen?» vraagt men. Wel zeker, dat kunt ge! Het staat aan u hen te splitsen in zooveel onderdeelen als ge verkiest, en de oplossing van de zwaarigheid wordt verkregen door konsekvente volharding.

Men verhaalt dat sommige reizigers heel Azie en Europa te-voet hebben doorkruist. Toch deed nooit iemand hunner meer dan één schrede te-gelyk. Die eene schrede kan ieder doen.

Een boekhouder die millioenen in z'n boeken heeft verhandeld, drukt ten-laatste, na 't opmaken van de balans, z'n saldo in één bedrag uit.

gnoompjes hadden gelyk: *twee* maal *twee* is *vier*. Wie zich schrap zet om 't geloof hieraan, en de toepassing daarvan op *alles wat bestaat*, in 't oog te houden, kan niet verloren gaan. Waarde lezer, als ge bedroefd zyt, angstig voor 't afnemen uwer zedelyke kracht, als gy gebukt gaat onder zorgen: *denk!* En kunt ge 't niet, *leer* denken. Kies ter oefening onderwerpen die op de meest in 't oog vallende wyze de macht der logiek openbaren: de verhouding van cyfers en lynen, den elementairen katechismus van *het Zyn*. Dwing uzelf tot de stiptheid van het *twee* maal *twee*, en ge zult weldra erkennen dat God zich niet onbetuigd laat aan wie Hem dienen in geest en in waarheid.

Wat my betreft, ik heb innig berouw over de onheusche wys waarop ik naar de Kursaal vloog, toen ik in den waan verkeerde dat die Hans nader aan de millioenen was dan ik. Wat zou die kwajongen met zooveel geld doen? En ik, zoo intelligent! Ik, die zoo precies wist wat er haperde aan de maatschappy! Nu ja, maar ik zocht de oorzaken van die zes nullen waar ze niet konden gevonden worden.

In de haast waarmee ik m'n fameus nummer 32 in 't logement verlaten had, verzuimde ik meer dan één thaler meetenemen. Er bestonden nog andere redenen om dien dag geen grooter kapitaal te wagen, maar die ga ik nu voorby. Ik was woedend. Het was niet voor 't eerst dat Schlungels me voorbystreefden, maar ditmaal scheen de zaak me buitengewoon ondragelyk omdat ik juist bezig was me zoo byzonder te verheugen over m'n intelligentie.

Het regende dien dag. Dit, of het tegendeel, ziet men meer. Ook mooi-weer kan ons plagen, en we vinden daarin gewoonlyk 'n sarkasme. Dom genoeg, vatten wy alles wat de Natuur ons te aanschouwen geeft, als om onzentwille gemaakt op, en hierin gelyken we nog altyd op schryvers van genesissen. Nu, 't regende. Ik gaf m'n paraplu af, en ontving 'n kartonnen merkje. . .

Nummer 32!

O, Heilige Morfondaria, hoe duidelyk spreekt gy tot uw uitverkorenen. M'n kamer in 't hôtel was één onder vyftig. Van die kartonnen merkjes had de deurwachter honderden! *Twee-en-dertig* antwoordde op *Twee-en-dertig*. »Troost u, lieve Morfon, sprak ik in m'n binnenste, over den afval van dien anderen jongeling, die zeker de kunst niet beoefend had u zoo goed te verstaan als ik.

De wyze waarop hy daartoe geraakte, moge *omslachtig* zyn geweest, *moeielyk* was ze niet. Gedurende den ganschen loop van z'n werkzaamheden, kwam hem nooit iets voor, dat op *zichzelf beschouwd* bijzondere inspanning vorderde. Hy debiteerde en krediteerde. Dit was alles. Z'n verdienste ligt dus in de geregede aaneenschakeling van z'n arbeid, in de volharding.

Wie deze voorbeelden logisch toepast, ook op vraagstukken van schynbaar ingewikkelden aard, zal ten-slotte zich verheugen in 'n ever bondig en bevredigend resultaat, als dat van den boekhouder. Maar . . . men moet beginnen met den ernstigen *wil* om de Curiatiers regelmatig te verdeelen.

Troost u! Ziehier in my 'n nieuwen aanbieder die zeker den ander waard is. Ik zal u eeren en loven . . .

Zoo viel ik den goeden LOGOS af, en zette m'n thaler op 32.

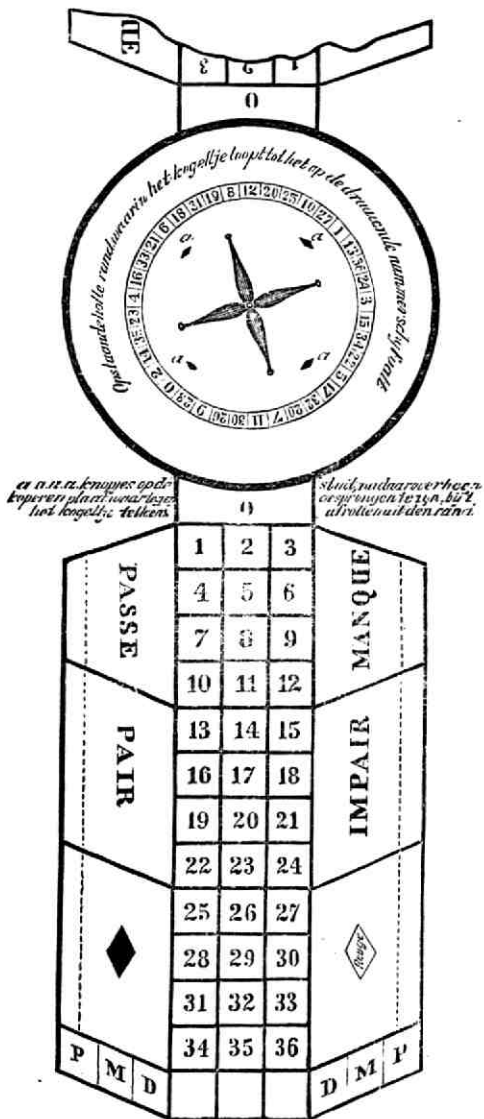
De schrandere lezer begrypt dat er 'n ander nummer uitkwam. Inderdaad? Begrypt-i dit? Welnu, dan haaste hy zich, *zyn* intelligentie toetepassen op het spel. Als men overtuigd is dat hôtél-kamers, parapluï-merken en Heiligen verkeerde nummers opgeven, kan men veel kwade kansen uitwinnen, en de winst is zeker.

Toen ik thuis kwam, nam ik m'n toevlucht tot kamillenthee en 'n korrespondentie-schaakparty. Maar ook — beter nog! — tot cyfers. »Als ik eens nauwkeurig de roulet beschreef, dacht ik, en de kansen berekende?»

Wel zeker, dit zal my helpen. En sommige lezers ook. Ik weet wel dat het getal onĳngewyden in de geheimenissen van het *tapis vert* hoe langer hoe kleiner wordt, en dat alzoo voor de meesten 'n beschryving overbodig is. Maar men vindt nog altyd hier-en-daar iemand wiens opvoeding wat te wenschen overlaat, en het is voor dezulken dat ik in 't vorig hoofdstuk den eenvoudigen toestel beschreef, die zooveel oneenvoudige gevolgen heeft. Dezelfde reden beweegt me dan ook ten-behoeve der weinige achterblyvers in beschaving, met m'n beschryving voorttegaan: gelykvloers!

Wees gegroet, LOGOS, vol van waarachtigheid!

De houten bak, waarin de eenigszins beschreven draaischyf dan, bevindt zich op 't midden van 'n lankwerpige tafel die met groen laken bekleed is, en waarop zich tweemaal — namelyk aan beide zyden der machine — 't zoogenaamde tableau vertoont. Een en ander ziet er aldus uit:

De verschillende wyzen van zetten zyn de volgende:

Op *één* nummer, waartoe men zoowel de nul als een der andere cyfers kiezen kan. Deze wyze van spelen heet *en plein*, en biedt $\frac{1}{37}$ kans op winst aan. Als het bezette nummer uitkomt, wordt de inzet *vyf-en-dertig* maal betaald.

Op *twee* nummers. Men noemt dit *à cheval*. Het geschiedt door den inzet te plaatsen op de lyn die twee nummers van elkander scheidt, byv. tusschen 17 en 20. De kans is alzoo $\frac{2}{37}$. De *mise* wordt in geval van winst, *zeventien* maal betaald.

Op *drie* nummers: *transversale pleine*. Door de *mise* te zetten op een der buitenste lynen van 'n dwarsrei — byv. op den rand naast 4 of naast 6 — geeft men te kennen dat men wedt op een der drie in deze rei voorkomende cyfers. De kans op winst is dus $\frac{3}{37}$, en de betaling *elf* maal.

Op *vier* nummers. Men zet hiertoe z'n geld op het kruis tusschen vier cyfers, in spelerstaal *carré* genoemd. Gelyke beteekenis heeft het zetten op een der hoeken by 1 of 3, hetwelk de vier eerste cyfers — 0, 1, 2 en 3 — aanduidt, en met het *carré*-spel gelyke beteekenis heeft. Deze wyze van zetten biedt $\frac{4}{37}$ kans op winst aan. By 't uitkomen van een der aangeduide nummers, wordt de *mise acht* maal betaald.

Op *zes* nummers: *transversale*. Dit geschiedt door den inzet aan den rand te plaatsen, op 'n punt waar deze door 'n dwarslyn geraakt wordt. Men verklaart hierdoor, te wedden op een der zes nummers die aan weerszy van die dwarslyn liggen. In geval van winst — de kans hierop is $\frac{6}{37}$ — wordt de inzet *vyf malen* betaald.

Op *twaalf* nummers: het spel op de *colonnes*, of: op de *douzaines*. De kolommen zyn de langsche reien van 1 tot 34, van 2 tot 35, van 3 tot 36. Door het plaatsen der *mise* in een der ledige vakjes onder 34, 35 of 36, wyst men het spelen op een van de in die rei voorkomende nummers aan. Voor de *douzaines* zyn afzonderlyke vakken die met P(*remière*) M(*lieu*) en D(*ernière*) geteekend zyn. Door P worden de nummers van 1 tot 12, door M die van 13 tot 24, door D die van 25 tot 36 aangeduid. Het spreekt vanzelf dat de *zéro* niet in deze reeksen begrepen is, en dat alzoo dit nummer, als 't uitkomt, elken zet op *colonnes* of *douzaines* tot 'n verliezende maakt. Dit is wel ook by andere gekombineerde nummerzetten het geval — behalve by den *quatre-premier*-zet, of by de *à cheval*-zetten 0 en 1, 0 en 2, 0 en 3 — maar ik maak hiervan uitdrukkelijk melding om te voorkomen dat men den *Zéro* beschouwe als, byv. tot den middelsten kolom te behooren, die alsdan wederrechtelyk dertien nummers bevatten zou. De kans op winst in 't *colonne*- of *douzaine*-spel is $\frac{12}{37}$. Als een der nummers van den gekozen reeks uitkomt, wordt de *mise twee* maal betaald.

Op vier-en-twintig nummers. Dit is het *douzaine*- of *colonne*-spel *à cheval*. Men zet op de lyn die P van M, of M van D scheidt, of — by 't kiezen der langsche reien — op de lyn tusschen twee der ledige vakjes, en verklaart daardoor den inzet te verdedden op twee reeksen van twaalf nummers te-gelyk. De kans op winst stygt hierdoor tot $\frac{2^1}{37}$, doch de betaling daalt tot de *helft* der mise.

Wat de bovengenoemde manieren van zetten aangaat, valt het in 't oog dat de betaling in omgekeerde rede staat tot de kans op winst. *Arithmetisch* juist is evenwel deze uitdrukking niet. De *en-plein* zet, byv. wint *vyf-en-dertig*, en de *carré*-zet acht maal. In 't eerste geval heeft men slechts één kans op winst tegen vier kansen op den *carré*. Daar nu één tot vier niet in verhouding staat als de omgekeerde rede van *vyf-en-dertig* tot acht — en 'n gelyke afwyking valt ook in de andere verhoudingen optemerkten — schynt er in dit alles 'n onregelmatigheid te bestaan. Dit is evenwel zoo niet, daar by al de tot-nu-toe genoemde manieren van zetten, de onderlinge verhouding der betaling stipt in acht genomen wordt. Op één uitzondering na, die de *simple chance* betreft en die ik straks noemen zal, is 't speltarief nergens met zichzelf in stryd, omdat alles uitgaat van dezelfde voorwaarde: de kans op winst der Bank staat tot die van de spelers als 19:18. Deze verhouding wordt te-weeg gebracht door de ongelykheid tusschen het aantal kansen op winst, en de betaling als men wint. Ze zou vervallen indien de Bank de op 'n uitkomend nummer gezette mise zes-en-dertig malen uitbetaalde in-plaats van *vyf-en-dertig* maal. De invloed van dit verschil is op al de nu genoemde manieren van zetten, volmaakt dezelfde.

Iemand die alle nummers *en plein* met gelyke mises bezette, zou op één daarvan *vyf-en-dertig* inzetten winnen. Daar evenwel de overige *zes-en-dertig* verliezende nummers aan de Bank vervallen, wint de Bank één van de *zeven-en-dertig* mises, of $\frac{1}{37}$, d. i. door-een gerekend $\frac{2^{20}}{37}$ procent van al 't geld dat op de nummers gezet wordt.

De dwaasheid om op die wyze, door 't bezetten van alle nummers te-gelyk, by elken *coup* $\frac{1}{37}$ van de som der zetten ten-geschenke te geven, valt in 't oog. Geen individu begaat haar dan ook op één oogenblik. Maar, dóórspelende, mag hy zich geen anderen uitslag voorstellen. En 't geheele speelpubliek *te-zamen genomen* levert op 't nummerspel onophoudelyk die fatale $\frac{2^{20}}{37}$ procent. Het is minder overbodig dan velen misschien denken, deze waarheid helder in 't licht te stellen. Onder de *habitués* van de groene tafel zyn er velen die behoefte hebben aan oefening in . . . verstandsgodsdienstiglyk *rekenen*. Ik verzeker den lezer dat ik meermalen zoogenaamd-ernstige diskussien heb aangehoord over de vraag of 't *carré*-spel meer kans op winst aanbodt dan de *colonne*? Of de *transversalen* voordeeliger waren dan de nummers *en plein*, enz.

Ik wil daarom nu eens de onderscheiden kansen, altyd in verhouding tot de betaling, nauwkeurig ontleden.

Ik zei dat die verhouding kan worden uitgedrukt met 18 : 19,

of anders gezegd: dat de speler op *zeven-en-dertig* mogelykheden, *doorengerekend* en *op-den-duur* slechts *achttien* keeren wint en *negen-tien* keeren verliest. *)

Dezelfde speler die begrypt, dat hy door 't gelyk bezetten van alle nummers, in één zet het bedrag van een zyner *zeven-en-dertig* mises verliezen zou, ziet dikwyls niet in dat hy zich blootstelt aan dezelfde zekerheid van verlies, door *zeven-en-dertig* keeren achtereen slechts één nummer te bezetten. Het maakt geen verschil of hy tot die *zeven-en-dertig* zetten telkens hetzelfde nummer kiest, of soms verandert of telkens verandert. Altyd blyft het waarheid, dat men van *zeven-en-dertig* mises op 'n nummer *en plein* — tegelyk of successivelyk gezet, om 't even — dooreen gerekend één mise verliezen moet.

Deze waarheid — het palladium van de Bank, voor-zoover de arithmetische verhouding der nummers aangaat, want nog geheel andere oorzaken werken hier mede — openbaart zich in de andere nummerzetten op de volgende wyze:

By het zetten eener mise *à cheval* op twee cyfers, wordt de helft van dien inzet beschouwd als op ieder van deze twee nummers te staan. In-geval van winst zou dus het uitkomend nummer *vyf-en-dertig* halve mises moeten opbrengen = $17\frac{1}{2} m$. Daar evenwel de andere halve mise die op 't cyfer daarnaast stond, verloren is, wordt deze van de betaling afgetrokken, waaruit volgt: $17\frac{1}{2} m - \frac{1}{2} m =$ *zeventien* maal de geheele inzet.

Een winnende *transversale pleine* verliest op de twee niet uitgekomen nummers $\frac{2}{3} m$. Het winnend nummer waarop slechts $\frac{1}{3}$ der mise stond, moet ontvangen $35 \times \frac{1}{3} m = 11\frac{2}{3} m$. Na af-trek van 't verlorene, ontvangt men alzo *elf* mises.

By 'n *carré* is de rekening aldus: $35 \times \frac{1}{4} m = 8\frac{3}{4} m$. Hier-van afgetrokken die drie verloren kwart-mises, blyft de betaling *acht* maal de inzet.

De *transversale* van zes nummers heeft aanspraak op $35 \times \frac{1}{6} m - \frac{5}{6} m = 5 m$, d. i. *vyf* maal de mise.

By 't *colonne*-spel wordt verondersteld dat elk nummer der aangeduide kolom met $\frac{1}{12}$ van de mise bezet is. Voor 't winnend nummer heeft dus de speler $35 \times \frac{1}{12} m$ of $2\frac{11}{12} m$ mises te vorderen. De Bank heeft aanspraak op de $\frac{11}{12} m$ welke gezet waren

*) In de bladzyden die nu volgen, komen telkens de woorden »keer» en »maal» voor. Zonder te beweren dat deze uitdrukkingen, stipt genomen, van elkaar verschillen, stel ik by dezen 'n onderscheiding voor; waaraan ik, om duidelyk te zyn, behoefte heb. Ik neem 't woord »maal» in den zin van rechtstreeksche oogenblykkelyke vermenigvuldiging, en »keer» in dien van opvolgende — of ook soms gelyktydige — herhaling, e g:

Wie tien keeren drie guldens ontvangt, bezit: tien maal drie guldens.

Wie te-gelykertyd 'n stuk zet op 'n nummer en op de kolom waarin dat nummer voorkomt, kan twee keeren winnen. De betaling van het eerste stuk is *vyf-en-dertig maal*, van 't andere: twee maal.

Het zou tot misverstand aanleiding geven, deze misschien willekeurige doch onmisbare distinktie over 't hoofd te zien.

op de elf nummers die niet uitgekomen zyn, en betaalt dus 't verschil, d. i. twee maal den inzet.

Wie z'n geld *à cheval* op twee kolommen zet, behoort, indien er een der aangeduide vier-en-twintig nummers uitkomt, te ontvangen $35 \times \frac{1}{24} m = 1\frac{11}{24} m$. Doch er waren onder de bezette nummers, drie-en-twintig die niet wonnen. De daarop geplaatste $\frac{23}{24} m$ misse vervallen aan de Bank, die dus slechts $1\frac{11}{24} m - \frac{23}{24} m = \frac{1}{2} m$, of de helft der mise te betalen heeft.

Men ziet alzoo dat tot-nog-toe de wyze van betaling nergens met zichzelf in tegenspraak is. Overal oefent de verhouding 18:19, of één verliezer meer dan de Bank op elke zeven-en-dertig zetten, onveranderlyk haren invloed uit.

Het spreekt vanzelf dat men om, byv. zes nummers te bezetten, niet juist 'n transversaal behoef te kiezen. Wie aan de cyfers 1, 8, 19, 21, 28 en 33 de voorkeur geeft boven 'n arithmetische reeks, kan dit wel niet in één zet uitdrukken, en hy moet daartoe elk van die nummers met 'n afzonderlyke mise bedekken, doch de uitslag is dezelfde. Gesteld dat men op elk der genoemde cyfers een gulden gezet had en dat een daarvan uitkwam, dan zou men op 't winnend nummer vyf-en-dertig gulden betaald krygen. Maar de inzet op de vijf overige nummers wordt weggestreken, zoodat de netto winst slechts dertig gulden bedraagt, of: vyf maal de geheele mise van zes gulden, hetgeen ook de betaling is van 'n transversaal. Gelyke berekening kan op alle gekombineerde nummerzetten worden toegepast.

Daar we nu gezien hebben dat men met slechts één mise wedden kan op twee, drie, vier, zes, twaalf vier-en-twintig nummers tegelyk, schynt het vreemd dat zeer veel spelers deze gemakkelijke manier versmaden, en, byv. instee van twaalf eenheden eener geldsoort op 'n kolom te plaatsen, juist twaalf afzonderlyke nummers verkiezen en die met zooveel eenheden bezetten. Wat beweegt iemand om eerder een der cyfers 0, 1, 3, 7, 8, 13, 17, 25, 26, 31, 32 en 36 te verwachten, dan een der termen uit de arithmetische reeks van 1 tot 12? Of, dan een der twaalf getallen op het tableau, die deelbaar zyn door drie, namelyk de derde kolom? Ik zal dit later onderzoeken by de behandeling der niet-arithmetische elementen van de zaak. Dit is zeker, dat veel spelers — er zyn er die byna alle nummers op het tableau bezetten — zich oneindig meer moeite getroosten dan uit 'n rekenkundig oogpunt noodig wezen zou. Sommigen maken van het spel 'n zoo afmattenden arbeid dat het zweet hun langs de slapen loopt. De roulet namelyk werkt zeer snel. De *coups* volgen elkander zoo spoedig op, dat er soms inspanning noodig is om daarvan aantekening te houden, 'tgeen door de mannen van 't vak — niet te verwarren met dezulken die zich laten meeslepen door hartstocht— gedaan wordt. Tot die boekhouding nu is de speler op nummers niet in staat, en 't schynt ook niet noodig te zyn voor z'n »system." Wat hem leidt in de keus der nummers, weet ik nog maar ten-deele. En misschien is 't hemzelf onbekend, in welk geval hy te beklagen is over de onnoodige moeite die hy zich geeft om z'n geld te verliezen. Het bezetten van twintig, dertig nummers en plein, van eenige transver-

salen en *carrés*, en vooral het achtgeven op al de geldstukken die men heeft uitgezet, het verdedigen van z'n eigendom tegen anderen die óók op nummers spelen, en al licht — ter-goeder trouw vaak — meenen dat zekere door 'n ander gezette winnende mise de hunne is, het ontvangen en narekenen van de behaalde winst — 't spreekt vanzelf dat men, zóó spelende, byna telkens *iets* ontvangt, al zy 't op-den-duur minder dan de som van al de verloren mises die de Bank naar zich toestrykt — dit alles vordert 'n inspanning waarvan men zich geen denkbeeld maken kan zonder het te hebben bygewoond. En wie zich dit tracht voortstellen naar boekerige beschouwingen van »het spel» als onderwerp van dramatische hartstocht alleen, is op 'n verkeerden weg, gelyk ieder die z'n indrukken aan iets anders ontleent dan aan de werkelykheid.

Ik wil eens zoo »gelykvloers» mogelyk aantoonen wat 'n nummerspeler — wèl te onderscheiden van spelers in 't algemeen, die ik behandelen zal by de *simple chance* — al zoo te doen heeft. Men denke hierby alle aandoeningen van fyner soort weg, men beschouwe hem nu slechts als werkman, en z'n bedryf als 'n ambacht. Ik ga dus vooralsnog alle zielkundige opmerkingen voorby, en spreek niet van gemoed, doch slechts van handen, spieren, oogen en lenden. De laatste lichaamsdeelen moeten uitdrukkelek genoemd worden omdat zoo'n nummerspeler, als hy hart voor z'n vak heeft, niet zitten kan. Z'n liefhebbery-métier noodzaakt hem voortdurend het geheele *tableau* te overzien, en elke plek daarvan te kunnen bereiken, wat soms moeielyk genoeg is. Stellen wy voorloopig dat hy slechts gebruik maakt van ééne geldsoort, van 't minimum der *mise*: den gulden, hetgeen z'n arbeid, en den mynen by 't berekenen, eenigszins vereenvoudigt. Z'n speelkapitaaltje ligt vóór hem op de tafel, die naast en achter hem door 'n drie-vierdubbele rei spelers omgeven is. Dozynen handen reiken langs en over hem heen. De een tracht den arm òm hem te buigen. De ander strekt de hand over z'n schouder uit. Velen zoeken 'n noorder-doortocht tusschen z'n lyf en armen heen, d. i. ze stryken rakelings langs de som die vóór hem ligt, en die alzoö wel behoefte heeft aan 'n beetje bewaking.

Daar klinkt het: *Messieurs, faites le jeu!* Onze vriend neemt 'n handvol guldens, en zet, byv. op ieder der nummers 0, 6, 3, 32, 17, 19, 12, 11, 3, 9, 12, 23, 2, 11, 18, 0, 2, 26, 20, 36, 11, alles *en plein*.

Voorbedachtelyk verwaarloosde ik hier alle volgorde. Ik boots daarin m'n speler na, om zoo wáár mogelyk te zyn. Ook volg ik zyn voorbeeld in 't meer dan eens bezetten van dezelfde nummers. Wat hem beweegt, na reeds op den *zéro*, op 2, 3, 11 en 12 gezet te hebben, later nog *mises* daarby te voegen — op de *elf* zelfs by herhaling — mogen hy en de H. Morfondaria verantwoorden. Myn taak bepaalt zich tot relateeren.

Toch is m'n relaas nog op-verre-na niet volledig. En onnauwkeurig was 't ook. Ik nam nog zekeren regel in acht, door eerst alle *en plein*-zetten te noemen en alzoö de *mises* volgens hare soort

te rangschikken. Zoo ordelyk gaat onze speler niet te-werk. Z'n hand zweeft en zwiert snel en onregelmatig in zenuwachtige trekkingen over de tafel, zoodat niet alleen de toeschouwer daarop geen oog houden kan, maar hyzelf onmogelyk met juistheid kan weten waar-i z'n geld . . . gestrooid heeft. Stellen wy dat er tusschen al de *plein*-zetten in, *mises* komen te staan:

à *cheval* op: 0 à 3, 3 à 6, 8 à 11, 36 à 35, 22 à 23, 14 à 17, 25 à 28, 16 à 19, 22 à 19, 11 à 12, 12 à 9, 10 à 11, 11 à 12, 11 à 14,

op de *plein transversalen* op: 7 à 9, 31 à 33, 16 à 18, 12 à 10, 34 à 36, 10 à 12, 12 à 10, 10 à 12, 12 à 10 . . .

Vindt ge dat telkens terugkeeren op die eene transversaal zonderling, lezer, wyt het my niet. Ik teeken naar model, en ben verantwoord met juistheid. Dat ik dezelfde transversaal dan eens 10 à 12 noem, dan weder 12 à 10, geschiedt alweer om zoo korrek mogelyk te wezen in 't schetsen van al dat inkorrekte. Onze speler namelyk zet *mises* op den rand naast 12, en tevens aan den anderen kant naast 10. Hy moet hiervoor z'n redenen hebben, en al ontsnappen die aan myn waarnemingsvermogen, ik word liever voor dom gehouden dan dat men my zou verdenken van onwaarachtigheid.

Maar we zyn nog niet gereed. Er worden — of werden door dat alles heen — *mises* geplaatst: op de *carrés* 5 à 9, 28 à 32, 11 à 15, 25 à 29, 26 à 30, 7 à 11, 31 à 35, 8 à 12, 10 à 14,

op de *transversalen* 28 à 33, 25 à 30, 1 à 6, 10 à 15, 19 à 24, 7 à 12,

op de *première douzaine*,

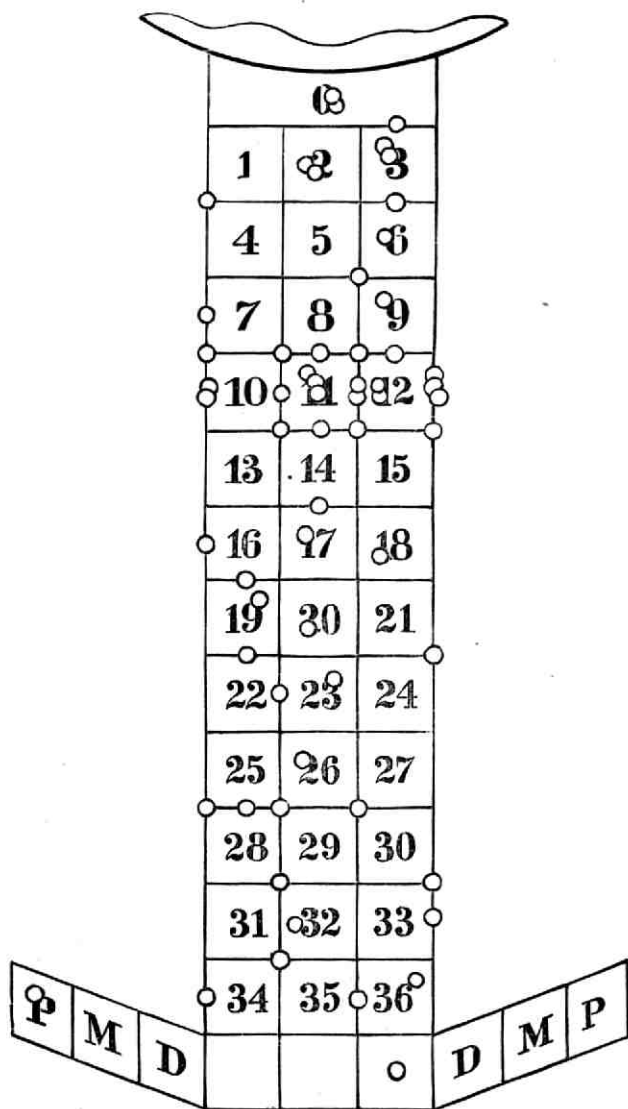
op de derde *colonne*. . .

Wat die ongelukkige ééne gulden op twaalf kansen beduidt — 8½ cent op één nummer! — begryp ik weer niet. Men kan er uit leeren dat er juist geen onderaardsche reis noodig is om mysterien te ontmoeten. De ongerymdheid van zoo'n zet door gebrek aan verhouding met de overigen, valt ieder ander dan den nummerman in het oog. Maar 't is onvoorzichtig de oorzaken die hem hiertoe bewogen al te nadrukkelyk optesporen. Toch zal ik dit later doen omdat ik me nu eenmaal heb voorgenomen alles te weten. . .

Hm, ziedaar 'n kolonne-zet van mezelf!

Onvoorzichtig noemde ik 't zoeken naar de oorzaak der verschynning van die zeventien halve centen op zoo'n kolom, omdat hieruit de schyn wordt geboren als hadden wy wèl begryp van den kausaal-nexus die de andere zetten beheerscht, en alsof wy onderscheid van rang toekenden aan verschillende manieren van niet-weten. We moeten ons vergenoegen met de hoop dat de speler, om niet te worden verdacht van krankzinnigheid, zekere geheime aanleiding vond welker gegrondheid wy voor-als-nog niet kunnen beoordeelen. Misschien blykt ons later iets daarvan.

Zoodra onze nummerzetter z'n werk verricht heeft, ziet het *tableau*, voor zooveel de zetten van dien éénen speler aangaat, er aldus uit:

Men bedenke evenwel dat ook de andere spelers gedurende dien-zelfden tyd hun zetten gedaan hebben, en dat er alzoo 'n afnattende oplettendheid toe behoort, ik zeg niet: om 't vaderschap van al die mises uit elkaar te houden — dit is onmogelyk — maar om dit voortdurend te beproeven. Hierover ontstaat dan ook soms twist. Niet zoo dikwyls echter als 'n oningewyde veronderstellen zou. Dat een zelfde mise zeer vaak door meer dan een persoon voor de zyne wordt aangezien, is zeker. Doch dit verschil van meening openbaart zich slechts wanneer de kwestieuze inzet op 'n winnende plaats staat, daar al 't verloren geld aan de Bank vervalt, en in dat geval niemand er belang by heeft te weten wie 't gezet had. Ook moet hierby worden opgemerkt dat er van de eigenaardige soort van spelers die ik nummerzetters noemde, gewoonlyk slechts één aan elke tafel te vinden is. Vele leden van 't speelpubliek — nog altyd spreek ik niet van de beoefenaars der *simple chance*: de hoofdzaak! — bezetten op de nummers slechts eenige kansen. De een speelt op twee, drie nummers *en plein*, de andere op 'n paar *carré's*, enz. Doch al die zetten saamgenomen bedragen al ligt zooveel als de door my veronderstelde nummerzetten van dien eenen speler. Ook gebeurt het soms dat twee of drie van deze soort, in het drukste van 't seizoen wel genoodzaakt zyn elkaar op 't zelfde jachtveld te ontmoeten. Dan staat het *tableau* letterlyk *vol*.

Men moet erkennen dat de *croupiers* *) zeer oplettend zyn, en meer acht geven op de belangen der spelers dan in zekeren zin van hen kan worden gevorderd. In de reglementen namelyk wordt uitdrukkellyk bepaald dat de Bank zich met de geschillen der spelers onderling, niet behoeft intelaten. De geëmployeerden zyn echter dikwyls genoodzaakt iets als uitspraak te doen, en wel door 't feit der betaling zelf, of liever door er in te berusten dat de naastbyzittende, of de onbeschaamdste door snel toegrypen, zich van de massa — *masse* is speelterm — en alzoo van zeker *jus primi occupantis* meester maakt. Wie 't op 'n winnend nummer betaald geld naar zich toestrykt, heeft veel vóór boven den reklamant die de litigieuze som niet in z'n bezit heeft, omdat het gemakkelyker valt iets te behouden dan het te bekomen, de eenvoudige waarheid waarop dan ook die fameuze rechtsregel gegrond schynt.

Er moet nog worden opgemerkt dat de Bank de door 'n speler behaalde winst eigenlyk niet uitbetaald aan 'n *persoon*, maar aan 't winnend *nummer* of aan de winnende *kleur*. Zy gedraagt zich alsof ze met den speler niet te maken heeft, en beschouwt de winnende plek op het *tableau* als 't domicilie van haar krediteur —

*) Sommigen zeggen verkeerdelyk *groupier*. Volgens sommigen zou dit woord afgeleid zyn van *croupe*, het schopje waarmee men 't geld toeschuift of wegstrykt. Maar dit instrument wordt nooit dan met het woord *rateau* aangeduid, waarvan de Duitschers natuurlyk: *ráhtoh* maken. Wat die *croupiers* beweegt het woord *croupier* voor 'n belediging te houden, is my onbekend, doch zeker is 't dat ieder die voor beleefd wil doorgaan, van: *Messieurs les employés de la Banque* spreekt. En waarom niet? Men heeft wel voor erger dingen zachte benamingen uitgevonden.

wien dan ook — waar zy zich van haar verplichting op wettelyke wyze kwytten kan. Het gaat haar niet aan wie er al mochten beweren in dat domicilie vertegenwoordigd te zyn. Dit is principe en regel. Toch komt het voor, dat de Bank 'n reeds weggestreken winstmassa nogeens aan een anderen speler uitbetaalt. De oorzaken die haar tot deze grootmoedigheid nopen — zy weet wat ze doet! — zal ik later behandelen, doch reeds nu maak ik de opmerking hoe hieruit te besluiten valt dat de kansen op winst niet alleen — of juister: niet hoofdzakelyk — op arithmetische gronden berusten, dewyl alle voor de Bank gunstige cyferverhoudingen — die $2^{20}/_{37}$ procent op de nummers! — worden omvergestooten door zoo'n genereuze afwyking van den regel. Ik ben niet vreemd van 't denkbeeld dat de Bank goede zaken maken zou, ook zonder die $2^{26}/_{37}$ procent, dat is: wanneer ze den inzet op winnende nummers *zes-enderdig* malen betaalde.

Toch behoort ieder die 't spel doorgronden wil, aanvankelyk van 'n stipt-wiskunstig standpunt uittegaan, en ook later, by de ontleding van de meer ingewikkelde verhoudingen, omstandigheden en aandoeningen die het spel beheerschen, blyft zekere wiskunstige opvatting altyd noodig. Niet-minder dan elders voorzeker zal op 't gebied der menselyke zwakheden, deugden en hartstochten, *twee* maal *twee* altyd gelyk zyn aan *vier*. Het opmerken daarvan moge meer inspanning vereischen, meer gevaar opleveren van afdwalen, dan de onbedriegelyke openhartige trouwe cijfers: waarheid is altyd waarheid. En — gelyk overal — het een licht het ander toe. M'n gnomen waren zoo onverstandig niet. Zy . . .

Neen, eerst onze nummertobber. We zagen dat hy om 'n som van *een-en-zestig* guldens aan verschillende kansen te wagen — hy tast het lot op *honderd-twee-en-zeventig* plaatsen te-gelyk aan! — even zooveel malen den arm uitstrekte. Het getal van die bewegingen wordt nog verhoogd door de weifeling in keus. Slechts weinige guldens worden gezet als 't gevolg van 'n vooruitberaamd plan en met iets als moed van overtuiging. De hand van den speler dwaalt van 36 naar de *nul*, van de *douzaines* naar 't midden, naar den *zéro* weder, en terug naar den rand, weer naar 't midden . . . neen, *zéro* is beter, of . . . toch niet, *elf* is goed . . . neen, liever 'n transversaal of . . . wat anders. Dat andere — hy weet niet wát? — is altyd beter . . . hy weet niet waarom? Eindelyk vindt het stuk z'n plaats . . . 't mocht wat! Tusschen al de overige zetten in, wordt het, na reeds twee- driemaal verplaatst te zyn, nog eens spoedig naar 'n ander vak geschoven, of van *carré* tot *plein* bevorderd, gedegradeerd ook van volle transversaal tot 'n dito van zes.

Dat woelen, werken, wurmen, houdt aan tot het kogeltjen op de koperen plaat springt. Op dit oogenblik roept de *croupier*: *rien ne va plus!* Nog tracht de speler in der haast het Noodlot 'n verbeterde kans aftegrissen. De olykert wil nog *in extremis* — *post mortem* liever, want volgens het reglement ricketikt de kleine kogel den uitvaart van alle besluiteloosheid: men mag z'n *mises* niet meer aanraken — hy wil nog even dat *carré* 5 à 9 veranderen in . . . in . . .

Het was te laat! Jammer, niet waar? Hy had zoo gaarne dien éenen gulden verschoven naar 4 à 8, of op 'n ander *carré* gezet, 'tgeen natuurlijk veel beter is dan 5 à 9. Hy moet er nu in-gods-naam in berusten, maar 't is wel hard. Waarom hy 't enorm verschil in kans van 'n ander *carré* zoo laat inzag, en waarom hy dan niet àl z'n geld op 'n meer bevoorrecht kruis plaatste, is me tot-nog-toe onbekend gebleven. Met nog meer grond zouden sommigen 'n gelyke vraag kunnen doen omtrent het zoo druk bezette nummer *elf*. Er schynt in het hart van onzen nummerman zekere ingenomenheid met dat cyfer te heerschen. Hy zet er òp, er naast, er by, er omheen. Hy bekranst het met 'n guirland van zetten. De man heeft vertrouwen op dat fameuze nummer . . .

Vertrouwen . . . ja, vertrouwen . . . neen. 't Is zoo heel vast niet. Nu ja, hy vertrouwt wel, maar hy weet z'n vertrouwen binnen de perken te houden. Hy vertrouwt met mate. Hij vertrouwt . . . met bezadigdheid, met verstand, met voorbehoud, dat is, wel beschouwd, met 'n beetje wantrouwen. Want al belydt-i z'n geloof, z'n vast geloof in dat nummer *elf*, door *twintig* malen 'n deel van z'n geld aan de hoede van dienzelfden Heilige optedragen:

drie maal en *plein*,
vyf maal à *cheval*,
vyf maal op 'n *transversale pleine*,
vier maal op 'n *carré*,
twee maal op 'n *transversaal van zes*,
een maal op de *première douzaine*,

en wel tot 'n gezamenlyk bedrag van: $3 + \frac{5}{2} + \frac{5}{3} + \frac{4}{4} + \frac{2}{6} + \frac{1}{12}$ gulden — d. i. *acht guldens, acht-en-vyftig en een derde cent*, of nagenoeg $\frac{1}{7}$ van z'n geheelen inzet, dien hy overigens over *honderd-twee-en-vyftig* andere kansen verdeelt — er blykt toch *etwas faules* in dat „geloof” te zyn.

Als ik die *elf* was, kwam ik niet uit. En JEHOVA ook niet!

»Men kan geen *honderd-twee-en-zeventig* kansen dienen. Geloof in My, of aanbid BAÄL, vleesch, wetenschap, zinnen, eigen oordeel of andere nummers, maar verwacht niet dat ik me zal' openbaren in *vyf-en-dertig*voudige winkeracht, zoolang ge u inlaat met 10, 12, vry onderzoek, en hoe al dat andere tuig heeten moge. Die 10 en 12 zyn vèr van my . . . op de draaischyf, al vermeten zy zich rechts en links van me te liggen op het *tableau*. Bedenk dat uw nummer *elf* 'n jaloers nummer is. Dat het geen hinken op *honderd-twee-en-zeventig* kansen verdragen kan. Zoodra straks het balletje valt, zal ik er zyn of ik zal er niet zyn, maar 't modern-gemiddelde van die twee mogelykheden is 'n ònmogelykheid. Wees elfman of anderman, naar verkiezing, maar wees òf het een òf het ander. Geloof of ontken, maar *sey was du bist* en schandvlek uw karakter niet door gebrek aan moed om aantenemen of te verwerpen. Dat heden-daagsch geschipper met vasthouden en loslaten . . .

Het voortzetten van deze preek behoort op 'n andere plaats te huis, misschien by de behandeling der wonde plekken in 't modern denkvermogen. Voor 't oogenblik hebben we nog slechts met den lichamelijken arbeid van onzen nummerzetter te doen. Men houde in 't oog dat hy, zonder juist te verliezen, voortdurend z'n zilveren munt uit de handen geeft, daar telkens byna al z'n guldens wor-

den weggestreken en de Bank hem gemakshalve de gewonnen veelvouden in goud betaalt. Gedurig moet hy dit wisselen om 't circuleerend zilvermedium van z'n bedryfs-kapitaal aantevullen.

Al dezen arbeid nu verricht hy *zeventig* malen in het uur, hetgeen men als de gemiddelde frekwentie der *coups* op de roulet kan aannemen, en dit houdt hy 'n geheel seizoen lang — te Homburg 't gansche jaar door! — *zes* of *acht* uren daags uit. Hy is, en daarom sprak ik zoo-even van *lenden*, hy is wat de Franschen zoo eigenaardig uitdrukken met het woord: *éreinlé*. . . ontwricht, ont-heupt.

Gedurende al dien tyd verdroeg hy het dringen, stooten, stompen, van z'n omgeving. En nog andere dingen ving-i op, die ik nu voorbyga, omdat ik geen kans zie de velerlei soort van warmten te beschryven, die dikwyls in zoo'n zaal heerschen. Na dit gedeelte van m'n schets alzo te hebben overgeslagen op 'n manier die begrypelyk maakt wat ik had kunnen zeggen, is 't rechte oogenblik daar om te verzekeren dat het grootste deel dezer variëteit van spelers uit . . . *vrouwen* bestaat. Vrouwen, d. i. dames, gravinnen, prinsessen.

Om 't ware doel — leebraken — volkomen te bereiken is zekere tyd noodig, of liever 'n zekere tyd die door 't beschikbaar kapitaal vry nauwkeurig wordt bepaald. De arme stumper die slechts weinige honderde guldens te verliezen heeft, loopt gevaar de speeltafel te verlaten zonder behoorlyk ontwricht te zyn. Doch deze opmerking behoeft den middelmatig gefortuneerden lezer niet moedeeloos te maken. Er worden voor 'n normaal geschapen persoon die de kuur wil doorstaan tot de *éreinément* inkluis, geen schatten vereischt als die welke, byv. door de gravin KISSELEFF aan deze gymnastie besteed zyn. De lenden van deze dame wedyveren met haar kas in taaiheid. Men verzekert dat zy, zonder omtevallen, al de omschreven kittelingen — met de niet-omschrevene daarby — vele millioenen guldens lang heeft uitgehouden. Naar ik verneem speelt ze nog altyd door, doch mag zich thans, ten-gevolge eener wreede beperking van haar middelen — ik heb hooren mompelen van kurateele — jaarlyks slechts voor *honderd-duizend* roebels van lendenpyn voorzien. Zoodra deze som verkanst is, trekt ze zich op 't een of ander kasteel terug, en zit morrend te wachten op 'n volgend jaar. »*La Kisseleff vient de partir*» beduidt te Homburg: 't is vandaag de zooveelste. *) Toch ben ik als waarheidlievend

*) Honderd-duizend roebels bedragen *f* 192,000. Aannemende dat onze gravin op elken *coup een-en-dertig* goudstukken plaatst, en *dertig* stukken van twee gulden — 'n zeer courante muntsoort aan de speeltafel — dan bedragen al haar mises tezamen *driehonderd-en-zeventig* gulden, welke som ze dus éénmaal verliest in elke *zeven-en dertig* *coups*. In de veronderstelling dat ze zich met *zeven* uren plezier daags vergenoegt, gedurende welken tyd ze nagenoeg *vyfhonderd* maal zetten kan, gaan er alzo elken dag byna *vyfduizend* gulden verloren, zoodat de arme vrouw telken reize na slechts veertig dagen plezier, uitgeplezierd heeft. 't Spreekt vanzelf dat ik niets aftrek voor de gedwongen rust op Zon- en christelyke feestdagen. Liefderyk het beste hopende,

geschiedschryver verplicht te erkennen dat eens iemand die z'n horloge had geregeld naar 't klepsydrisch verloop der Kisseleffsche roebels, zich drie minuten en eenige sekonden vergist heeft. Ze had vyf coups ongebruikt laten voorby gaan, 'n gaping in de existentie van de dame, die dan ook haar zenuwen *ungeheuer angegriffen hat*. Zoo-iets zou háár *érinteeren!*

Er ligt in 't noemen van de naam dezer gravin, volstrekt geen indiskretie. Ieder kent die zaak, en zyzelf maakt daarvan niet het minste geheim. Men beweert zelfs dat ze niet ongevoelig is voor de onderscheiding als *matalore* in 't nummerspel bekend te staan. Daar ik haar niet persoonlijk ken, weet ik niet of ik haar ooit zag spelen, doch wel bestudeerde ik dikwyls de heldenfeiten van haar geestverwanten. Zekere andere dame van dezelfde *volée*, prinses * * * byv. — die ik aanvankelyk met den naam BUDA doopte, omdat ik haar, ten onrechte, voor 'n Hongaarsche hield — geeft aan Mad^e KISSELEFF in lenden en fortuin niets toe. Gedurende den zomer is zy te Wiesbaden, en daar altyd aan de groene tafel te vinden. 's Winters ontwricht ze zich te Homburg, waar de speelzaal — nu, 1872, voor 't laatst, gelyk men weet — het gansche jaar door geopend is. Volgens sommige dagbladen bestaat het vooruitzicht dat soortgelyke inrichtingen eerlang in Frankryk weder zullen worden in 't leven geroepen. In dat geval zullen de KISSELEFF'S en BUDA'S haar jacht op vermoeienis en millioenen in dat land moeten voortzetten.

Ik wil nu eens nagaan wat de financieele gevolgen zyn van al de zetten die ik den nummerspeler wagen liet op één *coup*. Het ligt in de rede dat hy door zyn wyze van spelen, als-'t-ware zichzelf tegenwerkt. Wy zagen dit reeds in de zeer gegronde jeremia-den van nummer *elf*. Elke nieuwgeplaatste *mise* immers, kan beschouwd worden als 'n weddingschap tégen den vorigen, en wie àlle kansen bezette, zou, om de kans van verlies te ontwyken — van de zéker verloren $2^{26}/_{37}$ procent spreek ik nu niet — tevens alle mogelykheid op winst afsnyden. Er ligt alzoo in dat spelen op zooveel nummers te-gelyk, iets kinderachtigs, iets onnoozels, iets — KISSELEFF en BUDA lezen geen Hollandsch — iets *idiot's*. Men wil winnen, maar durft niet verliezen, en om de kans van verlies tegentegaan verzekert men zich zóó daartegen, dat ten-slotte het geheele doel — namelyk *winst* — verydeld wordt. Dit moge by 't uitkomen van 'n overladen nummer soms anders schynen, *op-den-duur* blykt er dat men zich zeer veel moeite getroost heeft voor weinig *fluctuatie*, en dat men — indien 't althans behalve die lendenpyn ook op zekere kitteling van hoop en vrees is aangelegd — 'n andere manier van spelen had moeten kiezen. Slotsom: nummerzetter's zyn de ware spelers niet.

veronderstellen we dat ze die treurige *grèves* ingehaald heeft, door in de week 'n paar schoft overtewerken. Met diepe roering zien we neer op de driehonderd-vyf-en-twintig dagen — van de schrikkeljaren spreek ik niet eens — die dan zoo'n mens moet besteden in den vreeslyken omgang met zichzelf... hu!

Ziehier 'n opgave der mogelykheden die de veronderstelde *een-en-zestig* zetten van onzen bedryvigen idioot treffen kunnen. Men houde daarby evenwel in het oog dat ik m'n schema in zekeren zin te gunstig heb ingericht, omdat het overladen van 'n paar nummers nog altyd zekere spanning te-weeg brengt. Nog 'n weinig meer gelykmatige verspreiding, en 't wordt voor den speler byna onverschillig waar 't balletje valt. Hy zweeft dan niet tus-schen hoop en vrees, maar houdt zich goedmoedig bezig met het leveren der aan de Bank vervallende $2\frac{26}{37}$ procent van alles wat er op de tafel komt, d. i. één *mise* van de *zeven-en-dertig mises*, of van elke *zeven-en-dertig* guldens, één.

Verondersteld uitkomend nummer.	WINNENDE MISES.			WINST.		Verlo- ren mises.	REST.																																																																																																																							
	getal.	soort.	maal.	op elke soort.	totaal op 't winnend nummer.		winst.	verlies.																																																																																																																						
0	2	en plein	35	70	87	58	f 29	f —																																																																																																																						
	1	à cheval	17	17					1	1	transversale	5	5	7	59	—	» 52	1	douzaine	2	2	2	2	en plein	35	70	77	57	» 20	—	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2	3	2	en plein	35	70	113	54	» 59	—	2	à cheval	17	34	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2	1	colonne	2	2	4	1	transversale	5	5	7	59	—	» 52	1	douzaine	2	2	5	1	carré	8	8	15	58	—	» 43	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2	6	1	en plein	35	35	69	55	» 14	—	1	à cheval	17	17	1	carré	8	8	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2	1	colonne	2	2	transpt ...			
1	1	transversale	5	5	7	59	—	» 52																																																																																																																						
	1	douzaine	2	2					2	2	en plein	35	70	77	57	» 20	—	1	transversale	5	5		1	douzaine	2	2					3	2	en plein	35	70	113	54	» 59		—	2	à cheval	17					34	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2	1	colonne	2	2	4	1	transversale	5	5	7	59	—	» 52	1	douzaine	2	2	5	1	carré		8	8	15	58					—	» 43	1	transversale	5	5	1	douzaine		2	2	6	1					en plein	35	35	69	55	» 14	—	1	à cheval	17	17	1	carré	8	8	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2	1
2	2	en plein	35	70	77	57	» 20	—																																																																																																																						
	1	transversale	5	5																																																																																																																										
	1	douzaine	2	2					3	2	en plein	35	70	113	54	» 59	—	2	à cheval	17	34	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2	1		colonne	2	2	4				1		transversale	5	5	7	59	—	» 52	1	douzaine	2	2	5	1	carré	8	8	15	58	—	» 43	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2	6	1	en plein	35	35	69	55	» 14	—	1	à cheval	17	17	1	carré	8	8	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2		1	colonne		2					2	transpt ...						375	400	f 122	f 147													
3	2	en plein	35	70	113	54	» 59	—																																																																																																																						
	2	à cheval	17	34																																																																																																																										
	1	transversale	5	5																																																																																																																										
	1	douzaine	2	2																																																																																																																										
	1	colonne	2	2					4	1	transversale	5	5	7	59	—	» 52	1	douzaine	2	2	5	1	carré	8	8	15	58	—	» 43	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2	6	1	en plein	35	35	69	55	» 14	—	1	à cheval	17	17	1	carré	8	8	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2	1	colonne	2	2	transpt ...					375					400	f 122	f 147																																														
4	1	transversale	5	5	7	59	—	» 52																																																																																																																						
	1	douzaine	2	2					5	1	carré	8	8	15	58	—	» 43	1	transversale	5	5		1	douzaine	2	2					6	1	en plein	35	35	69	55	» 14		—	1	à cheval	17					17	1	carré	8	8	1	transversale	5	5	1	douzaine	2	2	1	colonne	2	2	transpt ...					375	400	f 122	f 147																																																					
5	1	carré	8	8	15	58	—	» 43																																																																																																																						
	1	transversale	5	5																																																																																																																										
	1	douzaine	2	2					6	1	en plein	35	35	69	55	» 14	—	1	à cheval	17	17	1	carré	8	8	1	transversale	5	5	1		douzaine	2	2	1						colonne	2	2					transpt ...					375	400	f 122	f 147																																																																						
6	1	en plein	35	35	69	55	» 14	—																																																																																																																						
	1	à cheval	17	17																																																																																																																										
	1	carré	8	8																																																																																																																										
	1	transversale	5	5																																																																																																																										
	1	douzaine	2	2																																																																																																																										
	1	colonne	2	2																																																																																																																										
transpt ...					375	400	f 122	f 147																																																																																																																						

Verondersteld uitkomst nummer	WINNENDE MISES.			WINST.		Verlo- ren mises.	REST.	
	getal.	soort.	maal.	op elke soort.	totaal op 't winnend nummer.		winst.	verlies.
			p. tr . . .		375	400	f 122	f 147
7	1	transv. pl.	11	11				
	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2	26	57	—	» 31
8	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11				
	3	carrés	8	24				
	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2	59	54	» 5	—
9	1	en plein	35	35				
	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11				
	2	carrés	8	16				
	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2				
	1	colonne	2	2	88	53	» 35	—
10	1	à cheval	17	17				
	5	transv. pl.	11	55				
	2	carrés	8	16				
	2	transversales	5	10				
	1	douzaine	2	2	100	50	» 50	—
11	3	en plein	35	105				
	5	à cheval	17	85				
	5	transv. pl.	11	55				
	4	carrés	8	32				
	2	transversales	5	10				
	1	douzaine	3	2	289	41	» 248	—
12	2	en plein	35	70				
	3	à cheval	17	51				
	5	transv. pl.	11	55				
	2	carrés	8	16				
	2	transversales	5	10				
	1	douzaine	2	2				
	1	colonne	2	2	206	45	» 161	—
13	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5	13	59	—	» 46
transpt					1156	759	f 621	f 224

Verondersteld uitkomst nummer.	WINNENDE MISES			WINST.		Verlo- ren mises.	REST.	
	getal.	soort.	maal.	op elke soort.	total op 't winnend nummer.		winst.	verlies.
			p. tr . . .		1156	759	f 621	f 224
14	2	à cheval	17	34				
	2	carrés	8	16				
	1	transversale	5	5	55	56	—	» 1
15	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5				
	1	colonne	2	2	15	58	—	» 43
16	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11	28	59	—	» 31
17	1	en plein	35	35				
	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11	63	58	» 5	—
18	1	en plein	35	35				
	1	transv. pl.	11	11				
	1	colonne	2	2	48	58	—	» 10
19	1	en plein	35	35				
	2	à cheval	17	34				
	1	transversale	5	5	74	57	» 17	—
20	1	en plein	35	35				
	1	transversale	5	5	40	59	—	» 19
21	1	transversale	5	5				
	1	colonne	2	2	7	59	—	» 52
22	2	à cheval	17	34				
	1	transversale	5	5	39	58	—	» 19
23	1	en plein	35	35				
	1	à cheval	17	17				
	1	transversale	5	5	57	58	—	» 1
24	1	transversale	5	5				
	1	colonne	2	2	7	59	—	» 52
25	1	à cheval	17	17				
	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5	30	58	—	» 28
			transpt		1619	1456	f 643	f 480

Verondersteld uitkomend nummer.	WINNENDE MISES			WINST.		Verlo- ren mises.	REST.	
	getal.	soort.	maal.	op elke soort.	totaal op 't winnend nummer.		winst.	verlies.
			p. tr . . .		1619	1456	f 643	f 480
26	1	en plein	35	35				
	2	carrés	8	16				
	1	transversale	5	5	56	57	—	» 1
27	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5				
	1	colonne	2	2	15	58	—	» 43
28	1	à cheval	17	17				
	2	carrés	8	16				
	2	transversales	5	10	43	56	—	» 13
29	3	carrés	8	24				
	2	transversales	5	10	34	56	—	» 22
30	1	carré	8	8				
	2	transversales	5	10				
	1	colonne	2	2	20	57	—	» 37
31	1	transv. pl.	11	11				
	2	carrés	8	16				
	1	transversale	5	5	32	57	—	» 25
32	1	en plein	35	35				
	1	transv. pl.	11	11				
	2	carrés	8	16				
	1	transversale	11	5	67	56	» 11	—
33	1	transv. pl.	8	11				
	1	transversale	5	5				
	1	colonne	2	2	18	58	—	» 40
34	1	transv. pl.	11	11				
	1	carré	8	8	19	59	—	» 40
35	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11				
	1	carré	8	8	36	58	—	» 22
			transpt		1959	2028	f 654	f 723

Verondersteld uitkomend nummer.	WINNENDE MISES.			WINST.		Verlo- ren mises.	REST.	
	getal.	soort.	maal.	op elke soort.	totaal op 't winnend nummer.		winst.	verlies.
			p. tr . . .		1959	2028	f 654	f 723
36	1	en plein	35	35				
	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11				
	1	colonne	2	2	65	57	8	—
	totaal Winst en Verlies . . .				2024	2085	f 662	f 723
	nadeelig verschil . . .				61 mises		= f 61	

En-en-zestig gulden verlies in *zeven-en-dertig* zetten. Nadat wy de successivelyk op tafel gelegde $61 \times 37 = 2257$ stukken, alle kansen lieten doorloopen, komen wy alzoo tot de slotsom dat daarvan de bekende $2^{26}/_{37}$ procent behoorlyk zyn verloren gegaan. Wat ik bewyzen wilde.

Slechts van zeer oppervlakkige beoordeelaars — van BUDA zelt, byv. — verwacht ik de tegenwerping dat m'n berekening onjuist is omdat de *zeven-en-dertig* kansen zich nooit in even zooveel *coups* voordoen, en er alzoo mogelykheid bestaat dat, byv. de *elf*, ten koste van andere nummers méér dan eens en zelfs dikwyls voorkomt, in welk geval onze tobber niet alleen de belasting van $2^{26}/_{37}$ procent zou uitwinnen, maar nog 'n batig slot overhoudt. O zeker, indien 'n zwaar bezet nummer meer keeren uitkomt dan de norm meebrengt, is er winst. In dat geval blyft het altyd jammer die ontvangst te bezwaren met zooveel onnutte uitgaven aan de andere kansen. Doch men bedenke dat er over 't geheel genomen evenveel kans op 't uitkomen van een niet- of schraal-bezet nummer bestaat, en dat hierdoor het tydelyk voorheerschen van 'n voordeelig nummer veronzydigd wordt. Tegenover de bewering dat onze modelspeler zou gewonnen hebben indien 't meest-bezette nummer méér dan z'n beurt had gekregen, staat z'n grooter verlies ingeval dat nummer eens geheel-en-al ware weggebleven. Het een gebeurt zoowel als 't ander, en ook die kansen worden ten-laatste op de *oneindigheid* volkomen verevend, d. i. zonder winst opteleveren noch verlies te veroorzaken. Maar 't najagen van deze verevening kan alweer niet geschieden dan ten-koste der belasting van $1/_{37}$ op alle sommen die daartoe worden aangewend.

Hoe komt het toch dat de spelers met het opbrengen van deze belasting genoegen nemen?

L'homme est dans ses écarts . . .

Het spel is 'n *écart*!

L'homme est dans ses écarts un étrange problème!

Gesteld eens, dat twee individuen of genootschappen onderling

zoo'n spel op *zeven-en-dertig* nummers beoefenend, door zekere omstandigheden genoodzaakt waren de winst *vice-versa* te doen overbrengen door 'n derde persoon. Dan zou men het toch onaangenaam vinden gedurig *minder* te ontvangen dan op wiskunstige gronden berekend worden kon 't juiste bedrag te zyn, niet waar? Niemand ook zou genoegen nemen met stukken geld waarvan die tusschenpersoon by elk transport $\frac{1}{37}$ deel had afgevyld. Aan de Bank echter schynt men tegen dat leeuwendeel van den onderhandelaar geen bedenking te maken.

De ontleding der oorzaken van deze grootmoedigheid behoort evenwel onder de rubriek menskunde te-huis, en we zyn nog aan de cyfers.

De stipte berekening van 't aantal nummers dat in elke *zeven-en-dertig* coups voorkomt — in rechtstreeks verband met het aantal keeren waarin zich altyd eenige nummers in zoo'n groep van zetten herhalen *) — zou me verder leiden dan ik nu gaan wil. Het is ook bovendien onnoodig dit optegeven met mathematische juistheid, omdat de gemiddelde norm slechts in 'n denkbare verrekening van oneindige mogelykheden bestaat en zich nooit *inderdaad* vertoont. Over dit verschil tusschen werkelykheid en wiskunstige theorie *) wensch ik liever een-en-ander te zeggen by 't behandelen van de *simples chances* die juist door den meerderen eenvoud aangenamer berekeningen toelaten. Het bepalen der kansen van 't nummerspel is door den hoogen noemer der breuk van de kansen op elken *coup*, zeer omslachtig. We zagen reeds op blz. 91, hoeveel cyfers er noodig zyn om de kans op *zes* achtereenvolgende nummers te bepalen. In deze omslachtigheid nu zoek ik de reden waarom vooral dames, en zeker soort van heeren die nóg slechter rekenen dan spelers op andere kansen gewoon zyn, juist het nummerspel kiezen tot terrein van hun onnaspeurlyke

*) Zoodra een nummer verschenen is, staat de kans dat het zich herhalen zal, tot die dat het zal gevolgd worden door 'n ander, als 1 : 36, of als $\frac{1}{37} : \frac{36}{37}$. Nu eens aannemende dat het tweede nummer 'n ander is, dan verandert by den derden zet de kans op een der verschenen nummers tot al de anderen, in $\frac{2}{37} : \frac{35}{37}$. Gaandeweg neemt de eerste breuk toe, de ander af. Na den negentienden zet, is de kans op herhaling van een reeds uitgekomen nummer — gesteld eens dat er nog geen repetitie had plaats gehad — *grooter* dan die op 'n nieuw nummer, en na *vier-vyf-* of *zes-en-dertig* zetten wordt de kans op herhaling van reeds uitgekomen nummers, byna tot zekerheid.

Men beweert dat somwylen een nummer gedurende meer dan *dwi-zend* *coups* is uitgebleven. De mogelykheid hiervan wordt door de onevenredige frekwentie van andere nummers bewezen. Waar de een te veel ontvangt, moet de ander derven. Dit is overal zoo. Maar in de kansrekening worden zulke afwykingen later stipt verevend. Of ook dit overal zoo gaat, weet ik niet. Twyfel is geoorloofd.

*) In verband met m'n IDEE 500, behoef ik immers niet te zeggen dat dit verschil slechts schynbaar is? Een volledige, juist omschrevene theorie stemt wel degelyk overeen met de werkelykheid. De zaak is maar dat we ons zoo vaak gebrekkig uitdrukken.

kombinatie. Men voelt zich 't begrip over dat grillig opvolgen der nummers ontsnappen, en put onbewust uit z'n eigen onwetendheid iets als hoop dat ook de goede natuur in de war wezen zal, en zich door allerlei kunstgrepen laten verschalken. Men wil, in één woord, *het lot foppen*. Omdat men zelf 'n slordig boekhouder is, verwacht men dit ook van den *Aard der dingen*, die zeker niet zal kunnen wys-woorden uit zoo'n volgezet tableau, en nu-en-dan wel eens onbedachtelyk 'n paar elfjes zal toegeven. Op die wyze verklaar ik eenigszins wat ik tot-nog-toe voorstelde als zotterny, al beweer ik niet dat deze verklaring m'n oordeel wyziget. Alleen voer ik als verschoonende omstandigheid aan dat we 'tzelfde verschynsel *overal* waarnemen. Zy die den onveranderlyken *Aard der dingen* tot 'n *persoon* maken, tot 'n *Wezen* dat z'n wil voor 't kiezen heeft — *willekeur!* — zyn gedurig in de weer met pogingen om die persoon op allerlei wyzen te bedotten. Men liefkoost hem, vleit hem, streelt z'n eigenliefde, belooft hem aangename dingen, beroept zich op bewezen dienst, op partytrekken tegen z'n vyanden, op 't *laagstellen van eigen oordeel, om alles overtelaten aan Zyn genadige beschikking*, d. i. men hoopt dat hy, geroerd door zooveel miskenning van wetenschap, door zooveel verkrachting van eigenwaarde, nu-en-dan 'n gunstig *elfje* zal toegeven. Ziedaar de godsdienst!

Of nu deze hazard-flikvlooiery wel heel plezierig is voor de arme drommels die niet op zoo'n nummer *elf* hebben gezet? Maar dezulken vleien, bidden, foppen óók . . .

De mensenvriend kan gerust zyn. De REDE laat zich niet verschalken. En de speelbanken ook niet. *Elf* en niet-*elf* zullen juist zoo dikwyls komen als met de eischen der rechtvaardigheid — en 't belang van de aktiehouders — overeenstemt. Elke tydelyke afwyking zal hersteld worden, en zelfs in die afwykingen is zekere regel optemerken, die den denker eerbied inboezemt — ziedaar de *ware* godsdienst! — voor de majestueuze waarachtigheid van *alles wat is*. Ook op dien regel zelf zyn weer uitzonderingen, op haar beurt weder beheerscht door de wetten eener indrukwekkende symmetrie. Met verbazende stiptheid zien wy het lieve *twee* maal *twee* zich uitbreiden tot 'n oncindige reeks van syllogismen, altyd geleidelyk volgende, altyd op elkaar sluitende, altyd één weg betredende, altyd uitlopend op één harmonisch geheel: eenheid, orde, waarheid!

Daar valt geen kogeltje van ivoor in eenig nummervak zonder den wil van LOGOS die *van den beginne af* alle *serien*, alle *intermittences* geteld heeft en niet wil dat één nummer verloren ga. Hy laat z'n kansen opgaan over vyven en zessen, openbaart zich in rechterkwadrant en linkerzy, aan hoogen en aan lagen. Hy schenkt z'n gunst aan allen naar ieders wiskunstig bescheiden deel. Wat zich scheef voordoet, is recht. Wat onregelmatig scheen, is stipte opvolging van de wet. LOGOS bouwt overeenstemming uit eindeloze afwykingen, en scheidt uit de onderlinge vernietiging van verwarringen, één rezultante van harmonie.

Al dwaalt onze denkkraft in 't wilde, by 't zoeken in Afrikaansche bosschen naar de oorzaak van 'n gebrekkig waargenomen feit, en al zyn de pogingen vergeefs waarmee *wy* trachten de eeuwen

optezweren uit het verledene, om rekenschap afteleggen over 't een-of-ander dat ons mysterie schynt . . . niet alzo dwaalt de REDE af, zy die uit 'n keten van *redenen* bestaat. Zy, LOGOS, de logiek. *het Zyn*, de feitelyke uitdrukking der gevolgen van al wat *was*, en DUS van al wat *is*, vergist zich niet. Zy moet wel weten waar 't kogeltje vallen zal, omdat die val 'n noodzakelyk gevolg is van alles wat voorafging.

Weten? Neen. De behoefte aan weten — de heerlyke onvolkomenheid die ons prikkelt tot volmaking — is, als honger, pyn, onafgebroken ontbinding, 'n *menselyke* eigenschap, en tevens de voorwaarde van ons bestaan. LOGOS heeft geen *weten* noodig: hy *drukt uit*. Zyn slotsommen worden in *feiten* verkondigd. (IDEEN 161—166.)

En al moge er nu misschien zekere tint van weemoedige beschimping onzer onkunde liggen over de grillige manier waarop ik voorgaf my in 't zoeken der oorzaken van die zes nullen te verdiepen — men heeft gezien dat ik reeds met de eerste geen raad wist — toch kan de rusteloosheid van zulk een onzinnig streven leiden tot iets als bemoediging.

Ik hoop dat de lezer by die olifanten-historie zal hebben uitgeroepen: zoo kan men zoo véél stellen, veronderstellen, droomen, fantazeeren . . . daar is geen eind aan!

Juist: daar is geen eind aan! Er is inderdaad geen eind aan ons niet-weten. En dat wilde ik op mijn wijs aantoonen.

»Maar is 't niet treurig, aldus overtuigd te worden dat er aan die zucht tot weten — die voorwaarde van ons bestaan dan, onze roeping, ons geluk — nooit kan voldaan worden? Zyn we daardoor niet gedoemd tot de pyn van Tantalus? Is dan niet ons geheel leven één teleurstelling?»

Waarlyk niet. Juist andersom. De moeielykheid van 't doorgronden, de onmogelykheid van doordringen tot 'n eerste oorzaak, maakt onze taak tot 'n oneindige bron van genot. Zoo'n eerste oorzaak bestaat niet. Zeer gelukkig voor ons — d. i. zeer noodzakelyk! — werd ze altyd voorafgegaan door 'n andere eerste, door 'n allereerste, die toch op haar beurt weer, 'n zeer gehoorzaam gevolg was van iets vroegers . . .

»Wie kan ons zeggen, wat begin is? Welke stip
Van d'evenaar kan roemen: ik heb 't eerst
De zon gezien, by my begon de dag!»
Wat is beginnen? Wat is *einden*? Niets!
Bewegen zal altyd, wat eens bewoog.

Bewegen, voortgaan — niet vooruitgaan immer —
Is voorwaarde en bestemming van het *Zyn*.
Bestaan is: *anders worden*. Elke terz
Van 'n sekonde draagt z'n navelmerk
Als wy.

Wie 't loochent, zegge: ik had geen moeder. *)

*) Uit VORSTENSCHOOL.

Ach, 't zou zoo verdrietig wezen als dit anders was! Verdrietig? Ja, neen . . . er zou dan niets zyn . . . geen verdriet dus ook, over zooveel doodsheid.

Een eerste oorzaak ware *per se* 'n onlogisch verschynsel. Er bestaat geen enkele reden waarom de gevolgen zich logischer zouden gedragen dan zoo'n ongefundeerde stammoeder. Twee maal twee zou zich al zeer spoedig veroorloven drie of vijf te zyn, iets anders dan vier. Dit doet die lieve eerlyke stelling *niet!* Overal en immer loopt ze uit op 'n onomstootelyk vier van werkzaamheid, van streven, stryden. Ons niet-weten, in-verband met den lust om wèl te weten, en vooral met de behoefte aan weten, is de triumpf der Mensheid. Juist dáárin ligt het verschil in aanzien tusschen ons en andere organismen van de stof, dat wy geraken kunnen tot het besef van onze onkunde, en dat wy die mogen en moeten bekampen in riddertournooien van den geest.

Welken prikkel zou 't hebben, onzen inzet neerteleggen op de vakjes van 't groote wereld-tableau, indien we daarop speelden à *coup sûr*? Of beter — en dit bewyst alweer het niet-zyn, indien iets anders ware dan 't is — zou niet terstond dat geheele spel 'n onmogelykheid worden zoodra de kansen vooruit bekend waren? Zou er iets te winnen vallen als ieder won? Werden niet allen onmachtig door de sterkte van iedereen? Allen dwaas, indien wysheid algemeen ware? Zouden niet allen arm zyn als rykdom het deel van allen was? Zou niet in die gevallen de gansche maatschappij op eenmaal stilstaan, gelyk dan aan 't uurwerk waaraan de veer of 't gewicht ontbrak?

Neem eens de proef, lezer, met 'n huisroulètje. In alle beschaafde landen kan men zoo 'n ding koopen. Ontsla u van dat vruchteloos zoeken van onbekende kogels in de evenmin bekende slagtanden van 'n onbekenden olifant, wees onverschillig omtrent het innemen van Konstantinopel, en zet uw *mise* op 'n nummer, na in den draaischyf 'n gleuf gemaakt te hebben die 't kogeltje dwingt altyd op dát nummer terecht te komen. Of laat het maar eens-vooral liggen op die plaats, en betaal uzelf slag op slag de winst. Zeer spoedig zult ge ondervinden hoe 'n alles-weter er van binnen uitziet, en weldra ontsnapt u de verzuchting: Sancta Morfondaria, geef me m'n onwetendheid terug!

Ik heb nog vergeten u te wyzen op de veronderstelde kas van uw Bank, die tegen zoo'n aanhoudend ebben niet bestand kan wezen.

Doch ook zonder dit bezwaar, al stond die kas onder speciale bescherming van 'n zestienhonderd-twee-en-zeventigschen God van Nederland *) het is den mens niet te-doen om winst alleen. Hy

*) Voor den waren Nederlander vereischt deze toespeling geen verklaring. Daar echter myn Vlaamsche lezers — m'n groet! — tegenwoordig 'n ander vaderland hebben, en daardoor misschien minder geschiedenisvast zyn in de wonderbare werkingen van hun gewezen nationaal-god, worde ten hunnen behoeve hier aangeteekend dat er in genoemd jaar 'n Nederlandsch wonder geschiedde. Een verlengde ebbe preludeerde met goed succes, in-zake kustbewaking, op de *torpedoos*.

Liberale Vlamingen, gy die 't roomsch klerikalisme bestrydt, meent

wil die winst veroveren met moeite. Hy wil stryd. Hy wil hersens en lenden breken . . .

Daar zyn we zoowaar weer aangeland by onze vriendinnen KISSELEFF en BUDA!

Nu, als onwetendheid geluk geeft, dan zyn die prinsessen zalig. Ik ben overtuigd dat ze in den droom zelfs er niet aan denken hoe ik hier bezig ben 'n fatsoenlyk schryvers-honorarium te trekken van de *mise* die ik inzette op haar onnoozelheid. Uit de vruchten van haar gebroken lenden ga ik straks 'n zomerjasje koopen.

Dit is op-zichzelf 'n goede zaak, maar toch spyt het me dat die beide speelsters me daar kwamen storen in den welgemeend ernstigen toon dien ik 'n paar alineas geleden aansloeg. Ook hierin weten zij niet wat ze doen. *Absolvo*. Met gelyke zachtmoedigheid vergeef ik den lezer dat hy 't vreemd vond, iets als godsdienstige verrukking te ontmoeten in 't aanroeren van spelkansen. Al maak ik geen onderscheid tusschen hoog en laag, toch herinner ik my dat zoodanig verschil in de wereld wèl wordt in acht genomen, en dat men daar gewoonlyk z'n emfase bewaart voor van-den-dag-kwestien, kerk, tragédie, aanbevelingen van Kamer-kandidaten, enz. My bleef 't altyd moeilik, m'n aandoeningen zoo nauwkeurig te schiften. De »Heer'' blaast in myn gemoed waar hy wil, en soms blaast-i in 't geheel niet. Maar juist om die reden mag ik 't geringste briesje niet versmaden: misschien is 't morgen bladstil. En daarom ook preekte ik zoo innig — geen scherts, ik verzeker het u! — toen ik aan 't overpeinzen raakte van het schoone der feitelyke waarheid.

Opgetogenheid by 't behandelen van zoo triviale zaken als hazardspel, by zaken zoo dor als nummers en kansen, moge vreemd schynen, ik verbind my de pen niet neerteleggen voor ik my over die aandoening zal hebben verantwoord. De alles beheerschende REDE openbaart zich — gelyk overal! — op eerbiedwaardige wyze in de *waarschynlykheidsrekening*.

toch niet dat de Protestanten, enz. Ik kan m'n waarschuwing zonder schâ afbreken door 'n verwyzing naar IDEE 434.

SIMPLE CHANCE!

De lezer ontsnapt daar aan 'n groot gevaar, en ik wensch hem van-harte geluk. Ik stond in verzoeking dit hoofdstuk te beginnen met den haatnerschen aanloop: wees gegroet, enkelvoudige kans! Schoon en beminnelyk zyt gy onder alle kansen die de groene tafel omgorden! Wees gegroet met uw *serien* en *intermittences*, met uw tweeslagen en *coups de trois*! Wees gegroet . . .

Nu, men kan voorloopig gerust zyn. De lezer ziet dat ik hem voor-als-nog de moeielyke taak uitwin, in verrukking te geraken over 'n onderwerp dat hem al te eenvoudig toeschynt. Ik verwacht nu dat hy uit dankbaarheid zes vakken op het tableau zal hebben opgemerkt — en wel de grootsten — waarvan ik nog niets gezegd heb. Ze munten boven alle andere deelen der spelteekening uit in de heerlyke hoedanigheid van *receptiviteit*. Men kan er veel geld op zetten.

En dit geschiedt dan ook. Het zyn de deftige *simples chances*, de eenvoudigste voorstellingen van winst of verlies. De winnende *mise a* ontvangt *a*. Als *a* verliest, is er 'n *a* verloren. Op die vakken wordt de stryd gevoerd tusschen niet-zyn of dubbel-zyn, tusschen objektief en subjektief, tusschen *plus* en *minus*, tusschen ja en neen. Hier geen voorbedachtelyk ingewikkelde tegenstelling van 't aantal

kansen tegen 't bedrag der mogelyke winst. Hjer geen finesses om 't doorgaand verschil tusschen zes-en-dertig en zeven-en-dertig weg-tegoochelen. Hier is eenvoud — de naam duidt het aan: — de *chance* is *simple*.

Achttien roode nummers verkondigen de zegepraal van *rouge*. Achttien zwarte roepen *la noire* tot imperator uit. *) De cyfers van *negentien* tot zes-en-dertig behooren met hun achttien tot *passé*. Wat beneden *negentien* is, heet *manque*.

Ook de onëvenen — de godenbehagende nummers — hebben hun vakje. En de evenen!

Ach, niets is volmaakt! Met innige genoegdoening zie ik terug op de ingetogenheid waarmee ik dit hoofdstuk begon. Hoe beschaamd zou ik staan als ik me had overgegeven aan 'n al te hartelyk verwelkomen van de *simple chance*, ik die nu genoodzaakt ben te erkennen dat ook zy, de eenvoudige, de oprechte, de onopgesmukte, mank gaat aan 'n euvel dat maar al te zeer. . .

De heele inkleeding van dit hoofdstuk, had bepaald geen ander doel dan neer te gaan komen op het feit om 't fraaie maar al te 'n plaatsje te gaan bezorgen, omdat die uitdrukking zoo bepaald mode is gaan worden dat ik onlangs iemand bepaald hoorde verzekeren dat z'n mama maar al te waar. . . was gaan herstellen van haar laatste ziekte.

Misschien is 't onnoozel van me die inwoekerende hebbelykheid 'n paar ezelsooren optezetten, daar 't z'n voordeel hebben kan door zulke stopwoorden op edelmoedige wyze herinnerd te worden aan de onwaarde der denkbeelden waarmee ze getoond zyn, of . . . die ze vervangen. Men houde my in dat geval 'n misslag ten-goede. Ik was wat driftig na 't lezen van . . . van . . .

Dat doet er niet toe. 't Is 'n feit dat de producent van stopwoorden zoowel den verbruiker bedriegt, als deloyale konkurentie pleegt ten-opzichte van anderen, die zich . . . éreïnteeren om by benadering 't juiste woord te vinden voor hun indrukken. 't Is diefstal, my de woorden aftenemen die ik noodig heb om exakt te zyn, en ze te bederven door misbruik. Van de tien hedendaagsche jongelieden is er ternauwer-nood één die, nog weet wat het woord »bepalen» beteekent, en BORGER'S schoone regel :

En 't vorst'lyk regtsgebied bepaalt!

is tot onzin geworden. De afschaffing van 't courantenzegel — 'n gewenschte zaak overigens — heeft er geen goed aan gedaan. Overal dringt de schryfwys door van »onzen eigen korrespondent» in 't gehucht X, waar misschien iemand byna 't ongeluk zou gehad hebben, verdrongen te zyn, als-i 't »ongeluk» had gehad in 't water te val-

*) Volgens één boekje dat voor me ligt — het bevat 'n *système infaillible* natuurlyk, en is voor 'n paar *groschen* te koop — zyn te Homburg, de nummers 1, 3, 5, 7, 9, 12, 14, 16, 18, 19, 21, 23, 25, 27, 30, 32, 34 en 36 rood, de anderen zwart. Ik meen dat dit te Wiesbaden eenigszins anders verdeeld is. Ook geloof ik dat hier de nummers 'n andere plaats innemen op de draaischylf. Dit doet niet ter-zake, myn teekening is naar 't Homburger boekje.

len. Laat ons hopen dat er altyd 'n »heer" in de buurt zou geweest zyn: »die zich gekleed te-water begaf." Ik wou dat al die schryvertjes, met of zonder kleeren dan, in de nattigheid lagen. . . neen, zy niet! Maar de deftigen, de ernstigen, de *litt. hum. etc. professores* die zich niet schamen zulk geschryf natebooten, en daarop 't verraderlyk zegel te zetten van hun officieele waardigheid. Nederlanders, voor zoover de stevigheid van uw bestaan als onafhankelyk volk gekenschetst wordt door uw taal — van schoolmeestery spreek ik niet! — door de wyze waarop ge meent denkbeelden te mogen inkleeden, zeg ik u dat ge alle tegenwoordige en toekomstige Bismarcken 't werk uit de hand neemt. Er is geen ziel in uw geschryf.

En de lezer raakt aan stoplappen zoo gewoon, dat-i te traag wordt om . . . om . . .

Om nategaan, byv. wat de *simple chance* te maken heeft met de niet gebeurde »ongelukken" van dien man te X.

Wel, 't is om u te zeggen dat ook de enkelvoudige kansen — *achtien* tegen *achtien* — 't »ongeluk" hebben nu-en-dan in 't water te vallen. Daar is 'n *zeven-en-dertigste* die de zes-en-dertig anderen van tyd tot tyd mecdogenloos »geheel gekleed" daarin dompelt.

Mocht ik liegen . . . ik zei dat het niet waar was. Mocht ik huichelen . . . ik wendde iets anders voor. Mocht ik valsch getuigenis geven . . . nu ja, dan werd ik moderne dominee en zette m'n gemoed *à cheval* op God en wetenschap tegelyk.

Maar nu eenmaal geen dominee zynde, moet ik erkennen dat ook de eerwaardige *simple chance* 'n vlekjen op haar karakter heeft. Wel zondigt ze niet zoo grof tegen 't evenwicht als al die andere kansen, doch 't is helaas maar al te waar. . .

Daar is 't alweer! De lezer zal me, hoop ik, *gaan* dank wyten voor 't *feit* dat ik *ga* schryven naar z'n smaak, zooals ik die *ga* meenen optemmeren op de modeplaten van den dag. Hy bedenke dat ik me *maar al te zeer* toeleg op de kunst hem te *gaan* behagen, op-straffe van daardoor *maar al te zeer* te *gaan* afleeren hoe iemand die inderdaad iets te zeggen heeft zich van stopwoorden onthoudt.

Nu, maar al-te, of niet al-te, wáár is het, dat er 'n *zeven-en-dertigste* kans bestaat: de *zéro*.

Laaghartige *zéro!* Dubbelnatuur, onnatuur, hermafrodiet, *juste-milieu*, niemendal!

Ge zyt niet rood, niet zwart! Welke kleur draagt ge dan, vreugdbederver, winstdief, verlieskwecker, systeemplaag, *colonne-termiet*?

Ge zyt niet *passé*, niet *manque*, niet *pair*, niet *impair*. Gê zyt vervloekt. Gy zyt 'n satan, 'n heele . . . neen, 'n halve, en dus zelfs als duivel niet volmaakt.

Want, in afwyking van z'n vroegere meer radikale bestemming, toen de *zéro* alle op de *simples chances* gezette *mises* aan de Bank deed vervallen *) heeft de menslievende direktie — ze wist weer

*) Dit is onjuist gezegd. Vroeger waren er op de roulet — en by sommige speelbanken is dit, naar ik verneem, nog 't geval — twee

wat ze deed! — die vernietigende werking van de nul gehalveerd. Wanneer de *zéro* uitkomt, beslist de daarop volgende zet of men *verliest* dan wel: *niet-wint*. En de verdrietige onzekerheid tusschen deze beide kansen kan men afkopen voor de helft der *mise*, in spelerstaal: *partageeren*.

Dit »partageeren» is, eenmaal de halve werking van den *zéro* aangenomen zynde, korrekt, daar de door 'n nul getroffen inzet juist tot op de helft der waarde herleid is. Aanvankelyk zag ik dit anders in, omdat het blootstellen van 'n geldsom *die niet winnen kan* aan 't gevaar der belasting welke voor de kans op winst betaald wordt, me nadeelig voorkwam. Door 'n mogelyken tweeden *zéro* immers, zou de *mise* teruggebracht zyn tot een *vierde-deel*, omdat er twee gunstige *coups* vereischt worden = $\frac{1}{4}$ kans, om haar tot 'n *achtste* der waarde, enz. Deze beschouwingen zyn wel waar, doch onjuist. De *mise* wordt inderdaad door de nul tot de helft gereduceerd, en de Bank veronderstelt dat die helft door den speler op den volgende *coup* gezet is. Ze laat de haar behoorende helft daarby staan om daarmee, als die *coup* den speler gunstig is, haar verlies te betalen. De helft eener *en prison* geplaatste *mise*, deelt dus eenvoudig in de algemeene kans van alle zetten op de *simples chances*. Het spreekt overigens vanzelf dat de speler 't recht heeft de plaats te kiezen waar z'n geld de hechtenis ondergaat. Hy mag 't van rood op zwart, van zwart op manque, van *passé* op *pair* schuiven, enz.

De slotsom is dat éénmaal in de *zeven-en-dertig* *coups*, de helft der inzetten op enkelvoudige kansen, aan de Bank vervalt, d. i. $\frac{1}{74}$, of $1\frac{13}{37}$ procent van alles wat op de *simples chances* gezet wordt. *)

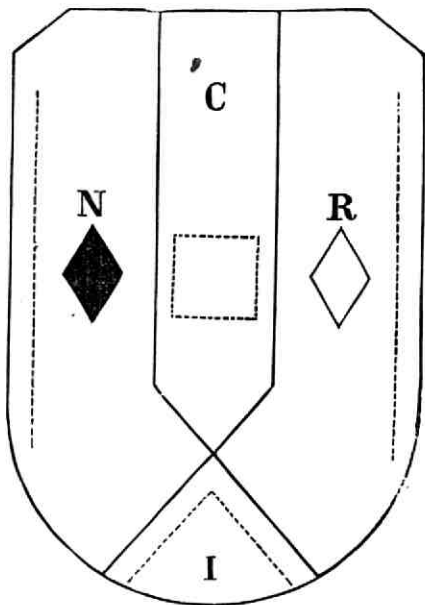
In-weerwil van 't groot verschil tusschen deze belasting, en die

zéroos, waarvan de ééne voor *zwart*, *even* en *passé* gold, de ander voor het tegenovergestelde. Hierdoor werd de kans op 't nummerspel ten voordeele van de bank = 10 : 9, en veel nadeeliger alzoo voor den speler, dan thans, nu ze 69 : 18 staat. Op de *simples chances* werkten die nullen in 't schoonste geval: *behoudend*, d. i. men verloor niet als de goede uitkwam. De ander militeerde natuurlyk voor de Bank. Die dubbele nul maakte het spel op de *simples chances* juist even nadeelig voor den speler als thans de enkele *zéro* op de nummers werkt. Tegen *achtien* winnende zetten, gingen er *negentien* verloren.

*) Uit de couranten heb ik vernomen dat men te Homburg gedurende eenigen tyd de werking van den *zéro* op de *simples chances*, tot *een-vierde* verlaagd heeft. Hoe men 't inrichtte om dit doel te bereiken weet ik niet, doch 't kwam neer op m'n belasting van $\frac{1}{148}$ = $2\frac{5}{37}$ procent van alles wat in groote vakken gezet werd. Het verwonderd me dat dit wéér veranderd is, daar de Bank naar myn inzien geen schade kan geleden hebben by die edelmoedigheid. Misschien ligt er zekere synheid in 't herstellen van de vorige bepaling, om niet op 't denkbeeld te brengen dat zy des-noods de *zéro* wel geheel en al missen kan. De grondslag van haar winst ligt op 'n heel ander terrein, en zoodra dit aan ieder duidelyk werd, zou 't met de gansche inrichting gedaan zyn. Men wil de Schlungelhansen niet te wys maken. Lieve hemel, dat gevaar is nog zoo groot niet.

welke op nummerzetten geheven wordt, worden deze groote vakken op de roulet niet zeer druk bespeeld. De ware speler die 't zetten op nummers versmaadt — »omdat men hun loop niet berekenen kan» hoort men dikwyls zeggen — zoekt z'n *simple chance* op 'n andere tafel, in 'n ander spel, in de *trente-et-quarante*. Dit spel staat tot de roulet als 'n frak tot 'n boezelaar, als 'n heer tot 'n burgerjuffer, als 'n beursman tot 'n huishoudster. Geen gravinnen of prinsessen zyn in-staat de minaching te wyzigen die 'n rechtgeaard *simple-chance*-speler voor dat »domme wedden op 'n ivoren balletje» bezielt. Straks zullen wy eenigszins kunnen beoordeelen of deze minaching gegrond is, en zoo ja, of ze hem fraai staat, hem den frak- en beursman, den ernstigen »spekulant.» Als zoodanig namelyk beschouwt zich de ware speler.

Het *trente-et-quarante*, is 'n spel, schitterend van eenvoud. Niet alleen heeft men hier slechts de keus tusschen twee kansen — rood of zwart — maar ook het toepassen der weddenschap daarop is maar op twee manieren mogelyk. Men zet z'n geld op *rouge* of op *noir* dan wel op *couleur* of *inverse*. Dit is alles. Het plaatsen van 'n mise op de lyn die *zwart* of *rood* van *couleur* of *inverse* scheidt, heeft geen andere beteekenis dan dat men de beide helften van z'n geld op ieder der naastliggende kansen plaatst. *) De zaak wordt er niet ingewikkelder door. Ziehier het *tableau*.

*) Dit is iets minder onzinnig dan 't spelen à cheval op twee nummers. Wie dit laatste doet, wedt op minstens één onmogelykheid, daar

De door my met R en N gemerkte vakken stellen *rood* en *zwart* voor. De letters I en C beduiden de onderling wedyverende kansen op *inverse* en *couleur*. De gestipte lynen beteekenen de plek waar de *mises en prison* geplaatst worden die ten-gevolg van 'n *refait* — iets als tegenhanger van den *zéro* op de roulet — de beslissing over haar lot van 'n volgenden zet moeten afwachten, d. i. of ze *niet-winnen* dan wel *verloren* zyn. Kans op winst hebben ze na zoo'n *refait* niet.

De wyze waarop de uitslag der *coups* wordt bepaald, is als volgt:

Een der *croupiers* heeft 'n pak van zes spellen kaarten voor zich liggen. Deze worden ten-aanschouwe der *galerie* dooreengemengd, waarna door een der leden van 't publiek, daartoe uitgenoodigd, de *coupe* gedaan of »afgenomen» wordt, zoodat die $6 \times 52 = 312$ kaarten geplaatst zyn in 'n volgorde die aan niemand kan bekend zyn.

't Spreekt vanzelf dat ik hier 'n uitzondering maak voor *clairvoyante* somnambules. Toch zy 't me by deze gelegenheid vergund die dames plechtig aantebevelen in de algemeene bewondering. Elk ander dan zy, 't vermogen bezittende met de oogen van den geest acht, tien of twaalf centimeters karton te doorboren, zou waarschynlyk die gaaf misbruiken om alle banken van de wereld te doen springen, d. i. uitteroeien. De moraliteit. . . weg daarmee! We spreken nu van geld alleen, en daarom zeg ik dat aan elke helderziende die niet schatryk is — er zyn er zoo! — 'n plaats onder de engelen toekomt. Toen GÖTTE verzeerde dat *nur Lumpen* bescheiden waren, heeft-i de *clairvoyantes* over 't hoofd gezien. Dit begryp ik met *myn clairvoyance*.

Maar . . . Publiek en *helderzien* zyn twee verschillende zaken. Men ziet nu eenmaal *niet* door die met den rug naarboven gekeerde kaarten heen en weet *niet* hoe ze op elkaar volgen. Mocht misschien 'n oningewyde hier denken aan de mogelykheid van valsch spel, dan antwoord ik hierop voorloopig dat hy blyk geeft . . . 'n oningewyde te zyn. Hy oordeelt naar de indrukken van de profane wereld die hy misschien kent . . . maar de speelbanken kent hy niet. Valsheid is overal elders mogelyk, denkbaar, waarschynlyk misschien, maar de Bank is 'n tempel van integriteit. Nergens ter-wereld vertoont zich wat ik nu gemakshalve lotsbeschikking noem, zoo zuiver, zoo ongeschonden — of wil men liever: zoo ongekorrigeerd — als aan publieke speeltafels. Indien de goede trouw met schimp en smaad uit de harten der mensen ware verdreven, de stumpert zou *am grünen Tisch* te Homburg en Wiesbaden haar laatste, maar zekere, toevlucht vinden. Ze wordt daar *als nergens elders* geacht, geëerd,

't verschynen van een nummer alle anderen uitsluit. By den *à-cheval*-zet op de *trente-et-quarante* kan men beide helften van z'n mise winnen, omdat *rood* en *zwart* niet met *couleur* en *inverse* konkurereeren. Deze kansen zyn onafhankelyk van elkander.

Dit belet evenwel niet dat ook zulke wyze van spelen de kans op verlies verhoogt, omdat de helft van de *coups* niet geldt, waardoor de speler grooter bedrag aan de belasting blootstelt dan z'n uitzicht op winst waard is, of liever dan hy daarvoor volstrekt storten moet.

ontzien, geëerbiedigd, gehoorzaamd. En dit moet wel! Ze heeft daar rang van twee maal twee. Ze is daar 'n tyrannieke majestueuze noodzakelykheid. Schelmen, dieven, spekulant, aktie-opdringers, staatsleening-uitschryvers . . . zet 'n speelbank op, en wordt eerlyk! *)

Gelykvoers weer:

De *croupier* neemt van die kaarten 'n pakjen in de hand, en keert een-voor-een 'n kaart om, die hy voor zich op de tafel legt. Hy telt de *points*, waarby de aas voor één gerekend wordt en de beelden voor tien. Zoodra de rei kaarten meer dan dertig punten bevat, begint hy 'n tweede rei te leggen, waarvan de *points* op gelyke wys geteld worden. Indien de eerste rei het laagste *point* heeft, wint de zwarte kleur. In 't omgekeerd geval, rood. De beslissing tusschen *couleur* en *inverse* hangt af van de kleur der eerst gekeerde kaart in-verband met den uitslag van de *points*. Indien rood wint en de eerste kaart van den *coup* diezelfde kleur draagt, telt de slag voor *couleur*. *Inverse* beduidt het omgekeerde. Het aantal punten der beide reien wordt slechts naar de eenheden boven de dertig genoemd: *un, deux, trois*, enz. tot *neuf* toe. Veertig, het maximum, heet *quarante*. Indien het aantal punten der beide reien gelyk is — met uitzondering van de *refait* — is de *coup* nul. Er is dan niets geschied, en ieder kan over z'n inzet beschikken.

Daar de zes spellen kaarten tezamen 2040 *points* bevatten, zyn ze gewoonlyk in 25, 26, 27 of 28 *coups* uitgeput. Deze groep heet *taille*. Na 't afloopen van 'n *taille* worden de kaarten op-nieuw gemengd en door dezen of genen uit de *galerie* — het Publiek — gecoupeerd.

Als *refait* werd oorspronkelyk gerekend: het samentreffen van *un* en *un*. Tegelykertyd met het halveren van den *zéro* op de rou-

*) *Noot van 1872*. Het zwendelaartje THIERS heeft, naar ik uit de couranten verneem, zich ten sterkste tegen de weder-invoering der speelbanken in Frankryk verklaard. Dit is geheel in z'n rol, en stemt volkomen overeen met z'n tegenwerking der *gratuite* aflossing van de oorlogsschuld, waarop door zooveel welmeenende patriotten was aangedrongen. Valsche spelers houden meer van *staatsleeningen met premien*, zeer voordeelig voor wie zelf kaarten uitzoekt en rangschikt. Het behoeft* immers geen betoog dat THIERS den nieuwen *emprunt* kan laten ryzen en dalen naar verkiezing? *Et la pauvre France de payer!*

Dat de jongste Fransche Leening zoo »goed geslaagd» is noem ik 'n treurig verschynsel. 't Bewyst namelyk:

dat het slecht geschapen staat met *produktieve* industrie.

dat de voorwaarden waarop ze werd uitgeschreven, *onéreux* zyn voor Frankryk, en alzoo onbeschaamd-voordeelig voor dien THIERS en konsorten. Zy weten zoo goed als iemand dat die Leening nooit zal worden afgelost, omdat het geheele stelsel van Staatskrediet op 't invallen staat. Doch dit is voor die heeren de vraag niet. Lang vóór de krisis die heel Europa dreigt, hebben zy hun papieren met eigengemaakte agio van de hand gezet. Tegen den tyd der algemeene Europeche Staatsbankroeten — die toch eens komen moet! — dragen de kleine renteniertjes den last. Alzoo: leven de *eerlyke* Speelbanken!

let, is ook deze belasting met de helft verminderd. Slechts wanneer de laatste kaart zwart is, wordt dat *un* en *un* als van werking beschouwd. Laat ons zien hoeveel dit bedraagt.

Ik geef de nu volgende berekening niet als wiskunstig juist. Het nagaan der mogelijkheden waarop die 312 kaarten op elkaar kunnen volgen, en op hoeveel wyzen alzo de daardoor voorgestelde 2040 punten kunnen verdeeld zyn, zou me verder leiden dan noodig is. Voor 't tegenwoordig doel is 't voldoende my te bepalen tot de beschouwing der laatste kaart van elke rei, en van den invloed dien zé op het sluiten daarvan uitoefent.

Die laatste kaart wordt:

voor één	geteld . . .	24	keeren,
» twee	» . . .	24	»
» drie	» . . .	24	»
» vier	» . . .	24	»
» vyf	» . . .	24	»
» zes	» . . .	24	»
» zeven	» . . .	24	»
» acht	» . . .	24	»
» negen	» . . .	24	»
» tien	» . . .	96	»

De kans dat 'n rei met 'n kaart van tien punten sluit, is alzo hooger dan dat ze met een der andere kaarten eindigt, die overigens met elkander gelyk in kans schynen te staan.

Ook dit is evenwel zoo niet. De aas kan alleen de reien sluiten die reeds *dertig* punten bedroegen. De *twee* maakt slechts 'n eind aan de rei als er *negen-en-twintig* of *dertig* punten op de tafel lagen. De *drie* heeft *acht-en-twintig*, *negen-en-twintig* of *dertig* noodig voor ze als slotkaart dienen kan. De *tien* maakt 'n eind aan elke rei die voor 't neerleggen der laatste kaart meer dan *twintig* punten bedroeg. Hieruit vloeit voort dat de hoogste slotkaarten het meest kans hebben 'n laag *point* voorttebrengen, anders gezegd: dat de kans van het *point* in verhouding staat tot de frequentie der kaarten die 'n rei kunnen sluiten.

Stellen wy dat ééne rei die op *dertig* stond, werd gesloten door 'n aas. Daar nu 'n *twee* het dubbel getal der reien sluiten kan door 't *point* op *een-en-dertig* of *twee-en-dertig* te brengen, brengt deze slotkaart twee kansen voor *un*, tegen slechts ééne op *deux* mede. Aldus voortredeneerende komen we tot het volgend resultaat:

un is mogelijk by alle slotkaarten, en komt

dus voor	13	maal
<i>deux</i> , mogelijk by alle slotk. min één	12	»
<i>trois</i> , » » » » » twee	11	»
<i>quatre</i> , » » » » » drie	10	»
<i>cing</i> , » » » » » vier	9	»
<i>six</i> , » » » » » vyf	8	»
<i>sept</i> , » » » » » zes	7	»
<i>huit</i> , » » » » » zeven	6	»
<i>neuf</i> , » » » » » acht	5	»
<i>quarante</i> , alleen mogelijk by 'n slotkaart van tien punten	1	»

aantal mogelijkheden der slotkaarten 82.

De frekwentie van *un* wordt alzoo uitgedrukt door de breuk $\frac{13}{82}$, en de kans op twee *un*'s achter elkaar met $\frac{13^2}{82^2} = \frac{169}{6724}$. Daar nu de *refait* slechts geldt als de laatste kaart rood is, bedraagt de doorgaande belasting op alle sommen die men op de *trente-et-quarante*-tafel neerlegt, $\frac{169}{13448}$, of nagenoeg $1\frac{1}{4}$ procent hetwelk met den *cyns* op de *simples chances* der roulet geen noemenswaardig verschil maakt. Daar betaalt men $\frac{1}{74}$, en hier $\frac{1}{79}$ van z'n geld.

SYSTEMEN.

De belasting of het administratieloon alzoo dat er dooreengenomen, wordt geheven van al het geld dat er op de *trente et quarante* gezet wordt, is $1\frac{1}{4}$ procent. Wat beweegt het publiek dien cyns te betalen? De weelde van de salons trekt 'n *speler* niet aan. De schoone wandelingen in den omtrek zyn hem onverschillig. De muziekuitvoeringen, twee keeren daags, laten hem koud. De jacht die de Kurhaus-administratie ten-behoeve der bezoekers gepacht heeft, is z'n zaak niet. Doch al ware dit anders, wat beweegt hem 't zyne bytedragen tot de bekostiging van dit alles — om nu nog niet te spreken van de hoofdzaak: de dividenden! — daar niets hem noodzaakt zyn aandeel in de uitgaven van de Bank te betalen? De tourist immers die niet speelt, geniet kosteloos alles wat de badplaats oplevert. Het is dus hier wel 'n zeer eigenaardig verschynsel, zonder den minsten dwang groote sommen te zien by-een brengen ten-behoeve van anderen die zich aan die kontributie weten te onttrek-

ken. Ieder toch *weet* dat er van al 't geld dat op de groene tafel wordt neergelegd, 'n zeker gedeelte aan de Bank vervalt. Welke reden heeft nu de speler om te meenen dat *zyn* inzet aan die algemeene wet zou onttrokken zyn? Men betaalt de fatale $1\frac{1}{4}$ procent slechts inzooverre voor z'n *vermaak*, als er kans op winst bestaat. De meest verblinde speler immers zou genezen zyn van z'n neiging, zoodra het uitgemaakt ware dat steeds de kleur uitkwam waarop hy niet gezet had? En meer nog. Het vermaak zou zelfs ophouden indien men zich niet voorstelde meer kans op winst te hebben dan op verlies. Niemand zou zich vermaken door om-en-om gelyke som te verliezen en te winnen, en alzoo op dezelfde hoogte te blyven. De prikkel ligt niet in 't spel zelf maar in den stryd tegen het lot, en die stryd zou weinig aantrekkellyks opleveren als men zich niet de overwinning voorspiegelde. Ieder die 'n geldstuk neerlegt, moet meenen dat de kans grooter is het door winst verduubbeld dan door verlies verloren te zien.

Waarop grondt zich die hoop?

Op 't een of ander *stysteem*.

Ieder weet wel dat *alle spelers tezaamgenomen* verliezen, doch dringt zich op dat juist *hy* 't middel gevonden heeft heenteslippen door de mazen van 't net dat de Bank met logische onbarmhartigheid ophaalt. *Systemen* dus!

De beschouwing van die systemen levert stof tot zonderlinge opmerkingen. De lezer die de speelwereld niet kent, en door de vorige hoofdstukken eenigszins op exakte cyferverhoudingen is voorbereid, zal verbaasd staan als ik hem verzekere dat *cyfers* in verreweg de meeste systemen maar 'n zeer ondergeschikte rol spelen. Hier, gelyk elders, nemen duizenderlei morfondarien 'n onbescheiden plaats in. Rekenen, eenvoudig rekenen, is by de meeste spelers byzaak. Men is daartoe te dom, te onontwikkeld of . . . te traag. Het gehoor-geven aan 'n droom, het letten op voorttekenen, het steunen op 'n gebed, op zekere verstandhouding met de H. Maagd, op de kracht van 'n reliek . . . dit alles kost minder inspanning dan 't logisch voortredeneeren op den onwrikbaren grondslag myner gnoompjes, dat $2 \times 2 = 4$ is.

Hebben wy, lettende op heel andere zaken dan 't onnoozel spel, het recht ons hierover te verwonderen? Waarschynlyk niet. En ook zonder nu juist te doelen op de ziekelykheid die *Bygeloof* heet zoolang ze individueel is, en »Geloof» genoemd wordt zoodra ze door wat aanhang en 'n plaatsjen op 't budget wordt gestempeld tot iets officieels, is 't zeer opmerkelyk hoe mannen die op 'n hoog wetenschappelyk standpunt behoorden te staan, zich schuldig maken aan even groote verstandskettery als de onnoozelste speler. Men verhaalde my onlangs dat 'n oude dame zich de gunstige nummers van de roulet liet aanwyzen door 'n . . . kruisspin. Dom! Maar wat te zeggen van EDGAR QUINET, 'n *Hoogleeraar in de natuurlyke wysbegerte*, die in z'n *Traité des Probabilités* z'n heul zoekt in empirische proeven? Om eenig inzicht te verkrygen in de frekwentie en uitgebreidheid der serien by *simple chance*, liet die geleerde 'n vaas vullen met 'n aantal balletjes van tweerlei kleur, en meende iets verkondigd te hebben toen-i den uitslag mededeelde

over de volgorde van 'n paarhonderd *coups* zooals die door 't successivelyk uithalen der kogeltjes werd aangewezen. Zeer veel hooger in denkracht dan die dame met haar kruisspin staat alsoo professor QUINET niet *) en met het oog op 't standpunt dat hy behoorde intenenen, stel ik hem zelfs daar beneden. Ik verontschuldigd nog eer dat men — eenmaal het denkvermogen als door bygeloof verzwakt aannemende — »onder opzien tot hooger invloed» verband zoekt tusschen de beweging van 'n insect en de nummers die morgen zullen voorheerschen op de roulet, dan dat iemand van wetenschappelyke ontwikkeling behoefte voelt aan *empirie* in zaken die toch zoo gemakkelijk *a priori* kunnen worden vastgesteld. De zeer eenvoudige theorie omtrent die serien zullen we straks onder de oogen krygen. Ze spelen in de spekulatiën op de *simple chance* 'n groote rol. En dit spreekt vanzelf. Indien men er, byv. op rekenen kon dat zekere kleur slechts vier keeren achter elkander zou uitkomen, behoefde men slechts successivelyk 1, 2, 4, 8, 16 eenheden daartegen te zetten, om altyd door, minstens één keer in de vyf *coups* 'n eenheid te winnen.

»Welnu, zegt de optimist, op z'n ergst geef ik vyf zetten toe aan de kwade kans, en win m'n eenheid met 'n mise van 32 op den zesden.»

Zeer wel. Maar als ook die zesde zet tegenslaat?

»Dan waag ik 64 op den zevenden.»

En als die zevende hardnekkig weigert u al de vorige mises *plus* één teg te geven?

»Dit zou vreemd zyn! Maar als 't geschiedde... dan, ja dan zou ik toch met gerustheid 128 eenheden wagen.»

*) *Noot van 1872.* Ik beveel hem dus ten-zeerste aan in de attentie van Kamerleden, debattisten en hoofdartikelschryvers. Ter afwisseling, na 't uitputten der wysheden van STUART MILL en andere vreemde grootheden die in de mode zyn, is 'n wel te-pâs gebracht: »EDGAR QUINET zegt» niet te versmaden als vulsel, effekt fraze of voorbereiding tot neusnuiten en suikerwater. Het kleedt heel aardig.

Men make uit uitvallen als deze nu juist niet op, dat ik byv. STUART MILL laag stel. Ik ken den man niet, en ben wel genoodzaakt in deze onkunde te volharden, omdat de taak die steeds te wachten ligt op bearbeiding door m'n eigen denkvermogen, me lust noch tyd overlaat om school te gaan by 'n vreemde celebrité... *celeber* gewoonlyk alleen omdat ze vreemd is. Ik ben dan ook zoo vry daaraan niet de minste behoefte te voelen, en wensch STUART MILL en konsorten vanharte toe dat ze myn denkbeelden zoo goed kunnen missen als ik tot-nog-toe de hunne.

»GÖTHE zegt... MAC AULAY beweert... PRESCOTT verzekert... PAULUS betuigt... HABAKUK...»

Ja, wat zegt HABAKUK?

Ik weet het waarachtig niet. In-plaats daarvan echter weet ik wat CAMBRONNE... zou gezegd hebben, en met den ontcablen uitroep van dezen dapperen generaal, besluit ik dit nootje. Ach, lezer, doe toch de N. Rott. Courant — en veel andere publieke-opinieeliders — 'n plezier en sla 't over! Waarachtig, zulke opmerkingen zijn lastig voor hoofdartikelschryvers en kamerspeechers! Waar bleven de armen van geeste zonder hun STUART MILL'S, e. d?

Aldus redeneert de speler van *martingales*, die eigenlyk juist daardoor blyk geeft geen speler te zyn. In de oogten van den waren *habitué* maakt hy zich schuldig aan de fout *de courir après son argent*. Deze vage uitdrukking beduidt: het hoog zetten om vorige verliezen te dekken. »De martingalist waagt veel om weinig te winnen. Men behoort integendeel weinig te wagen met de kans om véél te winnen. *Il faut jouer avec l'argent de la Banque.*» Zoo luiden de praatjes waarmee de ware speler *zyn* methode meent te kwalificeeren. Insteede van te verhoogen na *verlies*, laat hy z'n inzet staan als die gewonnen heeft en dus verdubbeld is. Deze manier heet *paroli*. Juist omgekeerd als by den spekulant op *martingales*, die by elken winnenden zet één eenheid profiteert met de fatale kans eindelyk al de gewonnen eenheden op éénmaal te verliezen, hoopt de *parolist* ééns door 'n lange serie die de winst hoog doet ooploopen, al de uitgeschoten eenheden met voordeel terugtekrigjen.

Het spreekt vanzelf dat het voor den speler van belang wezen zou met juistheid te weten door welke wet die serien worden beheerscht. Dit zou voor den martingalist niet noodig zyn indien hy over oneindig kapitaal te beschikken had, en tevens niet gebonden ware aan het door de Bank vastgesteld *maximum*. Beginnende met het minimum der mise, d. i. twee gulden *) zou hy, zeker wetende dat hy ten-laatste toch ééns winnen *moet*, kunnen voortgaan met verdubbelen. Daar nu evenwel z'n kapitaal *niet* oneindig en ook het bedrag van 'n zet door het reglement begrensd is, moet hy weten of er kans bestaat dat de telkens noodige winnende zet altyd binnen die grenzen vallen zal? Dewyl nu 't maximum van de mise op vierduizend gulden is bepaald, en de dertiende term van de geometrische reeks der verdubbelde zetten reeds meer dan achtduizend bedraagt, moet hy zich de vraag voorleggen of hy *zeker* is nooit meer dan twaalf keeren achter elkaar te verliezen? **)

*) Namelyk op de *trente-et-quarante*. Het minimum op de *roulette* is lager. Doch ik verneem dat dit soms verandert.

**) Te Homburg schynt het maximum op 12000 franken bepaald. Dit geeft den martingalist slechts gelegenheid om z'n geometrische opklimming één term verder voortzetten, en verandert dus niets aan de slotsom van m'n redeneering. En zelfs by nóg hooger *maximum* blyft de konklusie 'tzelfde. Hoe weinig vrees deze manier van spelen de Bank inboezemt, blyke uit het volgend berichtje dat ik dezer dagen in den *Rheinischen Kurier* vond:

Homburg, 12 Sept. 1872. Seit einigen Tagen hält hier ein schon seit mehreren Jahren dahier bekannter grosser Spieler Namens V. Buceja von Malta, die Bank sowie das ganze Badepublikum in grosser Spannung. Bei seiner Ankunft legte er sofort eine halbe Million in Tausend-Francis-Billets vor sich auf den Spieltisch hin und verfolgte sein hohes Spiel mit so anhaltendem Glücke, dass er bis jetzt bereits über 400.000 Frcs. gewonnen hat. Doch geht das die allgemeine Aufmerksamkeit fesselnde Spiel unausgesetzt in hohen Progressionen weiter, da ihm die Bank ausnahmsweise das Maximum von 12.000 auf 20.000 Francs erhöht hat und wird wol auch nur mit einem Bankbruch eines der beiden kampfen den Theile endigen.

Ik liet me zoo-even, toen ik het *zeven* keer achtereen verliezen als *mogelyk* stelde, antwoorden: »dat zou vreemd zyn!» En hiermee schetste ik allernauwkeurigst de oppervlakkigheid waarmee de meeste spelers de arithmetische verhouding der kansen beoordeelen. Er is hier namelijk niet de minste spraak van »vreemd» of »niet vreemd.» De Natuur is exakt en geeft haar serien juist zoo dikwyls als tot behoud van de meest stipte symmetrie noodig is. Over het geheel genomen zal de *martingalist* juist zooveel keeren stuiten op het fatale maximum als noodig is om hem de gewonnen eenheden te doen verliezen. Treft hem die tegenspoed vóór hy dat bedrag van gewonnen zetten naar zich toe streek, dan verliest hy 't verschil. Blyft de nadeelige serie iets langer uit, dan kan hy zich eenige oogenblikken — of al waren 't dagen — verheugen in voorloopige winst. Dat evenwel in dit geval ten-slotte de likwideerende tegenspoed komen zàl, is zeker. En waarschyntlyk wordt het eenigszins langer uitblyven weder opgewogen door 'n evenredig snellere herhaling. Het verschynen of uitblyven der serien is evenzeer onderworpen aan de wet der Noodzakelykheid, als van de *simple chance* op rood of zwart zelf, al schyne dan ook het betoog dezer waarheid eenigszins meer ingewikkeld. Ieder ziet in dat 'n oneindig aantal *coups* verdeeld moet zyn in $\frac{\infty}{2}$ roode en $\frac{\infty}{2}$ zwarte zetten. Om nu niet te vervallen in te spitsvondige verwikkeling die men zou kunnen te-voorschyn roepen door 't goochelen van den mystieken zin van 't woord »oneindig» bepaal ik me, by 't kiezen van 'n voorbeeld, liever tot 'n *zeer groot* aantal zetten. En om bovendien te voorkomen dat men aanmerking make op de betrekkelykheid van de uitdrukking »zeer groot» kies ik 'n benoemd getal. By de rede-

Men ziet dat de Bank het maximum gerust durft verhoogen. Het schynbaar hooge *maximum* van 10.000 gl. levert nog niet één term boven de gewone 6000.

De uitdrukking »bankeroet» in dit berichtje kan slechts gelden voor den speler. De Bank heeft vele millioenen in kas. Dat zoogenaamd »springen» beteekent slechts dat de op een der tafels uitgestalde som van drie- of vierhonderdduizend franken is uitgeput. In zoo'n geval wordt het spel *aan die eene tafel* eenige minuten gestaakt. Men haalt eenvoudig 'n nieuw inlegkapitaal uit de hoofdkas en de zaak gaat opnieuw haar gang als vroeger.

De verbazing van den berichtgever uit Homburg over 't winnen van die 400.000 franken is ongegrond. Zoo'n winst is zeer gering voor iemand die over méér dan die som beschikt en daarmee alzoó z'n kapitaal nog niet eens verdubbelt. Die Mr. B. uit Malta zou slechts twintig *maxima* gewonnen hebben, iets dat zeer dikwyls geschiedt, en wel door spelers die de Bank aantastten met 'n kapitaaltje dat niet eens zoo'n *maximum* bedroeg.

Het is zonderling dat de lieden die zich zoo naby 't spel ophouden en daarover hun opmerkingen meedeelen, zoo weinig van de verhoudingen weten. Dat publiek-voorlichtend krantenberichtje is weer heel onnoozel.

neering die nu volgt, stel ik voor, de speelmethode te toetsen aan de kansen die door 2.097.152 zetten worden opgeleverd. Met dit cyfer zou zelfs KISSELEFF tevreden zyn, dunkt me. Even zeker als rood en zwart daarin 1.048.576 keeren moeten verschynen, zal 't slechts een kleine opheldering behoeven om aantetoonen dat ook de *serien* daarin, schynbaar onregelmatig maar niettemin in vry juist aftebakene frekwentie, moeten voorkomen. En zelfs dit schynbaar gebrek aan regelmaat is terugbrengen tot zekeren *norm* van afwyking, die alweer over 't geheel genomen zich oplost in symmetrie.

Wie 2.097.152 zetten spelen zal, moet beginnen met één zet. Die eene zet is 'n winner of 'n verliezer. We noteeren dit met W en V. Indien de eerste zet W was, kan daarop 'n W of 'n V gevolgd zyn. Ditzelfde kan plaats hebben indien het spel met 'n V begonnen is. De notatie staat alzoo, *na den tweeden zet*, aldus:

$$\begin{array}{cccc} W & & W & & V & & V \\ W & \text{of} & V & \text{of} & W & \text{of} & V \end{array}$$

De derde zet brengt het getal der gelyke aanspraak hebbende mogelykheden op acht:

$$\begin{array}{cccc} W & & W & & V & & V \\ W & \text{of} & V & \text{of} & W & \text{of} & V \\ \hline W \text{ of } V & & W \text{ of } V & & W \text{ of } V & & W \text{ of } V \end{array}$$

Vier zetten bieden zestien mogelykheden aan:

$$\begin{array}{cccccc} W & W & W & W & V & V & V & V \\ W & W & V & V & W & W & V & V \\ W & V & W & V & W & V & W & V \\ \hline W \text{ of } V & W \text{ of } V & W \text{ of } V & W \text{ of } V & W \text{ of } V & W \text{ of } V & W \text{ of } V & W \text{ of } V \end{array}$$

Er blykt hieruit dat de frekwentie der serien van winst of verlies *geometrisch* afneemt, naarmate de uitgebreidheid der serie *arithmetisch* klimt. Men heeft $\frac{1}{16}$ kans om vier keeren achter elkaar te winnen, $\frac{1}{8}$ kans om drie keer te winnen, $\frac{1}{4}$ kans om twee keer te winnen, $\frac{1}{2}$ kans om één te winnen. Deze berekening voortzettende, blykt er dat men in 't aangenomen getal zetten, achteréén winnen of verliezen zal:

ééns	524,288	keeren
twee	keer	262,144	»
drie	»	131,072	»
vier	»	65,536	»
vyf	»	32,768	»
zes	»	16,384	»
zeven	»	8,192	»
acht	»	4,096	»
negen	»	2,048	»
tien	»	1,024	»
elf	»	512	»
twaalf	»	256	»
dertien	»	128	»
veertien	»	64	»
vyftien	»	32	»

zestien	keer	16	keeren
zeventien	»	8	»
achttien	»	4	»
negentien	»	2	»
twintig	»	1	»

Al deze serien — met de dusgenaamde *intermittences*, waarby men slechts één keer wint of verliest — bedragen:

de <i>intermittences</i>	524,288	zetten.
de <i>coups de deux</i>	524,288	»
de <i>coups de trois</i>	393,216	»
de serien van vier	262,144	»
» » » vyf	163,840	»
» » » zes	98,304	»
» » » zeven	57,344	»
» » » acht	32,768	»
» » » negen	18,432	»
» » » tien	10,240	»
» » » elf	5,632	»
» » » twaalf	3,072	»
» » » dertien	1,664	»
» » » veertien	896	»
» » » vyftien	480	»
» » » zestien	256	»
» » » zeventien	136	»
» » » achttien	72	»
» » » negentien	38	»
» » » twintig	20	»

totaal 2,097,130 zetten.

Er blyven alzoo op dit schema, 22 zetten ongeplaatst, dat is — en deze verhouding is konstant — twee zetten meer dan de vermoedelyk-hoogste serie. De kans dat deze 22 zetten met elkander één serie van *twee-en-twintig* winners of verliezers uitmaken, is zóó gering dat men haar in de praktyk als onmogelyk stellen mag. De waarschyndykheid brengt mede dat zy *elf intermittences* leveren, en *vyf* of *zes* keeren 'n *intermittence* maken tot 'n *coup de deux*. *Twee* of *drie* keer verhoogen zy 'n *coup de deux* tot 'n drieslag, enz. *). We zouden dan, om by benadering de schets der samenstelling van onze 2.097.152 zetten te kompletteren, kunnen aannemen dat daarin voorkomen:

*) Deze berekening is gegrond op de relatieve frekwentie van de serien. Elk der niet-geplaatste 22 *coups* heeft evenveel kans 'n *intermitterende coup* te zyn, als tot een der serien te behooren die *te-zamen* zoo frekwent zyn als de *intermittences* alleen. Dit is in gelyke verhouding van toepassing op de tweeslagen, drieslagen, serien van vier, enz. *Volkomen* juistheid evenwel is hierin even overbodig als lastig. Ze zou zonder nut den gang der redeneering belemmeren. Ik bepaal my alzoo tot het noodzakelyke.

524,299 *intermittences*,
 262,149 *coups de deux*,
 131,075 *coups de trois*,
 65,538 serien van vier,
 32,769 serien van vyf.

Het valt in 't oog dat deze aanvulling geen verandering maakt in de algemeene verhouding tusschen zetten en serien daar het in de praktyk volkomen 'tzelfde is of men, byv. de frekwentie van de tweeslagen stelt op $\frac{1}{8}$ der zetten, dan wel op $262.149 \frac{1}{2006.152}$, enz.

Er blykt uit dit alles:

dat het aantal *intermittences* met dat der serien saamgenomen, altyd de helft moet bedragen van 't aantal zetten.

dat het aantal serien van elke soort altyd het dubbele bedraagt van de onmiddelyk-hoogere soort.

dat de gemiddelde waarde van *intermittences* en serien saamgenomen, zich oplost in den tweeslag.

dat elke serie juist zooveel keeren voorkomt als al de hoogere serien saamgenomen. *)

dat elke serie die den *parolist* zekere som opbrengt, vergezeld gaat van — dat is: wordt voorafgegaan of gevolgd door — juist evenveel verloren eenheden als de winst op die voordeelige serie bedraagt.

dat alle gewonnen eenheden die de *martingalist* naar zich toestrykt, verloren gaan door één serie die hy niet kan dóórzetten en welker bedrag hy dus verliest.

De beide laatste beweringen hebben misschien eenige toelichting noodig.

Stellen wy dat de speler van *paroli* zyn telkens op-nieuw gezette eenheid eindelyk eens kan laten staan tot ze twaalf keeren gewonnen heeft, en dus geklommen is tot 'n bedrag van 4096 eenheden. Dit komt in het door ons aangenomen getal zetten 256 keeren voor. **) Hy ontvangt dus 1.048.576 eenheden. Dit evenwel is juist het getal van de verliezende zetten die elk hem 'n eenheid doen verliezen, en hy heeft dus niets gewonnen. Dat hy winnen zou indien de winstgevende serien frekwenter waren dan de verhouding meebrengt, is waar. Doch even waar is het dat hy verliezen zou als ze onevenredig lang uitbleven. Deze beide kansen staan in gelyke kracht tegen elkander over.

*) Minus één altyd. Doch dit maakt in de zaak waarom 't hier te doen is, geen verschil. Onder de cyfers die straks volgen zyn er meer die, zeer stipt gesproken, konstant met 'n eenheid moeten verminderd worden. Ik mag die zonder schade voor de juistheid der redeneering gemakshalve verwaarloozen.

**) Dit cyfer kan uit het staatje op blz. 151 onveranderd worden overgenomen. Stipt gezegd zou 't slechts de helft bedragen omdat daar van winners en verliezers wordt gesproken, en er dus slechts 128 *winnende* serien van twaalf in ons schema zyn. Doch daar de *hoogere* winnende serien saamgenomen evenzeer 128 bedragen — minus één altyd, of stipter nog: minus $\frac{1}{2}$ — mag 't cyfer van 256 onveranderd blyven.

De *martingalist* die door verdubbeling *na verlies* telkens in één slag de verloren som *plus één* tracht terug te halen, stuit 'n bepaalbaar aantal keeren op 'n *maximum*, hetzy dan op 't willekeurig bepaalde maximum der veroorloofde *mise*, 'tzy op de uitgeputheid zyner middelen, 'tzy op moedeloosheid. We moeten wel aannemen dat altyd op zeker oogenblik een dezer oorzaken hem belet z'n systeem voortzetten, en stellen nu eens dat dit geschiedt nadat hy achter-eenvolgens 1, 2, 4, 8 . . . 2048 eenheden verloren heeft, welke reeks 4096 eenheden bedraagt. Dit komt alweder in 't aangegeven schema 256 keeren voor, en hy verliest 1.048.576 eenheden, juist het bedrag alzoo van de gewonnen zetten die hem telkens één eenheid winst opleverden. Z'n pogingen zyn dus even ydel als die van den *parolist*. De een verliest in-ééns wat vele zetten hem opleverden. De ander verliest aan eenheden wat hy nu-en-dan haalt in één slag. 't Is hier inderdaad 'n stryd tusschen "keer" en "maal." *)

Ik meen te mogen beweren dat *alle* zoogenaamde speelsystemen aan de bovenstaande stellingen kunnen getoetst worden, en onmisbaar met denzelfden uitslag. Het baat niet of men tracht door gezochte ingewikkeldheid de onomstootelyke wet van de op den *Aard der dingen* gegronde symmetrie te ontduiken. Toch schynt dit by veel spelers het opzet te zyn, en hieruit vloeien allerlei methoden voort die, wat de hoofdzaak aangaat, slechts schynbaar van de gegeven schets afwyken.

Sommigen laten, nadat 'n inzet eenige malen gewonnen heeft, slechts $\frac{3}{4}$ of $\frac{2}{3}$ staan van het geld dat op de tafel ligt, en klimmen dus langzamer in winst doch sparen iets voor 't offeren van nieuwe eenheden. Hoe men dit gewyzigd *paroli* ook inrichte, wyzige, uitbreide of inkrimpe, steeds zal men tot de slotsom geraken dat de kans op 't winnen van hooge sommen geheel-en-al wordt geabsorbeerd door al de kleine bedragen die men daartoe moet uitschieten. Anderen die *na verlies* hun inzet verhoogden — de beoefenaars der *martingale* — zoeken verhoudingen die niet juist 'n volslagen verdubbeling vereischen, om zodoende minder snel te klimmen. Het spreekt vanzelf dat dezulken, als ze ten-laatste na een nadeelige serie 'n zet halen, niet op-eenmaal gedekt zyn voor de uitschotten, en nog altyd 'n deel van 't verlorene in volgende zetten moeten trachten terugte winnen. Hierdoor zyn ze verplicht aftewyken van de eenheid waarmee zy anders elke nieuwe serie openen. By den minsten tegenspoed stygen dan hun uitgaven na weinige zetten verlies veel hooger dan anders 't geval zou geweest zyn, en ze bereiken dus spoediger het fatale maximum.

Onder de *martingalisten* die 't al te snel klimmen wenschen te vermyden, vindt men er die in-plaats van de geometrische progressie, 'n *arithmetische* opklimming verkiezen, en ik begryp dat deze wyze van spelen aan velen kan worden voorgesteld als . . . *infaillible*. De zoodanigen klimmen *na verlies*, niet op door verdubbeling, maar met de termen 1, 2, 3, 4, 5 . . . enz. Schynbaar levert dit het voordeel dat men met veel lager *mises* hetzelfde doel bereikt.

*) Zie de noot op blz. 117.

Dit doel nu is, volgens de *geometrische* progressie, een halve eenheid winst per zet. De hoogste term van de reeks die met één aanving en welker rede twee is, bedraagt altyd een meer dan de som der andere termen. By *intermittences* wordt die eenheid terstond gewonnen. Daar nu intermittences en serien saamgenomen, de helft uitmaken van 't getal zetten, blykt hieruit dat de steeds verdubbelende martingalist, *indien hy altyd kon dóórzetten*, op ons voorgesteld schema: 1.048.576 eenheden winnen zou.

By 't kiezen van de *arithmetische* progressie, is alzoo de winst dezelfde en de zetten zyn lager. In-plaats van al de verloren zetten eener nadeelige serie *in-eens* met winst van één eenheid terug te verlangen, vergenoegt men zich met de poging om slechts de laatst-verloren zet *plus één*, terugtekrygen. Door eiken winnenden zet wordt alzoo één verliezer veronzydigd en 'n eenheid gewonnen, hetgeen almede de totale winst, in eenheden uitgedrukt, aan de helft der gespeelde zetten gelyk maakt.

Oppervlakkig beschouwd is deze wyze van spelen niet onlogisch. Voor ik daarvan de zwakke zyden aantoon, wil ik 'n kleine schets geven van 'n dertigtal zetten waarop ze met goed gevolg kon toegepast zyn. Ik stel daarin 't aantal keeren winst en verlies gelyk.

De eerste zet is 'n verliezer (V) die 'n eenheid kost. Ook de tweede, waarop twee eenheden gezet zyn, houden we nu eens voor V. Stellen we dat de derde zet — drie eenheden — wint. Hierdoor wordt de tweede zet gedood, *plus één* eenheid winst. Laat de vierde zet W zyn. Hy bedroeg twee eenheden, en dekte dus met winst den eersten zet. Dit alles levert, met wat daarop volgt, iets als de schets op de volgende bladzij, waarin men zal opmerken dat de *mise* telkens na W een eenheid daalt en na V zooveel stygt, gelyk 't zogenaaemde systeem voorschryft.

Daarin worden *zestien* eenheden, d. i. 'n getal gelykstaande met de helft der gespeelde zetten, gewonnen, welk doel ook bereikt zou zyn door *paroli*, d. i. gedurige verdubbeling na verlies. By die methode echter had men na den 12ⁿ coup den 5ⁿ term van de *geometrische* reeks moeten zetten, d. i. 16, terwyl thans de hoogste *mise* slechts 7 eenheden bedraagt. Hiertegenover staat evenwel dat men, na *geometrische* opklimming ééns winnende, terstond weer met het zetten van één eenheid volstaan kan, terwyl men, de *arithmetische* progressie volgende, na elken gewonnen zet die slechts den *laatst-verlorenen* dekt nog al de vroeger verlorenen moet inhalen. De slotsom hiervan is dat er voor beide methoden 'n even groot kapitaal noodig is, hetwelk uit m'n schema over 2.097.152 zetten kan worden berekend.

Een verschil tusschen de beide methoden blyft evenwel steeds hierin bestaan dat men, *arithmetisch* te-werk gaande, nooit 'n zeer hooge som *tegelyk* op de tafel legt en dus niet belemmerd wordt door 't *maximum* van de *mise*, daar 't ondenkbaar is dat ooit het aantal verliezende zetten op de *simple chance*, dat der winnenden met *vierduizend* zou te-boven gaan, noch zelfs met *tweeduizend*, voor 't geval dat men begonnen ware met het tweeguldenstuk, 't minimum aan de trente-et-quarante tafel.

Doch men behoeft zoo'n fantastische afwyking niet als mogelyk aantemen om intezien dat het lot — dat is alweer: de stipt-

Volgorde der zetten.	Verloren eenheden.	Winners en Verliezers.	Gewonnen eenheden.	Verloren zetten die door de winnende worden gedood.	Bedrag der overschietende eenheden. Winst
1	1	v			
2	2	v			
3		w	3	N ^o 2	1
4		w	2	" 1	1
5	1	v			
6	2	v			
7	3	v			
8		w	4	" 7	1
9	3	v			
10	4	v			
11	5	v			
12	6	v			
13		w	7	" 12	1
14		w	6	" 11	1
15	5	v			
16	6	v			
17		w	7	" 16	1
18	6	v			
19		w	7	" 18	1
20	6	v			
21		w	7	" 20	1
22	6	v			
23		w	7	" 22	1
24	6	v			
25		w	7	" 20	1
26		w	6	" 15	1
27		w	5	" 10	1
28		w	4	" 9	1
29		w	3	" 6	1
30	2	v			
31		w	3	" 30	1
32		w	2	" 5	1
	64		80		

voordeelig verschil 16 eenheden = 16.

rechtvaardige *Natuur der dingen* — zich evenmin *arithmetisch* als *geometrisch* . . . foppen laat. De kleine schets van zoo-even name-lyk is willekeurig opgesteld, omdat ik wilde aantoonen wat de be-doeling der methode was, geenszins om 'n doorgaand voorbeeld van 't vermoedelyk slagen te geven. Ik *stelde* daarby 't aantal winnende en verliezende zetten als *gelyk*, en juist hierop kan men in de werkelykheid geen staat maken. Integendeel. De *eindelyke* gelykheid op 'n *zeer* groot aantal zetten bestaat juist uit 'n verre-kening van ongelykheden, en met zulke telkens voorkomende af-wykingen heeft de speler te doen. Indien er op de door my ver-onderstelde 32 zetten, die ik 16 eenheden winst liet opleveren, 'n afwyking ten nadeele des spelers had plaats gehad, van slechts *vier* zetten (14 ♡ : 18 ♣) zouden er 1° slechts *veertien* eenheden op even zooveel gedooide verliezers gewonnen zyn, en 2° *tien* verloren eenheden onaangezuiverd zyn gebleven, in den vorm van de niet ingehaalde reeks 1, 2, 3, 4. Als 'n niet onopmerkelyke verhouding noteer ik hier dat in de toepassing deze soort van *arithmetische* progressie uitloopt:

op gelykheid van winst en verlies, zoodra 't getal onaangezui-verde verloren zetten één minder bedraagt dan de wortel van 't aantal gespeelde zetten plus één.

Deze opmerking vervalt indien de speler in-den-beginne eenheden gewonnen heeft die geen voorafgaande verliezers doodden, waar-over straks.

Het is niet onmogelyk dat de bedoelde verhouding die men aldus zou kunnen uitdrukken:

$$\frac{a + 1 - \sqrt{(a + 1)}}{2} = \text{som v. d. reeks } 1, 2, 3 \dots \sqrt{(a + 1)} - 1$$

eenig licht verspreiden kan over den *norm* der afwykingen. Ik moet evenwel erkennen dat zich hierin 'n zwarigheid voordoet die ik nog niet heb kunnen oplossen. Voor ik ze behandel, wil ik trachten die formule omtrent de verhouding van de onaangezui-verde reeks met het getal gewonnen eenheden, tot helderheid te brengen.

Het getal gespeelde zetten duidde ik met *a* aan. Stellen we dit op 99. De wortel van dit met 'n eenheid verhoogd getal, is 10. Zoodra nu 't getal achterstallige verloren zetten dien wortel *minus één* bedraagt, moet men 54 zetten verloren hebben, en slechts 45 zetten gewonnen. Elk van die gewonnen zetten doodde een verlo-ren zet *plus één eenheid* winst. De winst bedroeg alzoo 45 eenheden. Maar de *negen* onaangezuiverde zetten bestonden uit den arithme-tischen reeks 1, 2, 3, 4 . . . 9, waarvan de som 45 bedraagt. Er is dus noch gewonnen noch verloren.

Wie 9999 zetten speelt, en een achterstand heeft van 99 *coups* — d. i. den wortel *minus één*, van 9999 *plus één* — heeft 4950 keeren 'n verliezer gedood en evenveel keeren 'n eenheid winst behaald. Daar hy echter 5049 zetten verloren heeft, en de 99 on-aangezuiverde *coups* uit den reeks 1, 2, 3, 4 . . . 99 = 4950 be-staan, is hy na al dit gehaspel juist even ver als toen hy z'n eerste eenheid op de tafel wierp. Hy betaalt dus de belasting van de

refait, die ik by al deze berekeningen gemakshalve onvermeld liet doch die in de werkelykheid zich niet onbetuigd laat, geheel à *pure perte*.

Een ander bezwaar dat ik reeds noemde, ligt hierin dat men soms in-den-beginne eenheden wint waardoor geen voorafgegane verliezers worden gedood, in welk geval men ten-slotte tot 'n na-deelig resultaat komt, ook al ware het getal winnende zetten aan dat der verliezers gelyk, of zelfs binnen zekere grenzen hooger dan dat. Ik vermeed dit nadeel voorbedachtelyk in 't schetsjen op blz. 156. Gesteld dat 'n speler aanvangt, met byv. *vyf* winnende zetten die hem alzo *vyf* eenheden winst opleverden, en dat hy later die *vyf coups* met 'n gelyk getal verliezers boet, dan bestaan die verliezers in de reeks 1, 2, 3, 4 en $5 = 15$, zoodat er 'n bedrag van 10 ongedekt blyft. Zoodra er sprake is van 'n *systeem*, dat natuurlyk altyd moet gegronnd zyn op *evenwicht*, mag men geen aanspraak maken op 'n voordeelige oneevenredigheid, en die 10 verloren eenheden zyn dus niet intehalen. Men heeft er in de met »Lot» geopende rekening-courant geen aanspraak op.

Om dezen tegenspoed te veronzydigen kiezen sommigen in-plaats van de eenheid als punt van uitgang, 'n hooger bedrag dat hen in-staat stelt, na winst in den beginne, terstond te dalen, waardoor inderdaad latere verliezers kunnen worden gedekt. Nemen wy weder aan dat iemand met *vyf* winnende zetten begint en dat z'n eerste *mise* 10 was. Dan haalt hy 10, 9, 8, 7 en 6. Zoodra later de kans zich verevent, betaalt hy voor de *vyf* aan de gelykheid verschuldigde zetten, slechts 9, 8, 7, 6 en 5. Insteede van geleden verlies te dekken door later winst, gebruikt hy de winst van 't begin tot dekking van later verlies, en elke winner brengt hem inderdaad — even als in myn schetsje — de bate van 'n eenheid op. Maar wat zou hem, na 't halen van die *vyf* eerste slagen, tezamen 40 eenheden bedragende, bewegen voorttegaan? In slechts *vyf* zetten immers heeft-i 'n doel bereikt, waartoe volgens z'n eigen systeem — en dit nog slechts als 't op z'n best slaagt — *tachtig* zetten zouden noodig wezen. Reeds na 't winnen van den *eersten* zet behaalde hy 'n winst als die hy zich slechts van twintig welgelukte *coups* mocht voorstellen. Z'n eigen methode zou hem dus voor-schryven die methode niet verder toetepassen, 'tgeen wel bewyst dat ze ongerymd is. Bovendien, men weet niet vooruit of de *marche* — spelersterm — met winnende zetten beginnen zal. By tegenspoed bedraagt 'n verloren reeks van tien zetten (10. . . 19) byna het driedubbele van den reeks 1 . . . 10, en daar de winst by welslagen — altyd slechts één eenheid op elken winnende zet — gelykstaat, is 't 'n ware zotterny zooveel geld geheel noodeloos overteleveren aan den korrodeerenden invloed van de *refait*. Het spreekt vanzelf dat de verhouding nog nadeeliger wordt als men, om zich op daling voortebereiden, aanvangt met hooger cyfer dan 10.

By 't behandelen der systemen bepaalde ik my tot de twee hoofd-richtingen die zich verdeelen laten in opklimmen na verlies: *martingales*, en opklimming na winst: *paroli*. Het spreekt vanzelf dat de varianten op deze beide themaas oneindig zyn. By 't speelpubliek

en de geëmployeerden van de Bank gaan de *martingalisten* voor *naïf* door. »*Nous leur offrons des sièges d'or*» heb ik eenmaal 'n *croupier* hooren zeggen. Dit vooroordeel schynt zich te gronden op de meening dat men verkeerd doet veel geld op de tafel te leggen, waartoe de martingalist die steeds *alle* vorige verliezen in één *coup* dekken wil telkens genoodzaakt is. Na 'n serie van verliezende zetten, waarbij elke nieuwe zet één meer bedraagt dan al de vorigen saamgenomen, klimt de som die hy telkens waagt, meer in 't oog vallend op dan 't verlies van den *parolist*. Hierop zal dan ook wel die afkeer van 't *martingale*-spel gegrond zyn, of liever niet gegrond, want de berekening van de anderen, *qui jouent avec l'argent de la banque* zooals 't heet, is volstrekt niet minder naïf. De een waagt *n* keeren *a*, in de hoop dat-i ééns meer dan *n* maal *a* winnen zal. De ander legt telkens *n* maal *a* op tafel, meenende meer dan *n* keeren *a* te winnen. Lood om oud yzer.

Dat die varianten evenmin steekhouden als de hoofdzaak, ligt in de rede. Geen enkele daarvan is bestand tegen nauwkeurige toetsing aan m'n schets op blz. 151. Er scheen me onlangs uit 'n Fransche courant te blyken dat ook DESCARTES zich met de op 't spel toegepaste waarschyndheidsrekening had beziggehouden, en dat-i zich had schuldig gemaakt aan een der 1001 *systèmes infaillibles* van de soort die men te Homburg en Wiesbaden in elken boekwinkel voor weinige groschen koopen kan. Een feuilletonist in de *Indépendance Belge* namelyk, beklagde zich »*que rien n'y faisait. Hélas, zeide hy, ce n' est ni noir qui gagne, ni rouge, c'est toujours . . . BLANC.*») *Pas même le système de DESCARTES!*»

Ik begryp niet hoe CARTESIUS — men moet toch veronderstellen dat *hy* rekenen kon! — zich zou hebben schuldig gemaakt aan de . . . naïveteit die hem door dien feuilletonist wordt aangewreven. Dat systeem dan zou bestaan hebben in 'n *martingale*, waarbij men in-stede van de meer gewone opklimming door verdubbeling na verlies, telkens nog bovendien een eenheid daarbyvoegde. Wie 1 verloor, moest zetten $2 \times 1 + 1 = 3$. Na 't verlies van 3, volgde $2 \times 3 + 1 = 7$. Nu volgde 15. Na 15, 31 enz. Dat men, *steeds doorspelende*, op die wyze één eenheid per zet winnen zou, is nogal makkelyk te vatten. Maar de feuilletonist zei er niet by hoe DESCARTES zich wapende tegen het *maximum*? Het valt in 't oog dat men, zóó stygende, altyd één term hooger is dan by eenvoudige verdubbeling, en dat men om 'tzelfde doel te bereiken — de winst van 'n eenheid per zet — slechts had hoeven te beginnen met dubbele mise. De opklimming 2, 4, 6, 8, enz. zou precies hetzelfde resultaat geven als 't cartesische 1, 3, 7, 15, enz. **) Ik zou minder genegen zyn DESCARTES te verdenken van zoo'n *blunder* — vooral niet op 't gezag van 'n Franschen feuilletonist — indien ik niet ook QUINET'S onnoozelheid had gestaafd gezien in een door hemzelf uitgegeven werk. By vakmannen moet men op 't gekste verdacht zyn. Welke leek kraamde ooit zotter meeningen over 'n

*) BLANC was de naam van den Directeur der Bank.

**) Alweer: op één na.

»Opperwezen» uit, dan die welke hy dagelyks kan hooren verkondigen door hen die zeer speciaal de eigenschappen van dat Wezen bestudeerden, Godkenners, Theologen?

Deze opmerking noopt ons tot wat inschikkelykheid voor de velen die, iets lager staande dan DESCARTES, middel meenen gevonden te hebben den loop van 't spel te beheerschen. De redeneeringen die men over onfeilbare systemen te hooren krygt, loopen in 't koddige. Dat redeneeren zelf reeds is 'n blyk van zeker kretinisme. Wie toch zou 'n schat als 't vinden van 'n *système infaillible* om ryk te worden, zoo klakkeloos wegschenken?

— Geloof me, roept de een, men moet de *gagnante* spelen. *Il faut toujours suivre la couleur.*

Dit beduidt: na *zwart* zal er *zwart* komen. *Simple comme bonjour!*

Komiek is 't ook dat ieder die zoo'n grondwaarheid ontdekt heeft, haar terstond weet te omkleeden met »redenen van wetenschap.» Niemand geeft z'n onzin rauw. Ieder stoof hem op en bereidt hem toe met 'n sausje van frazen. Precies als in Politiek, Staatshuishoudkunde, Theologie, officieele Moraal, akademische schoolwysbegeerte en meer soorten van publieke spelen.

— *La gagnante toujours! Et voici pourquoi. Quand une couleur sort, c'est . . . qu'elle veut sortir. Il ne faut pas la contrarier, c'est irritant.*

Anderen betoogen de wenschelykheid om »kleur te volgen» aldus:

— *La couleur qui sort est en retard. Elle veut se rétablir, c'est clair. Et ainsi . . .*

Och, hoe duidelyk en *ganz einfach!* Ik ben zeker dat onze Schlungelhans met zoo'n redeneering volkomen tevreden wezen zou. Misschien ook professor QUINET en die dame met haar kruisspin.

De waarheid is dat elke *coup* onafhankelyk blyft van den *laatst-voorgaanden* zoowel, als van *alle* voorgaanden. Dit strydt geenszins tegen 't verband tusschen *alles* en *alles*, waarop ik doelde met m'n aanhaling uit VORSTENSCHOOL, op blz. 134. Dat verband bestaat niet voor wie 't niet kent, en daarom stuit de speler — tenzyd-i beter dan ik mocht tehuis zyn in de *causa rerum* die ik zoo vruchteloos naspoorde in een der vorige hoofdstukken — by elken nieuwen zet tegen 'n ondoordringbaren muur.

REKENEN.

Ik nam op blz. 151 als zeker aan, dat 2.097.152 *coups* in 1.048.576 *rooden* en even zooveel *zwarten* zouden verdeeld zyn. Er bestaat namelyk geen reden voor het tegendeel. Dit immers zou stryden tegen de eischen der *simple chance*, waarby *rood* en *zwart* volkomen gelyke aanspraak hebben. Al zy het nu dat telkens een der beide kleuren voorheerscht, toch komt er eindelyk steeds 'n oogenblik van gelykheid. Om dit te ontkennen zou men moeten aannemen, òf dat de kleur die vooruit is, *steeds* zal blyven voorheerschen, 'tgeen strydt tegen de gelyke aanspraak van de andere kleur, òf dat de kleuren, nadat een daarvan eenmaal is vooruitgeraakt, *overigens* altyd in frekwentie aan elkander zouden gelyk blyven, waardoor dan 't eenmaal bestaand verschil zou worden gekonsolideerd. Dit is hierom ondenkbaar, wyl dan de *voortdurende* afwykingen — *écarts* — vermeden werden, die toch in den aard der zaak liggen 'tgeen ook reeds uit het aanvankelyk vooruitgaan van die eene kleur gebleken was.

Zeer wel weet ik dat het aannemen der gelykheid van de kleuren op 2.097.152 zetten, willekeurig is. Doch de aanmerking hierop vervalt, zoodra ik in stede van 'n benoemd getal te gebruiken, het aantal der te behandelen zetten op n stel. Ieder toch zal inzien dat daarin $\frac{n}{2}$ keeren rood, en even zooveel of $\frac{n}{2}$ keeren zwart moet voorkomen, of althans dat men op geen andere verhouding 'n berekening gronden mag, en hierom is 't ons in dit geval te doen.

Ten-overvloede de opmerking dat ik by de behandeling der *simple chance* gemakshalve slechts van rood en zwart sprak. Al wat daarover viel optemerken is evenzeer van toepassing op alle andere kansen die by elken zet de waarde hebben van $\frac{1}{2}$, en welker soort men naar willekeur kan uitbreiden. Er zyn, byv. evenveel kleurvolgende *coups*, als niet-kleurvolgende. Evenveel die gelyk zyn aan den voorlaatsten, als die daaraan niet gelyk zyn. Evenveel die 'n beginnende serie afbreken tot *intermittence*, als die haar maken tot 'n tweeslag, enz.

By al deze verhoudingen zyn ook te voegen die welke op de relatieve frekwentie van even en oneven serien gegrond zyn. Het getal even serien bedraagt de helft van dat der onevenen, doch de op deze verhouding gebazeerde *coups* zyn, even als de kans op *rouge* of *noir*, onderworpen aan de wet der door schynbaar wisselvallige afwykingen telkens verbroken — doch juist dáárdoor eindelyk teweeggebrachte — gelykheid.

Dezelfde opmerking past op 't aantal zetten dat de speler wint of verliest, onverschillig of hy doorgaande dezelfde kleur kiest, of hy geregeld dan wel nu-en-dan en al ware het naar luim alleen, afwisselt, of hy voor of tegen de *gagnante* speelt, of hy z'n heul zoekt in intermittences of serien, of hy spekuliert op de verhouding der evene en onevene serien . . . altyd blyft de waarde van elke neergelegde *mise*: $\frac{2m + 0}{2}$. Niet meer, niet minder.

Deze nog al eenvoudige waarheid . . .

't Is zoo heel overbodig niet, haar den speler voortehouden! Door 't neerleggen immers van 'n geldstuk dat in zyn beurs de waarde had van een eenheid, schynt hy de meening te openbaren dat $\frac{2m + 0}{2}$ meer bedraagt dan één? Met andere woorden, er blykt, òf dat de gelyke kans z'n eenheid tot 2 verhoogd dan wel tot 0 verminderd te zien, hem verkieslyk voorkomt boven de zekerheid dat hy 'n eenheid bezit, òf dat hy die kans voor *niet* gelyk houdt.

Deze eenvoudige opmerking zou in zekeren zin kunnen volstaan om alle spelers van hun systemen te genezen.

In de speelwereld echter is 'n adagio in omloop dat die genezing als onmogelyk voorstelt. Daar — gelyk elders! — vond men deunen en zegswyzen uit om de moeite van 't zelfdenken te besparen. De STUART MILL'S van de groene tafel verzekeren: *qui a joué, jouera!*

Ik beweert dat er wèl 'n middel bestaat om iemand van 't spel

te genezen. Men moet den patient leeren rekenen. Rekenen, redeneeren met cyfers, behoort tot de Natuurkunde die ik in de verhandeling over Vrye-Studie *) aanbeveel als probaatmiddel tegen allerlei soort van bygeloof. De aanbidding van 't *rouge et noir* is evenmin als andere theologien bestand tegen den invloed van den invloed van den LOGOS, van de REDE. Wie krankzinnig genoeg is 'n god te bidden om regen, om droogte, om herstel van 'n zieke, zal baat vinden by dezelfde artseny die den speler geneest van z'n vrees om de *gagnante* te beleedigen, of van z'n vast vertrouwen op 'n »figuur.»

't Is waar dat ik van »figuren» nog niet gesproken heb, en de lezer heeft recht op verklaring van dit woord. Niet zonder jacht op zeker soort van *finesse*, zoeken sommigen op de groene tafel hun heil in 'n meer of min willekeurig vastgestelde *kombinatie* van zetten. De zoodanigen spelen noch op *intermittences* noch op series, maar op 'n vooruitbepaalde byzondere volgorde der kleuren van zekeren groep. Men stelt, hooft of meent, byv. dat er zal uitkomen: *drie* keeren rood, *ééns* zwart, *twee* keeren rood, *vyf* keeren zwart, *ééns* rood, *ééns* zwart, en daarna nog *een* keer rood. Op de door de Bank verstrekte speelkaartjes, waarin de zetten met 'n speld worden geprikt, zou die figuur er aldus uitzien:

Noir | Rouge

Het spreekt vanzelf dat de meesten hun verbeeldingskracht niet wagen aan 't vooruitbepalen van 'n zéér groot aantal zetten. Wat hun aanleiding geeft om de gekozen figuur voor waarschyntlyker te houden dan 'n andere, is my onbekend. Misschien zouden wy, by nasporing van de redenen die daartoe leidden, weer aanlanden in de buurt der bekende kruisspin. Misschien ook berekende men dat die figuur kon verwacht worden omdat zy zich in-lang niet had voorgedaan. Dit lang uitblyven is zoo vreemd niet, als men nagaat dat de volgorde van veertien *coups* zich op 16384 verschillende wyzen kan voordoen. Wie dus z'n geluk laat afhangen van de ééne manier die inderdaad komen zàl, neemt één lot in 'n lotery van 16384 nummers waarin slechts één prys is. Ik behoef bovendien niet te zeggen dat er niet de minste reden bestaat om aan 'n grillig bepaalde afwisseling de voorkeur te geven boven 'n regelmatige serie die uit 'n gelyk getal zetten zou saamgesteld zyn. Veertien *zwarten*, of veertien *rooden*, hebben evenveel recht op bestaan als de veertien zetten die ik zoo-even geheel willekeurig tot 'n zoogenaamde figuur by-eenvoegde.

Ik deed dit dan ook geenszins om me verder te verdiepen in de verwachtingen van winst die op zulke spelery gegrond worden. M'n bedoeling is, naar aanleiding van die figuren, later overtestappen op 'n geheel ander terrein, op de *regelmaat van al wat is*.

*) In den IIIen bundel der IDEEN.

Ieder speler *weet* dat elke zet onzeker is. Toch geeft hy telkens aan deze of gene kleur de voorkeur. Wat beweegt hem hiertoe?

Het moet de intuïtieve meening zyn dat er door de Natuur zekere orde wordt in acht genomen. Te-gelyker-tyd echter schynt hy 't

1	2	3	4	5
N R	N R	N R	N R	N R
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.				

vreemd te vinden als die orde zich duidelyk openbaart. Hierin ligt 'n zonderlinge tegenstrydigheid.

Stellen wy dat het speelkaartje waarop 'n geheele *taille* geprikt was, een der figuren vertoende die op de vorige bladzyde worden voorgesteld, met welk recht vinden wy de schynbaar onregelmatige afwisseling in model 1, minder vreemd dan de regelmaat in de andere modellen? Sommigen zouden 't zelfs onmogelyk achten dat 'n gansche *taille* uit *intermittences* bestond, als in model 2. Uit *coups de quatre*, als in 3. Dat ze in twee helften was gedeeld, als in 4. En vooral — doch zonder meer grond — dat ze geheel-en-al was samengesteld uit zwarte *coups*, als in model 5.

By eenig nadenken toch moet men toestemmen dat al die *tailles* niet alleen *mogelyk* zyn, maar dat ieder daarvan evenveel recht op bestaan heeft als elke andere groep van *zeven-en-twintig* zetten. Toch blyven velen die regelmaat beschouwen als . . . onnatuurlyk, en zoeken daarachter iets anders dan den loop van 't zoogenaamde »lot.« Het *Toeval* — met of zonder indiskreete bemoeienis van 'n god — kan wel *tailles* leveren volgens model 1, maar die andere modellen gaan boven z'n kracht! Dat »lot« is hier dus zwakker dan de mensch zelf, dan 'n kind, ja dan 't hondje MUNITO op de kermis. Het zou immers wel in onze macht staan om uit 'n *Quinetsche* vaas, willekeurig en *met opzet*, zooveel keeren zwarte balletjes te doen verschynen als ons lustte?

Om deze tegenstrydigheid van opvatting te doen in 't oog vallen, kies ik als voorbeeld 'n speler die kreupel, lam of ziek is. Hy zit gevangen, en kan zich niet naar de speelzaal begeven, doch zie, hy heeft — door bemiddeling van de H. Morfondaria zeker — van *rood* gedroomd. Het treft gelukkig dat-i in 't romantisch bezit is van 'n »ouden getrouwen« bediende, dien hy naar 't Kurhaus zendt, met den last een geldstuk op de gedroomde kleur te zetten.

De oude-getrouwe komt terug met de boodschap dat de *mise* verloren is: »omdat *zwart* uitkwam.«

Indien nu onze gevangene beweerde dat dit *onmogelyk* was, en z'n knecht wegens oncerlykheid wegjoeg, zou hy handelen als 'n dwaas. De *kans* — we zyn hier *en pleine* probabiliteitsleer — dat z'n ouwe-getrouwe op-eenmaal 'n dief was geworden, komt hem kleiner voor dan dat er ditmaal tegen z'n verwachting 'n zwarte *coup* zou uitgekomen zyn.

Hy gelooft dus wat de man berichtte, en geeft hem nu *twee* stukken, weder om die te plaatsen op de roode kleur.

De knecht komt terug met de boodschap dat de slag *zwart* was. Heeft hy nu die twee stukken gestolen? Of misschien wel *vier*? *Twee*, als hy zich de *mise* toeëigende zonder te zetten. *Vier*, indien hy ze gezet heeft en *twee* daarby won?

Onze gevangene is niet kleingeestig. Hy twyfelt alweer niet aan de rechtschapenheid van z'n bediende, en zendt hem nogmaals uit om 'n *mise* op *rood* te plaatsen, ditmaal 'n inzet van *vier* stukken.

De slag was *zwart*.

De knecht wordt daarop uitgezonden met *acht* stukken . . .

De slag was *zwart*.

. . . met *zestien* stukken . . .

De slag was *zwart*.

. . . met *twee-en-dertig* stukken . . .

De slag was *zwart*.

. . . met *vier-en-zestig* stukken . . .

Ik kan hier afbreken. De lezer denke zich nu eens 't *maximum* der mise weg, en wordt verzocht dit heen-en-weer loopen in gedachte voortzetten tot de heer z'n knecht wegjaagt als 'n dief. Vraag: *by den hoeveelsten zet men den heer hierin gelyk durft geven?* By den hoeveelsten zoudt gyzelf, lezer, uwen ouwen-getrouwen hebben onthaald op 'n onvrindschappelyk *consilium abeundi*?

Er kan toch niet *altijd* *zwart* uitkomen, niet waar?

Altijd? Neen. Maar ikzelf heb *twee-en-twintig* zetten van dezelfde kleur achter elkander gezien, zonder nog te weten of de serie daarmee sloot. De *taille* was geëindigd, en ik bleef niet wachten op de volgende die misschien nog de serie kan hebben voortgezet. Waarom *niet!* Oude *habitués* spreken van hooger serien, en de kansrekening brengt mee dat ik, die zeer zelden de speelzaal bezoek, niet juist een der zeldzame allerhoogsten heb bygewoond. Er zouden er geweest zyn van *vier-en-dertig*. Wie zich hierover verwondert, verliest alweder uit het oog dat elke andere vooruitbeaalde groep van *vier-en-dertig* zetten zich even zelden voordoet. *)

Elke *eerste* zet is onmisbaar 'n afwyking van de gelykheid. De uitgekomen kleur staat tot de niet uitgekomen, als 1 : 0. Na den tweeden zet is de kans op verhooging van den *écart* even groot als op 't gelykworden. De kleuren staan dan als 2 : 0 of als 1 : 1. Op vier mogelykheden

$$\begin{array}{cccc} z & \text{of} & z & \text{of} & r & \text{of} & r \\ z & & r & & r & & z \end{array}$$

is de som der afwykingen 4, d. i. gemiddeld op elke mogelykheid, één. Dit, gedeeld door 't aantal zetten — in dit geval: twee — zou de gemiddelde afwyking over twee *coups* kunnen doen vaststellen op *een half* per zet. Drie zetten kunnen zich voordoen op *acht* manieren:

$$\begin{array}{cccccccc} z & z & z & z & r & r & r & r \\ z & z & r & r & z & z & r & r \\ z & r & z & r & z & r & z & r \end{array}$$

De som der afwykingen is 12, of, gedeeld door 't getal mogelykheden, $1\frac{1}{2}$, dat almede tot het getal zetten staat als 1 : 2.

Vier zetten vertoonen zich als:

$$\begin{array}{cccccccccccccccc} z & z & z & z & z & z & z & z & r & r & r & r & r & r & r & r \\ z & z & z & z & r & r & r & r & z & z & z & z & r & r & r & r \\ z & z & r & r & z & z & r & r & z & z & r & z & z & r & r & r \\ z & r & z & r & z & r & z & r & z & r & z & r & z & r & z & r \end{array}$$

*) De noemer der breuk waardoor de kans op 'n serie van die uitgebreidheid wordt uitgedrukt, is 17.179.869.184. Het is namelijk de 34e term der geometrische reeks waarvan de eerste term, en tevens de rede, *twee* is.

De som der afwykingen is 24. Dit bedraagt op 16 mogelykheden $1\frac{1}{2}$, waaruit zou voortvloeien dat de vermoedelyke afwyking op vier zetten $\frac{3}{8}$ per zet bedraagt.

Deze berekening heeft niet de minste waarde wanneer men haar toepast op kleine groepen. En zelfs komt ze ongerymd voor, daar alle *écarts* uit geheele zetten bestaan en hier alzoo elke breuk ondenkbaar is. Dit is echter de gewone fout van 't *gemiddelde*. Ik geloof niet dat men op andere wyze tot 'n oordeel over de vermoedelyke afwykingen op 'n grooter aantal *coups* geraken kan. Als handleiding voor wien dit wenschte te beproeven, de volgende opgave:

Getal zetten.	Mogelykheden van zamenstelling der groep.	Som der afwykingen.	Gemiddelde afwyking op één groep.	Gemiddelde afwyking per zet.
1	2	2	1	1
2	4	4	1	$\frac{1}{2}$
3	8	12	$1\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
4	16	24	$1\frac{1}{2}$	$\frac{3}{8}$
5	32	60	$1\frac{7}{8}$	$\frac{3}{8}$
6	64	120	$1\frac{7}{8}$	$\frac{5}{16}$
7	128	280	$2\frac{3}{16}$	$\frac{5}{16}$
8	256	560	$2\frac{3}{16}$	$\frac{35}{28}$
9	512	1260	$2\frac{59}{128}$	$\frac{35}{128}$
10	1024	2520	$2\frac{59}{128}$	$\frac{63}{256}$

Enz. Enz. Het is me niet duidelyk in hoever deze berekening kan worden overeengebracht met de wortelverhouding die ik aanroerde op blz. 157. Ook zie ik niet in hoe ze den speler baten kan. Ten eerste weet hy niet *aan welke zyde* de afwyking plaats hebben zal, en daar elk der beide kleuren gelyke aanspraak heeft op vóórzyn, volgt hieruit ten-tweede: dat by elken overgang 't punt van volkomen gelykheid moet bereikt en gepasseerd worden. De loop der zetten is 'n voortdurende stryd tusschen afwykingen en gelykworden, en kan vergeleken worden met het op- en nedergaan der armen van 'n balans.

Dat dit oscilleeren ons minder regelmatig toeschynt, ligt hierin dat we gewoonlyk geen acht slaan op *de oneindig vele soorten van evenwicht*, die door de natuur der dingen moeten bereikt worden. Opervlakkig, byv, zou de symmetrie vorderen dat er na:

»pour gagner à la banque!» Gelukkig dat er in die behoefte door andere *professeurs de jeu* wordt voorzien. Men beweert zelfs dat Schlunghelans in het tuchthuis z'n vryen tyd aan 'n *système infailible* besteedt . . .

In de veronderstelling dat-i niet rekenen kan, ken ik hem meer kans op welslagen toe dan aan myzelf, en ik geef den lezer verlof de vruchten van zyn *loisir* met verlangen tegemoet te zien. Myn onderzoekingen leiden vooralsnog niet verder dan tot de zekerheid dat de uitslag van elken *coup* even onzeker is als van alle anderen, en dat men dus alleen in 'n byzonder geval, reden hebben zou $\frac{2m + o}{2}$ te verkiezen boven m .

Dit geval zou aldus kunnen worden gedacht. Iemand bezit m , en moet 'n reis doen waartoe meer dan m , doch niet meer dan $2m$ (stel r) noodig is. Om het ontbrekende te verkrygen zou hy daarom moeten schryven, doch 't wachten op antwoord veroorzaakt hem o onkosten. Indien hy nu z'n m neerlegt op de *simple chance*, heeft dit geld als *mise* voor hem meer waarde dan toen hy 't in z'n beurs had.

By verlies namelyk, heeft hy 'n negatieve bezitting van $o + r$. M. a. w. hy heeft niets in kas, en moet onkosten en reis betalen.

In geval van winst, bezit hy $2m - r$. Hy vermydt de uitgaven voor 't wachten, en kan de reis bekostigen.

Wanneer hy niet speelt, houdt hy m in kas doch is onkosten en reis schuldig. Z'n bezitting is dan: $m - r - o$.

Daar nu evenwel de gemiddelde waarde van die beide mogelijkheden, als hy wèl speelt, neerkomt op:

$$\frac{-o - r + 2m - r}{2} = m - r - \frac{o}{2}$$

blykt er dat m , als *mise* op de *simple chance*, $\frac{1}{2} o$ (d. i. de helft der te maken onkosten) meer waard is dan in z'n beurs.

Het spreekt vanzelf dat deze konklusie onjuist wezen zou indien men $\frac{o}{2}$ kleiner stelde dan $\frac{m}{74}$ of $\frac{m}{79}$, dewyl in dat geval de kans op 't uitwinnen van de onkosten niet zou opwegen tegen de *zéro* of *refait*.

Men wordt voorts uitgenoodigd het door my gekozen voorbeeld van *urgentie*, uittebreiden tot voorvallen van grooter belang. Ik sprak slechts van *reiskosten*, en van één zet op de *simple chance*. Het ligt voor de hand dat 'n koopman er groot belang by hebben kan, op 'n bepaald oogenblik te kunnen beschikken over zekere som, welke verlies minder schade toebrengt dan er voordeel kan worden verwacht van mogelyke winst. Er wordt beweerd dat dit aan de Frankforter beurs redelyk wel bekend is, en dat het spekulieren in staatspapieren vry geregeld wordt afgewisseld met het beoefenen der theorie van de *simple chance*. Waarom dit steeds »onder de roos» geschiedt, begryp ik niet. De effektenluf zullen

zich toch niet in 't hoofd halen dat ze *derogeeren* door 't verplaatsen van hun kantoor naar de groene tafel?

Ja, dat meenen zy!

Het is koddig, pretentius, onoprecht, huichelachtig, of misschien in-plaats van dit alles: dom, maar 't is zoo!

En niet effektenlui alleen. Ook andere spekulanten...

Daarvan iets in 'n volgend hoofdstuk.

FOEI!

Ik begin eenigszins intezien waarom ADOLF my de taak oplegde iets meedeelen omtrent de gewaarwordingen van dien luchtreiziger. Hy zal daarmee zekere oefening in 't beschryven beoogd hebben. Laat ons zien of ik van z'n zonderlinge lessen eenige vrucht heb getrokken. Ik erken dat de lezer recht heeft op 'n niet al te oppervlakkige schets van wat er in 't gemoed der spelers omgaat.

Doch zie, met gemoedskunde houden de *Guides* en *Führer in Wiesbaden* zich niet op. Uit die boekjes kan ik alleen overschryven dat de speelzalen allerprachtigst ingericht zijn. Waarom toch? Is 't dan zoo volstrekt noodig dat de daar aangebrachte weelde den bezoeker sart met den toeroep: ik ben zoo zeker van m'n winst dat het overbodige moeite wezen zou m'n welvarendheid te verbergen.

Men moet erkennen dat dit pronken met overmacht zeer oprecht is, en dat ook hier alweer het spel, of liever de wys waarop 't aan

zulke openbare banken wordt uitgeoefend, zich doet kennen als by-uitnemendheid *eerlyk*.

Onze effektenhandelaars . . . doch we behoeven de tegenstelling nu juist niet in den papierhandel te zoeken. Liever verhaal ik 'n klein voorval dat ik voor omstreeks tien jaren te Amsterdam bywoonde.

Er zou 'n tabaksveiling worden gehouden in den zoogenaamden *Brakken-Grond*. Zonder 't minste voornemen om meetingen was ik daar tegenwoordig. Het lokaal was vol makelaars en »patroons." In-weerwil van de op ADOLF'S aandrang beoefende gymnastie, zie ik geen kans te beschryven wat eigenlyk 'n »patroon" is, en waarin de funktien van »makelaar" bestaan. Ik geloof dat 'n makelaar . . . neen, ik waag er me niet aan. Al wat is, moet wezen. Dus zal ook het makelaarschap wel z'n reden van bestaan hebben, en een onmisbaren schakel uitmaken in den grooten keten die 't Heelal . . .

Wel zeker, zonder makelaars geen Heelal. En zonder »patroons" ook niet.

Al die onmisbaarhedens dan, liepen bedryvig heen-en-weer. Ze spraken, praatten, fluisterden, noteerden, rookten . . . neen, rooken deden alleen de patroons. Ieder moet op z'n plaats blyven, zooals de juffrouwen Pieterse zeiden. En nog 'n ander onderscheid merkte ik op. De makelaars waren beleefder, en minder ongedwongen in kleeding en beweging. Het kwam me voor dat er in 't modern liberaal maatschappelyke-standstelsel zoo omstreeks tien makelaars op één patroon gaan. Gaarne had ik hiervan iets meer geweten, maar 't opensnyden zou me kwalyk genomen zyn, en ik moest dus berusten in de niet zoo heel gemakkelijke meening dat ik 'n gansche vergadering van wezenlyke mensen voor me zag. Fatsoenlyk waren ze altemaal. De derde man — ik spreek nu van de patroons, natuurlyk — was ouderling of diaken.

Op-eenmaal bemerkte ik dat er iets byzonders geschied was. Men drong by-een, scheen te luisteren naar iemand die 'n bericht meedeelde, gaf blyken van belangstelling in 't vernomene, en bracht het aan anderen over. Zoodra 't my mogelyk was een der zeer bedryvige lieden — bedryvig, niet zoozeer omdat ze iets verrichtten, maar omdat ze heen-en-weer liepen als mensen die wat te verrichten hebben — zoodra 't mogelyk was me van 'n oogeblikken aandacht meester te maken, vroeg ik naar 't zoo belangryk schynend nieuws?

— Overstroming op Java . . . telegram van Alexandrie . . . tabaksoogst Rembang . . . totaal vernield!

Lezer, ik gis dat ge nu reeds het oogenblik van aankomst dier tyding in-verband brengt met . . .

— Wel zeker, 'n manoeuvre om de pryzen optejagen!

Zoo wàs het! Maar ik verklaar u, op 't gevaar af van doortegaan voor àl te naïf, dat ik daaraan niet dacht. Dit gebrek aan — Amerikaansche — *smart*, komt mezelf thans vreemd voor. Doch de waar-

heid is 't dat ik, half schertsend maar geheel ter-goeder-trouw, een der verkoopende »patronen» met wien ik in betrekking stond, geluk wenschte met den hoogen prys dien nu waarschylyk z'n tabak behalen zou. Hy liet zich dit aanleunen, en tevens dat ik — zonder erg nog altyd — de ontvangst van dat bericht op *dien* dag en *dat* uur zoo toevallig noemde.

Iemand die daarby stond en m'n woorden gehoord had — we mogen voor zeker houden dat hy geen tabak te verkoopen had! — vroeg my 'n oogenblik daarna of ik inderdaad meende dat hier *toeval* in 't spel was?

Er ging me nu 'n licht op — de lezer zal vinden dat het wat laat kwam — en ik zocht m'n vriend, den »patroon» weer op om hem ernstig te vragen wat er van de zaak was? »Er wordt beweerd dat die tyding valsch is, zeide ik, en uw *eer* vordert alzo . . .

— *Ikzelf* heb de telegram van Alexandrie, aan 't huis S. & Cie — dat waren ook »patroons», natuurlyk! — gelezen, antwoordde hy, zonder te willen treden in nadere verklaringen die ik toen ook niet meer noodig had. Eenmaal aangespoord tot opletten ben ik niet veel minder scherpziend dan 'n gewoon mens. 't Ging volstrekt niet boven m'n begrip dat het huis S. & Cie voor gezamenlyke rekening met andere »patroons» 'n depêche uit Alexandrie bestellen kon. Minder helder is 't me nog altyd — en hierin zal wel de verklaring liggen van de naïveteit die ik me zoo-even telast legde — hoe lieden die gewoon zyn te leven in zoo'n atmosfeer van bedrog, zich laten foppen door middeljes die dan toch in hun eigen kring reeds lang als versleten moesten zyn ter-zy gelegd.

Dit nu wenschte ik den lezer te verzekeren, dat nooit speelbanken 'n cent betalen aan telegrammen uit Dodona, Delft of 's Gravenhage, om 't publiek te moveeren ditmaal eens flink z'n geld op nummer zooveel of op een der kleuren van de groene tafel te zetten . . .

Daar is-i waarachtig . . . m'n tabakspatroon uit den *Brakken-Grond!* Hy treedt de speelzaal binnen met weifelenden tred, als ware hy bevreesd zich vuil te maken aan den zindelyk gecireerden grond. Mevrouw hangt aan z'n arm, en aan den haren 'n vracht van braceletten, die waarschylyk nafamilie zyn van zoo'n Alexandrisch telegram. Ook lees ik duidelyk 'n Rembangsche oogstvernieling in de gouden ketting die 't mens torscht.

De lezer meene nu niet dat ik, over 't geheel genomen, de Hollandsche dames beschuldig van al te »opzichtig» toilet. Doch wáár is 't, dat m'n Amsterdamsche tabakspatrones in uitstalling van kostbaarheden wedyveren kon met de meest *voyante* dame van de *demi-monde*. Dat evenwel haar prullen echt waren, en die van de anderen soms . . . nu ja, niet ieder heeft te beschikken over 'n flinken *banjir* op z'n tyd!

Och, de stompert!

Zyzelf zou gewis heel vreemd hebben opgezien, als ze dezen uitroep gehoord had. Ik rilde op-eens van medelyden.

Ziehier waarom.

Verbeeld u lezer, dat ik 'n trouwe stamgast ben van 't Wiesbader muzeum. Ik heb namelyk 'n minnares in dat gebouw, en door 'n ondeugendheid van SEMI-UR, dien ik heel onverwacht naast me zag toen ik berekende hoeveel bouws tabak m'n studie-exemplaar om den hals droeg, nam 't mens op-enmaal de trekken van m'n beminde uit het Muzeum aan. Dit nu op-zichzelf zou geen reden geweest zyn haar 'n stumpert te noemen — de rang van beminde is waarlyk altyd zoo laag niet! — maar . . . maar . . .

Ik zal 't u dan maar zeggen. De myne bevindt zich sedert 'n paar duizend jaar in den onaangenamen toestand van skelet. Het is of was 'n oudgermaansche dame — ja, *dame*, dit zou ik kunnen bewyzen — die zich 'n paarhonderd jaar voor Christus allerverdrietigst verrekend heeft. Haar nog altyd prachtig-gave tanden en kiezen wyzen uit dat ze niet veel ouder dan vier- of zes-en-twintig jaren kan geweest zyn toen ze zich begraven liet, in de meening natuurlyk, dat men haar onder den *tumulus* met rust laten zou. Mis! Nieuwsgierige oudheidzoekers matigden zich 't recht aan haar afzondering te storen. De *tumulus* werd weggespit, men kalfaterde zoo goed mogelyk de stukken en brokken van 't geraamte, maakte van alles 'n vry volledig geheel . . . en daar ligt nu m'n vriendin op den rug in 'n glazen kast te-kyk voor ieder die 't besef heeft dat er te Wiesbaden nog andere merkwaardigheden te zien zyn dan de Speelbank. Gelukkig is 't getal van dezulken zoo heel groot niet, en ik ben zeker dat onze tabaksman en ZED. gemalin daaronder niet behooren.

Dit nu doet me genoegen voor hem. SEMI-UR mocht hem eens den streek spelen waarop-i my vergastte naar aanleiding van . . . nu ja, zelfs 'n gnoom heeft *iets* noodig als punt van uitgang, en lykt daarby op 'n poëet. Het middel waardoor m'n ondeugende begeleider — als zoodanig scheen 't mannetje me ter-zy te staan — my in de dikke Hollandsche dame, m'n Germaansche SARAH*)

*) De naam SARAH — beteekenende *heerin*, *ḥpa*, en ook, even als *Czaar* en de uitgang van onzen komparatief, met dit woord etymologisch verwant — is in Europa veel ouder dan de Germaansche bronspereode. Ze is, gelyk de meeste Hebreuwsche eigennamen, of van Keltischen oorspong, of van 'n wortel dien de oud-Europesche talen met de Oosterlingen gemeen hadden. Er is me op 't gebied van algemeene taalkunde dezer dagen 'n licht opgegaan waarvan ik zoodra mogelyk aan belangstellenden een-en-ander hoop meedeelen. Wat ik *ahnde* (IDEE 488, 489) zal waarschyntlyk tot 'n redelyk hoogen graad van zekerheid kunnen gebracht worden. Maar . . . men moet niet blyven staan by 't Sanskrit, 'n taal die reeds door haar overkünstigen bouw mangel aan *Ur* verraadt. Byna alles wat men tot heden toe als *wortels* aannam, is vergelykenderwyze van jongen datum. Zeer stipt gesproken zyn er geen andere wortels dan die de mensheid ontleende aan de NATUUR. Filologie die met iets anders begint dan *na-bootsing van indruk* is de ware niet. En ik geloof in-staat te zyn daartoe alles, of zeer veel toch, te kunnen terugbrengen. Het getal wortels, in strikten zin, is zeer gering. Onze filologen zyn te spoedig voldaan, en meenen al heel wat opgehelderd te hebben door »aalmoes”

deed zien, was haar gouden halsketting! Dàt droomde 't mens niet toen ze zich voornam plezier te hebben van 't zwqegen onder zoo'n vracht metaal!

Ach, ook m'n arme SARAH had zware ringen om hals en polsen, om de enkels. Wie kan ons zeggen hoeveel Germaansche deernen haar eenmaal benyd hebben om al dat brons!

Ik bemerkte nu dat m'n Amsterdamsche met begeerigheid werd aangestaard door... deernen, Germaansche dan, Gallische of Britsche. In meer bekyk had zich m'n SARAH nooit verheugd. *Semi-ur* vertaalde my handig den blik dien een zoo-even gedecaveerde avonturierster op de halsketting van de tabaksvrouw wierp: *Sapristi... tout cela vaut bien trois mille francs chez ma tante! Comme je me rattraperais à la rouge!*

Haar tante... nu ja, dat is 't pandhuis, gelyk ieder lezer weet. Anders zou ik 't hier byzeggen, omdat ik niet gaarne onduidelijk ben.

Toen die hartelyke ongesproken uitboezeming me in 't gemoed klonk, dacht ik aan SARAH'S brons, omhelsde in gedachte m'n rammelende geliefde, en door 'n zotte konkatenatie van denkbeelden...

— Alles is in alles, fluisterde *Semi-ur*.

... de sjaal viel af. De zyden japon viel af. Corsage en bovenrok vielen af. Nog een-en-ander viel af. Het onmisbaarste... doch neen, om niet indecent te worden noem ik liever wat er overbleef. Niets!

Niets dan de ringen en de kettingen.

— Ga voort met decentralizeeren, gebood nu de kleine *Semi-ur*, alsof-i THORBECKE zelfs was. Zie dóór!

Dit wilde ik wel, maar 't gelukte niet zoo spoedig, omdat ik door 't vreemde schouwspel eenigszins in de war raakte. De dame was zeer... lyvig, en als ikzelf niet haar zoo-even had uitgekleet, als ik niet vry zeker ware geweest van de onmogelykheid dat ze zich op-eens kon hebben weggegoocheld, zou ik waarlyk op 't denkbeeld gekomen zyn dat ze zich, om my te plagen, had laten vervangen door 'n reusachtige termietkoningin.

De lezer weet, en daarom behoef ik ook dit alweer niet te zeggen, dat de koningin der witte mieren zich voordoet als 'n vormlooze klomp halfgesmolten vuil kaarsmeer. Zoo nagenoeg zag m'n studie-exemplaar er uit, en juist was ik van plan haar te schaken...

Zeker, 't was zoo'n dwaas voornemen niet, rondtereizen met die mierenkoningin als remedie tegen de heerschappy der zinnen!

... toen ik op *Semi-ur*'s bevel dóórzag. Jawel, de huid volgde de kleeren. Peezen, zenuwen, spieren... alles droop af en weg van den vetklomp, alles op 't goud na. De omstanders zouden zeker verdrongen zyn in den vloed van al dien afval, indien ze 't minste besef hadden gehad van zoo'n zonderlinge vleeschverhuizing. Maar

aftelleiden van *ἐλισσημοσύνη*, of »keizer" van Caesar. Er is meer te doen op dat gebied! Dit aan 't adres van dezulken die 't vreemd vinden dat ik 'n Germaansche durfde doopen met 'n aartsmoederlyken... titel. Want 'n titel is het.

de zaak deerde hun niet omdat ze niet wisten wat er voorgevallen was. Ook scheen niemand te bemerken hoe gek het stond toen 't horloge van onze touriste beklemd raakte tusschen de valsche ribben, en na eenige vergeefsche pogingen om zich lostemaken uit het gedrang, slingerend te land kwam in de ruimte waar 't mens vroeger gewoon was heel zorgvuldig haar buik te bewaren. Nooit vergeet ik 't verbaasd gelaat van dat instrument . . . ik spreek van 't horloge. Als vragend om wat opheldering stak het z'n kleinen wyzer naar 't linker schouderblad uit, en telde met den grooten de wervels van den ruggegraat. De nauwkeurige lezer kan uit deze byzonderheid berekenen dat het vyf, zes, zeven minuten over half-tien was, en tevens alzoo dat de gedaanteverandering juist drie minuten geduurd heeft. Dit tydsbestek namelyk is noodig, maar dan ook geheel voldoende, om iemand inzicht te geven in 't gehalte van echt Nederlandsch burgerlyk reisfatsoen, iets anders nog dan 't gewone buurt- en huisfatsoen. Wat my betreft, ik wist reeds waaraan ik my te houden had toen de groote wyzer den derden rib telde, en wachtte slechts 'n paar ribben langer om zeker van m'n zaak te zyn, en my te vrywaren tegen de altyd onaangename verdenking van overyling.

By dezelfde gelegenheid bemerkte ik dat onze tabakspatroon z'n genegenheid had weggeschonken aan 'n exemplaar van lager anthropologisch standpunt dan ieder welgeaard frenoloog aan m'n SARAH zal moeten toekennen. Deze namelyk mag zich verheugen in 't bezit van 'n fraaien Kaukazischen langschedel *) terwyl 't geraamte in de *Kursaal* zich levenslang met 'n doodeenvoudigen Kalmuks-touranischen rondkop scheen beholpen te hebben. Als 't mens er mee tevreden geweest is, my wel! Misschien was dat ding in den kring waar ze zich bewoog voor haar gebruik voldoende, en 't zou dus van kleingeestigheid getuigen haar dit kwalyk te nemen. Toch kon ik me niet onthouden verband te zoeken tusschen de weinige moeite die de Natuur aan haar kop had ten-koste gelegd, en zekere preutsheid waarmee ze neerzag op al wat haar omringde, maar vooral op 't betrekkelyk onschuldige *rouge et noir*. Dat haar gebit niet te vergelyken was by dat van m'n favorite in 't muzeum, nam ik minder kwalyk. Ik schreef die onvolkomenheid heel goedig toe aan 't gebruik van koek en warme dranken. De zaak was wel heel leelyk, maar raakte het ras niet.

Ras . . . ras . . . ik daag elk ras ter-wereld uit, natedoen wat mevrouw de tabaksprinses met 'r neus deed? Ze trok hem op.

Geen anatoom zal me gelooven, maar waarachtig ze trok hem op! My komt die manoeuvre als 'n triumf der fatsoenlykheid voor. Onthoud dit, lezer, en beproef gyzelf uw kracht eens aan zoo'n kunststuk als ge godsterwereld niets meer zult aánhebben dan wat beenderen en 'n gouden ketting. Ik zet het u in tienem.

Op-eenmaal bcgon ik nu intezien — en 't was voor 't eerst

*) Zie waartoe blinde liefde vervoeren kan! Dat geraamte in 't Wiesbader muzeum behoort inderdaad tot de *dolichocefalen*, maar ik had ongelyk den schedel fraai te noemen. 't Spyt me wel om SARAH'S wil, doch waarheid bovenal; haar kop is scheef.

niet — met hoeveel gnomen-vernuft de kleine cicerone m'n indrukken en gedachten hanteerde. Eerst deed hy me verlieven op de jeugdige kiezen van de tweeduizendjarige SARAH. De schalk wilde dat ik haar beeld voortdurend in 't gemoed dragen zou, om door de herinnering aan haar bronzen tooi terstond gereed te zyn tot assimilatie by 't zien van al dat tabaksgoud. Daarop volgde heel geleidelyk 't ontkleeden. Dichters en gnomen staan voor niets. De bliksem zelf zou zich hebben laten weerhouden door 't zyden weefsel van haar kleed, en ik, schryver, poëet en barbaar, drong dóór... verder, dieper . . . o VESALE!

Wel zeker! Als m'n lieve SARAH daar naakt te-kyk lag in 'n glazen kast, hoefde ik toch geen omslag te maken met dat vreemde mens. Dit had *Semi-ur* precies uitgerekend, en langs dien vreemden maar zekeren weg leidde hy my en den lezer tot de opmerking:

hoe 'n fatsoenlyke Hollandsche vrouw die zichzelf en de firma van m'nheer respekteert, na 't verlies van al haar spieren nog altyd fatsoenskracht genoeg bezit om den neus optetrekken voor zaken, die . . . wel beschouwd, niet zoo heel veel schandelyker zyn dan zekere telegrammen uit Alexandrie.

De konklusie van dit hoofdstuk is alzoo: de speelzalen zyn ware Brakke-Gronden van onzedelykheid, en de brave mevrouw FOEI VAN DER BANDJIR neemt zich vast voor, al haar nichten, neven, kennissen, bureu en vereerders te waarschuwen tegen 't verschrikelyke spel. Hier, had ik vrede mee. Na 't mens weer behooryk in vleesch en kleeren gezet te hebben, liet ik haar de zaal verlaten in de vaste overtuiging dat ze nu precies wist »wat er alzoo op badplaatsen voorvalt.« Ze zal daarmee effekt maken op de krans: 'n specialiteit van reis-indrukken en nauwgezette zedelykheid.

PRIESTERS, TRUFFELS EN SPEELBANKEN.

. . . *ne sont pas ce qu'un vain peuple pense!*

Zóó sprak de onnoozele Tartuffe, en omdat er anderhalf voet te-kort kwam aan de maat, liet MOLIÈRE hem 't vers aanvullen met: *les prêtres*.

LODEWYK XVIII was 'n vraat, of 'n lekkerbek, of 'n *gourmand*, of 'n *glouton*. In een of meer dezer hoedanigheden hield hy veel van truffels. Doch zie, z'n dokter had hem die lekkerny verboden, omdat Z. M. wat overvoêrd was en aan 't pootje leed. Toen nu de welmeenende geneesheer z'n patient eens betrapte by 'n sterk getruffelde leverpastei en zich gereed maakte tot 'n dokterlyke berisping, sloot LOUIS hem den mond met . . .

De koning had groot gelyk. Wie niet weet wat-i zeggen zal, moet citeeren. STUART MILL zegt . . .

Ach, er was nog geen STUART MILL in die dagen! LODEWYK, minder gelukkig dan onze publieksprekers in de Kamer, moest

zich behelpen met *MOLIÈRE* en z'n àl te klassiek gemaakten *Tar-tuffe*. *Les truffes*, beste dokter, zeide hy,

les truffes ne sont pas ce qu'un vain peuple pense!

Zoo verantwoordde zich de koninklyke boeteling, en de dokter was ontwapend. Lieve lezer, wees nu eens even inschikkelyk als die dokter, en geloof me op m'n woord van reis-indrukbeschyfver: het publieke spel aan de badplaatsen is niet *ce qu'un vain peuple pense*.

De vrouw van zoo-even die zich uit verregaande bravigheid meende te moeten bezighouden met het optrekken van het neusje dat ze niet meer bezat . . . geloof me, dié vrouw had ongelyk. De goede God beware my voor de onhebbelykheid àl m'n lezers en lezeressen zoo tot op 't been toe uittekleeden als ik haar deed. Maar 'n klein hoekje wil ik toch oplitgen van den jurk waarmee de wereld veel leelyks bedekt. Ik wenschte dat de afkeer waarmee men fatsoenshalve 't hazardspel beschouwt, 'n redelyken grond had. Hieruit namelyk zou te besluiten zyn dat er buiten de speelzaal 'n maat van eerlykheid en loyauteit gevonden wordt, die 't minachten van wat daarbinnen voorvalt rechtvaardigen zou. Maar . . . dit is zoo niet! Evenals de geringste myner lezers heb ik veel onder-vinding, en al sta ik in opmerkingsvermogen en scherpszinnigheid eenigszins beneden al m'n landgenooten — Haagsch Kamerpeil — zal men my toch eenig recht van beoordeeling toekennen omtrent zaken die ik onderwierp aan 'n gezette studie, gelyk men bemerken zal dat ik met het spel en . . . wel eens met sommige andere dingen gedaan heb.

Het komt me dan voor dat de openbare speelbanken, ook in stelligen zin, doch vooral *vergeelykenderwyze*, zeer eerlyke loyale inrichtingen zyn.

Sedert eenigen tyd is 't mode geworden op die banken te schelden. Moralizeerende couranten wedyveren daarin met gedecaveerde spelers. De eersten tasten het spel in principe aan. De laatsten beweren dat het onlangs »by gelegenheid van die fameuze *dèveine* onmogelyk zuiver kan toegegaan zyn!»

Op- en aanmerkingen van de laatste soort, wil ik 't eerst beantwoorden.

Ieder speler meent dat hyzelf 'n soort van mikpunt voor de slagen van 't lot is. Deze waan is kinderachtig, hoogmoedig, bekrompen maar . . . ze heerscht overal. »Dat nu ook juist *my* zoo'n vreemde samenloop treffen moest!» heet het. In dit »juist *my*» ligt het zwaartepunt van de dwaling. Wie z'n persoonlyk belang weet te abstraheeren en met wysgeerige onverschilligheid het geheel overziet, zal bemerken dat het »lot» niet de minste notitie neemt van ieders ikheid, en met koude rechtvaardigheid z'n slagen of gunstbewyzen rechts en links uitdeelt naar de wet van oorzaak en gevolg. De loop der kansen leidt tot evenwicht, doch deze balans kan niet worden verkregen dan door stipte verrekening van eindelooze afwykingen. Indien nu zulke afwyking 'n speler benadeelt, komt het hem voor, eerst dat juist *hy* zoo byzonder ongelukkig is,

en later beschuldigt hy de Speelbank van oneerlykheid. Toch zyn zoowel het »lot'' als die Bank volkomen onschuldig.

Om van het eerste overtuigd te zyn behoeft men zich slechts 'n weinig toeteleggen op de kennis der arithmetische verhoudingen. Het arme »lot'' kàn niet rechtvaardig wezen omtrent *allen* zonder telkens den eenling tydelyk te benadeelen, en daar nu elk op z'n beurt de rol van dien eenling vervult om z'n billyk aandeel te leveren tot de harmonie van 't geheel, meent ieder dat juist *hy* de uitgekozen wryfpaal is voor de nukken van 't zoogenaamde toeval.

Deze meening verraadt wel gebrek aan doorzicht, maar is op verre-na nog niet zoo dom als de klacht over oneerlykheid van de Bank. Men verliest uit het oog dat de Bank met het voor- of nadeel van elken speler op-zichzelf beschouwd, volstrekt niet te maken heeft. A zet op rood, B op zwart. Eén der beide kleuren — van *zéro* of *refait* spreek ik nu niet — komt uit. De Bank behoeft al-zoo de inzetten van A en B slechts by elkaar te schuiven en toetewyzen aan den speler die op de winnende kleur gezet heeft. Het is haar volkomen onverschillig aan wien dezer twee zy de som van die beide mises uitbetaalt. Dat dit niet of niet voortdurend ieder in 't oog valt, wordt veroorzaakt door de aanhoudende afwisseling der personen die *gezamenlyk* voorstellen wat ik nu gemakshalve A en B noemde. De som der zetten aan de roode zyde bedraagt *op den duur* juist zooveel als de som der zetten aan den zwarten kant, en daar nu — tevens: *op den duur* — rood evenveel keeren wint als zwart, is de Bank slechts de tusschenpersoon die of de in 't begin verloren mises bewaart om ze aan later winners uittebetalen, of die — indien de speler met winnen *begint* — het noodige voorschiet tot op 't oogenblik dat verliezende spelers haar dat bedrag reimburseeren. Dat de verrekening van deze sommen meermalen eenige uren, dagen, ja mischien soms weken, wordt uitgesteld, ligt in de rede, doch dat die verrekening vroeg of laat plaats vindt, is zeker.

Gesteld dat 'n speler die een goudstuk opzette, negen keer achter elkander wint, zonder iets van de daardoor telkens verdubbelde mise terugtenemen, dan zou hy 5110 gulden gewonnen hebben. Daar het maximum der mise 4000 gulden is, moet hy nu, indien hy wil voortgaan zoo hoog mogelyk te spelen, 1110 stukken van de massa afnemen. Stellen wy dat hy daarna nog twintig keeren wint, dan heeft de Bank ruim tachtigduizend gulden verloren, d. i. *voorgesloten*. De *veine* van dien eenen speler wordt langzamerhand geboet, of door hemzelf als-i doorspeelt, of door 'n ander, of door vele anderen gezamenlyk. Het gebeurt soms dat zulke *veines*, in-plaats van terstond door tegen-*veines* te worden veronzydigd, elk-ander opvolgen, maar dit verandert niets aan den loop der zaak in 't algemeen beschouwd. Het kapitaal van de Bank is groot genoeg om 't hoofd te bieden aan alle binnen de grenzen der waarschynlykheid gelegen afwykingen. Ze heeft dus den tyd tot afwachten van de likwidatie der kansen die gewis komen zal.

Deze likwidatie zou evenwel onmogelyk wezen zonder 'n aaneenschakeling van tegenspoed voor sommigen, die dan niet inzien dat zy de terugbetaling leveren van wat de Bank aan anderen — aan

henzelf misschien in gelukkiger oogenblikken — heeft voorgeschoten. En, omgekeerd, waar zulke hier veronderstelde groote winsten *niet* behaald werden, moet de *schynbaar onregelmatige tegenspoed* der spelers dienen tot verevening van gelukkige kansen die later zullen opdagen. Dat zulke betere kansen niet juist altyd, of liever zelden, aan dezelfde persoon ten-deel vallen die hydroeg tot de betaling, verandert niets aan de verhoudingen van het spel in 't algemeen. Wie met winst begint, kan later verliezen. Doch de kans op later winst van iemand die met verlies *begon*, is veel geringer. Deze verloor soms den moed, doch byna immer *de noodige middelen*, om voorttegaan en de verevening aftewachten. Hierin ligt dan ook de doorgaande overmacht van de Bank. Waarschynlyk zouden haar dividenden veel lager zyn indien zy zich met het uit *zéro* en *refait* voortvloeiend kassiersloon moest vergenoegen. De betrekkelijk kleine kapitalen waarover ieder speler te beschikken heeft, zyn niet bestand tegen de nadeelige afwyking die ieder op z'n beurt treffen *moet*, terwyl de Bank, altyd kunnende doorspelen, verzekerd is 't verlorene vroeger of later te zullen terugwinnen.

Een treffend voorbeeld is daarvan, volgens de couranten, geleverd door zekeren GARCIA, 'n speler die door aanhoudende *veine* — tydelijke afwykingen slechts in 't nadeel van de Bank — *eenige millioenen* gewonnen had. De man speelde door, en eindelijk keerde de kans. Er bleek nu dat de Bank hem die millioenen slechts *eenige maanden geleend* had. De afwyking van kans herstelde de gelykheid door even hardnekkig omteslaan naar de bankzyde als ze vroeger aan GARCIA'S kant geweest was, en de man verliet Homburg, naar men my verzekert, zonder 't minste vermoegen. Ik las onlangs in de courant dat die SCHLUNGHANS op groote schaal thans *Kellner* is in 'n kroeg te Monaco. *Sic transit!*

Nogeens herhaal ik hier de opmerking dat de door 'n speler behaalde *winst*, even als in dat voorbeeld, gewoonlyk door *hemzelf* weder verloren wordt, terwyl de likwidatie van het door hem geleden *verlies* — omdat hyzelf niet kan dóórspelen — ten-voordeele van *andere* spelers plaats heeft, die evenwel op hùn beurt ook weer met verlies eindigen. Doch er bestaat niet de minste grond om by 'n zoo natuurlyk te verklaren loop van zaken aan oneerlykheid te denken. Indien de bankdirectie invloed op de *coups* uitoefende, zou zy immers de winst van dien GARCIA niet zoo hoog hebben laten oploopen, op 't gevaar af dat hy zich eensklaps met z'n buit verwyderd had.

Zoodra men de administratie der speelbank beschouwt als verbindingspunt tusschen de spelers onderling, vervalt alle verdenking van deloyauteit. Misschien beweert die GARCIA — 'n schelm: hy werd te Parys veroordeeld wegens diefstal in den *cercle* van den hertog DE GRAMMONT-CADEROUSSE — misschien beweert hy dat het verliezen der — toch eerst door hem *gewonnen* — millioenen, op oneerlyke wys plaats vond. Dit is zoo spelersmanier. Maar, eilieve, waarom liet hem dan de Bank dat geld *winnen*? En meer nog. Gesteld dat men hem later op oneerlyke wys al de door hem gezette *mises* wist te doen verliezen, wie of wat belette dan 't overige Publiek tégen GARCIA te zetten, en aldus zooveel of meer nog

van de Bank te halen als die speler in z'n winstperiode van haar trok?

Doch bovendien, de wyze waarop onder de oogen van 't Publiek de kaarten worden gemengd, gecoupeerd en gelegd, laat geen bedrog toe. By de roulette is 't zelfs vergund z'n mise te plaatsen nadat cylinder en kogeltje in beweging gebracht zyn, zoodat 'n *croupier* die belast was met de oneerlyke poging om invloed uitte oefenen op den loop en 't vallen van den kleinen kogel, niet eens tydig weten kan hoe hy dien invloed zou moeten besteden om den speler te benadeelen. Kort voor den val van 't balletjen ook, kan men de mise naar willekeur nog verplaatsen.

En al vare dit alles zoo niet, al kòn de Bank haar talryke geëmployeerden africhten tot oneerlykheid, dan nog zou zy zelf daarvan 't eerste slachtoffer wezen. Ligt het niet in de rede dat die geëmployeerden door middel van *compères* terstond zouden misbruik maken van hun gevaarlyke handigheid? Een *croupier* die de kunst verstond het Publiek te bedriegen ten-voordeele van de Bank, zou al 'n zonderlinge schelm moeten zyn als-i z'n schelmery niet toepaste in eigen voordeel. Stipte eerlykheid is dus voor de speelbanken 'n voorwaarde van bestaan. Dit wat de loyauteit aangaat van die inrichtingen op-zichzelf beschouwd.

En vergelykenderwyze?

Het is my 'n raadsel hoe men, achtslaande op den toestand van de *wereld in 't algemeen*, zich verontwaardigd durft toonen over het bestaan der *speelbanken!* Is dit kortzichtigheid? Domheid? Of moeten wy dat angstvallig uitziften van de mug en 't slordig doorlaten van kemels toeschryven aan huichelary?

Gy die voorgeeft zoo byzonder innig te gruwen van 't *rouge et noir*, weet ge dan niet wat er dagelyks *in uw eigen kring* en naast u voorvalt? De administratie en de aandeelhouders van zoo 'n Speelbank trachten winst te behalen. Dit hebben ze met alle andere ondernemers en spekulanten gemeen. Maar vindt men ergens zoo-veel oprechtheid in 't omschryven der verplichtingen? Zooveel stiptheid in 't nakomen?

Met welke onderneming op financieel gebied ook men de Speelbanken vergelykt, nergens zal ieder die daarmee in aanraking komt zoo zeker kunnen staatmaken op de vervulling van 't uitgeschreven program. Nergens ook worden de rechten der geldstorters duidelyker en bondiger omschreven. De Bank lokt niet aan door voorspiegeling van winst. Integendeel, daar zy den aandeelhouders hooge dividenden toezegt, en die inderdaad uitbetaalt, waarschuwt zy elken speler dat hy verliezen *moet*. Ze omzwachtelt niet — als de uitschryvers van *Staatsleeningen!* — de eenvoudige arithmetische waarheid met 'n tal van voorwaarden die 't Publiek in de war brengen. Ieder kan nauwkeurig weten wat hem te wachten staat. Wie zóóveel op 'n kans zet, zal òf dien inzet verliezen, of zóóveel ontvangen. *C'est à prendre ou à laisser*. Nooit gekibbel. Nooit *chicane*. Nooit ook de minste poging om iemand overtehalen tot het wagen van z'n geld.

Men heeft meermalen de Bank beschuldigd van . . . ongevoeligheid. »Die *croupiers* stryken 't verloren geld met yskoude onverschilligheid weg» heet het. Eilieve, wilde men dat ze belangstelling

voelden of toonden? Belangstelling in wie, in wien? In den speler die op zwart gezet had toen rood won? Maar dan zouden zy tegeleykertyd zich moeten verheugen over de winst van anderen die op rood hadden gewed. By elken zet zouden ze 't van hen gevorderd »menselyk gevoel» zoo zonderling moeten splitsen dat de poging daartoe inderdaad even belachelyk wezen zou als 't slagen onmogelyk.

Gyzelf, lezer, zyt gy zoo byzonder gevoelig? Maak u dan gereed tot het ondergaan van 'n aaneengeschakelden reeks van indrukken, treurige en blyde, maar treurige het meest. Duizenden millioenen mensen moesten sterven om uw bestaan mogelyk te maken. Het is nu eenmaal zoo dat we zyn als kerkhofsbloemen die sappen, bloei, geur en tint opzuigen uit verrotting. Gedurende den tyd dien ge aan 't lezen van één bladzy dezer *Studien* besteedt — 'n paar minuten slechts! — blazen honderden uwer natuurgenoeten den laatsten adem uit. Treurt ge niet?

Het is waar dat er gedurende diezelfde oogenblikken even-zoo veel, en meer nog, geboren werden, wat trouwens onmogelyk wezen zou zonder 't sterven van die anderen. Verheugt ge u niet?

Of verrekenet ge het debet en krediet van die aandoeningen »met gesloten beurs.» Zeker! Geen gemoed zou in-staat zyn àl de indrukken te verwerken die de wereld hem opdringt. We zyn gewoonlyk reeds al te zwak in 't besturen en gebruikmaken van wat *onszelf* rechtstreeks aangaat. Waar zou 't heen als we bovendien . . .

Eilieve, waarom dan die *croupiers* hard gevallen over de onverschilligheid waarmee ze den inzet van A doen overgaan in 't bezit van B? Zy kennen beide personen zoomin als gy den Chinees kent, die op dit oogenblik . . .

Daar sterft waarachtig 'n neger ook . . . en 'n Hongaar . . . en 'n Duitscher . . . 'n Franschman . . . 'n Hollander . . . nog een . . . nog een . . . nog een . . .

Lieve hemel, ik wilde iets vertellen over den dood van dien Chinees . . . hy is reeds vergeten, en werd bedolven onder 'n tal van dooden dat sneller aangroeit dan m'n pen kan byhouden. Treurt ge niet, lezer?

Laat ons oprecht zyn, en niet verwachten dat zeer gewone mensen, in zeer gewone betrekking — wat toch zyn ze anders dan employeerden op 'n kassierskantoor? — zich zouden te-buitengaan aan 'n *sensiblerie* die onszelf weldra bespottelyk voorkomen zou.

En onze m'nheer A die misschien vordert dat men tranen wydde aan z'n verloren mise . . . laat hem eens aan *partner* B vragen of deze tevreden wezen zou met het niet uitbetalen of 't beknibbelen van z'n winst? Zeker neen! Uit welke bron zou die winst geschept moeten worden, hoe zou de volledige betaling van 't gewonnene mogelyk wezen, als er geen verliezers waren?

De klacht over de werktuigelyke ongevoeligheid van zoo'n Bank is kinderachtig niet alleen — spelers *zyn* kinderachtig — maar men zou reden tot klagen hebben, en tot aanklacht zelfs, zoodra ze blyk gaf van belangstelling. Juist door zich hiervan te onthouden is zy de meest zuivere vertegenwoordigster van wat wy »toeval» noemen, van de NATUUR. Ook deze immers laat den noodzakelyken schakel tusschen oorzaak en gevolg niet breken uit medelyden, uit

ingenomenheid met dezen of genen, uit zwak toegeven in onze wenschen, hetgeen dan ook nooit zou kunnen geschieden zonder onrechtvaardigheid jegens anderen. Ze doet wat ze *moet*. Ze laat zonder aanzien des persoons elk voorval voortschryden op den weg dien alle voorafgaande gegevens het opdraven. Oude wysgeeren vonden in deze onverbiddeleykheid iets zoo verhevens, dat ze juist dit »niet aanzien van personen" als een der goddelyke eigenschappen hebben voorgesteld, en te-recht!"

Maar ik behoef niet zoo hoog te grypen om de Speelbanken in bescherming te nemen tegen ziekelyke of huichelachtige moralistery.

Sedert eenigen tyd is men hier-en-daar — misschien naar aanleiding der schandaleuze zaak van LANGRAND — eenigszins wakker geworden. Maar nog altyd verheugen zich over 't algemeen de zwendelaryen van de soort als waartegen ik voor vele jaren reeds waarschuwde *) in beschamenden bloei. Het is koddig, en tegelykertyd treurig, aantezien hoe men in 'n maatschappy die tot zulke zaken gewillig het terrein levert, laag durft neerzien op het *eerlyke* spel.

Om deze kwalifikatie te rechtvaardigen behoeft men slechts den toestand van den speler op de eenvoudigste wys te omschryven. Hy koopt voor zekere premie — *zéro* en *refait* — de kans om zekere som *a* malen verhoogd te zien tegen *a* kansen die som te verliezen.

Heeft hy ongelyk 't zékere bezit van z'n geld bloottestellen aan de onzekerheid dier beide mogelykheden, dit is *zyn* zaak. Het mag niet verweten worden aan de Bank die hem niet de minste voordeelen beloofde. Zy bedong slechts haar administratieloon, zonder iemand overtehalen z'n geld te wagen, noch hem voortepreeken op welke kans hy dit het voordeeligst wagen kan.

Wie nauwkeurig achtslaet op de heerschende begrippen over zedelykheid, en die toetst aan de handelingen der mensen, doet 'n droevige ervaring op. Even als wy gewoonlyk in boeken nogal ver afwyken van de geschreven volkstaal, worden er in schryvery en in vals-deftige gesprekken zekere konventioneele begrippen voorgewend die in de werkelykheid of niet bestaan, of maar zeer zelden worden toegepast. Ik zou niet durven beweren dat dit juist altyd aan huichelary moet worden toegeschreven. Deze ondeugd toch vordert talenten die niet aan velen gegeven zyn, en zekere inspanning, waaruit dan ook volgt dat er minder huichelaars zyn dan men gewoonlyk meent. De ware oorzaak van de overal blykende afwyking tusschen zeggen en doen, zal wel hierin liggen dat men tot slechte handelingen zich vervoeren laat *van-lieverlede*. Al zy het dan dat dit niet geheel onbemerkt geschiedt, men kàn zichzelf gedurende eenigen tyd diets maken dat de rechte weg niet verlaten is, of althans meer of min moedwillig daarvoor de oogen sluiten. Het ronduit goedkeuren van iets verkeerds evenwel, zou moeten plaatshebben in één oogenblik, en vereischt alzoo 'n meer

*) In nummer 451 der *IDEEN*.

brutale, min geleidelyke miskenning van het goede. Een diefstal, byv. kan, wat de logische aaneenschakeling van aandrift, voornemen en uitvoering aangaat, verdeeld zyn over vele dagen of weken, terwyl de uitdrukking: »stelen is geoorloofd' zekere oogenblikke-lyke verkrachting van 't zedelykheidsgevoel vereischen zou, waartoe weinigen in-staat zyn. Vanhier dan ook dat het woord: »gy zyt 'n dief!» den betrokkene altyd in de ooren klinkt als 'n onrechtvaardige uitspraak, en voor 'n beleediging geldt in alle gezelschap-
pen, zelfs in een tuchthuis.

Indien we met omkeering van de oude wapenspreuk: *fays ce que dis!* ons konden aanwennen alles te durven zeggen wat we mondjesmaat durven *doen*, zou er veel gewonnen zyn. Dan eerst ware er 'n nuttig debat over meeningen mogelyk. Thans echter zyn we 't over braafhedens en deugdprincipes zoo volkomen eens . . . in de boeken, dat er veel te weinig wordt gelet op de vraag: of al die schryvery wel in overeenstemming is met de werkelykheid? We zyn door klank van frazen bedorven, en laten ons oordeel in slaap wiegen by 'n deun, die niet eens welluidend behoeft te zyn als ze maar door gedurige herhaling gelyken tred houdt met onze tot geloovig aannemen voorbeschikte vatbaarheid. »God is . . .

Wie daarop volgen liet: »klein, koppig, lastig, groen, vierkant, kluchtig of abrakadabra" zou zekeren schok teweegbrengen die ons hindert, last veroorzaakt, pyn doet. Het onverwacht afwyken van den bekenden deun veroorzaakt iets als de onaangename gewaarwording van 'n plotseling omzien ten-gevolge van schrik, of van 't op-eens gestuit worden in snellen loop. 't Geheele verschynsel komt neer op afkeer van 't bruske aanranden onzer traagheid.

»Het verfoeielyke spel . . . het noodlottige spel . . . het vervloekte spel" . . . dit alles zyn geykte termen, minder onjuist — dit erken ik — dan 't bepalen der grootheid van 'n God wiens eigenschappen ons onbekend zyn. Maar dat de afkeer van het spel voor 'n groot deel is toeteschryven aan invloed van den deun waarop die opinie nu eenmaal gezet is, houd ik staande.

Het ware te wenschen — ik zeide dit reeds — dat we 't *recht* hadden zoo laag neertezien op 'n verkeerdheid die *vergelijker- wyze* onschuldig heeten mag. Onze moraliteit schikt zich op met puriteinsche lappen om vuile wonden te verbergen.

Het is opmerkelyk hoe ver het berusten in zoo'n deun zich uitstrekt. Wy weten nu eenmaal dat het meerendeel der mensen door verwaarloozing van 't denkvermogen z'n eigenlyke roeping verkracht. Maar voorgangers, wysgeeren, wetgevers, dichters, zy die 't nasporen van waarheid tot hun vak kozen? Van hen toch ware iets beters te verwachten. In-plaats daarvan stuit men overal op schandelyke oppervlakkigheid. In oude en nieuwe tyden heerscht de hebbelykheid zich met 'n machtspreuk van opgeworpen vraagstukken aftemaken, en 't is bedroevend aantezien hoe de niet zeer heilbegeerige gemeente by-voortdoring blyk geeft zich daarmee tevreden te stellen.

Zelfs SOKRATES, die zelf zoo goed wist hoe hy *vragende* z'n tegenstanders kon doen aanlanden op 'n beschamend *concedo*, zou meermalen te-kort geschoten zyn als men zyn methode van debat

had toegepast op z'n eigen stellingen. Wat zou JESUS geantwoord hebben, als men hem gevraagd had — en dáárop kwam de zaak neer — Rabbi, wat *is* des Keizers? Of: wie zal rechtspreken, indien alleen de onzondige daartoe bevoegd is? Of: hoe wordt door opsomming van de velerlei wyzen waarop 'n man zich ongeschikt maken kan tot de voortteeling, de juiste waardeering van 't huwelyk bevorderd? (IDEE 182)

Dergelyke vragen zyn er honderden te doen. Het heeft byna den schyn alsof ten-allen-tyde de voorgangers der Volkeren zich niet zoozeer ten-doel stelden den mensen heldere begrippen mededeelen, als wel hen afterichten tot gewoon raken aan duisterheid. By onze nieuwere moralisten is dit niet beter gesteld. Sedert jaren zoek ik te-vergeefs naar oplossing van de tegenstrydigheid hoe men te-gelyker-tyd werken kan doen verschynen over *exakte* wetenschap — waarby dan toch het $2 \times 2 = 4$ als erkend verondersteld wordt — en zoogenaamd zedekundige opmerkingen of vertoogen die de logische waarheid brutaal in 't aangezicht slaan?

Niemand zou durven verkondigen dat 'n driehoek vier zyden heeft, maar wel mag LAROCHEFOUCAULD de huichelary voorstellen als 'n hulde die de ondeugd aan de deugd bewyst. Wel mag OPZOOMER — iemand die zich liet aanstellen tot 'n hoogleeraar in de wysbegeerte! — den Volke verkondigen dat »God het beginsel van de Rede is.» *)

Voorbeelden van dergelyke . . . slordigheid, heb ik voor 't grypen. Indien ik hier met den lezer *sprak* en wel met *iemand dien 't inderdaad om waarheid te doen was*, zou ik hem voorstellen my naar *zyn keuze* 'n stuk voor te leggen, waarin eenig zedelyk principe verkondigd of 'n zielkundig vraagstuk behandeld wordt. Ik neem aan, hem *overal* blyken te toonen van de waarheid myner stelling: dat er misbruik wordt gemaakt van de gemakzuchtige hebbelykheid om klank aantenemen voor iets wezenlyks.

Nog altyd verkeerden duizenden en duizenden in de meening dat er op 't gebied van algemeene wysbegeerte iets degelyks werd teberde gebracht door mannen als *professor* KANT, e. d. Dit is 'n treurig verschynsel.

»Als ik met den lezer *sprak*.» Maar dit is nu eenmaal zoo niet. En als ik 't woord richtte tot iemand »*dien 't inderdaad om waarheid te doen was*.» Dit komt zelden voor. Altyd blyft het 'n bezwaar dat ik om m'n stelling te betoogen door *voorbeelden*, die zelf zou moeten kiezen, 'tgeen den indruk verzwakt, daar 't allicht den

*) De dwaling van LAROCHEFOUCAULD heb ik reeds ergens in m'n IDEEN aangeroerd. En wat de zotterny van OPZOOMER aangaat, verwys ik naar zeer vele bladzijden uit den IIIⁿ bundel, waar ik 't godsbestaan behandel. De wysgeerige professor schynt niet intezien dat hy z'n God een slechten dienst bewyst door hem te benoemen tot »*beginsel van de Rede*» dewyl juist deze hoedanigheid hem beletten zou met die Rede *homogeen* te zyn, daarbuiten plaatst, en zoo daartegenover, wat ten-slotte neerkomt op *redeloosheid*, op *krankzinnigheid*, q. a. Precies m'n idee!

schyn hebben zou alsof ik my in de keuze had laten leiden door vooroordeel. Sommigen immers zouden altyd meenen dat ik mij te *beau jeu* gaf door 't aanvallen, byv. van verouderde bybelsche moraal, of schools-duits-wysgeerige mystiekery. Liever dus iets meer dagelyks, iets eenvoudigs. Ik zoek . . . ik zoek . . .

Misschien zal zich in 'n volgend hoofdstuk wel 'n geschikt voorbeeld van valsche moraal aan m'n pen opdringen, waaruit dan tevens zal kunnen blyken dat ik onder de dingen *qui ne sont pas ce qu'un vain peuple pense*, tusschen truffels, priesters en speelbanken in, heel gevoegelyk 'n plaatsje had kunnen inruimen aan *schryvers*.

De lezer gelieve voorloopig genoeg te nemen met 'n kleine vertelling die hem in kennis brengen zal met 'n bondgenoot in afschuw van 't verderfelyke spel.

VIEUX-DELFT EN MORAAL.

Hy was 'n oudheidkenner, en als zoodanig dan ook kwam ik met hem in aanraking. Wy ontmoetten elkander op 't kerkhof by de zoogenaamde »alte Kirche" op den heuvel ten Z. O. van Sonnenberg. Tot specialiteit had hy antieke en middeleeuwsche oorlogskostumen en vernielingswerktuigen gekozen. De man was expert in stormrammen, balisten en katapulten, in *jambards*, *brasards*, *godendars* en *miséricordes* *) Ook deed-i in »*Vieux-Delft*." Over al die dingen had hy boeken geschreven.

*) *Miséricordes* heetten de korte dolken waarmee men den ter-aarde geworpen vyand afmaakte, tenzyd-i om genade bad. Misschien ook, al bad hy om genade. Tot dit slachterswerk was 'n kort wapentuig noodig, omdat men met andere gereedschappen niet zoo goed de voegen van 't harnas vinden kon. *Godendars* is een der vele Waals-Fransche verbasteringen van den Nederlandschen *goedendag*, 'n soort van knuppel. Men vindt ze ook genoemd *godendacs*, *goudendars*, *godendaz*. Wie hiervan meer weten wil, wordt verwezen naar HUYDECOPER'S schoone uitgave van Melis Stoke, uitg. 1772, deel III blz. 81, vlgg.

Op 'n wandeling naar de overblyfselen van 't Romeinsche *Castellum* te Rambach, wandelden wy de *Kursaal* voorby, en 't spel kwam ter-sprake. Tot z'n groote verwondering keurde ik eenvoudig die uit- of inspanning af, zonder heel hartstochtelyk instemmen met al de verwenschingen die hy de *Kurhaus*-direktie naar 't hoofd wierp, en de Regeering die zulke zaken duldde. Daar hem van m'n streven, werken en stemming een en ander bekend was, meende hy hieruit 'n reden van bevreemding te mogen putten over de kalmte waarmee ik z'n verontwaardiging beantwoordde. Hy verwonderde zich bravelyk dat ik niet heviger was in m'n uitdrukkingen,

— *Est-il possible que vous . . . vous qui êtes moraliste . . .*

— Ja, zei ik, ik ben moralist. En juist daarom . . . ik vind dat spel zoo heel erg niet.

En daarby bleef het dien dag.

M'n nieuwe kennis was 'n Duitscher die sedert 'n dertig jaren Parys bewoonde, en in die stad, naar-i my verzekerde, een muzeum bezat dat wel 'n halfmillioen franken waard was. Uit Parys verdreven by 't begin van den oorlog, wachtte hy den vrede af om zoodra mogelyk z'n schatten overtebrengen naar 'n beschaafder land. Intusschen vermaakte hy zich zoo goed mogelyk met het opspreken en waarnemen van de oudheden die de omtrek van Wiesbaden oplevert. Maar hy ging te diep gebogen onder z'n *specialiteit* om 't rechte te genieten van Romeinsche kastelen en Germaansche graven. Ingestorte aardheuvels *) kalk en steen, kammetjes van Romeinsche onderofficiersvrouwen, grafsteen met den staat van militairen dienst overledenen . . . och, dit alles was voor onzen man 't ware niet. Om zich gelukkig te voelen had-i Delftsch porselein, yzeren harnessen en wapenhoeden noodig. Het Wiesbader muzeum — ook voor zyn vak overigens hoogstbelangryk — kende hy spoedig van-buiten, en ik verdenk hem van minachting voor de beide daar bewaarde Romeinsche soldatenschoenen, omdat er geen sporen aan zyn. **) *Ce n'est que de l'infanterie*, zeide hy. Bo-

*) Ingestort na 't omwoelen. Zelden of nooit vindt men 'n *tumulus* ongeschonden. Wat men daarin vond, ligt in 't muzeum.

**) Een dier schoenen is blykbaar van 'n kind, 'n *enfant de troupe* waarschylyk, van 'n caligulaatje. Bedoelde schoenen staan in den katalogus als van Romeinsche soldaten genoteerd, en dit kan in-zoover juist wezen dat ze gedragen zyn door individuen die tot 'n Romeinsch legioen behoorden, doch eigenlyke *Romeinen* zyn hier, buiten de bevelhebbers, slechts zeer weinig geweest. De Romeinsche legers bestonden uit krygslieden van den Romeinschen Staat, die in allerlei gewesten waren byeengeraapt. De lyksteen, die gewoonlyk den landaard der overledenen opgeven, wyzen dit uit. Men vindt *Pannoniers*, *Rhetiers*, *Daciers*, *Illyriers*, enz. doch eigenlyke Romeinen, of zelfs *Italiërs*, maar zeer zelden.

Noot van 1878 Sedert ik 't bovenstaande schreef, zyn er veel meer schoenen van Romeinsche soldaten gevonden.

vendien, men vindt in dat muzeum geen »Delft.» Niet het minste schoorsteenticheltje. Dit scheen hem zeer te hinderen, want: *croyez-mois, en fait d'archéologie, du vieux-Delft avant tout!*

Nu weet ik wel dat alle smaken in de natuur zyn, maar 't ligt in *myn* natuur te willen doorgronden waarom sommigen 'n zonderlingen smaak hebben.

Ik liet dus m'n archeoloog voor my pozeeren, en beloofde mezelf hem niet lostelaten voor ik den terp had omgewoeld waarin hy z'n byzondere voorliefde voor Delftsch aardewerk bewaarde. Ik lette aandachtig op alles wat hy omtrent oude wapenrustingen meedeelde, en stond meermalen verbaasd over de nauwkeurigheid van z'n kennis. Op zeer weinige jaren na wist hy de ouderdom van elk stuk te bepalen. De vorm van 'n staafje, spykertje, schroefje, scheen hem landaard en dagteekeningen, ja, heele perioden uit de geschiedenis toeteroepen. Hy las in de platen, ringen of schubben van 'n pantser, als waren 't Enkhuizer almanakken geweest. De lezer zal me wel genoeg scherpzinnigheid toekennen om te gelooven dat ik z'n opgaven kontroleerde, of althans genoeg waarheidszin om dit te beproeven. Hy vond dit aangenaam, en was zeer in z'n schik met de hulde die ik wel genoodzaakt was te brengen aan z'n zaakkennis, maar:

— *Hélas . . . si nous avions du vieux-Delft ici!*

Dit moest beteekenen dat-i my in dat vak nog grooter reden tot verbazing geven zou. By-gebreke van ticheltjes *in natura*, sloeg-i my 'n kursus voor in de werken die hy over die zaken geschreven had. Ik leerde daaruit juist genoeg om intezien dat m'n roeping elders lag. Hoogstens interesseerde my de opmerking hoe weinig onze ouweluf konden voorzien dat die leelyke potjes en schoteltes, die wanstaltige pagoodjes, en die Chinees-Hollandsche poppen op de schoorsteentegeltjes, eenmaal stof zouden leveren tot ontwikkeling van zooveel geleerdheid als m'n vriend daarby wist te-pas te brengen. En niet alleen geleerdheid! Er kwam ook hartstocht by, iets als poëzie, waarachtig! By-gelegenheid zal ik 'n drama maken van den argonautentocht naar zeker merk . . .

— *Vous avez beau rire, zeide hy, je vous jure qu'il n'y a rien de si intéressant que le vieux-Delft. Si j'ai le bonheur de revoir ma collection à Paris . . . hélas, cela vaut cinq cent mille francs!*

Hy stond duizend angsten uit dat de *Communards* z'n huis zouden omver halen, of dat het vernield worden zou door 't bombardement. Ook drukte hem, in afwachting van 't weerzien zyner lievelingen, z'n werkeloosheid. Gelukkig dat de man »auteur» was. Hy kon zinsneden ronden, aan elkaar lymen, 'n stuk maken, had relatien met uitgevers . . . wat wil men meer? En hy bevond zich te Wiesbaden. Alzoo:

— *Le jeu, m'sieur . . . c'est atroce, infâme, pernicieux, infernal! C'est . . .*

— Ja, zei ik, men kan z'n tyd beter besteden.

Die lauwe afkeuring was hem weer niet genoeg. Hy noodigde my uit, hem te bezoeken om eens te hooren wat hy over 't spel geschreven had. Dit geschiedde. Ik vernam: *que le jeu était . . . atroce, infâme, pernicieux, infernal.* Als 't werk uitkomt, zal 't

zeker opgang maken, want het is vol gemeenplaatsen die zich heel gemakkelijk laten aanhooren, en den lezer op niet de minste kosten van inspanning jagen. Ook verbeelden velen zich, blyk van deugdzaamheid te geven door 't mooivinden van zulke vertoogen. Eigenaardig was het dat de »auteur" zich zoo verdiept had in deklamatiën, dat hy evenmin op 't denkbeeld was gekomen de arithmetische verhoudingen van 't spel natesporen, als om de geheele inrichting der Speelbanken te vergelyken met die van andere financiële of industriele genootschappen. De deun was nu eenmaal dat het spel: *était atroce*, enz. en op dien deun werd alles gezet.

Toen ik 't kostelyk fragment had aangehoord, wenschte ik hem geluk . . .

— Neen, niet over uw stuk, voegde ik er snel by om hem niet in den waan te laten dat ik z'n geschryf hoog stelde, maar hiermee dat ge op uwen leeftyd — hy was zoo oud als ik — nog zooveel verontwaardiging hebt overgehouden voor byzaken. De myne is sedert lang aan erger dingen besteed. Ik erken dan ook dat ik er nooit heel zuinig mee omging.

Het gesprek nam 'n andere wending. Hy was dikwyls in Holland geweest — natuurlyk: *vieux-Delft!* — en verstond de taal van dat land »*hiel geut.*" E. g. »*assiblif meneer . . . borreljè mè soekker.*" Daartegen was niets intebrengen. Ook de zeden had hy nauwkeurig bestudeerd, doch alweer heel *specialiteitig* met zekere voorliefde voor sommige onderdeelen. Zoo wist-i niets van duur vleesch, moderne theologie, verrotte politiek en slechte boter, maar hiertegenover staat dat ik door hem werd opmerkzaam gemaakt op heel andere vervalschingen die *my* weer onbekend waren, en die waarschyndlyk ook voor den lezer al 't aantrekkellyke zullen hebben van de nieuwhed. De »*casques*" der »boerinnen" — dit woord beduidde in zyn mond: alle vrouwen in de provincie, dus ook Friesche dames — zyn van koper en blik. Te Amsterdam worden de huwelyken gesloten zonder dat bruid en bruijom elkaar ooit gezien hebben. Die zaken worden geregeld door »*den papa, mit 'n lange piep im moend.*" Alle Hollandsche vrouwen hebben 'n pruim tabak achter de kiezen.

»*Zelf gezien.*"

. . . De dames breien, en de mannen rooken, in de kerk . . .

»*Zelf gezien.*"

. . . Ergens in 'n provinciëstadje . . .

»*Zelf gezien!*"

Het stadje, denk ik.

. . . worden in 'n herberg . . .

»*Zelf gezien!*"

De herberg, denk ik.

. . . de gasten bediend . . .

»*Zelf gezien!*"

Die gasten, denk ik.

. . . bediend door *des femmes absolument nues!*

't Fameuze »zelf gezien" bleef ditmaal weg. En ik vroeg er niet naar, omdat ik te bang was dat-i brutaalweg ja zeggen zou. Wat had ik dan moeten antwoorden? Ik vloog op in . . . 'n zachtmoe-

dig berispen van de kleingeestigheid waarmee hy 't zoo eenvoudig en gemakkelĳk kostuum van de Hollandsche kellnerinnen afkeurde. Bovendien, zei ik, hebt ge te veel gezegd door ze *geheel* naakt te noemen. Het schynt uw aandacht ontsnapt te zyn dat ze zich toch altyd eenigszins kleeden, en wel met 'n knipbeursjen aan den linkerhiel waarin ze 't betaald gelag bergen. In vroeger eeuwen bewaarden ze dat in . . . den mond, maar na de grondwetsherziening . . .

't Scheen voor ditmaal genoeg. 't Zou onzen oudheidkenner — men ziet, hy deed by-gelegenheid in *haute nouveauté* ook — zeer verwonderd hebben als-i had kunnen gissen dat ik z'n bespottelyke leugens onzedelyker vond dan 't *infâdime* spel. Hy koos de beste party, en vermeed het al te gevaarlyke »*zelf gezien*» door 'n gemaakt lachen over m'n *charge*, die hy voorgaf koddig te vinden om de erkenenis te ontwyken dat ze kaustiek was. Wat overigens de vreemdelingen beweegt zulke zotte — en dikwyls kwaadaardige — vertellingen omtrent Holland in omloop te brengen, is me raadselachtig. Schryversarmoed?

— *Sans badinage*, ging de ethnologische werelddeontdekker voort, ik heb in Holland zeer zonderlinge zaken beleefd. Eens te Delft . . .

Ik maakte my gereed hèm te vertellen dat men te Berlyn — *zelf gezien!* — de zoogminnen by-voorkeur onder de hermafroditen kiest. Maar 't hoefde niet. Want in-plaats van 'n nieuwen trek uit de zonderlinge zeden van 't Hollandsche volk, werd me nu 'n verhaal meegedeeld dat alle kenmerken van waarheid droeg, en dat tevens 'n helder licht verspreidde over de aesthetische beteekenis van oud porselein in-verband met de waarde van zekere muzeums te Parys.

Onze man had te Delft in 'n achterstraatje de deur van 'n klein huis zien openstaan, en gluurde naar-binnen. Z'n oog viel op den haard in de achterkamer, welks geheele mantel was opgebouwd of gevoerd met 'n illustratie van 't Evangelie. Er ontbrak geen steentjen aan, van den Betlehemschen kindermoord af tot de hemelvaart, jazelfs tot de vurige tongen van 't Pinksterfeest toe . . . 'n kompleet zaligheids-epos! En dit alles in blauwe poppen en figuren op verglaasde steentjes van 't beste merk uit de goede periode . . . 'n ware schat:

— *Je calculai tout d'un coup que cela valait ses vingt mille francs!*

Wat deed de oudheidkenner? Ging hy 't huisjen in om den onnoozelen bezitter van zoo'n schat geluk te wenschen met z'n rykdom? *Pas si bête!* Hy leende van den knecht in z'n hôtél 'n pak kleeren, waarmee hy meende zich te kunnen voordoen als 'n zeer gering burgerman, en informeerde zich naar den prys der huisjes van de soort als dat waarin hy al die schoorsteenheiligheid ontdekt had. Met 'n vier-vyfhonderd gulden kwam men ver, werd hem gezegd. Hierop meldde hy zich by den eigenaar, gaf voor zich te Delft te willen vestigen als behanger, en dat-i zoo'n huisje misschien wel zou kunnen gebruiken »als 't niet te duur was.» Na eenig bieden en dingen werd de koop gesloten. De schoorsteentegeltjes werden voorzichtig losgemaakt, zorgvuldig ingepakt naar Parys verzonden . . .

't Schynt dat er op myn gelaat iets als afkeuring te lezen stond.

— *Que voulez-vous, mon ami: satisfaction de collectionneur!*

En hy wilde my uitleggen hoe zoo'n handeling »in zyn vak» niet alleen geoorloofd, maar zelfs in zekeren zin pryzenswaardig was. Als stopwoord maakte hy daarby gebruik van 't nogal bekende: »als ik 't niet gedaan had, waren anderen daarmee heengeloopten.» Ik veroorloofde my 'n scheldwoord tegen die »anderen.»

Die man nu schreef 'n tirade-stuk tegen 't spel, 't verfoeielijke spel! Huichelary? Toch niet. Huichelaars moeten dan toch zeker doel beoogen. Wie zou 't onzen wapenkenners en porseleinman dankweten, dat-i 'n veldtocht tegen de speelbanken had meegemaakt? Immers niemand. En als 't z'n doel geweest was zich tegenover my voortdedoen als zoo byzonder zedelyk — er was geen reden toe! — dan had immers z'n huichelary hem moeten weerhouden van 't openbaren der manier waarop men zich voor betrekkellyk weinig geld 'n kollektie kan aanschaffen »die 'n halfmillioen waard is.» Z'n afkeer van 't spel was gemeend, nagenoeg gemeend. De man verbeeldde zich inderdaad, toen hy de pen in de hand nam om iets te verkondigen, dat die passie, die noodlottige passie . . .

Wy weten nu eenmaal, hoe boekerigheid haar eischen meebrengt. 't Maakt 'n groot verschil of men daar als publiekschryver zit te oreeren tegen . . . iedereen, of in onderhandeling is met den onnoozelen bewoner van 'n achterbuurt. »Ik» zoekt z'n voordeel. »Wy» is moralist. »Wy» zweept met deugd, eer, onbaatzuchtigheid. »Wy» is hoogepriester, martelaar, apostel, profeet. »Wy» — 'n krant soms, godbeter't! — draagt 'n onbevlekt kleed van hermelyn . . .

Maar: ik . . . ik . . . ik? Dat 's wat anders! *Satisfaction de collectionneur!*

L'homme est bien variable, heeft ANDRIEUX gezegd. Ei zie, daar hebben we waarlyk reeds 't nuchter voorbeeld van schryvers-opervlakkigheid, waarnaar ik zocht in 't vorig hoofdstuk. Hoe kon het zoo lang wegblyven! De goede ADOLF had er my immers reeds op gewezen.

Zou er inderdaad zoo'n tegenstelling liggen in 't wegnemen van provincien en 't ontzien van 'n molen?

Misschien niet!

De moraliteit op kleiner schaal kon wel eens de tol wezen dien wy betalen aan 't konventioneele Recht. Een afkoop der konscentie, 'n assurantie-premie tegen 't vergaan onzer ziele-scheepjes, 'n luim, 'n welkome vergissing, 'n krul onder de naamteekening van ons gemoed . . .

Och ja! en vooral 'n slaapmiddel:

»Wat moet m'n hartelyk geliefde *cousine* MARIA THERESIA wel van me denken!» zal FRITS menigmaal gedacht hebben als-i zich ter-ruste legde . . .

»Komaan, laat ik me liever bezighouden met dien molenaar . . . rechters te Berlyn . . . goed gezegd!

En de Fritsen slapen in:

MILLIOENEN-STUDIEN.

Charmés que sous leur règne on croit à la justice.

En die ander:

»Delftsch aardewerk . . . 't heele evangelie met kraamkamer, herders, hemelvaart en gloeiende tongen *au grand complet* op blauwe plateeltjes . . . echt merk . . . spotprys . . . twintigduizend franken waard . . . *finesse* . . . bedrog?

»Gekheid! De man was meerderjarig en moest weten wat-i deed.

»Bovendien, waarom zou ik niet gerust slapen? Heb ik niet 'n verhandeling geschreven over 't spel? 't afschuwelyke spel? *La moralité, m'sieur, la moralité!*

»Toch zou ik wel eens willen weten, of er meer zulke huisjes in Delft zyn . . . *la moralité avant tout!* De echte merken worden zeldzaam . . .

En de man slaapt in, zoo gerust als FRITS zelf.

Noemt ge dit *variable*, o ANDRIEUX? Is dat 'n *écart*?

My komt die normale afwyking van zichzelf allergeeften en zelfs eentonig voor. We zyn zoo! De geschiedenis van Mensdom en Mens is uit zulke *écarts* saamgesteld. Wie hierover verwonderd mocht zyn, vrage zich alweer af: wát er bestaan zou indien er iets anders ware dan 't *is*? Serien die ons onregelmatig of zelfs onbestaanbaar voorkomen, worden opgewogen door schynbaar grillige kombinatien, en waar wy afwyking meenen optemmerken, bestaat slechts poging tot verevening. Waar dit pogen het doel voorbyschiet, is nieuwe inspanning in tegenovergestelde richting noodig tot het bereiken der gelykheid. NERO was 'n serie van *vier-enderdertig* zwarten . . . als 't wáár is wat de *habitués* der Geschiedenis over dien man op hun kaartjes geprikt hebben! Doch ook dan wordt hy opgewogen door millioenen figuren die op hún beurt uit intermitterende deugdjes zyn saamgesteld. De Natuur der dingen is 'n nauwkeurige boekhoudster. Ze laat muschjes ter aarde vallen en planeten tegen de zon, zoodra die schynbare afwyking van den aard der musschen en planeten noodig is tot het sluitend maken van de balans. Ze weet wat ze doet, en verzekert aan al wat reden van bestaan heeft, z'n bescheiden plaats. Aan domheid en genie, aan raderdiertjes en zonnestelsels, aan vyven en zessen op de roulet, aan Neroos en Marc-aurelen in de wereldgeschiedenis . . .

Ze spint den vlok tot draad, en weeft den draad
Tot doek, waarop zy, eindloos voortbordurend,
Den loop van al wat *is*, te aanschouwen geeft.
En wie 't verband ontkent, is schuldig blind,
Ter-nauwernood onschuldig, wie 't niet kent.

— Hm! Die blindheid zelf ligt immers in den aard der dingetjes die zich *vice-versa* mensen noemen? Weg met die verzen! Wat zou Meester ADOLF daarvan zeggen! Kom liever nogens mee naar

de *Kursaal*. Daar is altyd nog een-en-ander voor u op te merken. Al m'n kameraadjes wachten beneden . . .

Zóó werd ik in m'n ontbytmymering gestoord door den kleinen *Semi-ur*. Voor ik z'n uitnoodiging aannam, liet ik hem bezweren dat-i me ditmaal geen dikke dames zou doen uitkleeden. »Zelfs gekleed zyn ze gevaarlyk voor zekere soort van zeden, riep ik. Ziehier 'n Publikatie van de Regeering te Amsterdam, waarin wordt te-velde getrokken tegen vrouwelyke zwaarlyvigheid op de kermis.

M'n vriendje haalde de schouders op.

— Hebt ge met die Regeering iets uitstaan? vroeg hy.

— Neen. Waarom?

— Wel, ik zou u dan den raad geven haar niet te vertrouwen.

Wees verzekerd dat er koolzwarte serien liggen naast zoo'n *intermittence* van rooskleurige deugdzaamachtigheid. Na de malle preutsheid van dien zet, kan men heel gerust z'n *mise* wagen op . . . schelmerij. Als ge molens ziet sparen . . . pas op je provincien, en handel nooit in *vieux-delft* met moralisten die tegen 't onnoozele Spel uitvaren. Kleine deugd, groote zonde . . . reken dáárop! Dit is geen afwyking, 't is regel. Uw analyse van zoo-even is weer zeer oppervlakkig . . . hm, verzen!

Dit verwyt noopte my tot dóórdenken. Ik begon intezien dat ik me van de opheldering der schynbare afwykingen in de karakters, inderdaad wat al te gemakkelyk had afgemaakt, en dezelfde fout beging die ik zoo-even in LAROCHEFOUCAULD berispt had. Wat ik voorstelde als gewetenstillende hulde aan de *deugd*, kan in zeer veel gevallen worden opgevat als hulde aan 't *belang*. Ik had verzuimd optemerken dat het sparen van molens niet als de schynbare tegenstelling *naast* het stelen van provincien staat, maar daartoe zeer analogisch *den weg bereidt*. Moest er niet eerst lang en handig met kleine binnenlandsche deugd gepronkt zyn, voor men 'n gansch Volk kon biologeeren tot deelnemen aan 'n flinken rooftocht aan gene zyde van de grens? Zoo is het! Wat wy ons gewoonlyk voorstellen als luim van *Recht*, was niet anders dan een der vele mid-delen die 't *Onrecht* uitvoerbaar maakten. En spruit niet meestal 't ongelyksoortig lot dat muggen en kemels beschoren is, uit dezelfde oorzaak? Wie zal ons zeggen hoeveel kleine moraliteitjes er steeds noodig waren om den weg te banen tot groote onzedelykheid! Zou ook niet hier alweer *alles in alles* zyn? Onbeschaamdheid in *pudeur*? Kemels in muggen? Gestolen landschappen in gespaarde molens?

— Dat kan wel waar zyn, riep *Semi-ur*. Kleine bravigheidjes . . .

Daar kwam het deugdzame kamermeisje my 'n kreutzer brengen, dien ze gevonden had by 't vegen . . .

— Dat 's 'n gespaarde molen, mannetje, pas op je provincien! En nu kom mee. We worden gewacht.

In den korridor van den *Gelen Adelaar* vond ik inderdaad al m'n gnoompjes by elkaar. Daar waren *binomium* en *magneet*, $\frac{e}{e}$ en

half-dertien, π en logarithmos de twee a-tweede-machtjes en 't kristal-mannetje . . . al m'n vrindjes die onder den Sonnenberg logeerden, en nu om mynentwil vakantie schenen te hebben. Ze hadden, zeker om geen opzien te baren, menselyke gestalten aangenomen, en vergezelden my naar de Speelzaal.

Onder-weg dacht ik over *Semi-ur's* systeem na, en 't kwam me hoe-langer hoe-meer gegrond voor. Had ik niet in dezelfde stad die zich nu te goed achtte voor dikke vrouwen, slechts weinig jaren geleden, door 'n geverfden wilde *levende konynen en duiven zien verblinden* tot amuzement van 't hoog zedelyk PUBLIEK? (IDEE 484) En was 't niet ook dáár, dat 'n zeer vrome Burgemeester door de *stads-courant* aan 't volk liet wys-maken dat de aandeelen in 'n onderneming, waarby hyzelf als kommissaris betrokken was, en die toch later bleek volstrekt niet »goed» te zyn, opgeld deden op de Londensche beurs? (IDEE 451)

Semi-ur heeft gelyk: afwyking is regel. De goden bewaren ons genadiglyk voor kleine deugd. Amen!

En nu weer: *am grünen Tisch!*

AM GRÜNEN TISCH.

Het maakt 'n groot verschil of men zoo'n speelzaal met of zonder *wetende* gnomen bezoekt. De tourist die daar binnentreedt, alleen omdat-i »nu eenmaal te Wiesbaden of te Homburg zynde», later toch moet kunnen zeggen dat ook hy 't fameuze spel gezien heeft en *»er alles van weet»* denkt er waarschylyk niet aan dat juist hyzelf dikwyls een van de belachelykste figuren is die men om de groene tafel aantreft. Dat idiote rondzien, die open mond, of — wat later — die mislukt-voornamige minachting in de saamgeknepen lippen, die burgerlyke *zugeknopftheit*, die armoedige verbazing over 'n paar hoopjes goud, die fatsoenlyke viesheid . . . alles roept, of liever alles affekteert den roep: *je ne boirai pas de cette eau!*

We zagen reeds dat er touristen zyn, die thuis wel genoeg nemen met onsmakelyker drankjes! En, daar ze 'r dikwyls niet naar uitzien alsof ze goed konden rekenen, hebben wy recht tot de gissing dat ze misschien later wel eens zullen drinken van dit

water ook. Ze zouden er niet beter om zyn. Maar wel zyn ze 'r nu minder om dat ze 't nalaten uit houderigheid.

De meesten die voor 't eerst 'n speelzaal bezoeken, liggen onder den boekerigen indruk van moralizeerende vertellinkjes. Alle spelers moeten volstrekt tragische figuren zyn. Om de drie, vier, minuten hoort men 'n schot vallen. De weg is bezaaid met lyken. De vyvers in den omtrek hebben geen water genoeg om al de aspirant-drenkelingen van behoorlyke stikking te voorzien. Een stoet ongelukkigen maakt *queue* voor de deur der zwaardvegers. Mensenvrienden vinden *mitrailleuses* uit, maar ook deze dingen kunnen 't werk niet af. Zelfs de handige *strichnine* schiet te-kort . . .

En in de zaal zelf ziet men telkens 'n kind op de tafel . . . zuigelingen . . . maagdjes en jongelui . . . heele kroosten . . . laatste bezittingen altyd van wanhopige vaders die 'n verkeerd systeem hadden . . .

Ik neem deze gelegenheid waar om die vaders, en tevens de larmoyeerende romanfabrikanten, opmerkzaam te maken op zeker artikel uit het reglement van de speelbanken. Men zet *gulden-thaler*- of *frankengeld*. In gouden munt worden geen andere stukken dan *louis-d'or* of Pruisische *friederichs* aangenomen. En papier is slechts in hoedanigheid van Fransche bankbiljetten geoorloofd. Wie nu geen dezer soorten van waarde bezit, zou eerst moeten wisselen, waartoe de Bank altyd naar de koers van den dag bereid is. Dramatische *faiseurs* die 'n kind laten opzetten, behoorden alzoo den lezer mededeelen tegen welken prys zoo'n objekt door de Bank wordt aangenomen, en hoe zy 't in de boeken verantwoordt? De aktiehouders zouden vreemd opzien als men hun 't dividend in kindertjes uitbetaalde, en ook de spelers zelf zouden 't niet aangenaam vinden hun winst in een zoo vreemd betaalmiddel naar huis te moeten dragen.

Een Speelzaal gelykt hierin vry juist op moraal-litteratuur van de bekende soort, dat er veel koddigs valt optemerkken. Ik erken dat dwaasheid altyd 'n treurigen indruk maakt, doch deze soort van smart is *overal* optedoen en wel in zóó ruime maat dat 'n denker zelden anders dan verdrietig kan gestemd zyn. Doch dit terzyde gelaten, mag men beweren dat het bestudeeren van 'n speelbankpubliek minstens zooveel stof tot lachen als tot schreien oplevert. Dat menigeen die daar z'n geld verliest, zeer onaangenaam gestemd is, zal wel waar zyn, doch dit wordt vry wel opgewogen door de vreugd van den winner. En al ware dit zoo niet, van de vreeselyke wanhoopstooneelen die boekenmakers schynen noodig te hebben voor 't effekt, vindt men nooit of zelden 'n spoor. *Ik* — geholpen door m'n gnoompjes — kon het den vertrekkenden speler *ánzien* als-i verloren had, maar dit blyft den gewonen bezoeker byna altyd onbekend. De oorzaak der schynbare onverschilligheid van de spelers zal wel niet zoo zeer in hun geestkracht of zelfbeheersching te zoeken zyn, als wel hierin dat het verliezen aan de Bank slechts zeer zelden 'n oogenblikelyke katastrofe te-weeg brengt. Velen hebben inderdaad op de groene tafel 'n fortuin verloren, doch dit geschiedt gaandeweg, van-lieverlede, en nooit op 'n wyze die 'n geschikt oogenblik aanbiedt tot het plaatsn van tooneelachtige

wanhoop. Een van m'n geleiders wees my als voorbeelden daarvan, 'n paar sujetten: *Lord CI-DEVANT*, *Madame DE V.* en Mevrouw X, geboren baronnes Y, 'n Hollandsche. De laatste kende ik reeds zonder hulp van m'n gnomen. Ik had haar eens 'n parapluï ten-geschenke gegeven . . . hoe was ook weer die historie? *Meminisse juvabit.*

Het was in de dagen van *STACCATA'S* . . . mindere overrypheid. Ik zat achter 't *Kurhaus* en dronk m'n koffi, toen m'n aandacht op-eens getrokken werd door 'n rumoer by den uitgang van de Speelzaal. Een vrouwestem schreeuwde en schold:

— Spiesboeben . . . allemaal! M'n sjirm . . . chans nuf . . . pas gekauft voor tien goelden . . . 't is 'n ware sjant . . . herejées, wat 'n sjant!

— *Eine Landsmänninn!* zei 'n heer met wien ik in gezelschap was. *Sie werden mir eingestehen dass Ihr Holländisch eine sonderbare Sprache ist!*

Ach ja, vooral waar ze op Duitsch gelykt! Ik vatte ditmaal den handschoen voor onze taal eens niet op, daar ik 't dien dag al tot vervelens toe gedaan had, en moê was van 't gekibbel met allerlei volkje dat *pour tout bagage littéraire* de gewone bezwerings-formulieren over z'n *entzückenden, riesenhaften, göttlichen*, enz. *Dichterheroen* van-buiten geleerd had. Doch er scheen me in de opmerking dat die schreeuwster 'n landgenoot van me was, iets verwytends te liggen. Kon ik 't helpen dat het mens zich zoo gemeen aanstelde?

— Kent ge haar? vroeg ik.

— *O gewiss! Wer sollte die baronin Y nicht kennen! Sie ist ganz auf den Hund . . .*

En hier volgde een vry schandaleuze geschiedenis van die vrouw. Zoowel haar eigen naam, als die van haar gewezen man — ze was van hem gescheiden — klonk allerdeftigst. Medelyden en nieuwsgierigheid drongen my tot kennismaking. Misschien ook wilde ik den Duitscher die zoo minachtend over haar sprak iets als . . . Hollandsche ridderlykheid laten zien, door partytetrekken voor 'n landgenoot in dekademie. Hy raadde 't my af, maar ik bleef by m'n voornemen, en sprak de vrouw aan.

— Mevrouw, zei ik, misschien kan ik u de parapluï terug bezorgen of althans . . .

— Uwe sind Hollander? vroeg zy terwyl ze zonder den minsten omslag m'n arm greep.

— Ja, ja, kom maar mee.

En ik geleidde haar in een der winkels van de kolonnade, waar men parapluïen verkocht.

— Ach, liebe chott, uwe sind ja de eerste chenereuse Hollander die me bechéchen.

Ik schryf haar taal by-benadering nauwkeurig, maar moet erkennen dat ik soms moeite had haar te verstaan. Ze had zich zoolang *»herumgetrieben»* in de wereld, dat ze geen enkele taal meer sprak. Toen ze 'n parapluï naar haar zin had uitgezocht, verlieten wy den winkel, en 't berouwde my spoedig dat ik den my gegeven raad

om haar niet aantespreken, in den wind had geslagen. Ze liet me niet los, en verhaalde in één adem vyf-en-twintig jaren levens: één schandaal! Ze was op haar zestiende jaar getrouwd . . .

— Chéchen m'n sin, zei ze. Was wees 'n wurm van sesseen jare van de welt!

Nu, en omdat 'n wurm van zestien jaar zoo weinig van de *Welt* weet, was ze nu op haar vier, vyf of zes-en-veertigste . . .

Hoe zal ik 't noemen. Ik wilde schryven: zoo liederlyk, maar durf niet. 't Mens was ziek.

— Ik mot immer jemand haben die ik liep, zei ze. Als ik das haben ken, ben ik chans soefrieden, warhaftig!

Ja, ze was ziek!

Zoo goed mogelyk maakte ik me van de stumpert af — 't ging niet gemakkelyk! — en toen ik terugkwam by m'n Duitschen kennis, erkende ik ronduit dat-i de waarheid had gezegd: *ganz auf den Hund!*

Was dit 'n gevolg van 't Spel? Ik geloof het niet. Wel verspeelde 't schepsel vry geregeld alle kwartalen de som die krachtens rechterlyke uitspraak haar gewezen echtgenoot verplicht was haar uittekeeren, maar zedelyk bedorven was ze reeds lang voor zy 'n voet in de Speelzaal gezet had. Haar opvoeding was weelderig en vals-wereldsch geweest. Men had haar nooit geleerd zich bezighouden met zichzelf, of liever men had dit immer belet. Haar denkvermogen was blyven staan op de grenzen der kindsheid, en arbeiden had ze niet geleerd. Nooit kwam 't in haar op dat inspanning plicht wezen kon, noch zelfs dat inspannen mogelyk was. Wat haar niet in den schoot viel, ving ze niet op, en 't lot had al zeer ongerymde serien van voorspoed moeten verzinnen om 't pad van die vrouw op iets anders te doen uitloopen dan 'n sterfbed van stroom.

Ze bezocht my in m'n hôtél, en noodigde my uit, haar geschiedenis te schryven. Nu, dit wil ik wel doen, en korter dan ze meende. Luiheid en hysterie. Ziedaar alles. Ik hoop dat ze dood is.

Wat anderen aangaat, die in haar leven 'n rol speelde . . . ik wil geen onschuldige verwanten leed doen. Mòcht ik dat, er zou misschien blyken hoe er valsch gespeeld wordt in heel andere kringen dan te Homburg en Wiesbaden!

Lord . . . CI-DEVANT — zoo doopte ik 'n anderen type aan de groene tafel — was vroeger ryk, Engelsch ryk. Hy bekleedde eenmaal 'n hooge betrekking in Britsch-Indie, kwam in Europa terug, verslaafde zich aan 't Spel, en wordt op dit oogenblik door z'n verwanten in Engeland onderhouden. Hy ontvangt maandelyks twintig pond, en verteert daarvan hoogstens honderd gulden. De overige honderd-en-veertig gulden zyn voor de Speelbank. Wanneer 't hem na ontvangst van z'n onderstand wat snel tegenloopt, zoodat-i eenige dagen of weken veroordeeld is tot onthouding, geniet hy van 't aanschouwen. Dan houdt-i boek van de zetten om terstond op-nieuw gereed te zyn tot . . . misraden zoodra hy weer wat in z'n beurs heeft. Nooit verraadt de minste trek op z'n geelaat dat hy smart gevoelt, noch over oogenblikkelyke *déveine*, noch over 't verschil tusschen z'n tegenwoordigen toestand en vroeger

welvaart. Ook z'n fatsoenlykheid is niet uit de plooi te brengen. Het broodje met mostert en kaas — *ein Holländer* — dat in perioden van tegenspoed het diner vervangt, gebruikt-i met dezelfde onverstoorbare deftigheid als waarmee hy vroeger aan officieele gastmalen aanzat. Hy scheldt niet op 't »lot" hy beklagt zich niet, zoekt geen *querelle d' allemand* met de Bank — wat anders nogal in den aard van verliezers ligt, vooral van Franschen — hy laat zich niet in met *professeurs de jeu* of ander gemeen volk, hy is en blyft 'n *gentleman*. Waarschynlyk zou 't voor hem te betreuren zyn indien eens 'n gelukkige *veine* hem al 't vroeger verlorene terugbezorgde. Ik betwyfel of z'n wysbegeerte tegen zoo'n geluks-*coup* bestand wezen zou. Het bereiken van 'n doel dat hy zooveel jaren lang vruchteloos najaagde, en waaraan hy zooveel ten-offer bracht, zou hem 'n ondragelyke leegte veroorzaken, en waarschynlyk 't signaal van z'n dood wezen, het beslissende: *rien ne va plus!*

Ik ben zeker dat-i 'n paar rolletjes goud ter-zy heeft gelegd voor 'n »fashionable" begrafenis. We hopen de plechtigheid bytewonen, en zullen by die gelegenheid het oor aan de kist leggen om hem z'n aanstaanden kontubernalen, zoo beleefd als in zyn positie mogelyk is, te hooren toemompelen: *ladies and gentlemen, don't trouble yourself, I want but a very little place. My last coup was a deadly refait . . . never mind!*

Madame DE V is of was — want ook deze *habituée* der groene tafel is gescheiden van haar man — de echtgenoot van 'n voornaam magistraatspersoon in Frankryk. Men zou haar kunnen voorstellen als geïnkarneerde vertegenwoordigster van 't Spel in z'n allerdomste uitdrukking. Voor dertig jaren was *Madame DE V* een der schoonste en meest gevierde vrouwen van Parys, en nog heden dragen haar trekken de sporen van vroegere distinctie. Van vorige behaagzucht en *élégance* evenwel is haar niets overgebleven. Ze schynt haar best te doen er uitzien als 'n voddennaapster. Kuchend en hoestend en kortademig neemt ze elken dag haar plaats aan de groene tafel in. Haar speelkapitaaltje bedraagt gewoonlyk tweedriehonderd gulden, die ze in 'n twintigtal stapeltjes van ongelijke hoogte voor zich legt, en waarvan steeds 'n gedeelte in frankengeld, halve-guldenstukken en thalers bestaat. Dat afdeelen in stapeltjes schynt in-verband te staan met zeker systeem. Ze legt de gewonnen stukken dan hier dan daar op een van die hoopjes, en meermalen zag ik haar 'n reeds gezet geldstuk terugnemen, en verwisselen voor 'n stuk van gelyke waarde dat ze dan van een der andere stapels nam. Doch nog diepzinniger finesses schynen haar ten-dienste te staan. De ingenieuze oude dame heeft middel gevonden om 't minimum van de Bank te ontduiken. Waar, byv. gewone stervelingen 'n geheelen gulden moeten wagen aan de kans der *simple chance* op de roulet, tast zy 't lot in *kreutzers* en *gro-schen*, jazelfs in *centimes* aan. Vanhier dan ook haar behoefte aan verschillende muntsorten. Ze is zeer bygeloovig, 'n eigenschap die by zulke slimmigheden van-rechtswege behoort. Wanneer deze of gene morfondarische ingeving haar de roode kleur heeft aange-wezen, doch niet met genoeg aandrang of zekerheid om op-éens

haar geheel speelkapitaal op die kleur te schuiven, en zelfs niet om daaraan 't vastgesteld minimum te wagen, plaatst ze, byv. *één-en-'n-halve* gulden op rood, en matigt deze verregaande onbezonnenheid door *één gulden* op zwart daartegen te zetten. Somtyds daalt ze nog lager af. *Twee guiden*, minus een daartegenover geplaatsten *thaler*, bedragen slechts *vyftien kreutzers* = 25 cents. Men kan deze al te geniale modifikatie tot in 't oneindige voortzetten, en onze onnoozele stapeltjesvrouw — zoo doopte ik haar — doet dit dan ook zonder intezien dat ze meer geld blootstelt aan de werking van den *zéro* dan ooit haar vermoedelyke winst bedragen kan. Maar . . . ze *speelt*, en dáárom is 't haar te doen. Ze kan niet leven zonder de kitteling van de driehonderd malen daags herhaalde onzekerheid of 't balletje ditmaal in 'n rood of in 'n zwart vakje vallen zal. Dat ze op deze manier lang genot hebben kan van haar stapeltjes, mag waar zyn, langer althans dan de onvoorzichtige die in twee, drie *coups* z'n heele genoeg en z'n kas uitput. Maar ik noem 't een vervelende ziekte die als middel tegen verveling zoo'n vervelende methode aangrypt. De tering . . .

— Daar zyn ze nu waarachtig toch! riep 't *Kristalmanntje* driftig.

— Wie, wie? vroeg ik, omziende.

— Wel, die nuchtere schoenmaker van zoo-even, met z'n jonge vrouw. Ik had hen zoo graag naar Worms teruggezonden. Winnen zàl-i, maar 't spyt me waarlyk.

Ik herkende 't paartje dat de Speelzaal binnentrad. Op weg narmelyk van m'n logement naar 't *Kurhaus* had de man ons verzocht hem te wyzen *»wo denn doch eigentlich gespielt wurde?»* Tot m'n groote verwondering hadden 'n paar der anders zoo welwillende jongelieden die my vergezelden, hem geantwoord dat de speelzalen heden en de gansche week gesloten waren, en aangeraden met den eersten trein naar-huis te gaan.

— Dat 's waar ook, zei ik, waarom toch hebt ge hem zoo verkeerd ingelicht?

Het *Kristalmanntje* verhaalde me nu dat de man pas baas was geworden: *Schuhmachermeister!* Dit wil wat zeggen in den Duitschen burgerstand! Hy had zich 'n vrouwtjen aangeschaft, deed nu z'n huwelykreisje, was te Wiesbaden aangeland, *und wollte sich nun das Spiel auch 'n mal mit ansehen . . .*

— Winnen zàl-i, zeiden m'n gnoompjes, maar 't is jammer van den jongen.

Och die bolle vergenoegde gave gezichtjes! 't Vrouwtje, verschrikt van al 't verguldsel, kneep haar nieuwen schoen- en laarzenmaker in den arm. Ze hoorden 't geroep van den *croupier*, en begrepen er niets van. Nu, dit behoort er by. Het spreidt 'n waas van geheimzinnigheid over de zaak. De man ging op z'n teenen staan om over de *galerie* heentezien, en deelde van-tyd tot-tyd iets van z'n opmerkingen aan z'n vrouw mede. Heel veel anders dan dat-i geld zag heen-en-weer stryken, kan hy niet verteld hebben. Het scheen wel dat een van de spelers eenige keeren 'n som naar zich toehaalde die onzen schoenmaker groot voorkwam en vreeselyk in

de oogen schitterde, want er straalde verbazing en begeerlykheid uit de trekken van 't vrouwtje toen-i haar de wonderen vertelde die hy gezien had. Daarop nam ik van haar kant zekere gebaren waar, en 'n uitdrukking van gelaat die wy in 't Hollandsch zouden vertalen met het woordje »toe!»

Langzaam en weifelend haalde hy z'n portemonnaie uit, aarzelde, zocht, keek weer naar de tafel, nam eindelyk een thaler . . .

't Vrouwtje kneep hem geweldig, en keek 'n anderen kant uit, als om te verbergen dat ze haar man zoo aanmoedigend geknepen had.

— *Sein Sie so gut mir zu sagen wo ich den eigentlich mein Geld hinsetzen soll?*

Dit vraagde hy aan *my*. Onnoozel wàs de man, doch niet zóó onnoozel als sommigen misschien uit deze vraag opmaken. Hy verwachtte juist niet dat ik hem zou kunnen zeggen welke kleur of welk nummer winnen zou, maar verzocht me hem den weg te wyzen op het *tableau*.

— *Wo Sie wollen*, antwoordde ik. *Sie haben es nur irgendwo hin zu werfen.*

Hy weifelde weer, en 't driftige vrouwtje kneep hem bont en blauw. Na eenig vergeefs pogen om z'n thaler ergens neerteleggen — er zaten allerlei *marquises* en *courtisanes* in den weg — wierp hy dat geldstuk over de *galerie* heen, en zag z'n jonge vrouw aan met 'n uitdrukking van: ziedaar dan!

De *thaler* rolde, en kwam te-recht buiten het *tableau*.

— *A qui ce thalèrr?* riep 'n *croupier*.

— *A m'sieur!* antwoordde een der tallooze gravinnen of *courtisanes*, terwyl ze met den duim over schouder onzen schoenmaker aanwees. Ze wist het zoo goed omdat-i by z'n wanhopigen worp tegen haar kapsel had gestoten, en 't mens scheen gewoon zich edel te wreken. Als ze geen *courtisane* was zal 't zeker 'n gravin geweest zyn, of misschien wel 'n *marquise*.

— *Habe ich nun gewonnen?* vroeg my 't mannetje.

— *Noch nicht*, antwoordde ik, en om 'n eind aan de zaak te maken, riep ik den *croupier* toe dat »*m'sieur*» hem verzocht z'n *mise* op *twalf* te zetten.

— *En plein?*

— *Was fragt er?* zei de schoenmaker, die wel bemerkte dat men 't woord tot hem richtte, maar niet begreep wat men van hem weten wilde.

— *Er verlangt zu wissen wie alt Ihre Grossmutter?* fluisterde een van m'n vrindjes hem ondeugend in.

— *Drei und achtzig!* schreeuwde de jonge man, en: *habe ich nun gewonnen?* vroeg-i nu my weer.

— *Douze, rouge, pair, manque!* riep nu de *croupier* onder 't luid lachen van de *galerie*.

— *Nein, Freundchen, gewonnen haben Sie nicht. Ihr Thaler wurde nicht gesetzt . . . der coup war vorüber.*

Dit was zoo. M'n toevallig gelukkige ingeving van dat nummer *twalf* had m'n kliënt weinig gebaat, maar hy voelde 't verdriet over de teleurstelling niet omdat-i niet wist wat er geschied was,

De *croupier* die gevraagd had of 't stuk *en plein* moest gezet worden, en natuurlijk niet wys worden kon uit die *drei und achtzig*, had het tot nader order naast zich neergelegd, en de roulet was haar gang gegaan zonder dat die thaler in 't spel kwam.

Terwyl nu de schoenmaker me vroeg wat er verder met z'n geld geschieden zou, drong iemand door de drie- vier-dubbele rei van omstanders heen. Het was de *chef de partie*, een der geëmployeerden van de Bank, die achter de hun ondergeschikte *croupiers* op hooge stoelen zittende, de geheele tafel en 't Publiek overzien om de nauwkeurigheid van de uitbetalingen te bewaken en op den loop der zaken acht te geven. Voor-i z'n stoeltje verliet, had ik reeds bemerkt dat hy met 'n uitdrukking van ontevredenheid op 't gelaat, den *croupier* die vóór hem zat, op den thaler van den schoenmaker had gewezen. Na eenig fluisteren en wyzen — hy wees ook op my, misschien by 't beweren dat ik duidelyk *douze* had geroepen — liet hy zich geld geven . . .

— *Ist es nicht dieser Herr der den Thaler auf zwölf setzte?* vroeg hy den omstanders.

— *Oui, c'est m'sieur!* riep alweer een van de menigvuldige . . . hertoginnen, op den schoenmaker wyzende.

En ook ik knikte toestemmend.

Het gekke gezicht van onzen ambachtsman was wel de zes-enderdertig thalers waard, die men hem daar zoo onverwacht kwam brengen. Vyf gouden *friederichs* en nog 'n handjevol zilver! De man was onthutst en verrukt. Het vrouwtje trok hem weg, niet uit vrees zoozeer dat-i dit geld weer verspelen zou — daaraan dacht ze niet, en ze zou 't onmogelyk gevonden hebben als ze 'r aan gedacht had — maar ze wou alleen zyn met haar schat. Ze had lust dat geld te voelen, te betasten, te tellen, te wegen, te streelen, te wryven, te koesteren, te vertroetelen. Ja, ze wou 't kussen, ergens op 'n bank in 'n eenzaam laantje van 't park . . .

— De *Kurhaus*-direktie is edelmoedig, zei ik tot een van m'n vrindjes.

— Hm! Ze weet wat ze doet. Zoo'n *chef de partie* heeft men-senkennis . . . dat sommetjen is op hooge rente gezet. Wat vroeger of wat later zal onze schoenmaker die *friederichs* met woeker terugbrengen. Ze zyn 't eerste goud dat-i in handen krygt . . . het zal hem heugen! Ik had hem liever z'n thaler zien verliezen. Nu verlaat hy Wiesbaden in de meening dat-i slechts onder 't uitroepen van den ouderdom zyner grootmoeder 'n zilverstuk over de hoofden der mensen hoeft heentegooien om 'n handvol goud te winnen. Dit denkbeeld zal heel nadeelig werken op z'n waardeering van achterlappen, toonstukken en halve zolen. By den minsten tegenspoed werpt-i elst en pikdraad weg, en komt hier terug. Mocht hyzelf daaraan niet denken, dan zal z'n vrouw hem den verkeerden weg opjagen, want ook zy is voortaan bedorven voor de kleine huishoudelyke zuinigheid die anders in haar toestand zoo'n genoegelyke plicht is. Ach, ik had het paartje zoo graag naar Worms teruggezonden, maar er was niets aan te doen. Wat wezen moet, is!

Dat zulke mildheid van de Bank uit eigenbelang voortspruit, zag ik in. Maar vinden we niet overal elders 't zelfde eigenbelang . . . zonder die mildheid?

Lezer, zie maar eens terdeeg om u heen in 't leven en de wereld. Misschien zal de verfoeielyke Spielbank u aanbiddeyk voorkomen.

Nu, dat hoeft juist ook niet!

EEN TEGEN ZEVEN

— Let nu eens op die dame aan de *trente-et-quarante*, fluisterde een van m'n gezellen my in. Haar man heeft om z'n zaken gaande te houden veertigduizend franken noodig, en wel spoedig, zeer spoedig! Zie eens hoe ze zich inspant!

Nu ja, ik had die dame reeds dikwyls gezien, en ook haar man die pruilend de zaal op-en neerliep als ze verloor. Beiden boezemden my door hun aangenaam uiterlyk belangstelling in. Het verheugde my telkens als 't vrouwtje won, en ik betreurde haar verlies alsof 't mezelf aanging. Over 't geheel is 't zeer moeielyk den loop van 't spel gade te slaan zonder als 't ware party te kiezen voor of tegen den speler. Geheel onwillekeurig neemt men aandeel in de stomme gewaarwordingen die onmisbaar 't gevolg zyn van de luimen der kans. Elke *coup* kan dikwyls voor 't bedryf van 'n drama gelden.

Het ging de vrouw die ik voor 't oogenblik tot heldin had ge-

kozen, vry slecht. Ze wisselde 't eene billet van duizend franken voor, 't andere na, en maar zelden kreeg ze er een terug. Sedert vele dagen had ik opgemerkt dat ze vier of vyf van die briefjes bezat. Er was afwisseling van eb en vloed in dat getal, maar opden-duur bleef ze op dezelfde hoogte. Reeds lang voor m'n gnommen my iets over haar toestand meedeelden, was me gebleken dat ze behoefte had aan 'n bepaalde som . . . die maar niet kwam opdagen. Ze speelde niet als iemand die winnen wil, maar als iemand die winnen moet. De paarduzend franken die haar kapitaal uitmaakten, bergde zy in 'n allerliefste damesportefeuille . . . in haar keurs. Twintig keeren by elke zitting werd het saamgevouwen pakje daaruit gehaald, gedeeltelyk gewisseld, by wat voorspoed weer kompleet gemaakt, weggeborgen — telkens met 'n zwygende uitdrukking: nu voor goed . . . ik breek 't niet meer aan! — en telkens werd het weer voor den dag gehaald, om opnieuw tegen *louis-d'ors* te worden ingewisseld, waarmee dan de hardnekkige stryd werd voortgezet.

Gedurig scheen de man haar met 'n wenk toeteroepen: »houd op, houd op! 't Gaat niet! Laten wy in 's hemels-naam die vyfduizend franken bewaren!» Maar 't vrouwtje was hoofdlyk, hardnekkig, mischien standvastig en moedig. Zulke definitien worden dikwyls door den uitslag bepaald.

Wanneer haar oogen den blik van haar man ontmoetten, scheen ze dan eens te beloven dat ze zorgen zou twee-drie- of vierduizend franken overthouden, dan weer dat ze — eens haar inlegkapitaalje kompleet hebbende — 't niet weer zou aanbreken. Maar ook 'n andere uitdrukking lag dikwyls op haar gelaat, vooral wanneer ze, in oogenblikken van tegenspoed op-nieuw 'n billet wisselen moest. Ik las er uit: »beste vriend, wat baten ons die paarduzend? We hebben méér noodig! Er op of er onder dus!» En angstig, misnoegd, verdrietig, keerde hy zich om. Hy scheen meer te lyden of z'n leed minder flink te dragen dan zy.

Ze had nu vier billetten geborgen. Vóór haar lag 'n twintigtal *louis*. Ze zette onveranderlyk — moest het 'n *systeem* beteekenen. — die goudstukjes op zwart, liet de winst staan tot het getal vier-entwintig bedroeg, en plaatste dan één *louis* er by om de *mise* vol te maken tot *vyfhonderd* franken. Hiertoe waren drie achtereenvolgende winnende zetten noodig. Na den vierden winner lagen er *duizend* franken, zoodat er na den vyfden een billet by haar inzet werd geschoven. Van die billetten had zy 'n veertigtal noodig om niet te-gronde te gaan met man en kinderen . . .

Gedurende al de dagen dat ze speelde, trof ze slechts eenmaal 'n winnende serie van zes, en juist genoeg serien van *vyf* winners om telkens haar geslonken kapitaalje weer aantevullen. By 'n zevenden winner zou ze »*moitié*» zeggen . . . dit had ze met haar man afgesproken. Maar ze kwam niet eenmaal zoo ver! *)

*) Niet altyd geldt de geheele *masse* als inzet. By 't neerleggen van bankpapier, of ook wanneer de *mise* door herhaalde verdubbeling tot 'n hoog bedrag gestegen is, geven de spelers te kennen dat zy slechts de helft of een nog kleiner deel van de daar liggende som aan de kans

Ook liepen de zaken van de arme tobster niet voordeelig. Wat al *intermittences*! Drie *louis* werden zes *louis*, en zes *louis* werden . . . niets! Weer drie gezet! En zie, alweer zyn ze zes geweest en . . . niets geworden. En die treiterende tweeslagen! Drie geweest, zes geworden, twaalf . . . wèg alweer, alle twaalf! Daar volgen weer *intermittences*: gewonnen . . . wèg! Gewonnen . . . wèg! Gewonnen . . . wèg! Och, 't baat niet!

Een vierslag! Drie . . . zes . . . twaalf — nu zal 't lukken! — vierentwintig . . . waarachtig, 't zal eindelyk gaan! Spoedig één *louis* er by, om de vythonderd franken vol te maken tot 'n *rouleau* . . .

— *Rouge gagne!*

Weg zyn de vyfhonderd franken!

— *Madame aurait dû retirer la masse*, zegt 'n profeet *après coup*, die achter haar staat. Och, waar staan, zitten of kruipen zulke wezens *niet*, zy die altyd precies weten — nà den slag! — wat er had moeten gedaan worden?

Maar ze stoort zich niet aan die ergerlyke wysheid, en gaat voort haar drie *louis* uittezzenden tot het opsporen van 'n flinke serie.

Nogeens: was 't koppigheid of moed?

Wie zal sterker wezen, zy of 't lot? Helaas, háár kapitaaltje dreigt telkens te bezwyken, en dat »lot" is onuitputtelyk in *coups de deux*, *de trois*, in *intermittences*, en zelfs in serien van rood, als dit alles dienen kan om 't geduld op de proef te stellen van den armen drommel die zich nu eenmaal voornam op zwart te spelen.

Rouge! Rouge! Rouge! Telkens die vervloekte *rouge!* De een of andere Schlungelhans was zeker bezig kapitalen op die kleur te winnen.

En m'n beschermelingetje — dit was ze geworden door de aandacht waarmee ik haar spel en gemoedsbeweging volgde — wisselde het eene billet voor, 't andere na. Ze had er nu nog één. »Dàt zou ze bewaren!" knikte zy haar man toe . . .

Maar hy was zeer bedroefd, en scheen 't gemartel niet langer te kunnen aanzien. Hy ging naar buiten, wierp zich op 'n stoel by een der tafels achter 't *Kurhaus*, nam 'n sigaar dien-i niet rookte, bestelde 'n glas limonade dat-i niet dronk . . .

— Die man is zoo dom niet, zei *Semi-ur*. De limonade zal hem goedgeen.

Ik vond dat hy dan zeer verkeerd handelde, z'n glas onaangevoerd te laten staan. En dit zei ik.

— Och, 't doet er zoo weinig toe, riep nu 't *Kristalmannetje*. Alles is in alles. Gedronken of niet gedronken, die limonade zal zich wel in de zaken *hinein kristallisieren* zoodra de tyd daar is. *Semi-ur* heeft gelyk, 't zal hem zeker goedgeen!

Nu, de man zag er waarlyk naar uit, alsof er haast by was dat

wagen. Om geldig te zyn moet deze »*annonce*" door een der *croupiers* overluid herhaald zyn, ten-einde als 't ware de *galerie* getuige te maken van de aangegane overeenkomst. Vanhier 't zeer eigenaardig aanhoudend geroep: *vingt, trente, quarante louis à la masse! Moitié au billet! Cent louis à la masse!*

iets hem goeddeed! Met starren blik zag hy voor zich neer, en beschreef zonderlinge figuren in 't zand. Hy scheen zich moeite te geven om te glimlachen, maar 't lukte niet. Aan de beweging van z'n lippen bemerkte men dat-i mompelend met zichzelf sprak. Wat anders kon-i zich te zeggen hebben, dan dat hy geruineerd was? Geruineerd, niet om de vyfduizend franken die door z'n vrouw nu byna geheel verloren waren, maar om 't mislukken van dat stoute program hunner hoop, door 't niet-winnen van de veertigduizend die hy volstrekt noodig had om niet te-gronde te gaan.

We traden weer de zaal binnen, en bespieden het vrouwtje dat zoo'n moeielyken stryd voerde. Behalve dat ééne billet in de keurs, bleven haar nog slechts twee *louis* over. Ze stond op, en wierp die beide stukjes op de favoritekleur die haar zoo valsch behandeld had.

De eerste rei der neergelegde kaarten had 'n zeer laag *point*. De kans stond dus goed voor *zwart* . . .

't Zou ook wat baten of die twee stukken aangroeyden tot vier! En al ware het tot acht, of zelfs tot zestien!

Toch bleef ze wachtend staan, en hield de hand op den rug van haar stoel, als om die kans aftewachten tot het uiterste toe. Immers, zoodra ze die plaats verliet, en de tafel, en de zaal . . . dan zou de zaak beslist zyn, onherroepelyk beslist in haar nadeel! En dat zou ze dan haar man moeten meedeelen, zy die zoo overmoedig haar wenschen en hopen had opgeschroefd tot zekerheid!

Systeem? Berekening? Ach neen, dat had ze niet. Wat wist zy, acht dagen geleden nog, van 't spel? Maar ze was moedig, en voelde wilskracht. Dit was alles, al bleek 't niet genoeg te wezen.

Ze wachtte.

't Was toch nog altyd *mogelyk* dat die twee *louis-d'or*, die twee laatste stukken . . .

Nu, haar laatsten waren 't eigenlyk niet. Ze bezat nog altyd dat eene bankbriefje. Neen, dat bezat ze niet. Het was alsof ze 't niet had. Ze beloofde immers haar man dat ze 't niet wisselen zou? Misschien was dit ook niet noodig . . . de eerste rei kaarten had 'n laag *point* . . . *zwart* zou dezen keer zeker winnen . . .

— *Et trente points!* riep de *croupier*, de laatste kaarten der geeëindigde *taille* in den bak schuivende.

De *coup gold* niet, omdat de tweede rei kaarten minder dan een-en-dertig punten haalde, en de zet dus niet afliep.

Daar lagen nu die twee *louis*, waarmee ditmaal 't lot zich niet scheen te willen bemoeien. Wat zou ze doen? Indien de laatste zet verloren ware geweest, ze zou heengegaan zyn, waarachtig! Maar nu? Wachten op de nieuwe *taille*? Niet wachten? Wat was er na al haar tegenspoed van die twee onnoozele goudstukjes te hopen? Van die twee laatsten . . .

't Is waar . . . dat bankbillet! Oók 't laatste . . .

Neen, neen, ze had haar man beloofd . . .

Haar hart bonsde.

Weggaan? Nu?

Ze kon toch die veertig franken niet ten-geschenke geven aan de Bank?

Wel neen! Maar . . . 't was immers háár geld. Ze kon het terugnemen . . .

Zou dat niet »gek staan" voor de *galerie*? Lag er niet iets in, alsof ze die twee *louis* noodig had om vandaag te eten, te wonen, te leven? Moesten nu al die vreemde mensen weten hoe arm ze was?

Weifelend en niet besluitend, besliste zy. Want haar uitstel van weggaan was blyven, en blyven was beslissing. In-alLEN-geval kon ze immers »afwachten wat er in de volgende *taille* van die twee *louis* worden zou, en dan ook heusch niet meer!"

En wat die vreemde mensen aangaat . . . waarom dat bankbillet niet gewisseld? Ze kon dan opstaan met vyftig *louis*, en »ieder zou zien dat ze niet op was als ze vertrok met haar portemonnaie vol goud."

Zeker! Maar ze had haar man beloofd . . .

Beloofd? Nu ja . . . niet te *spelen* met dat laatste billet. Maar . . . wisselen? Dát kon ze altyd doen. Dáármee was immers niets gewaagd? Ze zou 't alleen doen »om de mensen" en om goed te doen zien dat ze niet »op" was.

Ach, hoe innig, innig gaarne had ze haar man verrast met 'n goeden uitslag van haar waagstuk! De redding-zelf uit den nood kwam haar minder begeerlyk voor, dan de vreugd hem te mogen zeggen dat-i gered was, en . . . door haar! Zeker zou hy haar schoon vinden en liefhebben op dat oogenblik . . .

Wat al illuzien verstoord! Het ware al te dwaas nu nog iets te hopen van die twee *louis*! En de andere vyftig . . . neen, neen, daarvan zou ze geen enkelen zetten. Ze wist nu immers by herhaalde ondervinding, hoe snel men een billet verspelen kan met *mises* van zestig franken!

Bovendien, er moest geld bewaard worden voor de logementsrekening, die nogal hoog was opgelopen, want . . . ze »had er zoo vast op gerekend dat ze winnen zou." En voor de reis naar huis . . .

Naar huis? Zou haar man werkelyk naar huis durven gaan, waar hy gewacht werd door wisselprotēsten, schaamte en schande, bankroet, ondergang, wanhoop? Doch . . . als ze niet naar huis gingen, waarheen dan?

En het fatale oogenblik naderde! De veertigduizend franken moesten heden gewonnen worden, heden op 't allerlaatst, of . . .

Toch zou ze niet voortspelen met de vyftig goudstukjes, die ze ontvangen zou voor haar billet . . . als ze 't wisselde!

Neen, neen, spelen zou ze niet met dat geld, waarlyk niet! Wisselen slechts, en ook dit maar »om de mensen."

Ze haalde nu 't zesmaal saamgevouwen brieftje voor den dag . . . 't was warm en vochtig. *Lord CI-DEVANT* had er gaarne duizend pond voor gegeven . . . in z'n goeden tyd! Ach, dat vodge papier had kunnen getuigen hoe pynlyk die boezem klopte!

Met 'n mislukte poging om 'n onverschillig gelaat te toonen, ontplooidde zy de vouwen . . .

Haar hand beefde . . .

»O *fortune, à ton caprice* . . . klonk de muziek uit het park achter de *Kursaal*.

En, als om haar beven te doen opgaan in andere beweging . . .

ze trilde met het billet de melodie na: *tiens, je livre mon destin!*

»*L'or n'est qu'une chimère* . . . antwoordden Robert's kameraden in koor.

Die Robert en z'n kameraden hadden makkelyk spreken. Zy waren nooit met wisselprotesten en bankroeten in aanraking geweest. In hun tyd kwam men ver met 'n beetje dierlyken vechtmoed.

Sáchors nous en servir . . .

Nous en servir? Van wat? Van moed? Dien had ze! Van geld? Dat had ze byna niet meer . . .

Haar knieën knikten.

»*Grâce . . . grâce!*» smeekte — of beloofde? — nu de muziek.

»*Non, non, non, non!*» bulderde Robert.

Daar ze nu toch eenmaal wachtte, kon ze dit evengoed zittende als staande doen. Ze nam de plaats op haar pas verlaten stoel weer in . . . neen, niet geheel! Het was de moeite van 't gemak niet waard, vond ze, zich weer aan de tafel te zetten, alsof ze onbescheiden genoeg was nog iets te hopen! Ze schoof . . . ze liet zich glyden . . . ze zeeg neer, en zat . . . nu ja, ze zat, nagenoeg als MOLIÈRE by 't ontbyt van LODEWIJK XIV, op 't hoekje van haar stoel . . . heel, heel eventjes maar op 't hoekje. Byna zat ze dus eigenlyk niet, maar . . . ze zat toch. En ze wachtte.

— Wachten is de zwaarste arbeid dien gy mensen al zoo te verrichten hebt, zei *Semi-ur*. Wie dat kan, is sterk.

— Zal ze wisselen? vroeg ik.

— Neen.

— Zal ze voortspelen?

— Neen.

— Zal ze ophouden?

— Neen.

— Zal ze weggaan?

— Neen.

— Geruïneerd?

— Neen.

— Maar . . . maar . . . hoe kan dit alles?

— Kristallizatie, mens! Ze zal wachten. Wie dat kan!

— Ik mompelde:

Wat baet het of gy draeft en zwoegt en u verhit?

Fortuin liefst hem bezoekt, die wacht en stille zit . . .

— Is het dat? vroeg ik m'n gnoompjes.

— Hm . . . gekheid! 't Zit 'm in de limonade.

— Maar . . . hy drinkt ze niet.

— Dat is ook volstrekt niet noodig.

— En bovendien, als er 'n *calmans* gebruikt moet worden, zou zy eer daaraan behoefte hebben. Zie hoe ze beeft. Ik begryp er niets van.

— Blind . . . mens, riep 't *Kristalmannetje* met 'n minachting die m'n schryftalent te-boven gaat. Blind mens, stekeblind *mens*, MENS!

Die gnomen hebben vreeselyke scheldwoorden. Ik zou erg beschaamd geweest zyn, als m'n nieuwsgierigheid naar den afloop me daartoe den tyd had gelaten.

In 't voorbygaan noteer ik hier ten-behoeve van den leergragen lezer, dat in gnomentaal het woord MENS schynt te beduiden: 'n ding dat niet recht wys is. In-godsnaam!

Neen, niet: in-godsnaam! Berusten doe ik *niet!*

ROUGE PERD!

Intusschen hadden de *croupiers* zich beziggehouden met het gereed maken van de kaarten voor de nieuwe *taille*. De zes spellen waren opgenomen uit den in de tafel weggezonden bak, waarin na elken *coup* de kaarten worden weggeschoven. Ze werden in pakjes verdeeld, tusschen elkander ingeschoven, van-hand tot-hand overgegeven, telkens weer door-een gemengd, en eindelyk weer by-elkaar gevoegd tot één pak.

Nu bood een van de *croupiers* aan iemand uit het Publiek, de »*coupe*» aan. Dit coupeeren geschiedt steeds door 'n lid der *galerie*, die hierdoor in zekeren zin tegenover de Bank het Publiek vertegenwoordigt. Men steekt op 'n willekeurig te kiezen plek, 'n stukje wit karton tusschen de gemengde zes spellen, die hierdoor in twee deelen worden gesplitst, waarvan dan het onderste boven-op wordt gelegd. Het spreekt vanzelf dat deze *coupe* een altyd onbekenden, maar zeer rechtstreekschen, invloed heeft op de *taille* die door de ligging der kaarten bepaald wordt.

»*Mais à qui donc la coupe?*» vroeg de *croupier*, nadat verschillende aanwezigen geweigerd hadden de rol van onbewusten lotbeschikker te vervullen.

Spelers namelijk zyn byna zonder uitzondering bygeloofig, en meenen dikwyls: *qu'ils n'ont pas la main heureuse*. Anderen vreezen dat ze 't »lot» boos maken door 'n al te stoute inmenging in z'n zaken. Z. H. wil eerbiedig behandeld zyn. Ook zyn er die zich laten afschrikken door den mogelyken wrok van dezen of genen, wanneer de door 't coupeeren bepaalde *taille* niet naar z'n zin is.

Ons studie-exemplaartje staarde verdrietig voor zich neer op de tafel, en prikte arabesken op 'n speelkaartje. Hierdoor konden de blikken van den *croupier*, die uitnoodigend den kring rondgingen, de haren niet ontmoeten. Eindelyk toch verwonderd over 't lange wachten waarvan ze de oorzaak niet kende, zag zy op. De geëmployeerde bood haar de kaarten aan . . .

»*Et viens diriger ma main!*» suisde 't haar in de ooren. Byna wezenloos en als gebiologeerd nam ze 't kartonnen blaadje . . .

»*Grâce . . . grâce! Non . . . non!*»

. . . en stak het ergens tusschen de driehonderd-en-twaalf speelkaarten. Zyzelf had nu de *taille* bepaald!

Helaas!

De eerste zet was *rouge*: de twee *louis* die daar zoo lang sarrend hadden liggen wachten, en oorzaak waren dat ze by 't eind van de vorige *taille* niet vertrokken was, werden door een der geëmployeerden weggestreken.

Nu was de tyd daar, om werkelyk optestaan. Wat anders?

»*Rouge perd!*» werd er geroepen. O zeker: *rouge perd*, zwart wint, nu zy niet gezet heeft! *)

En weder: *rouge perd!*

En nogeens!

En nogeens!

Zwart won zeven of acht keeren achter elkander.

— *Il paraît que la noire a une série cette fois Madame aurait dû jouer à la noire*, zei achter haar stoel een der bekende profeten die zoo precies alles weten te voorzeggen wat geschied is.

Ach ja, ze had moeten zetten!

Zou ze 't nu doen? Nu nog?

Rouge perd!» Alweer 'n zwarte . . .

— *En voilà dix*, zei de profect. *Je vous l'ai bien dit . . . c'est une série de la noire. Pourvu qu'elle ne s'épuise pas trop tôt, il y en aura davantage.*

Zeer juist. Als er nog meer zwarten volgen, zal de serie nog grooter worden. Als de serie grooter wordt, komen er nog meer zwarten. De man was opzettelyk geboren voor kranten-politikus.

»*Rouge perd!*» riep de *croupier*.

*) By 't uitroepen der *coups* van de *trente-et-quarante*, wordt altyd de roode kleur genoemd. *Rouge perd* of *rouge gagne*, heet het. Waarom men niet eenvoudig de winnende kleur noemt, is 'n mysterie. Zoo zyn er meer terminologische duisterheden. Op de *roulette* heet nummer één nooit *un*, altyd *premier*.

— *Que vous ai-je dit?* blufte de ziener.

»Rouge perd!»

— *Voilà la douzaine au grand complet! Douze noires! Et même... eh... eh... voyons... attendez!*

»Rouge perd!»

— *Treize noires! Eh... eh... eh... je l'ai bien dit! Ne l'ai-je pas dit? Voyez, m'sieur! Madame, voyez! C'est une série de treize, et... peut-être davantage! Qui sait! Quand la noire persiste, il y aura... voyons... attendez...*

Met uitgerekten hals volgde hy nu, binnen'smonds meetellend, de neergelegde kaarten, en was hierin de eenige niet. De heele galerie verkeerde in spanning. Velen stonden op, en bogen zich over de tafel naar 't midden, om toch vooral den eersteling te genieten van 't nog nieuwere nieuws dat gaandeweg scheen toetenemen in belang. Alleen Lord CI-DEVANT bleek geen lust te hebben in verbazing.

»Rouge perd!» riep de croupier.

— *Quatorze! Ne l'ai-je pas dit, m'sieur? Madame, ne l'ai-je pas dit? C'est qu'une couleur... une fois en train... et pourvu qu'elle continue...*

»Rouge perd!»

— *En voilà encore une! Quinze noires! C'est prodigieux, n'est-ce pas? Voyez...*

De vervelende babbelaar toonde aan al de omstanders het kaartje waarop hy den loop der zetten naprikte, en deed dit met 'n soort van zelfvoldoening alsof het spel zich naar zyn kaartje geregeld had. Precies 'n krant alweer! »Hebben we niet gezegd dat er oorlog komen zou als de vrede verstoord werd?»

»Rouge perd!»

— *Eh... eh... seize! C'est extraordinaire, en vérité. Mais... on aurait dû en profiter! C'est qu'on n'a pas voulu me croire!*

Waarom had hyzelf dan daarvan geen gebruik gemaakt?

— *Il y avait là une fortune à gagner!*

Dat kan men van elken groep zetten zeggen.

— *C'est incroyable! Voyez, m'sieur! Voyez, madame! Il y en a seize déjà! Eh... eh... voilà ce qui s'appelle une série! Et il se pourrait, que... peut-être... qui sait! Attendons encore ce coup là! Vous verrez que... peut-être...*

»Rouge perd!»

— *N^e l'ai-je pas dit? En voilà dix sept! C'est...*

— Zu kolossal, riep hier onze oude kennis, de heer FRIEDRICH PLUMP, der Wissenschaften Zögling, die by dezen zet 'n heel tweeguldenstuk op rood had gewaagd.

— Zu kolossal... auf Ehre! So 'ne Seeerje ist mir mein Lebtag nicht vorgekommen!

Zyn Lebtag!

Waarde FRIEDRICH PLUMP, alle respekt voor je Lebtag, maar als 'n serie van zeventien zwarten te kolossaal is — en dus onmogelyk, want er is geen »te" in de Natuur — waarom smeed je dan niet na den zestienden zwarte de zes gulden die je nog in je zak hebt, op rood?

»Rouge perd" klonk het nogeens.

— »Dix-huit! Eh . . . eh . . . qu'ai-je dit?

— Zu kolossal!

»Rouge perd!"

— Eh . . . eh! Dix-neuf! N'est-ce pas que c'est inoui? C'est . . . fabuleux, m'sieur! Madame, c'est incroyable!

— Aber nein! So etwas ist noch nie da gewesen! Es ist nun aber wirklich zu . . . u . . . u . . .

— C'est . . . énorme!

— Grossartig! Kolossal!

Hier mag de schrandere lezer plaats geven aan de opmerking hoe wysgeerte de mensen verboedert. *Herr* FRIEDRICH PLUMP had zich nooit aan kennis van de Fransche taal bezondigd, en de Franschman verstond geen woord Duitsch, maar de zielen van die twee heeren ontmoetten elkaar zoo eensgezind op den breeden zottenweg der verbazing, dat ze elkanders adjectieven grif verstonden.

En, op weinig uitzonderingen na, deed de *galerie* eenstemmig mee. Het langgerekt blazend »hè" dat bekend is aan ieder die ooit 'n vuurwerk zag afsteken, verving met goed succes al de uitroepingen die ik den lezer spaar. Nog welsprekender was de stilte die telkens 't algemeen losberstend bewondering-*pneuma* voorafging. Het scheen wel of men bevreesd was, het »lot" te storen in de verlossing van al die zwarten. De milde kraamvrouw had rust noodig. Maar als dan eindelyk weer 'n nieuwe telg behooryk terwereld gekomen en geproklameerd was, werden de sissende *hè's* des te luider uitgeblazen. Ze vormden dan één zucht, 'n geluid dat het midden hield tusschen de voorspelling van aanstaand bezwyken, en 'n ademhaling na 't op-eens wegwerpen der al te zware vracht van opgespaarde bewondering.

Men meene niet dat die belangstelling in-verband stond met winst en verlies. Byna niemand speelde. Zelfs FRIEDRICH PLUMP was uit het veld geslagen. Hy kneep de drie dubbelguldens die hy in den zak had, maar durfde er geen van zetten. Spelers zyn by zulke gelegenheden bevangen door zekeren schroom. Er werden slechts enkele geringe *mises* op de tafel geworpen door nieuw aangekomenen die niet ingewyd waren in de krisis, en alzoo onbewust de geheimzinnigheid van 't »lot" trotseerden. De onthouding van de anderen beruste op iets als vrees: dat de zwarte kleur nu toch wel uitgeput wezen zou." En op rood te zetten . . . tégen de *gag-nante* . . . »hm, hm, dat is gevaarlyk, zeer gevaarlyk!"

Ook onze *Lord* CI-DEVANT speelde niet. Maar dit lag aan den tyd van 't jaar. We waren in de laatste week van 'n kwartaal. Niets evenwel duidde aan, dat-i deze *taille* vreemder vond dan elke andere. Ik geloof 't graag. Hy was uitgestudeerd in 't *nil mirari*. Die oefening had hem honderd-duizend pond gekost. Hy hield zich heel tevreden bezig met den tandenstoker die z'n eenig diner op dien dag had uitgemaakt.

De *twintigste* zwarte was ook gekomen.

— C'est excessivement dangereux maintenant, verzekerde de profeet. Vous comprenez que la noire . . . quand elle se déclare si opiniâtremment . . . c'est pyramidal! Vingt noires! Tenez, m'sieur, je

vous expliquerai ce que c'est. Il faut connaître le jeu, tout est là! C'est une taille qui . . . qui . . . contient une série énorme de noires . . . voilà ce que c'est! Et la raison en est . . . voyons ce coup ci . . .

»Rouge perd!»

— *Ne l'ai-je pas dit? Vingt-et-une, m'sieur, vingt-et-une! C'est . . . une série de la noire! Il faut connaître le jeu. La noire était en retard, m'sieur, et elle se rattrape. Voilà la raison! C'est madame qui a fait la coupe. Une couleur en retard . . . cela se rétablit toujours, et vous verrez que . . . cette fois ci . . . à moins que la rouge ne reprenne le dessus . . .*

»Rouge perd!»

— *Qu'ai-je dit? Ne l'ai-je pas dit! N'est ce pas que c'est . . .*

— *Das ist nun aber wirklich zu . . . u . . . u . . .*

Noch de profect noch de andere wysgeer hadden adjektiven meer. En ook 't vuurwerks-*pneuma* van de anderen klonk wat gedempt, en als onder zeker voorbehoud. Men wilde adem sparen voor nog grooter verbazing. Hoe toch, als eens 't »lot» meer zwarten in voorraad bleek te hebben dan men in-staat was vreemd te vinden?

»Rouge perd!»

— *Vingt-deux! Que vous ai-je dit? C'est la noire qui . . .*

En ons arme vrouwtje dat daar nog altyd zat met haar ongewisseld billet vóór zich! Bitter, bitter, bitter was 't voor haar, al die zwarte slagen te hooren uitroepen, zy die reeds lang op slechts 'n klein deel van zoo'n serie gehoopt had! Och, hoe wreed, hoe vals, hoe martelend! Was 't niet of 't »lot» haar bespotte? »Je ziet dat ik wel serien van zwart in voorraad heb, maar voor U niet!»

Ach, nu had ze gaarne willen opstaan, maar daartoe had ze de kracht niet meer. Waarom niet terstond dat billet gewisseld, terstond na 't verlies van het laatste goud? Dan had ze geen zetten laten voorbygaan! Dan ware in weinig slagen haar doel bereikt geweest! Dan had ze nu opgetogen van vreugd de pynbank kunnen verlaten, waarop ze zoo gefolterd werd! Dan had ze . . .

— *C'est madame qui a fait la coupe*, hoorde ze nu weer verkondigen door den allemans-profect, die nog altyd achter haar stoel stond. Ze voelde dat-i haar aanwees als de scheppende artieste van 't aanschouwd wonder. *Mais madame a eu le tort de n'en pas profiter! Eh . . . eh . . . eh . . . si madame voulait me procurer une nouvelle taille pareille . . . eh . . . eh . . . eh . . . parole d'honneur, je saurais parfaitement ce que j'aurais à faire . . . eh . . . eh . . . eh!*

Ik gis dat dit geestig lachje z'n voornemen aanduidde om op zwart te spelen, zoodra hy vooruit weten zou dat er zóó'n serie in de kaarten lag. En weer scheen hy onze arme gemartelde aan de omstanders voortstellen als de veroorzaakster van zooveel vreemds.

— *En voilà une qui sait couper!* moest ze nogeens hooren, en de wyzende vinger van den hatelyken kornak brandde haar in den rug.

Ze zat als wezenloos. Opstaan kon ze niet. Ze voelde dat ze neerzigen zou, zoodra ze haar stoel verliet. Aan 't wisselen van dat billet dacht ze niet meer. Bovendien, voortspelen? Nu? Op welke kleur? De serie van zwart, waarop ze zooveel overspannen hoop

gevestigd had »de serie die toch ééns komen moest» naar zy altyd gemeend had, was er nu geweest, en wel veel grooter dan voor háár doel noodig was. Wat ze voor 'n grond van hoop had gehouden, was werkelykheid geworden, maar . . . voor háár 'n sarrende bespotting!

Wat nu?

Ze verlangde weg te zyn, ver weg . . . dood misschien!

En na de mislukking van 't plan, die haar zoo wreed martelde, wachtte haar nog een andere pyniging. Ze moest hem *zeggen* dat alles, alles, voorby was, en dat voortaan hy, zy, de kinderen . . .

Om die vyfduizend franken by elkaar te krygen, hadden ze . . .

Neen, denken kon ze niet. Overmaat van smart maakte haar gevoelloos. Ze was als vernietigd.

Daar werd ze zacht op den schouder getikt door een van de zaallakeien, die haar kwam vragen om: »*einen Lewih für den Herrn Gemahl der draussen sass.*»

Dit nu was wel meer geschied, als zy den gemeenschappelyken portemonnaie by zich droeg, en hy in den restaurant 'n kleine vertering te betalen had. We hebben hem 'n glas limonade hooren bestellen.

De huishoudelyke aard van deze boodschap riep haar tot bezinning. Sedert uren had ze gedroomd van duizenden, of liever bepaald van de veertigduizend franken die ze noodig had, en de waarde van geld in den dagelykschen omgang, kwam haar geheel veranderd voor. De drie, zes, twaalf *louis* die herhaaldelyk als haar *mise* op 't tableau hadden gelegen, schenen haar slechts speelmerken, fiches, legpenningen, toegangkaartjes tot het verblyf van de bewuste veertigduizend franken . . . geen geld dat waarde had op zichzelf. Op-eenmaal kwam nu 't verzoek van haar man, om 'n geldstuk dat strekken moest tot het voldoen eener kleine schuld, haar wakken uit de begoocheling die zich van elken gast aan de groene tafel meester maakt. Ze begreep wel dat haar man niet juist 'n geheelen *louis-d'or* noodig had, maar »hy kon toch door 'n knecht niet om *groschen* of *kreutzers* laten vragen?» En, bovendien . . .

O God, dát was het misschien! Hy wilde weten of ze nog 'n *louis* bezàt?

Er was haast by, hem ten-minste dáárover gerust te stellen. Snel wierp ze het billet den *croupier* toe, en wilde hem verzoeken daarvoor goud te geven, maar de woorden stikten haar in de keel. Ze kon geen verstaanbaren klank uitbrengen.

Sedert lang was de fameuze serie gesloten, en ook de door haar gecoupeerde *taille* was door 'n andere vervangen. De liefhebbers bewaarden het kaartje waarop de vorige geprikt stond, als 'n kuroziteit die jaren lang dienen zou tot tekst over de grilligheid van het »Lot.»

— *Der Herr lasst bitten um nur einen louis-d'or*, herhaalde de knecht die meende dat ze hem niet verstaan had.

— Natuurlyk, mompelde *Semi-ur*, de limonade moet betaald worden . . .

— En kristallen schieten, zei 'n ander gnoompje.

Het billet dat ze wisselen wilde, was op zwart gevallen.

— *Tout?* vroeg de welwillende *croupier*, omdat-i sedert lang had opgemerkt dat ze gewoon was lager *mises* te zetten.

Ze wilde te-kennen geven dat ze 't bankpapier slechts had toegeworpen om het te doen wisselen. Maar de als dichtgeschroefde keel weigerde haar den dienst. Nu trachtte zy den *râteau* te grypen, om daarmee het dure papiertje van z'n al te gevaarlyke plaats wegteschuiven, maar 't ding was in-handen van andere spelers. En toen 't eindelyk vry kwam, en zy 't met bevende hand opgenomen had:

— *Tout va au billet!* riep de *croupier*, dien 't verveelde dat-i geen antwoord kreeg, en:

»*Rien ne va plus!*»

Met *zyn* harkje sloeg hy nu de *râteau* ter-zyde, waarmee zy eindelyk op 't punt stond haar laatste bezitting te redden uit de klauwen van 't verfoeielyke spel.

— *Pardón, madame, c'est trop tard. Le point est connu!*

Inderdaad! Reeds was er *quarante* geroepen voor de eerste rei. *Quarante*, 't hoogste *point*, en dat alweer voor rood!

— *Ne l'ai-je pas dit? C'est excessivement dangereux maintenant de jouer à la noire. Vous comprenez . . . après une taille comme la dernière . . . la noire est épuisée! C'est la rouge qui dominera cette fois . . . à moins que . . . ce coup-ci . . . eh . . . eh . . . eh . . . que vous ai-je dit?*

Waarachtig, ook de tweede rei telde *quarante!* De slag was nul.

— Nou, dat bankie is deur 't oog van 'n naald gekrope, zei 'n jonge dame uit Amsterdam tot den dikken en Wel-Edelen Heer, die haar papa scheen in koffie en suiker. Ook deed-i in deftigheid en afkeer van 't spel. Wel waagde hy soms 'n paar gulden: »och, ik doe dat zoo voor 'n aardigheid, weet u!» maar altyd als z'n dochters er niet by waren. En ook de jonge dames speelden nooit als papa 't zag. 't Was 'n familie vol principes en P.G., die zeer behoorlyk wist te gruwen van elke onbehoorlykheid. De jonge dame was op 't oogenblik bezig, papa »aan den praat" te houden by de kaartentafel, om haar zusjes gelegenheid te geven tot wat gedobbel op de roulet. En om deze taak iets aangenaams bytezeten, maakte zy liefderyk den ouden heer opmerkzaam op ons studie-exemplaartje.

— Kyk 't mens ereis chek uitzien. Se sweet er van! Se dee ook beter as ze maar chou na huis ging!

Ach ja, de druppels parelden haar op 't voorhoofd. En ze zag doodsbleek. Of *la noire* zoo byzonder *épuisée* was als de spelprofessor op-nieuw betuigde, weet ik niet, maar zeker was zy uitgeput, onze wanhopige strydster. Ze hoorde niet wat men rondom haar zeide, of althans ze verstond het niet. Al wat ze waarnam, loste zich op in één vermoeiend gegons. Ze begreep ter-nauwernood wat dat *quarante* en *quarante après* beduidde, en dat de slag niet gegolden had. Ook had ze 't besef niet, haar inzet nu terug te nemen. Ze voelde zich als vernietigd, en zou neergezegen zyn wanneer niet de drukkende volte aan weerszy haar had overeind gehouden op haar stoel.

De profheet waagde nu . . . 't was z'n eerste waagstuk, dien dag . . .

— *Je fréquente les Jeux depuis trente ans*, verzekerde hy den omstanders, *et j'ai toujours remarqué que . . .*

Nu ja, om de een of andere reden waagde hy 'n tweeguldenstuk op rood, wat zeer kiesch van hem was. Hy die door z'n diepe studie van de geheimenissen der groene tafel de fortuinen maar voor 't grypen had, vergenoegde zich, nu hy ten-laatste iets deed, met het minimum van de *mise*. De edele man wilde de Bank niet plunderen, naar 't schynt.

— *C'est un coup sûr . . . à moins que . . .*

»*Rouge perd!*» riep de *croupier*.

— *Sacré nom de dieu! De tels contretemps n'arrivent qu'à moi! Faut-il être déveinard pour avoir une chance pareille! Voyez, m'sieur . . . madame, voyez, moi qui ai prédit correctement — mais cor. rec. te. ment! — tous les coups, ne voilà-t-il pas que le premier que je joue . . . mon dieu, quelle tuile! Voyez un peu, je vous en prie . . . voyez, madame!*

En hy betoogde uit 'n zestal geprikte kaartjes, dat hy volgens alle goddelyke en menselyke wetten dien fameuzen *coup* had moeten winnen.

Daar lagen nu waarlyk twee billetten van duizend franken op zwart. De eigenares van dien inzet was suf, wezenloos, onmachtig. Misschien wist ze niet eens dat die briefjes háár behoorden . . . des-te-beter! Want:

»*Rouge perd!*» riep nu de *croupier*.

Er werden twee billetten bygelegd.

— Ik sou se chou wegnemen as 'k haar was! betuigde de Amsterdamsche. Want sieje, papa, as se se nou weer verliest . . . dan het se niks, en 't is 'r êêge skult.

Dit is waar. Maar zy verloor ze niet. Er kwamen vier billetten by. Daar lagen er *acht* . . . het maximum van de *mise* op *simple chance*. Er volgden nog vier zwarten . . .

By elken slag werd er 'n maximum bygelegd . . .

— *Combien y a-t-il de billets maintenant?* vroeg onze patiente stamelend, en als ontwakend uit 'n akeligen droom.

— *Quarante, madame!* antwoordde de *croupier*. *Voulez vous retirer la masse?*

— O God, ik dank u! Ja, ja, geef hier, geef alles hier, alle veertig! Veertig . . . o God, ik dank u!

Dit riep ze met dezelfde woorden die ik hier schryf, want ook zy was 'n Hollandsche, en vergat in de verrukking van haar hart alle andere talen dan die waarin ze zoo vurig had gebeden om uitkomst.

— Hm! God deed er niets aan, zei *Semi-ur*. 't Was de limonade! Als haar man niet had laten vragen om 'n *louis* . . .

De *croupier* lachte haar vriendelyk toe. 't Scheen den man genoegen te doen, dat-i haar zoo 'n schoone som mocht uitbetalen. Hy sloeg vyf-aan-vyf de billetten om 't klampje van z'n *râteau*, en reikte haar achtmaal achtereen dien fladderenden schat toe. Ze greep de briefjes, kneep ze saam tot 'n vormloozen klomp, en vloog, de omstanders ter-zy dringend, de zaal uit.

— Nou, loop me niet omfer! klaagde haar landgenoot, nydiger dan eigenlyk gewettigd werd door 't onbeduidend stootje dat ze ondergaan had. Dat mens lykt wel mal! En wat 'n chemeen Hollans! Seker uit 'n achterbuurt, of uit Den Bos of Dêfeter, of soowat. 't Is werachtich sonde f'n 't chelt! Chot weet wat s'r mee doet!

— *Very nice, indeed!* zei Lord CI-DEVANT tot zichzelf — de eenige persoon met wien hy gewoon was zich optehouden — en voor 't eerst bespeurde ik iets als aandoening op z'n gelaat. Het was de zeer adelyke vreugd over 't geluk van 'n ander. Waarschynlyk zou hy zich geschaamd hebben, blyk te geven van banaal medelyden, die al te goedkoope misdrukuitgaaf van goedhartigheid.

— *Et moi qui croyais la noire épuisée*, kermde onze profeet. Doch terstond daarop legde hy zeer duidelyk uit, waarom de *noire* . . . als ze »*épuisée*» was . . . en als ze toch eigenlyk niet »*épuisée*» was . . . kortom, hy had het voorzien, en zou er zeker op gezet hebben, indien slechts . . .

— *Zu kolossal!* verkondigde FRIEDRICH PLUMP.

— Limonade! riep *Semi-ur*.

— Kristallizatie! juichte het *Kristalmannetje*.

En: »alles in alles!» jubelde m'n heele lyfwacht van gnoompjes door elkander. Zelfs de muziek deed mee: *heil dir im Siegerkranz!* Voor 't eerst van m'n leven hoorde ik dien lamlendigen deun met genoegen.

Ik volgde m'n heldinnetje. Mee gehoopt en mee geleden: mee genieten! Was 't niet billyk?

Haar man zat nog altyd op de plek waar we hem 'n uur geleden verlaten hadden. Ze vloog op hem toe, wierp den veroverden schat op tafel, en viel hem om den hals:

— Gered, gered! Daar zyn ze . . . alle veertig! Tel maar, tel maar . . . o God, gered! O God, ik dank u! En nu . . . nooit, nooit, nooit weer 'n voet in dien vreeselyken hel!

— Hm! Heel dankbaar is ze niet, bromde *Semi-ur*. Heb je van z'n leven, daar gooit ze waarachtig 't glas limonade omver, dat haar zooveel goed heeft gedaan! Dom volk, die mensen! Nu krygt God die haar zoo onbarmhartig tobben liet, al de eer van de zaak, en die arme scherven trapt ze tot gruis. Dat komt er van, als men oorzaak en gevolg niet aan elkaar weet te knooien . . . dom!

— Ze heeft dapper gestreden om haar gulden-vlies, bracht ik bedeest in 't midden.

— Dat kan waar zyn, maar veroverd heeft ze 't eerst, toen ze niet streed. *Zy* gaf den moed op, en had *le bras cassé*, zooals de spelers dat noemen. Ze kon geen vin verroeren. Wat zou er van haar heldenstuk geworden zyn, zonder de limonade?

— Zeker! Maar zeg eens, waarom liet ge my 't vorige hoofdstuk: »*Éen tegen zeven*» noemen?

— Wel . . . de eenvoudigste zaak van de wereld. Uw mevrouw . . . JASON, die met haar *vyf* billetten *vyf-en-dertig* winnen wilde, moest

zeven vyanden uit het veld slaan. Dit lukt eens in de acht keer. Wy gnomen houden daar boek van. En erger nog, toen ze maar één briefjen overhad, stond de kans als één tot *negen-en-dertig*. Geslaagd is ze, maar . . . wie na haar iets dergelyks beproeven zou, heeft niet veel schoons te wachten: *épuisé!*

Zeg haar dit, als ge 't mens mocht weerzien. Of beter nog, maak 't bekend in uw millioenen-studien . . . ook 'n kristallizatie!

INDUSTRIEN.

Toen we de zaal weer binnentraden, kozen wy een der *roulette*-tafels tot hoofdkwartier. BUDA was druk in den weer. Ze speelde als naar gewoonte op de nummers, en zette by elken *coup* 'n twintigtal *louis-d'or* uit. Dit weerhield haar niet, tevens van-tyd tot-tyd 'n paar zilverstukken op de *colonnes* te werpen, en zelfs op de *simple chance*. Ik vroeg m'n geleiders om opheldering van deze zonderlinge handelwys, en vernam nu dat hierachter 'n diepzinnig systeem verborgen lag. We weten reeds dat BUDA'S favorietnummer *achtien* was. Zoodra dit nummer meer keeren dan eens in de zeven-en-dertig *coups* uitkwam, zou ze winnen. Oppervlakkig beschouwd, had ze dus daarop alleen haar geld moeten plaatsen. Maar eilieve, dan zou 't »lot'' al te duidelyk zien wat ze beoogde, en alzoó z'n nummer *achtien* gretig voor zich houden. Door nu ook op andere nummers te zetten, bracht ze dat »lot'' terdeeg in de war, daar het dan niet zoo spoedig weten kon op welk num-

mer ze 't meest gezet had. Ik bemerkte nu ook, dat ze zeer dikwyls met 'n achteloos beweging en als zonder erg, haar goudstukken op nummer *achtien* met 'n onaanzienlyk vyffrankstuk bedekte.

Het werpen van 'n zilverstuk op de *colonnes of simple chance*, had hetzelfde verheven doel. Het »lot» haar uitdaging ziende op *première* en *dernière douzaine* of op de zwarte kleur, zou meenen 'n heerlyke overwinning behaald te hebben door 't voortbrengen van 'n rood nummer uit het midden . . . by-voorbeeld: *achtien!* Ieder ziet in, hoe deerlyk dan dat anders zoo slimme »lot» gefopt was. Het ontving slechts wat onbeteekeend zilver en eenige enkele *louis-d'or*, terwyl het op dat eene winnend nummer twee- drieduizend franken zou te betalen hebben. 't Is inderdaad voor zoo'n »lot» om zich in woede voor 't hoofd te slaan, en ik verwacht dan ook zeker dat we 't eerstdaags in den vyver vinden. BUDA zal 't op haar geweten hebben, als de karpers en goudvisschen er zich ziek aan eten . . .

Hoor, daar wordt gekibbeld:

— *Mais, m'sieur, je vous assure que ce florin est bien positivement à moi . . .*

— *Non, m'sieur!*

— *Pardon, m'sieur!*

— *J'en suis parfaitement sûr, m'sieur!*

— *Au contraire, m'sieur! Le florin est à moi, m'sieur!*

— *Madame me l'a vu mettre . . . n'est-ce pas, madame?*

— *M'sieur m'en est témoin . . . n'est-ce pas, m'sieur?*

— *Tout le monde l'a vu . . .*

— *J'en appelle à tout le monde . . .*

Nu, Mr. TOUT-LE MONDE — 'n allerpoverst getuigetje! — houdt z'n mond. De *chef de partie* maakt 'n eind aan den twist. Hy wenkt den *croupier* toe, aan beide spelers hun gulden te geven, met de winst er by:

— *Calmez vous, messieurs, la banque paye deux fois!*

Onze kibbelaars laten zich de magnificentie van de Bank aanleunen, maar brommen voort om toch vooral te doen blyken dat het hun om 't spelrecht te doen is, en volstrekt niet om de knikers . . . die ze toch niet versmaad hebben. Ieder hunner tracht de omstanders te overtuigen dat eigenlyk »de andere» de bewel-dadigde is, en dat hyzelf slechts ontving wat hem wettig toekomt. *«Il y a des individus si indéclicats!»* heet het aan beide zyden.

Zeker! Maar toch zou men zich vergissen, indien men zulke on-eenigheden altyd aan kwade trouw toeschreef. Zeer dikwyls zyn beide partyen onschuldig, tenzy men hun dat onbeschaafd rumoer-maken over 'n kleinigheid — die voor hen misschien geen klei-nigheid is — als schuld aanrekene. De tatel is, vooral by 't *rou-llette*-spel, bedekt met minimum-zetten, zoodat de spelers-zelf dik-wyls niet juist weten welk geldstuk 't hunne is. Ook wordt iemand die zich wat lang in zoo'n omgeving ophoudt, ten-laatste eenigszins versuft, en 't gebeurt zeer dikwyls dat men, als 't spel wat snel gaat, 'n reeds afgeloopen *coup* verwacht met den tegenwoordigen waarop men verzuimd had te zetten. Het is 'n blyk van bekrompenheid, by zulke gelegenheden terstond aan kwade trouw te denken.

De Bank die hoogst ongaarne door ergerlyke tooneelen in opspraak gebracht wordt, maakt gewoonlyk op milde wyze een eind aan 't krakeel. En dit kan ze te eerder doen omdat de stryd gewoonlyk over zeer kleine sommen loopt, en zelfs byna altyd over 't minimum. Het eigendomsrecht op de hoogere *mises* valt beter in 't oog, en wordt dan ook zelden betwist.

Dat er onder 't zeer gemengd speelpubliek gevonden worden — erger nog, dat ze zich dikwyls *niet* laten vinden — die zich toeleggen op diefstal, ligt in de rede. Hoe zou dit anders kunnen, daar de Speelzaal 'n kort begrip van de wereld is, 'n *mikrokosmos*? Men moet evenwel erkennen dat juist hierdoor de geëmployeerden van de Bank dikwyls 'n maat van mensenkennis verkrygen, die hen in-staat stelt onderscheid te maken tusschen vergissingen ter-goeder-trouw, en 'n minder onschuldige industrie dan 't beoefenen van de nuchtere waarschijnlijkheidsrekening of stupide morfondariën.

Ook in 'n ander opzicht zou men volgens sommigen aan den blik en 't oordeel der *croupiers* zekere onfeilbaarheid kunnen toekennen. Men verhaalt dat ze eens, zonder hun toevlucht te nemen tot opensnyden, 'n *marquise* wisten te onderscheiden van 'n publieke vrouw. Maar de toepassing van de hierby aangewende methode is door de direktie verboden, omdat daartoe 'n zoo uitputtende inspanning wordt gevorderd, dat men weldra geen fondsen zou kunnen aanwyzen tot het pensionneeren van al de ongelukkigen die recht hadden op verzorging ten-gevolge van »in den dienst» bekomen hersengebreken.

Die zonderlinge verwarring van stand, rang en zedelykheidens . . .

Wel beschouwd komt de zaak dikwyls alleen neer op 't nietig verschil tusschen huur en koop!

. . . die bontheid dan, gaf eenmaal aanleiding tot 'n Fransche *vaudeville*, waaraan ik straks wat geestigheid ontleenen wil omdat 't geschryf van 'n Hollander zoo droog is.

Wy waren getuige van dat twisten by de groene tafel. Daar is iets onnoozels in, en als industrie raad ik 't af. Ik betwyfel zeer of ooit iemand 'n burgerlyk bestaan vond in dat gekibbel, en zeker kan 't uit 'n lukratief oogpunt in de verte niet worden vergeleken met het zeer winstgevend zakkerollen, welks meest uitstekende beoefenaars gewoonlyk uit Engeland overkomen, waarschylyk om 't heilzame der badkuur te verbinden met het aangename van 'n zeer gemakkelijke broodwinning. Uit het Wiesbader krantje verneemt men telkens dat aan prinses *die*, haar portemonnaie, aan graaf *zoo*, z'n portefeuille ontfutseld is. Het zou iemand die weinig in de wereld had rondgekeken, en dus 't niet genoeg bekende »*de majoribus non curat praetor*» over 't hoofd zag, misschien vreemd voorkomen, dat de Politie, die zeer moedig optrekt tegen loslopende honden in de *Kur-antagen*, en in woede ontsteekt over 't afplukken van 'n bloem, geen raad weet tegen zulke Engelsche vrypostigheden. Het vangen van zakkerollers komt me nog makkelijker voor dan 't zakkerollen zelf. Ik moet evenwel erkennen dat de bestolenen altyd ruimschoots worden schadeloos gesteld door 'n milden vloed van verzekeringen dat er naar den dief zal gezocht worden.

In-weerwil hiervan zou ik toch niet durven beweren dat de Politie op de badplaatsen, over 't geheel genomen, slecht is, tenzy men de byzondere zeldzaamheid van meer brutale diefstallen — vergezeld van inbraak, mishandeling en moord, byv. — toeschryve aan de verslapt geestkracht van de hedendaagsche annexatie-industrieelen. *Semi-ur* zei dat die heeren zich tegenwoordig meer toeleggen op hoogere bankzaken, staatsleeningen, aktiengenootschappen, ondernemingen met premien — voor de oprichters — en niet zeer stoelveste kassiers.

Hoe dit zy, er moet 'n byzondere reden bestaan, waarom men zoo weinig verneemt van roof op de meer ouwerwetsche manier. Elken avond verlaten honderde personen, die toch zoo-even onder 't oog van de heele *galerie* groote sommen gelds by zich staken, de *Kursaal*, en velen hebben 'n eenzamen weg naar huis afteleggen. Aannemende dat dezulken voorzichtig genoeg zyn zich te doen vergezellen, of wel dat ze met rytuig naar hun woning gaan, dan blyft het evenwel opmerkelyk dat dieven hen niet naar en in die woning volgen, of hen niet daar opwachten zelfs, wat niet zeer moeielyk wezen kan. De meeste huizen en woningen op zoo'n badplaats zyn toegankelyk voor elken gauwdief die lust heeft zich tot kontubernaal te maken van ieder dien hy bestelen en desnoods vermoorden wil. Daar dit evenwel zelden of nooit geschiedt, en daar de Politie zelfs tegen vreedzame zakkerollers niet opgewassen schynt, zou men zich haast genoopt voelen de verklaring van m'n gnoom voor de ware te houden. De welwillende mensenvriend doet dit te liever, omdat hy dan te-gelyker-tyd 'n vergenoegden blik mag slaan op den moordwerenden invloed van de hedendaagsche finantiebeschaving. Wie zal 't aantal berekenen van de mensen die in leven bleven, alleen omdat de reien der moordenaars zoo vreeselyk gedund zyn door de zegepralende konkurrentie van hooge Russisch-leeren kantoorstoeltjes? Eén Fransche Leening — model THIERS-POUYER — bezorgt een gerusten nacht aan honderden die onder 't vorig *régime* 's morgens tot hun groote verbazing zich met afgesneden keel en ledige portefeuille in hun bed zouden gevonden hebben.

Behalve 't zakkerollen bestaat er op speelplaatsen, en wel aan de groene tafel zelf, 'n andere soort van schelmery waarvan 't bespieden niet onvermakelyk is. Men zou ze kunnen noemen: het aanvaarden van onbeheerde boedels. En zoo werd ze dan ook gedoopt met 'n Fransche uitdrukking: *faire les héritages*. Dat »faire» hebben we in 't Hollandsch heel aardig overgenomen. Ook wy zeggen: de man »doet» in . . . 't een of ander. De beoefenaar van 't hier bedoeld vak tracht zich meester te maken van *masses* welker eigenaar onbekend is. Hy gaat wel op diefstal uit, maar tracht de zaak zoo aantelleggen dat er geen bestolene is, of althans geen klager. De manier waarop dit geschiedt, vereischt zekere toelichting.

Even als sommige spelers nu-en-dan aanspraak maken op 'n *mise* die anderen toebehoort, ter-goeder-trouw meenende dat zyzelf die gezet hadden, geschiedt het meermalen dat de ware eigenaar van 'n *mise* z'n geld uit het oog verliest. Dit kan vreemd voorkomen, daar het toch natuurlyk schynt dat ieder acht geeft op 'n zoo

rechtstreeks belang, maar de oorzaken van dit misverstand zyn menigvuldig. Het gebeurt meermalen dat 'n speler die in de achterste rei der omstanders geplaatst is, en dus de tafel niet overzien kan, 'n geldstuk meent te werpen op zekere *chance* die hy 'n oogenblik later als verliezer hoort uitroepen. Wanneer dan z'n *mise* op 'n andere kans gerold was, zou hy buiten z'n weten gewonnen hebben.

Het is aardig by zulke gelegenheden optemerkken hoe by sommigen de begeerte om zich 't onbeheerde geld toe-te-eigenen, in stryd is met de vrees dat de ongeziene eigenaar, of iemand namens hem, wèl kennis draagt van z'n aanspraak.

Ofschoon de *croupiers* slechts hebben aferekenen met de op-tafel liggende inzetten, en zich niet om de eigenaars daarvan hoeven te bekommeren, weten zy toch byna altyd meer van de herkomst dan sommigen aangenaam is. En zeer dikwyls wenden ze hun opletendheid ten voordeele van den fatsoenlyken speler aan.

Eens zag ik iemand 'n geldstuk op *impair* werpen. Er werd geroepen: *neuf, impair, manque*. De man scheen: *deux* — en dus: *pair, manque* — verstaan te hebben. Althans hy keerde zich om, en verliet de tafel als iemand die na 't verlies van z'n ééne stuk geen lust had verder te gaan. Het was zeer vol, en ik vond het niet de moeite waard door de menigte te dringen om hem beter intelichten. Dit zou dan ook 'n fout geweest zyn, omdat welwillendheid op *die* plaats allicht kon worden opgenomen als 'n verdachte poging om kennis te maken. Er zyn *professeurs de jeu* die den vreemdeling aanklampen met 'n kleine beleefdheid, gewoonlyk uitlopende op 'n verzoek om 'n middagmaal. Dat ze by zulke gelegenheden hem dan tevens voorstellen z'n geld te wagen in een van hun menigvuldige *systèmes infallibles*, spreekt vanzelf.

Hoe dit zy, ik waarschuwde den man niet, wiens *mise* op *impair* gewonnen had, en verloor de zaak uit het oog. Eenige oogenblikken daarna vertoonde hy zich weder, en wierp 'n geldstuk op *pair*. »*Comment*, zei de *croupier*, met de aan de Bank inderdaad heerschende loyauteit, *comment m'sieur, vous jouez des deux côtés à la fois?* Er bleek nu dat de gedurende de afwezigheid van dien speler uitgekomen *coups*, allen *impair* waren geweest. Zyn oorspronkelijke inzet was tot 'n niet onbelangryke som aangegroeid, en men had eenige moeite om hem uitleggen dat dit geld wel inderdaad het zyne was. Indien er *facteurs d' héritages* aan die tafel zaten, zyn ze zeker boos geweest op den welwillenden *croupier* die den man uit den droom hielp.

Het jachtmaken op verlaten boedels vereischt zekere scherpzinnigheid. De jager moet elke *mise* die op de tafel ligt, in-verband brengen met het gelaat en de houding der aanwezigen, om daaruit optemaken of er *masses* zyn waarover niemand zich bekommert. Spelers die met de hand of de *râteau* hun geld kunnen bereiken, zyn gewoon na elke uitbetaling eenig blyk te geven van eigendom, door de *masse* even aanteraken of by-een te schuiven. Waar dit nu na 'n eenigzins lang voortgezet *paroli* niet geschiedt, riekt de erfenisjager zeker spoor. Hy tracht in de oogen van de omstanders te lezen of de door hem begluurde boedel inderdaad onbeheerd is?

Voor hy toeslaat, onderzoekt hy nogmaals het terrein door 'n kleinigheid op de tafel te werpen, en wel in de nabijheid van 't aas dat hem aanlokt. Als de *masse* nogeens wint, schuift-i *zyn mise* — ook verdubbeld in dat geval — daarby. Eerst wanneer dit zonder protest wordt aangezien, meent hy den volgenden *coup* zeker van z'n zaak te wezen, en hy aanvaardt de *héritage*. Geen trek op z'n gelaat mag dan verraden dat-i niet zoozeer op kans speelt, als wel op buitenkansjes.

Maar . . . altyd gelukt het niet, zelfs niet na die laatste proef. Eens heb ik 'n industrieel van die soort heel aardig zien betrappen. Hy zat aan de *trente-et-quarante*-tafel naast den *croupier*, noteerde zeer yverig de *coups* op z'n kaartje — alsof hy wachtte op 'n „figuur” naar z'n zin — zette zelden iets, en dan nog slechts 't minimum, en gluurde rond. Een Pruisisch officier die spelen wilde, en niet zelf zetten mocht — het is den officieren streng verboden — had zich achter den *chef de partie* geplaatst, en dezen 'n *friedrich* ter-hand gesteld met verzoek dien op rood te zetten, het vak dat onze jager recht voor zich had. De *chef* reikte den *friedrich* aan den *croupier*, waarschynlyk met de hem geworden opdracht dat geldstuk gedurende 'n bepaald aantal *coups* te laten staan. Dit kon ik uit het vervolg opmaken. De *croupier* was bezig met het dooréemengen van de kaarten voor 'n nieuwe *taille*, en legde den *friedrich* achteloos naast zich neer, zeer dicht by ander goudgeld dat aan de Bank behoorde, zoodat slechts de zeer weinigen die als ik hadden achtgeslagen op 't kort gefluister tusschen den officier en den *chef*, en op de kleine beweging die deze met z'n arm gemaakt had, weten konden dat dit stuk voor 'n *mise* bestemd was. Even voor den eersten *coup*, schoof de *croupier* het met 'n zoo geringe beweging van z'n pink op de aangewezen kleur, dat slechts zeer weinigen konden opgemerkt hebben waar 't vandaan kwam. Zeker is 't dat onze boedelberedderaar *in spe* het niet wist. Ook 't gefluister en de pantomime achter z'n rug was hem onbekend gebleven . . . tot groot nadeel van z'n industrie, gelyk 't vervolg leeren zal.

Rouge won twee keeren, en het tableau stond zeer vol, vooral in 't vak van rood, daar de meeste spelers geheel of gedeeltelyk *paroli* houden. Sommigen lieten de geheele winst staan. Anderen namen eenige stukken van de *masse* af, en gaven daardoor 't gewone blyk van eigendom. Ook zy die niets terugnamen, roerden met hetzelfde doel hun inzet even aan. Maar de vier *friedrich's* lagen daar als verweesd.

Ik stond aan den overkant, en had alzoo de acteurs van 't kleine drama vlak in 't gezicht. De officier, die altyd achter den *chef* stond, geliet zich alsof hy 't plafond bewonderde. Toch bemerkte ik dat-i wel degelyk lette op de *masse* die hem behoorde. *Chef* en *croupier* toonden 't onverschillige gelaat van altoos. Maar de erfenisjager! Z'n oogen zochten den eigenaar van die vier *friedrich's*. Na den kring nauwkeurig gemonsterd te hebben, zonder blikken te ontmoeten die hem voorkwamen dat goud te bewaken, wierp hy aarselend 'n tweeguldenstuk op rood, niet ver van den beoogden buit. Hierop schouwde hy weder vorschend rond, en niets ontdek-

kende dat hem in z'n plannen scheen te hinderen, schoof hy z'n *mise* nog iets nader. Ze raakte nu byna het goud.

Onwillekeurig dacht ik by 't waarnemen van deze handgrepen, aan zekere voorzorg van de dieven op Java, die voor ze 'n kamer binnenkruipen waartoe ze zich toegang verschaften door ondergraving, 'n nagemaakt mensenhoofd op 'n stok gebonden door de opening steken. Als er door 't graven alarm verwekt is, meenen zy, zal er in de kamer iemand gereed staan om den kop die zich vertoonen zal, met 'n klewangslag te ontvangen. Ze vervaardigen zoo'n bliksemaffleider van 'n klapperdop, toegetakeld met *gemoetoe*, de zwarte vezels die aan den stam van zekere palmsoort groeien. Klapper — *kelappa* — is kokosnoot, gelyk de lezer weet.

By 't verschuiven van dat tweeguldenstuk bemerkte ik op-eenmaal leven in 't gelaat van den *chef de partie*. Er bleek dat-i meer had te-doen gehad met zulke klapperdoppen, en dat hy niet gewoon was toeteslaan, voor-i zeker was den echten kop voor zich te hebben. Hy zag den aanstaanden delinkwent eenige oogenblikken scherp aan, als om te verkennen tot welke soort van spelers hy behoorde. Daarop boog hy zich 'n oogenblik voorover, en fluisterde den *croupier* iets in 't oor. Ik zag hoe deze, zonder 't hoofd te wenden, z'n blikken rusten liet op 't roode vak. Het spel ging voort, en *Rouge* won. De *croupier* wierp schynbaar zeer onachtzaam 'n zilverstuk tusschen de vier *friedrich's*, en betaalde daarna het gewonnen goudgeld. De officier maakte 'n beweging als om de integriteit van z'n *mise* te handhaven, maar de *chef* gaf hem 'n wenk, en hy zweeg. De *croupier* zag 'n anderen kant uit. Men scheen het er op toeteleggen onzen erfenisjager 't wild goed onder schot te brengen. Met 'n onverschilligheid, waarvan 't gemaakte my in 't oog viel, omdat ik de heele zaak zoo oplettend had gadeslagen, maar die aan anderen echt kon toeschynen, schoof-i nu ook het door hemzelf gezette zilverstuk onder de *masse*. De annexatie was, om met de politici te spreken, 'n voldongen feit geworden. Zoo scheen 't nu ook den officier voortekomen, daar hy op-nieuw blyk gaf van ongerustheid. De *chef de partie* legde den vinger op den mond, verliet z'n stoeltjen, en plaatste zich met opgeheven hand achter den jager, die er weinig aan dacht dat-i op 't punt stond gedegradeerd te worden tot betrapt wild. Hy staarde op 't daar liggend geld, met 'n uitdrukking alsof hy 't onvoorichtig vond die som blootstellen aan de kans van 'n volgende *coup*, en strekte de hand uit om z'n roof in veiligheid te brengen. Voor-i evenwel hierin slaagde, greep de *chef* hem by de pols, en scheen hem zoo te knypen dat-i de reeds opgenomen stukken moest laten vallen. De *croupier* zocht de beide zilverstukken uit de *masse*, en reikte hem die toe:

— *Dass ist Ihr Geld*, zei de *chef*, op »Ihr" drukkende tot het zoveel als »dief" beduidde. *Und nun . . .*

Hy wenkte 'n paar zaalknechts.

. . . *der Herr verlangt seinen Hut, und wünscht nie wieder eingelassen zu werden. Man soll ihm die Bitte gewähren. Merkt euch sein siengjalemang!*

Dit beloofden de knechts. Ze leidden den betrapte met zekere

statie naar de deur, en bevalen z'n »siengjalemang" in de welwillende aandacht van de daar geposteerde politie-beambten.

Eenige dagen daarna hoorde ik dien kerel uitvaren tegen de onzedelykheid van 't spel. Hy zat met 'n paar galgebrokken aan 'n tafeltje in de buiten-restaurant, en verzekerde z'n vrienden op eere-woord, dat zoo 'n Speelbank . . .

— *C'est un repaire de voleurs, messieurs! Un antre de brigands! Un bouge infect! Un enfer d'imortalité! Un gouffre de perdition. Pour tolérer ces institutions-là, il faut être d'une perversité accomplie . . . comme tous ces maudits. Allemands du reste. Non contents de nous avoir pillés en France, ils nous égorgent ici dans leurs infâmes tripots! Ah, la revananche!*

Men kan er zeker van zyn dat elke Franschman die op diefstal betrapt is, zich in de politiek werpt. Sommigen zelfs kiezen dit vak vóór ze betrapt zyn, en stellen dan hun industrie onder de bescherming der staatkundige *atiën* of *ismen* van den dag.

Onder de takken van nyverheid die niet zoozeer rechtstreeks op 't spel betrekking hebben, als wel daarnaast en daardoor . . .

»Bloeien" is 't woord niet. Hoe zal ik 't noemen?

Nu dan, er zyn op die speel-badplaatsen nog andere industrien, en daaronder *ééne* die zoo goed mogelyk 'n plaatsje krygt in 't volgend Hoofdstuk.

MIKROKOSMOS.

De titel van dit hoofdstuk werd me door m'n gnomen ingeblazen. Ze beweerden dat zoo'n badplaats vrywel alles te aanschouwen geeft wat de wereld oplevert, en noodigden my uit, daarvan 'n fotografischen afdruk te nemen. Juist was ik van plan hiertoe overtegaan, toen ik me herinnerde dat ik den lezer 't verslag van 'n Fransche vaudeville beloofd had. Gezien of gelezen heb ik 't stuk niet, maar de inhoud moet nagenoeg als volgt geweest zyn.

De heer SLENTERMAN had z'n geld verspeeld, en hield de by zulke gelegenheden gebruikelijke alleenspraak. Ik hoef hier niet by te zeggen dat ze werd aangehoord door de persoon die den zelfmoord voorkomen zou, omdat ieder begrypt dat de auteur den braven SLENTERMAN nog wat in 't leven moet houden voor z'n *vaudeville*. De schryver — almachtig als altoos — had gezorgd dat de alleenspraak juist op 't allerkritiekste moment overging in 'n

dialog, en wel met den direkteur van de Bank. Deze industrieel namelyk had SLENTERMAN'S zwanenzang afgeluisterd, en hield z'n hand vast, juist op 't oogenblik toen-i bezig was zich nog niet doodteschieten.

— Haast u byzonder langzaam, zei de welmeenende direkteur. Of, beter nog, haast u eens ditmaal in 't geheel niet. Dat uw »figuur" niet komen wilde, was hard! Maar . . . ook ik heb te stryden met figuren die me niet aanstaan. Misschien kunnen wy elkander helpen. Ik heb u 'n voorstel te doen. Als 't u mishaaft, zal ik u niet dwarsboomen in uw sterfplannen, *parole d'honneur!* Maar doe me in dat geval 't genoeg, u elders optehangen. Zie-hier twintig franken voor de reis. Geloof me, dat zelfmoorden op 'n plaats waar gespeeld wordt, is *mauvais genre*. Zaagt ge 't ooit doen door effektenluf op de beurs?

[] Beste vriend, ge behoeft het noch hier noch elders te doen. Wat dunkt u van 'n goedbezoldigde betrekking? Ik heb iemand van wereldkennis noodig, iemand die takt heeft, en verstand van zeden . . . 'n *expert* in fatsoen.

Onze SLENTERMAN meende dat hy zeer goed voor de gezochte specialiteit dienen kon, en stelde z'n zelfmoord uit om naar den direkteur te luisteren. Deze bracht hem aan 't verstand waar 't om te doen was.

Sedert eenigen tyd, zeide hy, wordt de directie van de Bank bestormd met klachten over de onverdragelyke »gemengdheid" van 't Publiek, die zich zóó ver uitstrekt dat ze volgens sommigen byna overgaat in . . . ongemengdheid. *Monde* wordt verdrongen door *semi-monde*. Deze door kwart-wereld, en zelfs de kwart-wereld moet een niet altyd zegevierenden stryd voeren met iets dat naar géén wereld gelykt. Heel, half, en valsch fatsoen zit in de klem tusschen allerlei onfatsoenlykheid. De Erfprinses van LUTTELGAU heeft naast 'n . . . hm, hm! . . . gezeten, en is byna flauw gevallen. Twee . . . hm, hmmen! . . . hebben op 't kleed getrapt van 'n *maréchale de Frrrrance*, zoodat het mens niet zoo spoedig kon weggloopen als ze aan den rang van haar gemaal meende verschuldigd te zyn. En dit is zeer hard voor 'n *maréchale de Frrrrance!* Ook de hertogin van China heett geklaagd. Een . . . hm, hm! . . . heeft haar de *râteau* toegereikt, en dit past toch niet meende de hertogin. Lord SEVENFLOWER komt op voor 't fatsoen van z'n dochters. Hy heeft er zeven, en ligt dus onder zeventvoudige verplichting om zorgtedragen voor 'n zeventubbele *respectability*. Een van z'n voorouders was keukenjongen by den Saksischen HAROLD, en toch heeft onlangs 'n . . . hm, hm! . . . Miss ADELHEIDINELLA uitgelachen om haar malle gezicht. De jonge *Ladies* verklaarden dat dit wel eens meer gebeurde. »Over 't geheel *he did n't care a straw for it!*" zei Lord SEVENFLOWER, en z'n *Ladies* ook niet. Integendeel, ze vonden 't prettig als men op haar lette. Maar ditmaal was de anders zoo gewenschte onderscheiding uitgegaan van wezens, die . . .

van 'n schepsel, dat . . . van 'n . . . hm, hm! *Miss* ADELHEIDNELLA kon in waarheid betuigen dat ze niet wist wat zoo'n . . . hm, hm! . . . eigenlyk voor 'n beroep uitoefende, en de andere *Ladies* ook niet — *indeed!* — maar juist daarom was 't *shocking, too shocking, really too shocking!* Om te weten wat voor soort van wezen zoo'n . . . hm, hm! . . . is, hadden de *misses* minder verregaand onschuldig moeten wezen, dan ze inderdaad met dure eeden konden bezweren te zyn . . . *upon my faith!* Maar omdat ze 't niet wisten — *truly!* — of althans omdat ze 't niet *exactly* wisten, hadden ze volkomen 't recht zich byzonder te ergeren. En dit deden de *misses* dan ook, alle zeven, zoo fatsoenlyk als maar eenigszins mogelyk was.

Zoo sprak *Lord* SEVENFLOWER. De *misses* betuigden dat papa de waarheid gezegd had, en dat ze zich niet zoo erg zouden geërgerd hebben, als ze verdorven genoeg waren geweest om te begrypen waarom ze zich eigenlyk zoo erg moesten ergeren . . . *indeed!*

En dan juffrouw KRENT, vervolgde onze direktur snikkend en deugdzaam, zy die in haar land voorzitster is van drie genootschappen tot zedelyke verbetering van de mensen die geen leden zyn van haar genootschappen: één filantropie! En de oude *Madame* 'SKA, geboren 'WITSZCH, die zich op den na-avond van haar leven voor 't zuurbespaard geld van een harer laatste echtgenooten, 'n piepjongen gemaal heeft aangeschaft om hem te redden uit de klauwen van 't celibaat: één offergeest! En die Poolsche gravin met haar oranje sleepjapon, afgezet met zwarte kant: één adel! En Mevrouw VAN DER HAPPEL, die op de Keizersgracht woont in zee-assurantie, verwaren en 'n huis met dubbele stoep: één deftigheid! En *Miss* LOVEHUNGER, die 'n boek heeft geschreven over de zedelyke beteekenis van den *pumpudding*: één moraal! En de freules KROMKRUIS, die eigenmondig den paus hebben gezoed — op z'n grooten teen — één geloof! En de dames TREURNEEP, uitvindsters van de zoo algemeen toegejuichte zaligheids-wedloopen met hindernissen, patronessen van 't weekblad *de volmaakte en zuinige zielmodiste*: één modern-religieuze, ouwerwets-litterarische illustratie! En freule HEMELGEIT, die 'n *Buiten* heeft, en 'n koetsier, en 'n schaapskooi en nog 'n neef in de Kamer, en aandeel in schepen, en tantes waarvan ze met Gods hulp erven zal: één distinktie! En de baronnes THRÄNENSCHLUCKER, de dierenbeschermster die den zwaren rouw aanlel — en al haar bedienden vasten liet — uit droefheid over 'n jeugdige vloot, verongelukt in haar pomadepot: één gevoel! En de douairière PRETTYDER, die de onnoozelheid van haar katje zoo krachtig ompalissadeerde met 'n stekelige mozaïk van glasscherven in de dakgoot: één zedelykheid! En *Lady* MESSALINA DARKPINCHER, de afstammeling der al te maagdelyke stovenzetster van Koningin ELISABETH, die de vyf oogen van Bessy's onbescheiden stoof toekurkte met verontwaardigde hand: één kuisheid! En prinses RUSSIKOFF die nooit 'n lyfeigene doodschopt, zonder er den *pope* byteroepen om de ziel van den patient in den hemel te helpen: één delikatesse! En *Maddam* DE LA MAQUÉRELLERIE, de goudgekettingde Maintenon van 'n bloeiend St. Cyr te Londen: één achtenswaardigheid! En de zeer invloed-

ryke familie KAPPELMAN: één fatsoen, één soliditeit, één P. G., één deugd!

Al die noblesse moet ik tevreden stellen, jammerde de wanhopige directeur. Alles dreigt met oogenblikkelyk vertrek, indien ik de speelzaal niet zuiver van . . . ge begrypt me wel! Ik heb er honderd *louis-d'or* in de maand voor over. Als wy de Erfprinses verliezen . . . en de *maréchale* — ze staat op 't punt van wegloopen, waarachtig — en *Lord SEVENFLOWER* met z'n kroost . . . en de *Mandarine* . . . en Juffrouw KRENT — 'n martingaliste van de verrukkelykste zwakte, 'n ware engel! — en *Madame 'SKA*, geboren *WITSZCH, die zoo aanbiddelyk dom op de nummers speku-leert . . . en de prinses die zoo godsdienstig haar volk doodschopt . . . en onze Maintenon . . . en de dikke Mevrouw in zeewaren en ver-assurantie . . . en de grafelyke oranje-jurk — op m'n eer, haar droomen over de *chance* zyn goud van 24 karaat . . . voor de Bank! — en de volmaakt zuinige wedloopsters, de heilige TREUR-NEEPEN . . . en *Lady MESSALINA* . . . en de weenende Niobe van de gestikte vloot . . . en de afstammeling van die stovenmaagd . . . en de KAPPELLUI . . . och, m'n waarde byna-doodgeschoten SLENT-TERMAN, wanneer ik al die steunpilaren moet verliezen, dan zakt m'n onderneming in elkaar! Dan ben ik 'n bedorven man! Dan zou ik genoodzaakt wezen, de twintig franken die ik u zoo edelmoedig voorschoot, terug te verzoeken, om te dienen tot reisgeld voor myzelf, reisgeld naar 'n oord waar 'n te-gronde gericht Bank-directeur gevoegelyk sterven kan!

Zoo huilde de byna-ongelukkige. En ook SLENTERMAN begon te schreien.

— Dit vooruitzicht zou zeer treurig wezen, zeide hy. Maar eilieve, hoe kan ik . . .

— Ja, gy kunt me redden! De hoedanigheden die u versieren, opgescherpt en veredeld nog door 't vruchteloos maar karaktervol najagen van uw idealen op de groene tafel, maken u geschikt tot het verleenen van de hulp die ik noodig heb. Beste vriend, wilt ge m'n . . . zeef zyn?

SLENTERMAN verklaarde dat niets hem aangenamer wezen zou, dan de aan alle mogelyke funktien verbonden bezoldigingen in ont-vangst te nemen. Hoe meer hoe liever zelfs, maar hy wenschte te weten . . .

— Geen maren, bescheiden vriend! Ge hebt slechts de keus tus-schen ziften en sterven. Zoo ge 't eerste kiest, is uw plaats aan den ingang van de zaal. Ge zift, weegt, onderzoekt, proeft, beproeft, oordeelt, veroordeelt of spreekt vry, al wat er vrouwelyks nadert. Onverbiddelek voor 't kaf, laat ge 't koorn binnen . . . om ge-malen te worden. Ge wyst de bokken af, en laat de schapen door. Over 't melken behoëft ge u niet te bekommeren . . . daarvoor zorgt de Bank.

— Begrepen! riep SLENTERMAN.

Hy liet adreskaartjes drukken:

M R. S L E N T E R M A N.

Gewezen bynagzelfmoorde wanhoopsfiguur-idealist.

SPECIAALZEEF VAN MORALITEIT

e n

KONTROLEUR-GENERAAL VAN INKOMENDE FATSOENLYKHEDENS.

De Bank verschaftte hem een met de waardigheid van z'n bediening overeenkomend kostuum, 'n weegschaal, distilleerkolven, 'n mikroskoop, 'n paar retorten, 'n exemplaar van KNIGGE'S mensenkennige werken, en daar stond hy, behoorlyk toegerust met al het noodige, aan de deur.

Weldra naderde er een zevengesternte. Zeven roode *Murray's* *) zeven oogglazen, zeven lange halzen, zeven bonte toiletten, zeven chignons — de *Murray's* leken er bleek by — zeven slingerende halskettingen, zeven stel niemendallige pretentie!

De brave SLENTERMAN — *Jack in office!* — zette zich schrap. Hy begreep dat de vyand de vesting met storm veroveren wilde. Barsch wees hy den overmatigen huwelykszegen van *Lord SEVENFLOWER* af, en wreef zich de handen van genoegen over z'n scherpzinnigheid en vastheid van karakter. De Erfprinses van LUTTELGAU onderging 'n gelyk lot. »*Vade retro, m msel!* riep hy haar toe. Of, als je geen Latyn verstaat, maak dat je wegkomt!"

Zoo ging 't ook met Juffouw KRENT, en met Mevrouw VAN DER HAPPEL, en met *Madame* 'SKA, geboren 'WITSZCH, en met de rest. Alleen de *Maddam* van St. Cyr werd doorgelaten, omdat ze zich gewapend had met 'n kerkboek. Tegen zoo'n certifikaat van fatsoenlyken oorsprong was onze zeef niet bestand.

De onnoozele SLENTERMAN vergiste zich telkens. Wat-i doorliet, deugde soms niet veel. En wat-i afwees . . . nu daaronder was ook dikwyls een-en-ander dat niet deugde. Maar »men behoorde toch onderscheid te maken tusschen *koop* en *huur*» beweerden 'n paar schapen, die zich — ten-onrechte naar ze meenden — als huurbokken behandeld zagen, terwyl ze toch waarlyk de heele badkuur slechts ondernomen hadden om heel fatsoenlyk in wettig huwelyk te worden verkocht. Onze kontroleur kreeg zeer spoedig z'n ontslag — hy had een der echte vrouwen van den direkteur voor kaf aangezien! — en hy achtte zich gelukkig dat-i de twintig franken bewaard had, die hem in-staat stelden 'n prettiger dood te zoeken dan hem door dozynen opgeheven nagels van verongelykten werd toegedacht.

*) *Murray* is de Engelsche *Baedeker*, gelyk men weet.

Karikatuur ter-zyde, dat veel dames zich opschikken op 'n manier die 't recht geven zou haar te minachten, is waar. Want, ook zonder de minste vergelyking met vrouwspersonen die zich *beroepehalve* moeite geven om in 't oog te vallen, zonder te spreken van 't gebrek aan *zedelykheid* — dit woord nu eens in gewoon-bekrompen zin genomen — wat valt er te oordeelen over de *verstandelyke* ontwikkeling van volwassen mensen die zichzelf op de laagte stellen van kannibalen en kinderen? Hoe toch moet men 't anders noemen, dat behangen met allerlei voddens van wol, zyde of metaal? Dat gefladder van linten en strikken? Dat pronken met schreeuwende kleuren? Die steltige hakjes waarop men niet behoorlyk loopen kan, en ter-nauwernood gaan? Dat afschuwelyk ophoogen van den benedenrug? Meent ge, dames, dat die mode — ik bedoel dit laatste nu — uit Parys komt? Dit hebt ge mis. Ze is van Zuid-Afrikaanschen oorsprong, en 'n welgelukte poging om de wanstaltigheid van de Hottentotsche vrouwen natebooten, die afzigtelyk zyn uit overmaat van vormen, *formosissimae!* Maar 't staat die stumperts minder leelyk dan u, en zeker is 't haar minder kwalyk te nemen. Eerstens kunnen zy 't niet helpen dat ze wanstaltig zyn. En ten-tweede, ze maken haar natuurlyk gebrek niet viezer dan volstrekt noodig is, door er hooge hakken by te dragen, zooals gy die in uw gebukte houding en posterieure uitstekendheid, er uitziet alsof ge . . .

Ik wil kiescher zyn dan gy, en noemen 't niet. Maar ge hadt verdiend dat ik u de vuiligheid plompweg in 't gezicht smeed. 't Zou uw werk geweest zyn, en 't myne niet!

En dat durft spreken van emancipatie! De vrouw die haar ziel weggeeft aan lappen, linten, voddens en mismakende opvulsels, mag niet geëmancipeerd worden. En, al wilde men, het kan niet! Wie zich tot slavin maakt van de smakelooze sletten der Parysche modewereld, mag geen aanspraak doen gelden op den rang van ontwikkeld mens, en zou ook dien rang niet weten optehouden, al ware het dat wetten en zeden haar dien toekenden. De emancipatie der vrouw behoort uittegaan *van haarzelf*, en daartoe is in de eerste plaats noodig dat ze *deugdelyk blyk* geve van mondigheid, door zich niet aantestellen als 'n kind, als 'n Zuidzee-eilandster of als 'n gekkin.

Ook van 'n laag standpunt beschouwd, van 't allerlaagste als men wil — ik spreek nu tot bokken en schapen beide — vraag ik de dames die »de mode volgen» of ze meenen daarmee de mannen te behagen? Ze vergissen zich. Zy behagen noch den man die slechts 'n mannetjes-mens is, noch den man die »wel zou willen trouwen» noch den man die in gevoel doet, noch vooral den artist.

De eerste soort, o bokken, heeft geen lust, uw hooge hakken en hottentottery te *betalen*. Hy weet dat ge die zaken . . . by de levering aflegt. En de heeren die aan 'n huwelyk denken — moet ik hier 't woord richten tot kaf of tot koorn? — nu, ook zy beoefenen zekere spaarzaamheid, en betoonen zich hierin vry gelyk aan de vuile eerste kategorie. Die sleep en dat achtergebergte schrikken hen af. En dit is zoo vreemd niet in onzen praktischen

tyd. Gesteld dat hun opvatting u wat al te laag van verdieping voorkwam, moogt *gy* 't hun euvel duiden, *gy* die zelf blyk geeft van zoo weinig schoonheidsbesef? Zorgt hooger te staan, o vrouwen, voor ge aanspraak maakt op hooger waardeering.

En den gevoelige, hem die inderdaad vatbaar is voor liefde, of al ware 't maar voor verliefdheid . . . hem bekoort ge 't minst van al, door om- en aanhangsels, door onderzetsels, opvulsels, praë- en suffixen. Hy geeft zich moeite om heentezien door al die onbevalligheid, en als 't hem gelukt is u niet belachelyk te vinden, heeft-i 'n lastig werk gedaan, 'n dubbel werk dat z'n welwillendheid vermoeid heeft. Hy droomde u vleugels aan. Dit bracht z'n stemming mee, en 't lukte wel. Maar om u daarna al de andere dingen waarin ge u hult, âftedroomen . . . waarachtig, de taak is zwaar! Ge vliegt niet, en zweeft niet . . . o meen niet dat ik dit afkeur! Integendeel. De man die 't verlangde, zou over 't hooft zien dat hyzelf, niet zwevend, al zeer spoedig 'n treurig eenzaam figuur maken zou by uw onmenselyke verhevenheid. Dat de verrukte fantazie van den minnaar in deze fout vervalt, is te vergeven. Maar ze zou zeker moeten wezen dan aan flinke liefde opden-duur past, zeker ook dan volstrekt noodig is tot het kort opvlammen van verliefdheid, indien ze niet spoedig zich vertrouwd wist te maken met de ware poëzie, met de poëzie van het *ware*. Al dat wolkerige vliegen en zweven is dus — goddank! — even onnoodig als onmogelyk, maar eilieve, meisjes, laat u dit niet afschrikken om behoorlyk te *gaan!* Dit misstaat nooit. De opgewondenste verbeelding moet zich schikken — en dit zal ze! — in 't vergeefs zoeken naar de wiek die rug en schouder zou inschulpen tot 'n ernstigen Cherub, maar 't walgt haar dat hulsel te zien afzakken tot . . . beneden de lenden!

En de artist! Meent ge hem te behagen, dames, met den vlerk dien ge verlaagd hebt tot 'n windkussen om op te zitten? Ge kunt 'n vrouwebeeld teekenen, niet waar? Neem 'n modeplaatje, hoe Paryscher hoe liever, en schets binnen den omtrek van zoo'n met voden omhangen pop, 'n VENUS of uzelf. Al waart ge niet byzonder schoon gevormd, de lynen waarmee Natuur heup en lenden eener vrouw teekent, zyn altyd prachtig als men ze vergelykt met de omtrekken der dingen waarmee *gy* die vormen ontsiert. Meent ge 't schoonheidsgevoel van den artist te bevredigen met zooveel onsmakelyke tarra? Waarom niet 'n paar stappen nog verder gegaan, en ook neus en lippen gewikkeld in 'n kussentje? Dit zou zot staan, meent ge? En 't andere dan? Waarom moogt ge u beneden-achter verdikken, en niet boven-voor? Weest konsekwent, en neemt 'n pruim tabak in den mond, als 'n matroos. Dat zet de wang op. Mag dit niet? Waarom dan 't andere wel? Meent ge dat zinkings die 't gelaat doen opzwellen, de schoonheid niet verhoogen? Welk heil verwacht ge dan van 't zadeltje dat elken voorbyganger schynt toeteroepen: *styg op!*

Ik stem voor emancipatie . . . van zülke dingen! De rest zal wel volgen. Laat ons de handen in-een slaan, en . . .

Hier berstten al m'n gnoompjes in lachen uit.

— Uw verhandeling tegen die achtervoorgebergten is byna aardig, mens. Maar nu . . .

Ze schaterden weer van lachen.

De handen in-een slaan, zegt ge? Ge wilt dus meehelpen aan 't opzetten van »Vereenigingen tot veredeling, tot ontwikkeling van . . . enz? Mens, mens, denk eens na!

Nu, dit deed ik, schoon de uitnoodiging wel wat beleefder had mogen zyn. Door den spot van m'n meestertjes tot begrypen geprikkeld, begon ik weldra intezien dat de zaak waarvoor ik aan 't yveren was, gestuit werd door de middelen die wy aanwenden om haar te bevorderen. 't Is waar ook, al wat *speciaal* voor »de vrouw» gedaan wordt, stempelt immers het vooroordeel dat ze maar 'n half mens is, tot erkenden regel? We hooren spreken van »*Natuur- Staat- Geschied- en Letterkundige Voordrachten voor DAMES!*» Dit is 'n onnatuurkundige, onstaatkundige, ongeschiedkundige, onletterkundige leugen. En onmenskundig is 't ook . . .

— Hm, onmenskundig? Als reklame vind ik de taktiek zoo dom niet, zei *Semi-ur*. Maar 't pleit niet voor de mensenhelft die ge: »*Dames!*» noemt, dat ze zich aangetrokken voelen door de verneiderende klassifikatie die men haar opdringt, en dat ze — *nota bene* onder voorwendsel van beoogde ontwikkeling — zich door markt-schreeuwers op 'n kinderstoeltje laten zetten. Het toegeven in de pogingen om de *vrouw* te verlagen tot 'n onvolkomen wezen, tot 'n . . . mens van de tweede klasse, hoort precies by de hooge hakken en opgetorende achterlyven waartegen gy zooveen gepreekt hebt. Die . . . *dames* moesten zich beleedigd voelen, als men ze te-gast noodt op 'n kinderstoeltje dat voor haar buitengewoon zwakke maagjes afzonderlyk is toebereid. En de mannen die zich met zooiets bezig houden . . . waarachtig, zyzelf zyn er niet te wys toe, zich te laten kleeden door 'n Parysche modiste! Ulieder heele menschchap staat al laag genoeg. Hoe ge 't nu nog bovendien in 't hoofd hebt gekregen, zeker verschil aantenemen . . . hm! De gansche zaak komt ten-slotte neer op verwaandheid. Vindt gy *mannen* u zoo wys?

— Maar, beste *Semi-ur*, zei ik, we tooien ons toch niet zóó bespottelyk op! We . . .

— Ga voort! Het zal me benieuwen wat ge van de mannen te zeggen hebt.

— Wy . . . wy . . .

— Ik was verlegen, en zocht 'n uitweg.

— Ziedaar nu, by-voorbeeld het schepsel dáár, die *dame* . . .

— Ge zoudt iets van de *mannen* zeggen!

— O zeker! Maar zie nu eens die *vrouw*. Jong is ze niet meer . . .

— Ze is in de vyftig.

— Dit schynt zoo!

— Ik zeg u: het *is* zoo.

— Welnu, op jeugd kan ze zich niet beroepen ter vergoelyking van haar dwaasheid. Zie eens, hoe zot ze zich toetakelt . . .

— Ge zoudt iets over *mannen* zeggen!

— Ja, ja. Maar . . . die *vrouw!* Bestaat er niet eenige grond om wezens die zoo haar geheel bestaan toewyden aan nietigheid . . .

— Beneden de andere helft van uw ras te stellen, dat z'n . . . geheel bestaan toewydt aan belangrykheden? Komaan, gy pracht-exemplaar van de minder nietige helft, ik zal u te-hulp komen. Ge kent alzoo die vrouw niet?

— Wel neen!

— Ik wel. Ze is nog dwazer dan ge meent. Ziehier 'n lystje van haar opschik gedurende één dag. En, let wel, géén dag is aan den vorigen gelyk. Maar 't verslag van 'n enkelen is ruim voldoende om . . . 'n denkend wezen misselyk te maken. Des morgens voor ze 'n bad neemt . . . maar ge zoudt iets zeggen over de *mannen?*

— Neen, *gy* eerst over die vrouw.

— Welnu dan. Des morgens vroeg vertoont ze zich in 'n *Faye-japon* met 'n overjurk van wit gaas. *) Op 't hoofd draagt ze — 't schepsel is over de vyftig! — 'n herderinnehoedje van lichtgeel stroo, met blauwe fladderende linten.

De hoeveelheid van die linten doet er niet toe, maar *zy* is over de vyftig! Dit doet er wèl toe, niet waar? Aan de voeten draagt ze iets als Chinese *babouches*, kleiner eigenlyk dan wèl gemeten mogelyk is. De rooskleurige kousjes kyken verbaasd over den rand heen. Om den hals heeft ze 'n zesdubbel snoer Turksche goudstukken die niet recht schynen te weten wat ze daar te doen hebben. En dit weet ik ook niet, maar . . . wèl dat *zy* boven de vyftig is. Ze kwam ter-wereld zoo omstreeks den tyd toen haar oom stierf . . .

Het schynt dat ik hier 'n vragend gezicht zette. Althans *Semi-w* antwoordde:

— Nu ja, NAPOLEON I. Laat me voortgaan met haar eerste ochtendkostuum. Daartoe behooren nog de in oosterschen smaak bewerkte ketting van haar horloge, en 'n driedubbel snoer dukaten die 't zonderling genoegen hebben op haar heupen te rinkelen.

Haar tweede uitmonstering, na 't bad, is aldus. Een *Kashmir*-kleed van witten grond met zeer breede roode streepen. Een mantille van andere stof, maar even rood en even gestreept. Ze draagt nu 'n strooehoed waarvan de bol zoo ver mogelyk op den voorkant van 't hoofd staat. De rand of klep, als om te protesteeren tegen 't brutaal voorwaarts dringen, misschien ook uit angst voor 'n val op haar neus, wyst steil omhoog als 'n kam. Aan de linkerzy van dien halven hoed hangt 'n guirland van eikenloof te

*) Ik weet niet wat zoo'n *Faye-japon* voor 'n ding is. Er komt in de nu volgende beschryving meer voor, dat m'n begrip te boven gaat, doch ik relateer getrouwelyk wat ik in de couranten over de hier bedoelde persoon vermeld vind. Te Wiesbaden heb ik haar niet ontmoet, maar 't schynt dat ze onlangs met haar hansworstenpakjes de *lionne* geweest is der hofhouding van Z. M. THIERS te Trouville.

slingeren, ter . . . versiering, weetje! In den monsterlyken haarwong steekt 'n naald met reusachtigen knop van hoogroode kleur, die tot vlaggestok dient van vuurroode linten, *twee ellen breed!* Bevreesd, naar 't schynt, dat al dit rood niet voldoende is om 'n kudde runderen of 'n drift kalkoenen woedend en de heeren der schepping verliefd te maken, draagt ze om de lenden 'n soort van gordel. 'n zyden lap die er alweer uitziet als in bloed gedoopt. Alles bloost aan 't schepsel, behalve zyzelf. Neen, toch . . . ze heeft zich 'n paar blosjes aangeschilderd. Ook de oogleden en wenkbrauwen zyn geverfd. En de lippen! Met die bepleisterde lichaamsdeelen zal ze, moet ze, wil ze . . . ja wàt? Toch niet kussen, willen we hopen?

— Eilieve, m'n beste *Semi-ur*, laat die lippen rusten! Bedenk dat m'n lezeressen liever willen weten hoe ze zich opschikt voor 't diner.

— Ze draagt by die belangryke gelegenheid 'n japon van blauwe zyde, en — over de vyftig! — laag uitgesneden, zeer laag! We zullen daarlaten of deze taktiek tegen kalkoenen en ossen, of tegen manspersonen gericht is. By de schouders, beneden de keurs, en nog hier-en-daar meer, bengelen blauwe kwasten. Op 't hoofd draagt ze nu 'n bloemperk, en om den hals ditmaal slechts 'n dunne gouden ketting met *broche* van brillanten. Haar *vierde* of avond-toilet is voor Bal en Casino. Het bestaat uit 'n wit *moiré* kleed natuurlijk met 'n heele vracht oplegels, strooken, poffen, linten en festons. Om hals en armen torscht ze voor honderdduizend *francs* aan diamanten. Dat 's wat anders dan . . . och neen, 't is precies hetzelfde als met je SARAH op blz. zooveel, uit . . . dien anderen brons tyd! Ik durf niet zeggen dat de Germaansche meer smaak had, maar zeker is 't dat ze zich minder schuldig maakte aan smake-loosheid. En waarschynlyk bracht ze haar avenden niet zoo dwaas door, als deze. 't Schepsel danst, springt en huppelt — of schuift heen-en-weer — van 's avends negen tot 's nachts twee, liefst en byna uitsluitend met jongelieden wier moeder ze wezen kon. In den *cotillon*, die 'n paar uren duurt, slaat ze geen figuur over. Geen pas of maat in wals en polka. En dat wil onsterfelyk zyn! En zalig worden! En dat vraagt om stemrecht en emancipatie! Ge zyt me nog altyd iets schuldig over de *mannen*.

— O, zeker! Maar . . . wie is ze?

— Mevrouw RATAZZI, BONAPARTE—WYSE, prinses van SOLMS. Als ze Duitsch spreekt — haar moedertaal — noemt ze zich liever: *de Solms*. Dat klinkt possessiever en dynastieker, meent ze. Maar ge zoudt iets over *mannen* zeggen?

— Nu, zóó gek tooien zich de mannen toch niet op!

— Meent ge? Zie dan eens rond in de klein-wereld hier om u heen, en in de wereld-zelf daarbuiten. Hebt ge 'r nooit op gelet, dat zij in dwaasheid zulke portretten ver teboven gaat? Onze zottin hier . . . *behaagt!* Zeg me nu eens, gy *man*, aan *wie* behaagt ze? *Wie* laten zich betooveren door haar domme kunstjes? De *mannen* immers! Waar zulke waren op-den-duur ter-markt worden gebracht, moeten koopers zyn! 't Schepsel heeft middel weten te vinden, zich tweemaal te doen trouwen. Tweemalen dus

heeft 'n *Man* zich haar om den hals laten hangen, in gezelschap van al die sequinen en fladderlinten en misselyke nietigheid! Tweemaal heeft zy 'n heer der schepping weten te vinden, die zich niet schaamde *ubi et orbi* te bekennen: »kyk, dàt is nu eens eindelijk 't ware pronk-ideaaltje dat ik aantrek voor levens-kostuum!» In *die* vrouw zal m'n zeer onsterfelyke ziel voortaan gekleed gaan, tot er de dood na volgt!

Tweemaal? Wèl, als RATAZZI sterft, trouwt ze nògeens. Help maar kyken! En nu sprak ik nog maar van *koop*. Ge vindt het misselyk, dat zoo'n bejaarde vrouw met jongelieden danst? Wat dan te zeggen van de jongelui-zelf, die zich verdringen om dat stapeltje zotheid 'n kwartier te huren voor polka, wals, cotillon, of . . . wisseling van denkbeelden? Ge weet immers dat het onder u mensjes voor 'n groote eer doorgaat, met *Madame RATAZZI* gedanst te hebben? Ook in de *letteren*, zooals glylieden dat noemt, heeft ze naam. Ze heeft boeken en boekjes geschreven, die zeer »mooi» worden gevonden door de heeren der schepping. Waarlyk, de mannen dragen de schuld van alles wat men aan de vrouwen verwyf. *Zy* zyn het — de *mannen*, hoort ge! — die behoefte hebben aan emancipatie! Dat aandringen op 't vrygeven van negers en vrouwen, is 'n pover dekmanteltje om den toestand te verbergen van witte slaven, en . . . eigen nietigheid.

Uw mikrokosmische beschouwingen van zoo-even zyn weer . . . *mannelyk*-eenzydig. Dat de exemplaren van 't meer opgeschikt geslacht, die uit alle oorden van de wereld op zoo'n badplaats by-een komen, inderdaad kurieus zyn, zal wel waar wezen. Maar . . . door *wie* wordt dat geslacht »het schoone» genoemd? *Wie* bederven het door bespottelyke, en nog niet eens welgemeende, aanbidding? Kinderachtigheid, ydelheid, gemaaktheid, onkunde, hovaardy, preutsheid, smakeloosheid . . . al deze fraaie eigenschappen der vrouwen van de dusgenaamde *Wereld* — en je boerinnen zyn geen haar beter! — wedyveren zegevierend in uitbreiding en invloed met gelyksoortige hoedanigheden der schepsels van allerlaagste soort. Maar nogeens . . . *wie* willen dit zoo? Aan *wie* behaagt men daarmee? *Wie* laten zich door dat alles aantrekken en . . . vangen? *Wie* deelen de pryzen uit, op deze kermis van dwaasheid? De mannen immers?

Al wat ge de vrouwen ten-laste hebt gelegd, komt wel beschouwd neer op *leugen*. Ze pronken met 'n houding, met 'n gang, met vormen, die ze niet hebben. En ook de indruk dien ze door dat alles willen geven van haar *ziel*, is onwaar. Het meest passend devies voor die eene helft van uw geslacht, zou wezen: »*ik lieg.*»

Maar . . . de andere helft? Dagelyks en overall geeft ze blyk genoeg te nemen met die onwaarheid, moedigt haar aan, is daarvan de voortdurend opwekkende, aanmoedigende oorzaak. Vrouwen zyn waarlyk niet meer dan mannen tot leugen geneigd, en zouden waarschyglyk — al was 't dan maar gemakshalve — niets liever zyn dan oprecht en eenvoudig, maar . . . wanneer nu eenmaal verdraaidheid van ziel en lichaam gewild is op de koop- en huurmarkt, waar de smaak bepaald wordt door 't volkje dat de koor-den van de beurs in-handen heeft, door de *mannen* . . . wat dàn?

— Laat de vrouwen beginnen . . .

— Ei! Nu zouden op-eens de arme schepsels moeten voorgaan, nu! En ze moesten altyd zwygen in andere zaken die voor belangryker worden uitgekreten . . . ten-onrechte wel-is-waar, maar gy mannen méént toch dat uw geleerdheidjes, en wetenschapjes, en politiekjes, en vertoogjes, en krantenpraatjes, meer beteekenen dan voddén en lappen. Gelooft me, laat de vrouwen ydeltuiten blijven. De mannen zouden 'n al te gek figuur maken, wanneer dit veranderde . . .

Semi-ur liet hierop z'n zakdoek vallen, en wandelde achteloos voort, alsof hy 't niet bemerkte had. Een heer met zilverwit haar en 'n allerdeftigst voorkomen, waarschuwde hem:

— *Pardong, m'sieur, fôtre mouchewaar!*

Waarom of waarvoor de man »*pardon*» vroeg, kan ik niet zeggen. Hy had dit zeker van Franschen gehoord, en meende dat het mooi stond. Misschien ook dacht hy dat zoo'n gekke slingerslag thuis hoorde by z'n deftigheid en menigvuldige ridderschappen. Want z'n borst was bezaaid met lintjes.

De scherpzinnige gnoom bedankte koeltjes, en fluisterde my toe: dit is nu 'n *man* . . . let op! Hy heeft allerlei verdiensten — 't blykt immers? — en . . . veel honger. Spreek eens met dien respektablen heer.

Nu, de man wou niet liever. We vernamen terstond dat hy *Obergeheimrath* was, en zeer hoog stond aangeschreven by allerlei vorsten en autoriteiten, waarvan-i de bewyzen op z'n rok droeg. Eens had-i behoord tot het gevolg van 'n buitengewoon ambassadeur, die heel genialig aan Prinses X was komen boodschappen hoe allergenadigst Prinses Y zich verwaardigd had te bevallen van 'n jongetje: 'n groen lintje! Ook was hy sekretaris geweest van den vernufteling die dat schoone rapport had ingediend over 't kostuum der veldwachters: 'n rood lintje! Hy had uitgerekend behuudneef te wezen van den stationschef, die by 't doortrekken van zekere *Hoheit*, zoo bliksemsnel 'n fleschjen *Eau des Carmes* by-de-hand had, toen de *bonne* der prinses haar kleinen vinger had kunnen schaven aan den kruk van 't portier: 'n purper lintje! Z'n moeder had het kindje gezoogd van de min eener dame die op 't punt had gestaan min te worden van . . . o hé, 'n melkwit lintje!

Zoo droeg onze man de veelkleurige blyken van allerlei verdiensten — zonder uitzondering van dezelfde soort — op z'n zwoegende borst. Maar juist vandaag — niemand is ter-allere wys! — had-i de gekheid begaan, 'n gladverkeerde figuur op de roulet natejagen, en . . . daarom voelde hy zich nu genoopt tot de vraag: waar de heeren gewoon waren te dineeren?

Semi-ur antwoordde:

— By den bakker, *Herr Graf!* Daar kan ieder te-recht die 'n *grosche* in z'n zak heeft. En water kunt ge aan de *Faulbrunnen* om-niet krygen. 't Stinkt 'n beetje, maar dit mag *U* niet hinderen, *Herr Graf!*

De man droop af.

— Moet het niet 'n zonderlinge vrouw zyn, ging m'n geleider voort, die voor zoo'n wezen niet goed genoeg is? Zouden haar lintjes gekker staan dan de zynen? Van zulke »heeren der schepping» is . . . de schepping vol. En die kerel is nog geenszins de ergste . . . hm, dit is de vraag! De heerschappy der bekroonde nietigheid benadeelt de Maatschappy meer dan misdaad. Een balk met kwas-ten en spleten is bruikbaar dan vervuurd hout, en tygers richten minder schade aan dan witte mieren. Bovendien, tygers zyn zeldzaam. Uw-lieder . . . beschaving doet ze verbasteren in hyenaas en jakhalzen. Ziet ge ginds den man die zoo aandachtig naar den grond kykt? Ge meent dat-i herborizeert? Volstrekt niet, hy bepeinst 'n schurkenstreekje. Z'n tegenwoordige betrekking is aspirant-roover *mit Umständen*. Maar hy is 'n knoeier in 't vak, dat zult ge zien. Even als onze *Herr Graf* van zoo-even, is-i z'n geld kwyt. Hy heeft reeds 'n dozyn *infaillible* systemen den nek gebroken, of zy hem! Daarna »deed» hy in evenissen op de groene tafel, maar 'n onbarmhartige *chef de partie* heeft hem de deur uitgegooid . . .

— Ik weet, ik weet! riep ik. De historie staat heel fraai beschreven op blz. 229.

— Ik zie dat ge u z'n eerbiedwekkend *siengjalemang* »gemerkt» hebt . . . des-te-beter! Ja, de kerel scheldt nu op: *ces maudits allemands!* En ziehier z'n verheven plan voor de *revanche!* Van beroep was of is hy . . . financier, 'n man van *Schwindel-* en bankzaken. Met den eigenaardigen zin voor kombinatiën die deze heeren kenmerkt, wil hy nu z'n lievelingsvak verbinden met wraak, patriotismus en hebzucht. De *Duitsche* speelbank — 'n *Fransche* onderneming, *nota bene!* — moet gestraft, en tevens zoekt hy z'n verloren geld terug, liefst met 'n beetjen er by. Z'n plan is . . . subliem. Hebt gy er wel op gelet dat de speeltafels 's avonds verlicht worden door olielampen? Komt u dit niet wat ouwerwets voor, in dezen gastyd?

Ik moest dit beamen.

— Welnu, onze spekulant zint op middelen om 'n kompanjieschap tot-stand te brengen, om aandeelen in de Bank te koopen. Zoodra hy zal kunnen beschikken over 'n genoegzaam aantal stemmen om invloed uitte oefenen op de huishoudelyke zaken, laat-i 'n verhandeling schryven — ik zal hem onzen beridderden Graaf aanbevelen — over den nadeeligen invloed van olievlammen op de gezondheid van Russische speelprinsessen. Er moet *Gas* zyn. Gas, wel zeker! Want, zoodra de zaak doorgedreven is . . . tien kordate aandeelhouders in de zaal, vier anderen buiten de zaal by de gasbuis . . . flap, 't licht uit, en de paar millioen *francs* ingepakt, die in 't goede seizoen op al die tafels voor 't grypen liggen. Hoe vindt ge dit plan!

— Wel eenigszins . . . indelikaat, maar praktisch!

— Neen, 't is dol en dom. De aandeelhouders die hy noodig

heeft, zyn niet te vinden. Wie geld heeft om aktien te koopen, steelt liever op gevaarlooze manier. Daartoe dient, byv. het aanbevelen van buitenlandsche spoorwegen, hoe verder weg hoe beter. Goedig toch van Russen en Amerikanen, dat ze by 't opzetten van hun zaakjes, hooge rente en dividend gunnen aan allerlei vreemdelingen, tot Hollanders inkluis. In »zaken» vind ik dat 'n zonderlinge . . . edelmoedigheid! Van zaken gesproken, hoe staat gy met de uwen? Ge zocht geld, meen ik . . .

— Ach ja!

— Die . . . spekulatie op uitgedraaid gaslicht, raad ik u sterk af. En 't opzetten van 'n buitenlandsche-spoorweg-aanpryzy ook. 't Publiek zal eindelyk wakker worden.

— Wakker? Nu eerst? Ikzelf immers heb reeds gewaarschuwd in 1864. *)

— Neem dan maar aan, dat ik gedrukt heb op: *eindelyk*. En uw zaken? Ook . . . eindelyk? En uw *Millioenen-Studien*? Ook . . . eindelyk?

— Onder ons, beste *Semi-ur*, *Herr PRELLMAYER* wordt lastig, en ik zou gaarne . . .

— Geld?

— Ja! Als ik maar wist . . .

— MENS, weet ge dan nu nog niet wat er te doen valt? Neem me niet kwalyk — of wèl, naar verkiezing! — ge zyt byna zoodom als 'n »man van zaken.» Zorg toch geen zot figuur te maken in uw eigen hoofdstuk: *mikrokosmos!*

Dat »MENS» klonk weer even sarkastisch als in de vergadering onder den grond. Al m'n gnoompjes drongen plagend, grinnekend, sarrend, om my heen.

— Kristallizeer iets! riep de een.

— Denk! zei 'n ander.

— Leer rekenen! schreeuwde *a*².

— Juist! rekenen is hoofdzaak, verzekerde z'n *negatief* tegenstandertje. Zie naar my! Ik kronkel me bevruchtend om 'n kameraadjen, en we maken *minus* tot *plus*. Doe dit ook.

— Dat is: SCHEP WAARDE! voegde *Semi-ur* er by.

En hy zag me vriendelyk aan, als om my 'n wenk te geven dat z'n vermaning geen spottorny was.

— *Schep waarde*, herhaalde hy. Dit doen *wy* ook, en daarom heeten wij *gnomen*, *weters!* En daarom wierp u de groote *FANCY-dwýxy* in den kuil . . .

— Maar ik *weet* nog altyd niet! Ik ben géén gnoom. Ik ben maar . . .

— 'n Mens, nu ja! Veel byzonders is dit niet. Maar *dít* weet ge toch, dat twee maal twee . . .

*) In dat jaar namelyk, of eigenlyk reeds in 1863, schreef ik de regels die in den herdruk van '72, voorkomen op blad. 42 vlgg. van den IIn bundel. Kan men ontkennen dat ik dáár de schelmerij schetste, die nu duizenden aan den bedelstaf brengt? Komaan, mannen van *zaken!*

O, lieve hemel! Daar was 't weer!

— Ja, ja, *twee maal twee is vier!* Dit weet ik, goddank!

— Dan kunt gy ook weten dat, byv. het verkrygen van geld . . .

— De eenvoudigste zaak van de wereld is, snauwde ik hem toe.

— Gewis! Wie *behoorlyk* voortbouwt op den onbedriegelyken grondslag van het *twee maal twee*, wordt gelukkig, deugdzaam, en zelfs — wanneer hy dit verkiest, maar 't is byzaak — RYK!

— Geestelyk, zedelyk, figuurlyk . . . *connu!* Maar PRELLMAYER eischt betaling in andere munt.

— Ook in uitsluitend-prellmayerschen zin, kan iemand die zekeren rang bekleedt in 't Ryk der gedachten, z'n doel bereiken. Het winnen van miljoenen is gemakkelyker dan 't schryven van *Miljoenen-studien*, onverschillig of ge die beide woorden al dan niet verbindt met 'n streepje. Al de Prellmayers van de wereld zouden niet in staat zyn één der bladzyden te leveren, die gy moet afstaan voor 'n ryksdaalder . . . *Nederlandsch courant*. Maak de Prellmavery beschaamd op haar eigen terrein. Ge moet het kunnen, dunkt me, wanneer ge dit doel voor 'n oogenblik aanneemt als hoofdzaak.

— Maar, beste *Semi-ur*, het is my hoofdzaak, my en de velen die van m'n slagen hun heil wachten. Ik smEEK u, help my aan de middelen!

— Dat kan niet. Wy gnomen maken yzer, en gy hebt goud noodig. Doe als wy . . .

— Met yzer ben ik niet geholpen.

— Doe als wy! Op bevel van LOGOS voegen wy de aanwezige bestanddeelen, waaruit yzer worden kan en worden *moet*, by elkander. Zoek en voeg by-een, wat er noodig is om goud te maken. En nu . . .

De kring der gnomen werd al dunner en dunner.

— Om-godswil, *Semi-ur*, verlaat me niet! De Meester — uw meester ook, immers? — had my hulp toegezegd. Is dan zyn keizerlyk woord . . . bedrog?

— Wat keizers doen of laten, doet niet ter-zake. Maar bedrog is er niet in 't woord van den Meester der geesten.

— »*Dem kann geholfen werden!*» heeft hy beloofd . . .

— *Dem kann geholfen werden*, inderdaad . . . als LOGOS het toestaat. Hebt gy u tot LOGOS gewend? Zonder hem zyt ge niets! Gy niet. De Meester niet. Wy niet. Niemand, en . . . niets!

— Maar is dan dichterlykheid 'n leugen, één leugen?

— Zonder LOGOS, ja! Met LOGOS, neen!

— Vervloekte fantazie!

— *Mens*, laster FANCY niet! Ook in 't allerkleinste is ze machting boven alles!

— Wat baat me haar macht, als ze die niet aanwendt tenmynen-behoeve?

— Dit mag ze niet op de manier die gy in uw domheid haar zoudt voorschryven. Ze levert geen . . . *elfje* meer — ook aan U niet, hoort ge! — dan de onverbiddelyke rechtvaardigheid der

boekhouding van het ZYN toelaat. Gyzelf hebt uitgerekend dat dit zoo wezen *moest*, omdat noch Speelbanken noch . . . Werelden zouden kunnen bestaan by de geringste afwyking van het KORREKTE. En zoudt ge nu vorderen dat *Zy om-uwentwil* zichzelf niet was? Dat *Zy*, de *trouwe*, de *logische*, de *exakte* . . .

— Doch welk nut geeft me zoo'n . . . negatief resultaat?

— Misschien was de bedoeling, uw oordeel te scherpen tot waardeering van wat gy mensjes: *positief* noemt.

— Maar de Prellmayers *zyn* nu eenmaal zulke mensjes!

— Gy ook! Pas daarom uw gaven toe op menselyke zaakjes. Ze *mogen* u niet vreemd zyn. Doe vooral HAAR de grief niet aan, dat haar beschermeling, *op welk gebied dan ook*, lager zou schynen te staan dan . . . anderen. Oefen uw denkvermogen, let op, reken, vergelyk, kristallizeer, breng 't vereenigbare tezamen, en houd daarby vooral den raad van a^2 in het oog. Doe uw dichtersplicht door 't scheppen van waarde die gangbaar is . . . zelfs op de markt van de Prellmayers en konsorten! *Zy* gelast het u . . . vaarwel!

Helaas!

Troosteloos wierp ik my ter-aarde, verborg m'n voorhoofd in 't gras, en smeekte . . .

De gnomen waren verdwenen, en ik bevond my alleen met mezelf en m'n verdriet. Ach, 't was wáár geworden wat ze voorspelden: ikzelf maakte in myn mikrokosmos 'n allerdroevigste figuur!

WAARDE IN REKENING.

Toch bleek er spoedig dat ik minder alleen was, dan ik by het slot van 't vorig hoofdstuk meende. Een oud man met 'n vriendelyk gelaat, richtte my op, en vroeg of ik veel verloren had?

— Alles, zei ik.

— Dat is zeer veel. Ge hadt niet moeten spelen.

— Wie zegt u dat ik gespeeld heb. Juist andersom. Ik ben de schryver van *Millioenen-studien*, waarin zoo ernstig tegen 't spel wordt gewaarschuid door het betoog dat alle systemen gekheid zyn.

— En . . . toch alles verloren?

— Ja. Ik verloor de hoop iets te weten te komen van den samenhang tusschen oorzaak en gevolg, en juist die kennis heb ik noodig om niet te-gronde te gaan.

— Met uw kostschool?

— Kostschool? Hoe komt ge dááaraan?

— Ik meende dat ge schoolmeester waart, om al de kinderen die u zoo-even vergezelden. Ze spraken verstandig . . .

— En ik zeg dat hond noch kat kan wys worden uit hun praatjes!

— Honden en katten zyn niet zeer scherpzinnig. Ik begreep alles zeer goed. Met geld kan ik u niet bystaan, maar m'n raad is tot uw dienst. Ik ken u eenigszins, en heb 'n schuld aan u aftedoen . . .

Een schuld aan *my*? En dit kwam hyzelf me zoo trouwhartig vertellen? Die man moet in 'n muzeum! Op-eens, hem goed aanziende:

— ADOLF! riep ik. Maar ik weet niets van 'n schuld aan my . . .

— Ik heet JOHANN, zeide hy, en . . . MULLER, of MEYER, of SCHULTZE, zooals ge verkiest. Van beroep ben ik molenaar, metselaar, broodbakker . . . al wat ge wilt, als 't maar menselyk is. Ik ben geboren . . . in 't Dillenburgsche.

— ADOLF! riep ik nogeens. En . . . ter-zyde: houdt nog altyd die duvelary niet op?

— Ik heet JOHANN . . .

— Hebt ge niet vroeger gewoond . . . op, in, onder, den Sonnenberg?

— Te Sonnenberg woonde in vroeger jaren 'n neef van me.

— Op wien ge precies gelykt?

— Dat kan wel wezen. Maar gy kunt hem niet gekend hebben . . . hy is dood, en zeer lang reeds. Zeg my eens, wat waren dat voor kinderen waarmee gy gewandeld hebt?

— Meester . . . vriend . . . m'nheer, dat waren . . . gnomen.

— Wat is dat?

— Het woord beteekent: *weter*, naar ik hoor. Helaas, ik heb weinig van hen geleerd!

— Dit zou dan uw eigen schuld zyn. Ze spraken duidelyk genoeg. Ik begryp niet hoe hun taal onbegrypelyk voor u was. Ben je misschien te . . . geleerd, te verboek, voor 't eenvoudige? Leer dan wat af, en tracht intezien dat het geleidelyk voortbouwen op 'n stevigen logischen grondslag . . .

— Maar . . . gy kunt niet oordeelen, omdat ge myn behoeften niet kent.

— Zyn uw wenschen billyk?

— Ja.

— 't Zou al heel zonderling wezen, indien de bevrediging van billyke wenschen niet kon bereikt worden langs geleidelyken weg. Zóó immers arbeit ook de Natuur. Ze schiep voortdurend iets nieuws door 'n oneindige atwisseling van samenstelling, en elke nieuwe figuur die ze voortbrengt, is 'n noodzakelyk gevolg van de hoedanigheid der vorigen. Om dezen wenk te begrypen, is slechts de exakte toepassing noodig van de grondwaarheid . . .

— Ja, ja, van de waarheid die me tot vervelens toe verkondigd werd onder den grond! Zeg me liever — als ge dan inderdaad . . . niet ADOLF zyt — ik keek hem schuins aan — zeg me liever, vanwaar ge my kent? Leest ge misschien m'n *Ideen*?

— God-bewaar-me. Lezen doe ik nooit. Ik ben 'n praktisch man,

die er z'n *eigen* ideen op nahoudt. En . . . wat m'n schuld aangaat, ik ben 'n oom van STACCATA. Ge hebt haar lief behandeld in '56, toen ze nog niet *gesetzt* was, als nu. Waarom wildet ge haar onlangs niet kennen? Ze had u graag de hand gedrukt.

't Is waar ook. Ik herinnerde my nu eensklaps dat STACCATA tot het klein getal meisjes behoorde, dat ik by-ongeluk onverleid heb gelaten. En haar oom scheen beter dan ik te weten wat ik op dien toren tot haar gesproken had . . .

De lezer herinnert zich immers dat ik by die gelegenheid door 'n aanval van kiespyn of kramp gekweld werd?

— Maar dit is niet ons eenig punt van aanraking, ging . . . JOHANN voort. Ik heb u noogeens gezien, by-nacht, 'n oogeblikje maar. Ook toen waart ge bezig met het oprichten van iets dat overhelde naar 'n verdrietigen val.

Ja, ja, dacht ik. Zeker weer 'n deugdzaamachtige kiespynhistorie! Want we zyn nu eenmaal zoo, dat we niet gaarne iets verkeerd nalaten als 't eenigszins anders kan.

— Neen, kiespyn hadt ge niet . . .

— Ik heb geen woord van kiespyn gesproken . . .

— Zoo? ik meende dat ge u beriept op 'n voorwendsel ter verontschuldiging van iets goeds. Dit behoeft niet. In '66 woonde ik aan den Ryn, tusschen *Ehrenbreitstein* en *Lahnstein*, niet ver van *Pfaffendorf* . . .

— Heb ik u dáár gezien?

— Neen, maar ik *U* wel. Ik bespiedde u, toen gy in die buurt eens 's avonds laat bezig waart met schennis van de Pruisische majesteit. Ik riep u uit den heg myner woning toe: *waarde in rekening!* Zeg me nu wat ik voor u doen kan?

Er ging my 'n licht op. By zekere zeer byzondere gelegenheid, had ik inderdaad eens die zonderlinge woorden meenen te verstaan. En . . . alweer was alles in alles. M'n goedige nieuwe kennis roerde hier 'n punt aan, dat even als z'n trekken my herinnerde aan den ADOLF uit m'n droom, of wat was het? Inderdaad, ik had eens in '66 . . .

Ziehier de kleine historie, die tevens verklaart waarom ik in de onderwereld zoo buitengewoon vriendelyk was ontvangen geworden. O, scherpzinnige FANCY!

In den zomer van genoemd jaar woonde ik te *Coblentz* . . . als 't wonen heeten mag, het zwerven waartoe ik veroordeeld was door de laaghartigheid van m'n landgenooten. De oorlog brak uit, en ik was ooggetuige van 't binnenrukken der Pruisen in Nassau. Een deel ter troepen trok van *Ehrenbreitstein* langs de dorpen

Arzheim en *Fachbach* naar *Ems*. 'n Andere troep marcheerde langs den rechter Rynoever, *Pfaffendorf* en 'n paar andere dorpen voorby, naar *Lahnstein*. Ik was meegegaan, om te helpen niet, maar om te zien hoe men in Europa 'n land verovert. In andere streken had ik zulke handgrepen meer dan eens aanschouwd. De zaak is heel eenvoudig, en de moeite van 't beschryven nauwelyks waard. Opmarsch passeerden wy den slangsgewys met blauw en geel — in heraldieke brabbeltaal: *d'azur* en *d'or* — beschilderden paal, die door wapen en opschrift verkondigde dat daar 't gebied van Nassau 'n aanvang nam. Een orzer helden beging 't wapenfeit, dien armen paal met den kolf van z'n geweer 'n stoot te geven. Natuurlyk: er was geen Nassausch soldaat in de buurt! By zulke vechtzaken is gewoonlyk een der beide partyen afwezig, 't geen de taak van de andere party allermakkelykst maakt. *Nieder-* en *Ober-Lahnstein* lieten zich — en alle andere Nassausche plaatsen ook — even geduldig stooten en stampen als die paal, en *nemen* zelfs! De lezer kent de geschiedenis. 't Deed me zeer. Om de Nassauers niet, maar om de teleurstelling der arme dappere Pruisen die nooit 'n vyand te zien kregen. Dit is heel hard . . . zelfs voor krygskunstige generaals, die dan toch gaarne nu-en-dan 'n lystje van gewonden inleveren, al zy 't dan maar van één op de duizend man die uren lang zoo onwrikbaar pal stonden in 'n kogelregen

In-weerwil van m'n innig medelyden met zulke generaals, voelde ik toch deernis met dien paal ook. Het stomme ding vertegenwoordigde iets . . . neen, zóó was 't eigenlyk niet. Ikzelf houd niet van grenzen, en mag er geen party voor trekken . . .

»LOGOS is geen Nassauer!» had ADOLF gezegd.

. . . hoe minder grenzen, hoe beter! Maar toch, als men daar zoo ruw 'n symbool ziet mishandelen, dat sedert duizend jaren dierbaar was aan dertig geslachten . . . hoe dit zy, sentimenteel of niet, ik was boos op dien dapperen soldaat. En op de paarduizend anderen die *hoerah!* riepen by z'n heldenfeit.

De arme paal waggelde. Ik moet erkennen dat het ding podagreus was, en dat het weldra, ook zonder den soldaat die met z'n onverschrokkenheid de logische volgorde der zaken 'n beetje te-hulp kwam . . .

Vergeef me, verstandige lezer, ik had eens in alle stilte dien paal weer overeind gezet, en rondom vast toegestamp met aarde. Was 't 'n fout? Was 't 'n deugd?

Ik geef 't niet voor deugd. Maar wie 't 'n fout noemt, wordt uitgenoodigd z'n *deugden* te laten zien.

Hoe dit zy, ik dééd het. En dit wist m'n nieuwe kennis, 'n Nassauer patriot, naar 't scheen. Want: *waarde in rekening!* had hy geroepen.

— De paal is niet *geheel* verdwenen, zeide hy. Ze wordt . . . ergens bewaard. Men moet nooit oude grenspalen wegwerpen. Al wat geweest is, kan terugkomen, en veel er van zal terugkomen. Uw poging baatte niemand of niets, maar gaf getuigenis van 'n aandoenning die ik gaarne zie, en daarom: *waarde in rekening!* Kan ik u van dienst zyn? Spreek vry uit.

— Vooreerst wou ik gaarne de rekening van *Herr* PRELLMAYER betaald zien.

— Hoe hoog is die? Wees niet beschroomd, want ofschoon ikzelf geen geld heb . . .

Dan helpt me z'n aanbod van hulp bitter weinig, dacht ik. En, verstoord, noemde ik 'n onmogelyke som . . . duizende millioenen.

— Dan moet ge met 'n éérste millioen aanvangen, zeide hy zeer kalm. Alle duizenden worden van één af geteld. De grootste dingen zyn van geringe afkomst . . . *parvenus*, als gy en ik. Er is 'n tyd geweest dat men 'n mikroskoop zou noodig gehad hebben om ons te zien.

Er was iets sarrigs in deze woorden. Hy scheen niet te willen opmerken, dat ik m'n eisch slechts zoo buitensporig hoog stelde om lucht te geven aan wrevel.

— Ja, ja, ging-i voort, de PRELLMAYERS maken hooge rekeningen! Dat is hun vak. Welnu, betaal den man!

Ik keerde me knorrig van hem af. Waarom my voor gek te houden. Wat beteekende zóó'n *waarde in rekening*?

— Hoor eens, zei ik, toen ik die paal stutte . . .

— 't Ding was verrot. Het *moest* vallen.

. . . toen poogde ik de laatste levensdagen van dat symbool te verzoeten.

— Juist! zooals iemand die 't kussen van 'n stervende opschudt, al weet hy dat de arme drommel bezwyken zal. Daarom zei ik: *waarde in rekening!* »Zoo wat gy den minsten myner palen gedaan hebt . . .

— Laat me met rust! riep ik. De Prellmayers maken 't me lastig genoeg. Is 't u misschien, als dien Graaf van zoo-even, om 'n maal eten te doen? Hebt gy gespeeld?

— Neen, 'n speler ben ik niet. Ik ben 'n denker. En gedineerd heb ik. Wees toch niet boos omdat ge my niet begrypt. Dit is *my*n schuld niet.

— Maar . . . ook ik ben 'n denker.

— Stel dan PRELLMAYER tevreden.

— Ik begryp 't verband niet . . .

— Dat is juist de fout. Uw plicht en roeping is, wèl verband te begrypen, en de millioenen by elkaar te denken, die ge voor de Prellmayers noodig hebt. Een paard verdient den haver met schoft en pooten. Een koe, haar gras met de melk die ze geeft. En gy, *mens*, d. i. *denkdier*, kunt en moet betalen met *gedachten*.

— Maar, eilieve, sedert jaren schreef ik IDEEN! Indien ik Franschman, Engelschman of Duitscher was, zou ik ryker zyn dan alle Prellmayers van de wereld. Maar Holland is 'n klein land, en kan z'n schryvers niet dan met moeite in 't leven houden. Men betaalt

me niet het honderdste deel van wat in 't buitenland wordt genomen door schryvers van lageren rang dan den mynen. *)

— Kan dit anders?

— Misschien niet. Maar diezelfde landgenooten hebben toch millioenen over voor 'n oorlog, welks oorzaken hun onbekend zyn. Diezelfde landgenooten verspillen toch schatten in spoorwegen, via Amerika en Rusland . . . naar de maan. Dáárvóór schynt wel geld in 't land te zyn!

— Zulke domheden zyn hun eigen schade, en dat is hún zaak. Denk gy uw *eigen* millioenen by elkaar. Gyzelf hebt gezegd: »wie denkt, overwint!» Overwin!

Was dát nu de hulp die hy me toezei? En vanwaar in zyn mond, dat aanhalen van 'n gezegde dat hy uit myn werken geput had? Hy die niet las, naar z'n zeggen.

— Er moet 'n fout in uw gedachtenloop wezen, ging hy voort, 'n rekenfout. Zeg eens, waarmee hebt ge u den laatsten tyd bezig gehouden?

— Zooveel de Prellmayers me toelieten, met . . . denken.

— Wanneer ge goed gedacht hadt, zoudt ge nu myn hulp niet behoeven, en geen last hebben van de familie PRELLMAYER. Een denker is geen halfvergane grensmaal, die zich laat omwerpen door den eersten den besten die hem 'n stoot geeft! En wát deed ge met uw gedachten? Hoe hebt gy ze aangewend, toegepast? Versjes aan de maan toch niet?

— O neen! Ik schreef *Millioenen-studien* voor millionairs en menschen die 't worden willen.

— En komen daarin slotsommen, *praktische* slotsommen voor?

— Helaas, neen! Dáárop juist ligt de laatste aflevering te wachten. Zonder zoo'n slot — en de daarby behoorende sommen, vooral! — durf ik m'n lezers niet onder de oogen komen.

— Laat my die *Studien* eens lezen. Er zyn zeker fouten in. Ik heb nog nooit gezien, dat iemand die zuiver denkt z'n doel niet bereikt.

We gingen tezamen naar den *Gelen Adelaar*. Daar gaf ik hem m'n bundeltje dat afgedrukt was tot bladzyde 300 toe, en hy ging er mee heen.

*) De *Rabagas* van *Sardou*, 'n gelegenheidsvodje zonder de minste letterkundige waarde, heeft volgens gespecificeerde opgave in den *Figaro*, den schryver 'n JAARLYKSCH E RENTE opgebracht van *zesmaal* 't honorarium dat ik — in-weerwil van de in edelmoedigheid overgaande loyaleiteit myns uitgevers — voor *Vorstenschool* ontving. En dan wordt 'n Hollandsch schryver, zoodra hij zich verstout minder armzalige prullen voortbrengen dan . . . sommige anderen, nog uitgescholden, belasterd, in den ban gedaan, op den koop toe! En men durft nog spreken van »*Neerlands Letterroem!*» En men zou nog vorderen dat 'n auteur zich schikte naar de eischen van zoo'n Publiek! Dit is wat veel geveerd, m'nheer Kappelman!

— *Waarde in rekening!* riep hy me onder 't weggaan toe. Let op, en . . . denk!

De afspraak was dat-i me 's middags zou komen afhalen voor 'n wandeling. Maar hy vertoonde zich niet.

— Men moet nooit iets leenen aan 'n onbekende, zei de zeer verstandige PRELLMAYER. Die man heeft u beet gehad. In heel *Pfaffendorf* woonde nooit iemand die *Johann Meyer* of *Muller* of *Schultze* heette. De mensen in dat dorp schryven zich *Mayer* en *Möller* en *Schültz*, weetje!

Dus nog *floué* voor 'n exemplaar van m'n arme *Millioenen-studien* toe! Dàt noem ik *chance!* Leve de eerlyke roulet, by zóó 'n: *waarde in rekening!* Zou ooit één *systeme infaillible* zoo valsch geweest zyn, als 'n . . . mens? En de man zag er zoo goedaardig uit. Hy geleck waarachtig op den ADOLF in 't geweld, en nu ik me wèl bezin, ook op den metselaars-knecht uit de *Minnebrieven*. Helaas, ook dàt werk heb ik nog altyd niet kunnen afmaken! Wat zei ze toch op 't slot? Zy . . . FANCY!

PRAKTYK!

M'n ontbyt-thee werd hoe langer hoe bruiner. De verf konsolideerde zich tot »vaste kleur" in 't kopje, en waarschyglyk ook in m'n maag. Wie me opensnydt . . .

Helaas, ik ben nog zoo ver niet! De *Wirth* martelde my vreeslyk . . . erger dan opensnyden. De domheid die ik beging met het uitleenen van dat onafgewerkt boek, kwam my te staan op 't verlies van 't beetje krediet dat ik nog by m'n reeds van hotelnatuur wantrouwenden schuldeischer kon gehad hebben. Herhaaldelyk vroeg hy me: wat dan toch eigenlyk m'n *Geschäft* was?

— *Denn, ein Geschäft muss doch Jeder haben!*

Een oogeblik voelde ik den lust in my opkomen, hem te zeggen dat ik van beroep aanpryzer van verre spekulatien was, maar ik durfde me zoo'n hoogen rang niet aanmatigen. Bovendien, aan m'n bagage en plunje was bemerkbaar, dat ik de minder winstgevende betrekking vervulde van vagabond of . . .

- Ik ben denker, zei ik.
 — *Können Sie ein gehöriges Patent davon zeigen?*
 — *Der unglückselige Herr . . . JOHANN MEYER, oder MULLER, oder SCHULTZE, hat es mir stipitzt, und . . .*
 — *Ein anständiger Mann lässt sich nicht berauben.*

Waarschynlyk om te bewyzen dat hy 'n *anständiger Mann* was, liet nu *Herr PRELLMAYER* de policie roepen. Troosteloos ging ik naar m'n kamer — 't fameuze nummer 32, helaas! — en begon m'n boeltje te pakken.

Hiermee bezig, hoorde ik aan de deur kloppen, en ik was zeer verwonderd, op m'n: *herein!* de figuur van *SCHLUNGELHANS* voor me te zien.

— Kerel, waar kom jy vandaan? Zit je niet in 't tuchthuis? Hoe kom je hier?

— *Herr PRELLMAYER* zendt my om optepassen dat je niets meeneemt. Straks komt de policie, om je over de grenzen te zetten. En de brutale lummel nam grinnekend plaats.

— Maar . . .

— Er valt hier niet te maren. Ge hebt my ten-toon gesteld voor de heele wereld: *waarde in rekening*, vriendje! Als ik me bedrinken wil, en met dames ryden, en laarzen stelen . . . dat is myn zaak!

Er werd weer geklopt. *Herein!*

Lezer, ik heb u by-tyds gewaarschuwde dat ik ditmaal niet voor burgerlui schryf. Men moet minstens geestelyk hertog zyn — of . . . »in" effecten — om zonder flauwvallen te vernemen wie er nu binnentrad, en wat er verder voorviel. Op m'n: *herein!* verscheen de vrouw van 't Alexandrisch telegram. Ze schold me vreeselyk uit, en noemde dat: *waarde in rekening!* Nauwelyks had ik 't mens herkend, of ik werd onthaald op 'n bezoek van den rood-geouwelden *Herr FRIEDRICH PLUMP*, die 'n gelyksoortige boodschap kwam brengen . . . *kolossal!* Hy werd gevolgd door *BUDA* en *la Kisseleff*, die 't zomerjasje kwamen terugvorderen, dat ik uit haar lenden geput had. Door *SLENTERMAN*. Door den *pörtjeh* van *Sonnenberg*. Door *KRÜMMACHER* en *LAMARTINE*. Door al de Koningen uit hoofdstuk zooveel . . .

Al dat volkje scheen my iets te verwyten te hebben, en schreeuwde: *waarde in rekening!* Duizelig greep ik naar m'n haren . . .

— Dat helpt niet, zei *MELCHIZEDEK*. Ik zal je leeren spotten met m'n zalf!

Hertogin *ADELHEID* en haar dappere gemaal verkeerden in dezelfde stemming. Ook *ARNDT* was woedend. *Idem* de intendant van zekeren keurvorst, en die keurvorst zelf, met z'n heele familie. Een hoop kerels in lompjen — ze noemden zich: Volk! — stormden binnen met 'n afgryzelyk: *ça ira!* Hadden ze broeken aan gehad, ik zou die heeren 'n schop hebben gegeven, maar nu vond ik de pedoeuvre te vies. Ook waren er generaals, die my euvel namen dat ik hun de welvarenheid van geslagen legers verweet. En 'n bende *Kellners!* Ze wilden my . . . opensnyden, lieve god!

— Wis en zeker, riep de Alexandryne. Wat heb je *my* gedaan? Naakt uitgekleeft, en meer!

— En ons! schreeuwden de *Kellners*.

— En ons allen! riep 't Publiek dat m'n arm nummer 32 bestormde.

Zeven-en-negentig *professeurs de jeu* — waaronder zes-en-negentig bankiers — kwamen wraak-nemen over 't bederven van hun *métier*. BOILEAU, *historien de France* en hofpoëet, dreigde met 'n vers. Ik sidderde. KATHARINA van Rusland was eenigszins zachtmoediger: ze stelde maar voor, my te laten villen. Ook MORFONDARIA eischte slechts 'n ouwerwetsch brandstapeltje. De God van Nederland kwam my m'n twyfel aan z'n wonderdadige eb inpeperen, en 't zwendelaartje THIERS . . .

Hem vraag ik excuus. *La belle France* heeft middel gevonden het mannetje te doen betreuren, door hem 'n opvolger te geven, 'n opvolger . . . kyk! 'n Weggelopen *maréchal de France*!

Daar kwam ook de bekende dame met 'r kruisspin, en professor QUINET met z'n vaas. En . . . andere professers, al of niet leden van 'n Multatuli-kommissie. Ook leden van die kommissie die géén professers waren, en zich veroorloofd hadden my voor den gek te houden zonder 't minste diploma.

Jy ook, SARAH? Och ja, ze nam als de anderen plaats, en grynsde my aan met 'r witte tanden. Ik had niet mogen zeggen dat haar kop scheef was. Dit vergeeft geen vrouw in haar bronstyd!

Ik boog m'n hoofd, en dacht — maar in 't Hollandsch — *quo usque?* Zou JOSHUA REYNOLDS ook z'n last gehad hebben van z'n scheppingen? De slimmert schilderde koningen, en wat meer is: geesten. Ik ongelukkige heb my aan mensen gewaagd!

En, 't leek nog niets naar ophouden. LOUIS XVIII was woedend omdat ik hem 'n vraat had genoemd, en TARTUFFE beweerde dat z'n stumperige huichelary fyn genoeg geweest was voor 't Publiek van zyn tyd . . . ook voor publieken van andere tyden, zaid-i er zacht by. Ik had dus ongelyk, hem z'n onnoozelheid te verwyten. Ei, ziedaar ook m'n archaeoloog, den deugdzaam ridder van *Vieux-Delft*. Hy smect me 'n goedendag en 'n stapel blauwe schotels naar den kop . . .

En al dieper en dieper liet ik het hoofd op de borst zinken.

De groote FRITS kon niet verdragen dat ik z'n *hochmoralische* molenkunstjes doorzien had . . .

— *Iek uf den Hont? Ach, doe lieper Kott, was 'n Laster!*

En ik *eerste cheneuse Hollander* die 't schepsel *begegende*' werd afgeranseld met den bekenden parapluie. Dit scheen weer, als al de rest, te moeten beduiden: *waarde in rekening!*

Lord CI-DEVANT viel my aan over de indiskretie omtrent z'n tandenstoker, en Madame DE V wilde my 'n paar oogen uitkrabben om m'n spot met haar stapeltjes. De *Schuhmachermeister* was struikroover geworden, en stond op 't punt zich door de justitie te laten ophangen. 't Was *myn* schuld, zaid-i. Als ik niet: *douze!* had geroepen, zou hy niet gewonnen hebben. En als-i niet gewonnen had, zoud-i geen speler geworden zyn. En als hy geen speler geworden was . . .

Ik boog het hoofd al lager en lager.

— Wat hoef je aan alleman te vertellen dat m'n vrouw één te-
gen zeven gedobbeld heeft om my staande te houden?

— En dat ik 'n glas heb stuk getrapt!

— *Tu quoque*, lieve mevrouw JASON?

— Ja, *quoque*, *kwakwe*, of wat je wilt. Ik houd niet van indiskreet volk!

— Profeet? Profeet? Ik zal je profeten! zei de man die alles
voorzeggen kon wat geschied was. Ik profeteer je nu, dat we hier
zyn gekomen om je . . . je waarde in rekening te geven.

— Genade, genade! smeeke ik.

— Chenade? F'r jou niet, riep de Amsterdamsche die zoo zuiver
Nederduitsch sprekend, Papa aan den praat had gehouden by de
Trente et quarante.

— *Ah, c'est vous, brigand, qui m'enviez les pauvres héritages que
je . . . fais! C'est vous qui preferez l'huile au gaz . . . attendez!*

— Ik 'n . . . hm, hm? vroeg *Madame DE LA MAQUERELLERIE*.

— Dàt heb ik niet gezegd, riep ik. Ik zei dat je . . .

— Korte metten! riep de erfprinses van LUTTELGAU. Ik geen
Latyn verstaan . . . sakkerlotibus! Ik 'n Satan? *Valeur en compte:
la mort sans phrase!*

Dit was ook de meening der hertogin van China. En van juffrouw
KRENT. En van *Madame* *SKA, geboren *WITZSCH. En van Mevrouw
V. D. HAPPEL. En van veel volmaakt-ongesneuvelde maarschalken
de Frrrance. En van *Miss* LOVEHUNGER. En van de freules KROM-
KRUIS. En van de zalige Treurnepen. En van Mejonkvrouwe HE-
MELGEIT, die zich by deze gelegenheid liet flankeren door 'n paar
prachtexemplaren uit haar schaapskooi, en nog 'n neef in de Kamer.
En van de douairière PRETNYDER. En van MESSALINE DARKPIN-
CHER. En van prinses RUSSIKOFF. En van *Lord* SEVENFLOWER. En
van *Miss* ADELHEIDINELLA met 'r zes zusters. En van de zeer uit-
gebreide familie KAPPELMAAN . . .

M'n kin drong diep in 't borstbeen. Nog juist had ik de kracht —
maar 't hielp niet — om zeer binnen'smonds even te zuchten:

O, FANCY!

— *Gesetzt?* Nu, ja, nu! Maar in '54? Dat zal je me waar maken!

— Om-godswil, lieve beste met zooveel inspanning deugdzaam
gelaten STACCATA, bedenken dat ik . . . kiespyn had!

— Ik bedenken niets dan dat ik hier kom om je de oogen uitte-
krabben. Nu ben ik *gesetzt*, ja helaas, al was 't dan niet noodig
dat aan den grooten klok te hangen, en alle jongelui afteschrikken.
Maar was ik *gesetzt* in '54? *O, du abscheulicher Mensch*, ik zal je
leeren 'n braaf meisje te dwarsboomen in 't verliezen van haar
onschuld!

— Dierbare STACCATA, zoodra je weer *ungesetzt* wordt, en we
bezoeken nogeens dat plat van den toren . . .

— Naklagen baat niet. Je bent 'n lomperd. Ik zal je . . .

— *My* de wraak! riep *Madame* BONAPARTE-WYSE-RATAZZI, ge-
boren de SOLMS.

En de eene beul ontrukte my aan den ander. Ik kan niet zeggen,
wie me 't ongenadigst behandelde. 't Hielp niet, of ik al beloofde

nooit weer *Millioenen-Studien* te zullen schryven en mikrokosmen te vertoonen. Geplaagd, gesard, gepynigd, gemarteld, begon ikzelf nu te verlangen naar de policie.

— *Da ist der Herr Commissär*, zei SCHLUNGELHANS. *Nun werden wir gleich sehen wer ins Zuchthaus marschirt! Unser eins, mein lieber Herr, doch ich nicht!*

— Om-godswil, m'nheer de kommissaris, verlos me . . .

Wat is dat? Ik meende te bezwyken van verbazing. De *Herr Polizei-commissär* was niemand anders dan . . .

— Zyt gy 't, ADOLF, of *Herr* . . . MEYER, of . . . MULLER, of . . . SCHULTZE, uit het Dillenburgsche?

— Geen praatjes! Ik ben policiekommissaris, versta je? Er is een klacht tegen u ingekomen van *Herr Gastwirth* PRELLMAYER. Welke zyn uw middelen van bestaan?

— Dat weet jyzelf 't best, jou schandvlek! Jy, jy, jy, die me m'n patent als denker hebt ontstolen!

— Onerbiedigheid jegens *kaiserliche-königliche Polizei!* De straf zal niet uitblyven . . . we houden hier byzonder veel van: *waarde in rekening*, weet je? Nog eens, welke zyn uw middelen van bestaan? Denken is geen ambacht waarvan men leven kan. *Man muss ein ordentliches Gewerbe haben*

— Wat ik u bidden mag, *Herr* . . . *Commissär*, verlos me vóór alles van . . .

— Van wie? Van wát?

't Is waar ook, de kamer was leeg . . . Waar al m'n kwelgeesten zoo op-eens gebleven waren, weet ik weer niet. Ik verhaalde den man wat er voor z'n komst geschied was. En hy vond dit zeer natuurlyk. Ieder tracht naar 't gebruikelijke: *waarde in rekening*, zeide hy droogjes. En . . . uw rekening met PRELLMAYER? Daarop komt nu de zaak neer. Kunt ge betalen, ja of neen?

— Helaas, neen.

— Marsch dan!

Hy greep me vry ruw by den arm, en sleepte me naar de spoor. Daar werd ik als 'n misdadiger in 'n waggon geworpen. M'n verwondering was op. Anders zou 't me verbaasd hebben, dat *Herr Polizeicommissär* de bewaking van den over de grenzen te brengen vagabond opdroeg aan 'n gendarm van byzonder vreemd model. 't Was 'n gesluiserde dame. Toen-i haar toeriep, my vooral niet uit het oog te verliezen, antwoordde zy schaterend van lachen:

— *Nun, wenn ich den Schelm los lasse!*

En — om blyk te geven van dienstyver, zeker — legde zy me handboeien aan.

Ik vloekte.

— Tut, tut, zei ze, houd je maar kalm, vriendje! Los kom je niet, van my niet. Den *Herr Polizeicommissär* te beleedigen! Al die brave mensen uittekleeden, doortesnyden, te bekyken van-binnen! We zullen je leeren wat wy hier verstaan onder: *waarde in rekening*, mannetje!

O, FANCY!

— Zoo heet ik . . . vandaag niet! En zwyg nu maar.

In-godsnaam! Heel aangenaam vind ik 't reizen op de spoor nooit. Maar in zùlke omstandigheden . . .

We zaten in 'n waggon derde klasse, en hadden vier-en-dertig medereizigers, die allen zich iets minder verveelden dan ik, omdat ze wat te kyken hadden aan den getransporteerden booswicht en z'n zonderlingen gendarm. Toch scheen dit genoeg weldra 'n eind te nemen. M'n begeleidster zweeg, en ikzelf deed niets dan kryten en huilen. Allereentonigst! 't Verveelde myzelf.

Gapend haalde 'n overbuurman z'n spookkaartje uit den zak. 't Was van ongewoon model, 'n vry groot vel papier waarop iets gedrukt stond. Hy las met aandacht.

Anderen hadden boekjes, die alsmede schenen te gelden voor spoorbiljetten, want ze werden den kondukteur als zoodanig getoond. Wie z'n boekjen of vel papier uitgelezen had, ruilde met 'n ander. De wagen was vol lektuur.

M'n politie-dame verzocht dezen en genen, wat voortelezen van 't geen hy op z'n billet vond. En dit geschiedde.

»De ondergeteekende neemt de vryheid, z'n hôtel aantebevelen in de gunst van 't gedistingeerd Publiek. Z'n Kellners zyn mensen. S. G. D. G. en de vaste kleur van z'n thee . . .

— Dat 's van PRELLMAYER! riep ik.

— Mag ik u vriendelyk verzoeken te zwygen, zei m'n gendarm. Ik zou anders genoodzaakt zyn u 'n mondsloot aanteleggen. Het is u geoorloofd te luisteren, en . . . daarmee uw voordeel te doen als ge er niet te dom toe zyt.

En men las de annonce van m'n gewezen *Wirth* tot de laatste letter voor. Van bezoekers *»ohne ordentliches Geschäft»* verzocht hy verschoond te blyven.

— Wat anders! gelastte de politie-vrouw.

»Allen verehrlichen Kurgästen zur gft. Nachricht, dat by my te verkrygen is: eetbaar kalfsvleesch, postelein, zoete appelen, biefstuk, rolpens, stokvisch, zoutevisch en keukenstroop . . .

— Dat's 'n vervloekt bedrog! riep ik. Wie die dingen te Wiesbaden annonceert, is 'n leugenaar!

Helaas, 't schynt dat ik dit alweer niet had mogen zeggen! M'n lippen werden gesloten met 'n soort van nyptang, waarvan m'n geleidster vry onbarmhartig de beenen hanteerde.

»De ondergeteekende »Materialist» rekommandeert z'n winkel van kofft, boter, kaas, sigaren, postpapier, mostert . . .

— Genoeg advertentien, zei de dame. Wat anders!

»In de HEL, in de HEL, in de HEL! Zondaren, bekeert u! Laat u wasschen met het bloed van Christus, de beste zeep *) voor bemorste zielen . . .

— Hm, zei m'n geleidster, die zeep hoort eigenlyk in den winkel van onzen »materialist." Geen traktaatjes meer.

»De heer X is byzonder gehecht aan z'n distrikt, en zou dus 'n nuttig lid in de Kamer zyn. waar hy met de meeste onpartydigheid, de algemeene belangen des Volks . . .

— Genoeg! We kennen die praatjes. Als die heer X inderdaad niemendal beteekent, heb ik er niet tegen dat men den man kiest, maar als spoorweg-lektuur zyn zulke dorpsreklames wat vervelend. *A d'autre!*

»Het onlangs verschenen werk van MULTATULI is miserabel. De schryver lijdt aan 'n afzichtelyke armoede van denkbeelden, een gebrek dat in het land zyner geboorte, wegens den daar heerschenden traditioneelen rijkdom op dat gebied, bijzonder in het oog valt. Men zou in het bezit moeten zijn van 'n weelderiger fantasie dan de zijne . . .

— Hè? vroeg hier m'n geleidster, die zich hoog oprichtte, en 't hoofd schudde als 'n toornige leeuwin.

— 't Staat er zoo, juffrouw! Is u er boos om?

— Ga voort!

»Overigens ontbreekt het hem ten-eenemale aan gezond verstand, en de brave PRELLMAYER had groot gelyk, iemand de deur witterwerpen, die blyk gaf van zoo weinig praktischen zin. In-plaats van al die vertoogen over 2×2 , en LOGOS — wat is dat voor 'n wesen? — zou le moindre grain de mil elken lezer die millionair worden wil, aangenamer geweest zyn. Wy voor ons, zyn vast overtuigd dat elke burger van den Staat met edelmoedige vreugd den vollen winkelprys zou betaald hebben voor 'n werk, waarin men duidelyk de middelen vond aangewezen om millioenen te winnen. Maar zoolang de auteur zelf geen blyk geeft, die middelen te kennen . . .

— Deze aanmerking is zoo heel ongegrond niet, zei m'n sbirre, terwyl ze my met haar tang heen-en-weer schudde. Wat anders!

Een der medereizigers beweerde dat-i op z'n spoorkaartje zonderinge dingen had te lezen gekregen. 't Schenen uittreksels uit zeker werk, dat onlangs verschenen is:

*) De vergelyking van Christus' bloed met zeep, is van DA COSTA. (Zie BUSKEN HUET, *Litter. Fant.*) Den titel: »in de HEL" ontleen ik aan 'n Engelsch traktaatje, dat my onlangs werd in handen gestopt door 'n man die . . . losliep. Zelfs had-i 'n gryze baard, en was lid van 't Parlement. Hy kon dus noch voor kind gelden, noch voor erkend krankzinnig.

»Wie denkt, overwint!» (IDEE 952)

Een ruk met de nyptang.

»Door logisch voorttebouwen op den stevigen grondslag dat $2 \times 2 = 4$ is, wordt men gelukkig, deugdzaam, en zelfs — maar dit is byzaak — RYK.»

Een ruk met de tang. En: »ben je nòg niet wakker?» vroeg m'n beulin.

»SCEP waarde! Dit moet de dichter kunnen.»

Een ruk! En: »marmot!» schold ze.

»Niets is poëtischer dan de waarheid . . .

— En dan de WERKELYKHEID alzo, mompelde m'n ongenadige begeleidster. Ga voort!

»Wie in de waarheid, in de WERKELYKHEID, geen poezie vindt . . .

— Precies! En wie geen kans ziet, z'n poezie tot *Werkelykheid* te maken . . .

. . . zal steeds 'n sober poëtje blyven.» (IDEE 263)

— Zóó is het! Ga voort.

»Wie overigens ter-goeder-trouw meent dat 'n dichter ontbloot zou zyn van gezond verstand . . .

— En van praktischen zin!

. . . heeft 'n opvatting van het dichterschap, die niet van zyn gezond verstand en van zyn praktischen zin getuigt. Een Dichter is volkomen in-staat, het hoofd te bieden aan »mannen van zaken" op hun eigen terrein. By zulke gelegenheden zou er kunnen blyken, hoe gering de waarde is van vak-routine tegenover 'n schrandtheid die gescherpt werd door aanhoudende oefening in algemeenheid van opvatting. (IDEE 1086)

— Zeer goed! Wat anders!

»Minus-waarde kronkelt zich bevruchtend om 'n negatief kameradje . . .

O God, ik begon te begrypen. Smeekend hief ik de handen omhoog.

— Ik geloof waarlyk dat m'n arrestant wakker wordt, zei de zonderlinge polizei-vrouw.

En ze ontboeide m'n lippen.

— Een pen, 'n pen, schreeuwde ik, 'n koninkryk voor 'n pent!

— Eindelyk! zei . . . *Johann Muller, of Schultze of Meyer, of... Adolf, of . . . Semi-ur, of . . . o God, was Zy het?*

— FANCY!

— Hm! M'n eigenlyke naam is LOGOS. Schryf!

Spoorweg, medereizigers, policie, nyptang . . . alles was verdwenen. Ik zat gerust op nummer 32 in den bekenden *Gelen Adelaar*. En HANS SCHLUNGEL kwam me papier, pen en inkt brengen. Hy beweerde stokstyf dat ik er om gevraagd had.

— *Und gleich wird Jemand von der Drückerei hier sein.*

— Wät? Waarvoor?

— *Weil der Herr es so befohlen haben. Sie wollten eiligst etwas drücken lassen, sagten Sie.*

Inderdaad? O FANCY!

— En . . . je tuchthuis?

— *Der Herr belieben zu spassen.*

In-godsnaam! Ik was moe van duivelsche goochelary, en schepte adem. Zy dikteerde. Ik schreef . . .

Op 't oogenblik dat de lezer deze regels in-handen krygt, is de volgende cirkulaire verspreid in alle landen van de wereld.

AAN ZYN EXCELLENTIE

DEN MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN

te

Mynheer de Minister!

Het heeft myn aandacht tot zich getrokken, dat zoowel de Gou-vernementen die by de exploitatie van Spoorwegen geïnteresseerd zyn, als Partikuliere Maatschappyyen en Ondernemers die zich balasten met het vervoer van Reizigers en Passagiersgoederen, te-water en te-land, voortdurend een belangryken tak van inkomst verwaarloozen, door zich UITGAVEN te getroosten, die ten algemeenen nutte in zeer aanzienlyke BATEN konden veranderd worden.

Naar myne meening konden en moesten de Plaats- en Bagage-briefjes dienstbaar gemaakt worden aan de PERS. Om dit doel te bereiken behoeft men slechts den aanmaak en de levering dier

biljetten te gunnen aan den meestbiedende, die daarvoor het recht verkrygen zou, de achterzyden en de ongebruikte ruimte aan den vóórkant, aantewenden ten-behoeve van PUBLICITEIT in den meest uitgestrekten zin.

Het spreekt vanzelf dat deze maatregel terstond leiden zou tot vergrooting van het formaat der biljetten, welker karton alsdan zou kunnen worden vervangen door gewoon papier. Om de hooge waarde van elken vierkanten duim bedrukbare ruimte, zou men den koncessionaris dienen te vergunnen geen andere personenbiljetten te leveren dan die slechts recht geven op transport van Station tot Station. Reizigers die plaats nemen voor grooter afstanden, zouden een Livret bekomen, met op de vouwen geperforeerde blaadjes waarvan elk slechts ééne station vermeldt.

Ik ben zoo vry te gelooven, Mynheer de Minister, dat ik, U voorstellende deze verbetering, voor zooveel van U zal afhangen, in intevoeren, dan wel die aan de betrokken Maatschappyyen en Ondernemers ter toepassing aantebevelen, een zeer aanzienlyke industriele waarde in het leven roep. Het even eenvoudig als praktisch en vruchtbaar denkbeeld dat ik de eer heb aan de beoordeeling van Uw Excellentie te onderwerpen, is te meer myn uitsluitend eigendom, omdat de betrokken Regeeringen en Maatschappyyen of Ondernemers, van hun kant niets wagen by de toepassing, gelyk anders by het invoeren van iets nieuws, gewoonlyk het geval is. De minst voordeelige uitslag zou dan toch immer een besparing van kosten zyn, daar 't ondenkbaar is dat zich geen gegadigden zouden opdoen om de biljetten kosteloos te leveren.

Het was aanvankelyk myn voornemen, myn rechtmatig aandeel in de door my in het leven geroepen waarde, wettelyk te verzeke- ren, door het stellen der prealable voorwaarde:

»dat de Regeeringen of Maatschappyyen die myn denkbeeld zullen verwezenlyken, gedurende de eerstvolgende Vyf-en-twintig jaren, aan my of myne rechtverkrygenden jaarlyks zouden uitbetaelen de helft van de winsten die blyken zullen daaruit voortgevoeld te zyn.»

Zeer spoedig evenwel zag ik in, dat de voorbereiding tot het wettelyk verzekeren van myn Recht, een kostbaren tyd zou doen verloren gaan, en dat zoowel de betrokken administratien als het geheel Publiek zoo lang zouden verstoken blyven van de voordeelen die het onmisbaar gevolg van de bedoelde verbetering wezen zullen. Er gaan thans elk jaar schatten aan ongebruikte waarde te-loor!

Het is alzoo aan het algemeen belang, Mynheer de Minister, dat ik de wettelyke verzekering myner aanspraken ten-offer breng, in de hoop myn recht voldoende gewaarborgd te zien door het te stellen onder de hoede der PUBLIEKE EERLYKHEID, van de LOYALTEIT der Regeering die Gy vertegenwoordigt, en van de GOEDE TROUW der Partikuliere Maatschappyyen en Ondernemers, die —

hierop in het algemeen belang door Uwe Excellentie opmerkzaam gemaakt — van myn uitvinding de vruchten zullen plukken . . .

— Maar . . . beste FANCY, wanneer nu die *Publieke Eerlykheid*, die *Loyauteit* en die *Goede Trouw* soms . . .

— Dan zou ik genoodzaakt zyn u op-nieuw hier-of-daar onder den grond te stoppen, of u met 'n nyptang te dwingen tot het ontdekken van middelen om *Kwade Trouw* en *Oneerlykheid* te veranderen in iets beters. Den dichter mag niets onmogelyk zyn, ook 't geringe niet, en zelfs niet het gewone! Wees gerust! Of meent ge dat het my meer moeite kosten zou, u de *Millioenen* toetewerpen, dan ik aan 't vóórzeggen der *Studien* besteed heb?

En ze verdween met 'n vriendelyken lach om de lippen.
